

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

ANDREJ MIKLAVČIČ

**UPORABA SOCIALNODELOVNIH KONCEPTOV POMOČI V IN-
STITUCIONALNEM KONTEKSTU CENTROV ZA SOCIALNO
DELO**

Magistrsko delo

LJUBLJANA 2016

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Andrej Miklavčič

Naslov diplomskega dela: Uporaba socialnodelovnih konceptov pomoči v institucionalnem kontekstu centrov za socialno delo

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 198 **Število prilog:** 15 **Število slik:** 9 **Število tabel:** 7

Ključne besede: socialno delo, pristopi k razvijanju in uporabi znanja, reflektivni pristop, uporaba teorij socialnega dela v raziskovanju prakse, institucionalni kontekst centrov za socialno delo, neoliberalizem, socialna politika

Povzetek: Magistrsko delo se osredotoča na dejavnike, ki olajšajo oz. otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v institucionalnem kontekstu centrov za socialno delo (CSD). V nalogi se opiram na več teoretičnih izhodišč; pomen in vloga teorije v socialnem delu, pristopi k razvijanju in uporabi znanja, vpliv neoliberalizma na socialno delo. Empirični del magistrske naloge je sestavljen iz analize dveh načinov zbiranja podatkov; anketni vprašalnik za socialne delavke, zaposlene na CSD, in odprti intervjuji s šestimi socialnimi delavkami, ki so zaposlene na CSD in se pri svojem delu eksplicitno opirajo na koncepte socialnega dela. Odločitev za uporabo znanja socialnega dela je bistvena in najpomembnejša. Raziskava je pokazala, da je odločitev za uporabo znanja in konceptov socialnega dela na ramenih socialnih delavk. Kljub vsem pritiskom, ki jih nosi socialno delo, imajo izbiro, ali se bodo v svoji praksi opirale na koncepte socialnega dela ali ne.

Title: The Use of Theory of Social Work in the Institutional Context of Centers for Social Work

Key words: social work, approaches to theory building and application of theory, reflexive approach to theory building, use of social work theories in research of social work practice, institutional context of centers for social work, neoliberalism, social policy

Summary: Master's thesis is focusing on factors, which have an effect on the use of theory of social work in the institutional context of centers for social work (CSW). In the theoretical part, I rely on multiple theoretical basis; the importance and role of theory in social work, approaches to theory building and application of theory, the impact of neoliberalism on social work. The empirical part consists of analysis of two methods of data collection; survey questionnaire for social workers em-

ployed at CSW and open interviews with six social workers, who are employed at CSW and in their work is explicitly based on the theory of social work. Study showed that the decision to use theory of social work is on the shoulders of social workers. Despite all the pressure on the profession, social workers have a choice whether to base their practice on theory of social work, or not.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

ANDREJ MIKLAVČIČ

**UPORABA SOCIALNODELOVNIH KONCEPTOV POMOČI V IN-
STITUCIONALNEM KONTEKSTU CENTROV ZA SOCIALNO
DELO**

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Študijski program: Socialno delo z družino

LJUBLJANA 2016

PREDGOVOR

V času študija na fakulteti za socialno delo sem prevzel socialnodelovne koncepte pomoči, za katere menim, da so postali moja teorija v uporabi (Argryis, Schön 1974). Sedaj želim ta znanja podeliti z ljudmi v procesih podpore in pomoči. Socialnodelovno znanje temelji na usmerjenosti v dobro, rešitve, moč, soustvarjanje, sodelovanje itd. Ta znanja razumem kot orodje v socialnodelovnih procesih podpore in pomoči kakor tudi kot oporo v osebnem življenju. Znanost in stroka socialnega dela v Sloveniji nosita pomembno znanje, ki ni uporabno samo za prakso socialnega dela, ampak bi se iz nje lahko učila celotna družba.

Zaradi tega težko razumem poved, ki so jo ponavljale nekatere socialne delavke¹ centrov za socialno delo (v nadaljevanju CSD), s katerimi sem bil v stiku v času študija: »Pozabi vse, kar si se naučil na fakulteti, saj je praksa nekaj povsem drugega kot teorija«. Nisem razumel, na kaj se potem opreti pri svojem delu. Ko sem te socialne delavke opazoval v praksi, sem bil razočaran, saj sem dobil občutek, da delajo po "občutku" in se zanašajo na birokratske postopke. Sam sem v teh procesih podpore zaznal veliko moči uporabnikov in uporabnic, veliko priložnosti za vzpostavitev delovnega odnosa in soustvarjanje zelenih izidov (Čačinovič Vogrinčič et al. 2009). Strinjam se z Nino Mešl (2007), ki meni, da k razliki med dobro in slabo prakso prispeva uporaba teoretičnih znanj v praksi.

Uporaba teoretičnih znanj v praksi socialnega dela je pogosto delna, nereflektirana in dopolnjena (včasih v celoti nadomeščena) z zdravorazumskimi razlagami in ukrepi (ibid.). Raziskave v Sloveniji (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000, Sunko, 2001) so pokazale, da socialne delavke v praksi ne uporabljajo dovolj eksplicitno teoretičnih znanj. Hitro se lahko zgodi, da je uporaba konceptov, smernic, strategij le delna, nereflektirana in dopolnjena z nestrokovnimi, pogosto prevladujočimi zdravorazumskimi prijemi, kar daje vtis nejasnih meja med stroko socialnega dela in raznimi neformalnimi načini psihosocialne pomoči (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000: 175).

V magistrski nalogi se osredotočam na socialne delavke, ki se v praksi opirajo na sodobne koncepte socialnega dela. Zanima me, kako jih znanja socialnega dela podpirajo pri njihovem delu ter kateri dejavniki jim otežujejo in olajšajo uporabo tega znanja. Na dva dejavnika se bom osredotočil bolj podrobno: osebna odločitev socialne delavke za uporabo socialnodelovnih znanj ter institucionalni kontekst centrov za socialno delo. Mislim, da sta to dva zelo pomembna dejavnika, ki imata velik

¹ V magistrski nalogi je za socialne delavke in socialne delavce uporabljena ženska slovnična oblika, saj so v raziskavi sodelovale zgolj socialne delavke. To izraža tudi spolno zastopanost zaposlenih v socialnem varstvu.

vpliv na prakso socialne delavke. Na institucionalni kontekst centrov za socialno delo se osredotočam tudi zato, ker sem tam največkrat slišal, da obstaja razkorak med teorijo in prakso ter da naj pozabim na znanje, ki sem ga pridobil v času študija.

Letošnja 60. obletnica ustanovitve šole za socialno delo je lepa priložnost, da se ozremo na pot, ki sta jo prehodili naša znanost in stroka. Pot je bila dolga, naporna in je socialno delo postavila ob bok drugim znanostim z razvojem lastnega znanja, jezika, konceptov, metod, načinov ravnanja. Poznavanje razvoja znanosti in stroke bi moralo socialni delavki vzbuditi ponos in spoštovanje do pionirk in pionirjev socialnega dela v Sloveniji in ji naložiti dolžnost, da s to potjo nadaljuje.

Zanašanje na "delo po občutku" in skrivanje za papirji bo naš poklic še naprej degradiralo v vlogo tistih, ki podeljujejo denarno socialno pomoč in jemljejo otroke. Visoko kvalificirano socialno delo je veliko več od tega, saj gre za čudovit poklic, ki lahko spremeni življenja ljudi na boljše. Socialnodelovno ravnanje je vsekakor zahtevno, vendar imamo v znanjih in konceptih orodje ter oporo za delo v praksi socialnega dela.

V času študija sem občutil prepad med teorijo in prakso, nezaupanje teorijam, znanju. V mojih praktičnih izkušnjah sta se teorija in praksa dopolnjevali in sta bila druga drugi v oporo. Poleg tega sem teoretično znanje s pridom uporabljal v vsakodnevnem osebnem življenju, kar mislim, da ni nepomembno dejstvo. S pomočjo teoretskega in empiričnega dela magistrske naloge želim najti vsaj del odgovora za razkorak med teorijo in prakso, ki sem ga prepoznal pri nekaterih socialnih delavkah.

V teoretičnem delu magistrske naloge sem opredelil svoje razumevanje pomena znanja za socialno delo in razlogov za razkorak med teorijo in prakso. Nadaljeval sem s poglavjem o pristopih k razvijanju in uporabi znanja v socialnem delu. Podrobneje sem se osredotočil na reflektivni pristop k razvijanju znanja in na razvoj teorije ravnanja v praksi socialnega dela. Na koncu tega teoretičnega sklopa sem predstavil tudi primer dobre prakse integracije teorije in prakse – gre za projekt Pomoč družinam v skupnosti: soustvarjanje zelenih sprememb za zmanjševanje socialne izključenosti in krepitev zdravja, v katerem sem sodeloval v študijskem letu 2014/2015. V drugem teoretskem sklopu sem se osredotočal na neoliberalizem kot pomemben dejavnik za razumevanje institucionalnega konteksta centrov za socialno delo. V dveh poglavjih sem predstavil, kaj je neoliberalizem, kako vpliva na socialno delo, razmišljanja podprl s spremembami slovenske zakonodaje na področju socialnega varstva. Teoretski del diplomske naloge pa sem zaključil z

razmislekom o avtonomiji socialne politike.

Magistrska naloga bo prispevala k razumevanju dejavnikov, ki vplivajo na uporabo konceptov socialnega dela v institucionalnem okolju CSD. Pomembno se mi zdi, da razumemo, kaj socialnim delavkam pomaga in kaj jih ovira pri uporabi in integraciji teoretskega znanja v praksi in ustvarjanju novega socialnodelovnega znanja. Želim si, da je magistrsko delo uvod v nadaljnje raziskovanje področja uporabe teorije v praksi socialnega dela, še posebej v institucionalnem kontekstu CSD.

ZAHVALA

... Socialnim delavkam, ki ste mi pomagale soustvariti raziskavo. Še pomembneje, s svojim delom dajete zgled, da je teorija uporabna in predstavlja pomembno oporo za prakso socialnega dela.

... Mentorici doc. dr. Nini Mešl za podporo v času nastajanja magistrskega dela ter za vse trdo delo, ki ga vlagate v izobraževanje naslednjih generacij socialnih delavk.

... Učiteljicam in učiteljem Fakultete za socialno delo, ki ste mi predali dragoceno orodje za delo z ljudmi v praksi socialnega dela.

... Družini za vso podporo in pomoč, ki ste mi jo namenili skozi študijska leta.

... Patriciji za vse lepe trenutke in navdih.

Kazalo vsebine

1. TEORETIČNI UVOD.....	12
1.1. Pomen in vloga teorije v socialnem delu.....	12
1.2. Pristopi k razvijanju in uporabi znanja.....	16
1.2.2 Raziskovanje prakse v delovnem odnosu.....	18
1.2.3 Privzete teorije in teorije v uporabi (Argyris, D. Schön 1974).....	20
1.2.4 Sodelovalni procesi pomoči družinam v skupnosti – primer dobre prakse integracije teorije v praksi.....	21
1.3. Praksa (in teorija) socialnega dela, ki upošteva institucionalni kontekst.....	26
1.4. Neoliberalizem in socialno delo.....	30
1.4.1 Zakaj je tema neoliberalizma pomembna za socialno delo?.....	30
1.4.2 Kaj je neoliberalizem?.....	31
1.4.3 Vpliv neoliberalizma na socialno delo.....	33
1.4.4 Neosocializacija socialnih pravic v slovenski zakonodaji.....	35
1.4.6 Avtonomija socialne politike?.....	41
2. OPREDELITEV PROBLEMA.....	45
2.1 Raziskovalna vprašanja.....	45
3. METODOLOGIJA.....	47
3.1 Vrsta raziskave.....	47
3.2 Merski instrumenti in viri podatkov.....	47
3.3 Populacija in vzorec.....	47
3.4 Zbiranje podatkov.....	48
3.5 Obdelava in analiza gradiva.....	49
3.5.1 Obdelava in analiza spletnih anketnih vprašalnikov.....	49
3.5.2 Analiza intervjujev s socialnimi delavkami centrov za socialno delo.....	54
4. REZULTATI.....	59
4.1 Rezultati spletnih anketnih vprašalnikov.....	59
4.2 Rezultati intervjujev s socialnimi delavkami centrov za socialno delo.....	67
5. RAZPRAVA.....	89
6. SKLEPI.....	99
7. PREDLOGI.....	103
8. LITERATURA IN VIRI.....	105
9. PRILOGE.....	109
9.1 Obdelava in analiza spletnih vprašalnikov.....	109
9.1.1 Anketni vprašalnik za socialne delavke centrov za socialno delo.....	109
9.1.2 Popis odgovorov in označevanje pojmov.....	112
9.1.3 Pripisovanje pojmov empiričnim opisom in združevanje sorodnih pojmov v kategorije.....	116
9.1.4 Osno kodiranje.....	125
9.2 Obdelava/in analiza intervjujev s socialnimi delavkami zaposlenimi na centrih za socialno delo v Sloveniji.....	132
9.2.1 Smernice za intervju s socialnimi delavkami.....	132
9.2.2 Pripisovanje pojmov empiričnim opisom in združevanje sorodnih pojmov v kategorije.....	132
Socialna delavka A.....	132
Socialna delavka B.....	143
Socialna delavka C.....	152
Socialna delavka D.....	162
Socialna delavka E.....	169

Socialna delavka F.....	181
9.2.3 Osnovno kodiranje.....	189
10. POVZETEK.....	197

Seznam slik

Slika 1: Krožni proces teoretskega in praktičnega nadgrajevanja znanja (Kodele Mešl 2015: 193).	25
Slika 2: Tipologija socialnih pravic glede na razmerje med pravico in dolžnostjo ter kolektivnimi cilji (Dragoš 2015: 149).....	34
Slika 3: Sektorska subordinacija (Dragoš 2012: 397).....	41
Slika 4: Sistemska regulacija skozi preseke (Dragoš 2012: 397).....	42
Slika 5: Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu.....	60
Slika 6: Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela.....	61
Slika 7: Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke.....	62
Slika 8: V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi.	63
Slika 9: Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov.....	64

Seznam tabel

Tabela 1: Število prejemnikov varstvenega dodatka po starostnih kategorijah v letih 2011 in 2012 (Humer, Roksandić 2013: 20).....	38
Tabela 2: Obdelava in analiza spletnih anketnih vprašalnikov: Odprto kodiranje in združevanje sorodnih pojmov v kategorije.....	51
Tabela 3: Obdelava in analiza spletnih anketnih vprašalnikov: Osnovno kodiranje.....	53
Tabela 4: Analiza intervjujev s socialnimi delavkami: Odprto kodiranje in združevanje sorodnih pojmov v kategorije.....	56
Tabela 5: Analiza intervjujev s socialnimi delavkami: Osnovno kodiranje.....	56
Tabela 6: Poznavanje in uporaba sodobnih konceptov na CSD.....	67
Tabela 7: Dejavniki, ki lajšajo/otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v kontekstu CSD.....	94

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Pomen in vloga teorije v socialnem delu

Pomen in vloga teorije v socialnem delu

Povezovanje teorije in prakse je osrednja tema mojega magistrskega dela. V 60 letih razvoja izobraževanja v Sloveniji je socialno delo naredilo prehod iz praktičnega poklica k dejavni znanosti. Imamo znanje in besede za kakovostno socialno delo, vendar sem kljub temu pri nekaterih socialnih delavkah začutil razkorak med teorijo in prakso. V uvodu razmišljam o pomenu znanja za socialno delo in o razlogih za razkorak med teorijo in prakso.

Vprašanje povezave teorije in prakse je prisotno že dalj časa in presega okvire stroke in znanosti socialnega dela. Turner (1996: 10–11, v Mešl 2009) postavi osnovno tezo, da mora biti odgovorna in etična praksa grajena na trdni teoriji.

N. Mešl (2009: 292) našteva prispevke teorije k praksi. Teorija nam pomaga, da pojasnimo in tudi napovedujemo pojave. Pomaga nam, da prepoznamo vzorce, odnose in pomembne spremenljivke, kar pomaga pri vnašanju reda v kompleksnost sodobne prakse. Teorija nam pomaga, da prenašamo znanje iz ene situacije na drugo, pomaga nam, da v svojih praktičnih izkušnjah spoznamo podobnosti in razlike. Trdna in logična teoretična struktura nam omogoča, da pojasnimo svoje delovanje drugim ter da svoje znanje in spretnosti prenašamo na preverljiv način. Teorija nam priskrbi neke vrste gotovost. Teoretična orientacija nam ponudi osnovo, na kateri lahko organiziramo, kar vemo. Niz oprijemljivih konceptov nam lahko pomaga, da se izognemo brezciljnemu potovanju z uporabnikom, ki se pojavi, ko ne vemo, kaj delamo.

Teorija je nujen pogoj za razvoj in obstoj vede. Vede, ki se ukvarjajo s pomočjo ljudem, potrebujejo teorijo tudi za strokovno ravnanje v praksi. Ob teorijah, ki pomagajo poiskati odgovore na »kaj«, je tu v središču tudi raziskovanje in oblikovanje teorij, ki govorijo o tem, »kako« ravnati (ibid.). Socialno delo sodi v skupino znanosti, ki potrebuje teorijo ravnanja. Je dejavna znanost, ki poleg pomembnih odgovorov na vprašanje, kaj moramo vedeti za učinkovito podporo in spreminjanje pri reševanju kompleksnih problemov ljudi na vseh ravneh, potrebuje tudi enakovredne odgovore na vprašanje, kako ravnati (Čačinovič Vogrinčič 2015: 181).

Strinjam se z Nino Mešl (2007, 2009), ki trdi, da je pomembna razlika med slabo in dobro prakso

socialnega dela uporaba teoretičnih znanj v praksi socialnega dela. Na žalost se še vedno prepogosto dogaja, da je uporaba teoretičnih znanj v praksi socialnega dela delna, nereflektirana in dopolnjena (včasih celo nadomeščena) z zdravorazumskimi razlagami in ukrepi. Večkrat sem slišal: »Pozabi vse, kar si se naučil na fakulteti, saj je praksa nekaj povsem drugega kot teorija«. T. Kodele in N. Mešl (2015: 190) poročata, da so v socialnem delu še vedno aktualna vprašanja o razvidnosti uporabe teoretskega znanja v praksi. Žal se še vedno dogaja, da se v času opravljanja prakse na fakulteto vračajo študentke s sporočilom mentorice na učni bazi, da je teorija, ki se jo učijo na fakulteti, neuporabna oziroma je praksa nekaj povsem drugega kot teorija.

Razkorak med teorijo in prakso socialnega dela

Moje izkušnje z neuporabo teorije v praksi socialnega dela so potrdile tudi raziskave v Sloveniji (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000, Sunko, 2001), ki so pokazale, da socialne delavke v praksi ne uporabljajo dovolj eksplicitno teoretičnih znanj. Hitro se lahko zgodi, da je uporaba konceptov, smernic, strategij le delna, nereflektirana in dopolnjena z nestrokovnimi, pogosto prevladujočimi zdravorazumskimi prijemi, kar daje vtis nejasnih meja med stroko socialnega dela in raznimi neformalnimi načini psihosocialne pomoči.

Enega izmed razlogov za razkorak med teorijo in prakso lahko najdemo v procesu in načinu oblikovanja teorije (Mešl 2009: 295). Healy (2005: 94) pravi, da so tradicionalne oblike graditve teorije ločile razvoj teorij (akademska raven) od njene uporabe, aplikacije (raven prakse). Poleg tega pa so nekateri raziskovalci socialne delavke in uporabnike obravnavali kot objekte raziskave in ne kot soustvarjalce v procesu razvijanja znanja.

D. Schön (1991, v Mešl 2007: 90), ki je v letih svojega delovanja pridobil tako izkušnje dela v praksi kot poučevanja na strokovni šoli, je svoje raziskovalno zanimanje usmeril v proučevanje odnosa med znanjem, ki ga cenijo na akademiji, in kompetencami, ki jih cenijo v strokovni praksi. Prepričal se je, da univerze niso predane produkciji in distribuciji temeljnega znanja na splošno, ampak gre za institucije, ki so v veliki meri zavezane posebni epistemologiji, k znanju, ki razvija selektivno nepozornost do praktičnih kompetenc in strokovne umetnosti. Ta pogled ni nekaj novega, saj mnogo ljudi izraz »akademski« uporabljajo v slabšalnem pomenu. Pogosto uporabljena fraza »teorija je eno, praksa pa drugo«, ki jo lahko slišimo tudi v besedah nekaterih socialnih delavcev, ko pojasnjujejo svoje delo, nakazuje na podobno razmišljanje tudi v naši stroki. Po drugi strani pa so pritožbe glede elitizma in nerazumljivosti univerz lahko povezane tudi z mistiko praktičnih

kompetenc. To je tako, kot če praktik reče svojemu akademskemu kolegu: »Medtem ko ne sprejemem tvojega pogleda znanja, sam ne morem opisati svojega.« Včasih praktiki celo rečejo: »Moje znanje je neopisljivo.« Takšni pogledi so prispevali k poglobljanju razkoraka med univerzami in stroko, raziskovanjem in prakso, mislijo in akcijo.

D. Schön (1987, 1999 v Mešl 2007) je pri svojem delu izhajal iz predpostavke, da kompetentni praktiki običajno vedo več, kot lahko povejo. N. Mešl (2007: 331) meni, da lahko to predpostavko prenesemo tudi v socialno delo: kompetentni socialni delavci običajno vedo več o opravljanju kvalitetne prakse socialnega dela, kot lahko o svojem delu povedo. A v socialnem delu moramo narediti korak naprej. Potrebujemo znanje in besede, da svoje delo poimenujemo, da uporabnikom ubesedimo, kaj delamo, kam nameravamo stopiti, da bi lahko skupaj preverili, z njimi raziskovali možne korake. Le tako lahko zagotovimo soudeležnost v procesu dela, ki vodi k dobrim razpletom, k dobrim, ker smo jih soustvarili z ljudmi, z eksperti iz izkušenj.

Kako zastaviti odnos med teorijo in prakso v socialnem delu, ki bo usmerjen v soustvarjanje uporabnega znanja za prakso? Kot na dlani se zdi ideja G. Čačinovič Vogrinčič (2015), da prenesemo socialnodelovna znanja, ki jih uporabljamo v procesih podpore in pomoči, v polje raziskovanja. Ključne nove besede v raziskovanju so: soustvarjanje novih znanj, ustvarjanje novih pomenov v procesu z vsemi udeleženi, kjer se slišijo vsi glasovi.

Nobenega razloga ni za razkorak med teorijo in prakso, saj imamo besede, ki jasno opišejo način produkcije novega znanja kakor tudi odnose med udeleženi v tem procesu. Gre za soustvarjanje zelenih izidov v delovnem odnosu, ki poveže ljudi, ki so eksperti na podlagi osebnih izkušenj, in strokovnjake, njihove spoštljive in odgovorne zaveznike. Odnos temelji na virih moči vseh udeleženi v procesu produkcije novega znanja. O delovnem odnosu v raziskovanju prakse bom govoril nekoliko kasneje (glej poglavje Raziskovanje prakse v delovnem odnosu).

Tudi K. Healy (2005) ne vidi razkoraka med teorijo in prakso. Avtorica pravi (ibid.: 94), da konflikt med teorijo in prakso ne obstaja, ko spoznamo, da socialni delavci uporabljamo teorijo in tudi *ustvarjamo teorijo* v praksi. Na ta način ne gre za to, da bi preprosto aplicirali formalno teorijo (npr. sistemsko teorijo, perspektivo moči ali postmoderne teorije ipd.), ampak jih lahko uporabimo kot osnovo za oblikovanje znanja v praksi.

Poklic socialne delavke je zahteven, saj se srečuje s kompleksnimi problemi posameznikov, družin

in skupnosti, kjer ne obstajajo preproste univerzalne rešitve. Vsak proces podpore in pomoči zahteva **izviren delovni projekt pomoči** (Čačinovič Vogrinčič et al. 2009: 15), saj lahko le tako odgovorimo na raznolikost ljudi, problemov in rešitev, s katerimi se srečujemo pri svojem delu. Teorija naredi to raznolikost razvidno in nam da oporo in orodje, da se ob tej kompleksnosti posameznih primerov ne izgubimo, da ne delamo »po občutku« ali pa se skrijemo v vlogo birokrata, ki upravlja z obrazci in vlogami. G. Čačinovič Vogrinčič (2007: 10) razume sodobne koncepte socialnega dela kot odgovor na vprašanje, kako delamo v socialnem delu.

Potrebujemo znanje in besede, da svoje delo poimenujemo, da uporabnikom ubesedimo, kaj delamo, kam nameravamo stopiti, da bi lahko z njimi raziskovali možne korake (Kodele, Mešl 2015: 191). Sodobna teorija socialnega dela z družino ponuja integrirano znanje, teorijo, ki je specifična, socialnodelovna in prevedljiva v prakso, to je teorijo delovnega odnosa, ki vzpostavlja in varuje pogoje za soustvarjanje procesa pomoči in prispeva k učinkovitosti in uspešnosti sprememb; koncept delovnega odnosa se vse bolj uporablja in predstavlja povezovalno jedro drugih konceptov.

Časi hitrih družbenih sprememb od stroke socialnega dela zahtevajo vedno nova znanja za delo v praksi socialnega dela. Za Čačinovič Vogrinčič (2015: 181–182) je raziskovanje ključna naloga za razvoj znanosti in stroke socialnega dela.

1.2 Pristopi k razvijanju in uporabi znanja

Raziskovanje, kot ključna naloga za razvoj znanosti in stroke (Čačinovič Vogrinčič 2015), odpira vprašanje, kako v socialnem delu sploh razvijamo znanje. Healy (2005) opozori, da v socialnem delu nimamo enotnega načina produkcije znanja, tako kot ga imajo druge tradicionalne stroke (npr. medicina in pravo), ki se zanašajo na pozitivistično epistemologijo, in temelji na tradicionalnih kriterijih znanstvenosti². V socialnem delu klasični elementi znanstvenosti ne zadostujejo za razumevanje kompleksnosti in edinstvenosti prakse socialnega dela³.

V socialnem delu se srečujemo z ljudmi s kompleksnimi psihosocialnimi problemi. Ta neskončna edinstvenost zahteva nenehno razvijanje novega socialnodelovnega znanja in soustvarjanje novih odzivov na konkretne situacije. Načini produkcije in uporabe znanja v socialnem delu zahtevajo premislek.

Po Tadeji Kodele in Nini Mešl (2015:192–193) povzemam 3 pristope k razvijanju in uporabi znanja za socialno delo.

1. **Empirični pristop ali tehnična racionalnost** temelji na epistemologiji prakse, ki izvira iz pozitivistične filozofije in je vgrajena v temelje raziskovanja moderne univerze. Strokovna aktivnost je sestavljena iz reševanja problema, ki je natančno določen z uporabo znanstvene teorije in tehnik. Healy (2005) poimenuje model tehnične racionalnosti na **dokazih temelječa praksa**. Pravi, da ta šola zagovarja stališče, da bi moralo socialno delo temeljiti na racionalnem znanju, potrjenem z znanstvenimi metodami. To gibanje promovira pristop razvijanja in uporabe teorij “od zgoraj navzdol”. Gre za to, da raziskovalci razvijajo in preizkušajo teorije socialnega dela, te pa potem praktiki uporabljajo v praksi. Socialna delavka je subjekt in uporabnica znanja in ne njegova oblikovalka. V tem pristopu sta razvoj in uporaba znanja ločena. Problem na dokazih temelječe tradicije je tudi v tem, da nam ne ponuja strategij za urejanje številnih raziskovalnih dokazov, ki lahko obstajajo o specifični in praktični situaciji in si lahko med sabo nasprotujejo ter praktikom ne dajo smernic za ravnanje.
2. **Na refleksiji izkustvenega znanja temelječ pristop** poudarja praktikovo izkustveno in tiho

2 Kriteriji znanstvenosti: Nepristranskost (objektivnost), neodvisnost, zanesljivost, trivialnost in ponovljivost, napovedljivost, resničnostna vrednost “dejstva” – objektivistična epistemologija (Šugman Bohinc 2013–2014).

3 Ashby (1956 v Šugman Bohinc 2013–2014) predlaga redefinicijo kriterijev znanstvenosti: Vsestranska pristranost (interpretativnost) oz. udeleženosť, odvisnosť, nezanesljivosť, netrivialnosť in neponovljivosť, nenapovedljivosť, resničnost, vrednosť “dogovora” – participacijska, interpretativna epistemologija.

znanje. Gre za to, da praktik v neposredni praksi premišljuje o izkustvenem znanju, ki temelji na čutnem dojetanju in opazovanju. Praktik ni odvisen od kategorij formalne teorije in tehnik, temveč konstruira novo teorijo posebnega pomena. Healy (ibid.) pravi, da na refleksiji o izkustvenem znanju temelječ pristop zagovarja priznavanje praktikovih izkušenj v praksi kot podlage za oblikovanje in uporabo znanja v praksi. Največja moč pristopa je, da priznava in ceni socialne delavke kot aktivne ustvarjalke in uporabnice teorije. Hkrati pa je to tudi težava tega pristopa, saj poudarek na intuitivnem znanju in tihem znanju pomeni, da osnova našega znanja ostaja nedostopna uporabnikom, financerjem, delodajalcem ... Taylor in White (2000, v Kodele, Mešl 2015: 193) opozarjata, da nam tak pristop zasenči perspektivo uporabnikov in sprejme praktikove trditve kot resnične predstavitve tega, kar se je zgodilo. Tako intuitivno znanje je tudi težko uporabiti za namene formalnega izobraževanja. Obstaja pa tudi nevarnost, da bi zapravljali energijo za nenehno izumljanje, namesto da bi razvijali in širili tako obstoječe teorije in našo lastno osnovo znanja z uporabo že obstoječih teorij.

3. **Refleksivni pristop**, ki sta ga razvili Taylor in White (ibid.), temelji na refleksiji, vendar gre za refleksijo teorije na podlagi izkušnje v praksi. Pri tem pristopu je poudarjeno, da uporabljamo formalno teorijo v praksi, vendar smo tudi aktivni udeleženci pri njenem oblikovanju. Ne gre za to, da bi jo preprosto aplicirali, temveč to naredimo z refleksijo, premišljeno uporabljamo teoretsko znanje in ga nadgrajujemo (Mešl 2008: 61). Refleksivni pristop k uporabi in razvoju teorije izhaja iz stališča, da konflikt med teorijo in prakso ne obstaja, ko spoznamo, da socialne delavke uporabljajo teorijo in tudi ustvarjajo teorijo v praksi. Ne gre za to, da bi preprosto uporabili formalno teorijo (npr. sistemsko teorijo, perspektivo moči ali postmoderne teorije), ampak jo lahko uporabimo kot podlago za oblikovanje znanja v praksi. Gre za refleksivni pristop aktivnega ustvarjanja pomenov in znanja.

T. Kodele in N. Mešl (2015: 193) sta zapisali, da zgoraj predstavljenih pristopov k razvijanju in uporabi znanja ne razumeta kot izbiro ali–ali; vsak od njih doda pomembno perspektivo k oblikovanju okvirov za ravnanje v praksi. **Empirični pristop** zagotavlja okvir za disciplinirano, znanstveno razmišljanje, preverjanje dokazov, utemeljevanje učinkovitosti razvitega znanja. **Refleksija o izkustvenem znanju** je gotovo spretnost, ki jo v socialnem delu potrebujemo za učinkovito integriranje misli in akcije, za zmanjševanje razkoraka med teorijo in prakso, ko sami v praktičnih situacijah oblikujemo svojo lastno “praktično teorijo”. **Refleksivni pristop** doda pomemben poudarek – v socialnem delu ustvarjamo teorijo v praksi, vendar je pomembno, da kot

podlago za oblikovanje znanja v praksi uporabimo formalno teorijo.

Socialne delavke morajo imeti na razpolago široko paleto različnih znanj in konceptov. Tako imajo možnost izbrati tista znanja, ki so za socialne delavke uporabna v njihovi praksi. Za N. Mešl (2007: 117) je socialno delo veda in stroka, v kateri se soočamo z različnimi koncepti, z znanji drugih strok, z raznolikimi teorijami in metodami, vendar ta raznolikost postavlja pred socialno delavko nalogo, da naredi izbor in integrira znanje v zelo konkretnih projektih pomoči socialnega dela.

1.2.2 Raziskovanje prakse v delovnem odnosu

G. Čačinovič Vogrinčič (2015) v prispevku z naslovom *Soustvarjanje pomoči v socialnem delu: Teoretski koncepti in produkcija novih znanj v raziskovanje prakse* razmišlja o pomembni nalogi znanosti socialnega dela; razvoj teorije ravnanja v praksi. Avtorica poudari pomen reflektivnega pristopa v raziskovanju, vendar doda, da imamo v socialnem delu znanje in besede, naredimo pa naj še korak naprej.

Marthinsen (2012, v op. cit: 182) zapiše, da če obstaja prepad med raziskovanjem in prakso ter če praksa ne zaupa teorijam in akademskim raziskavam in raziskovalci ne poznajo prakse, potem moramo ustvariti nove razmere za raziskave, ki so smiselne za socialno delo.

Kako torej zasnovati raziskovanje, ki mu bodo praktiki zaupali? Kako ustvariti nova znanja za socialno delo? Ali raziskovanje prakse odgovarja na vprašanje, kako delamo?

Rasmusen (2012, v Čačinovič Vogrinčič 2015) opisuje dva načina produkcije znanja.

- Način 1: Produkcija znanja v tradicionalnih institucijah produkcije znanj, ki temelji na dokazih temelječi praksi [evidence based]. Cilji so spoznanja, dejstva, analiza stanja. Je znanje, ki "je pravo" in se ima za nevtrarno. Razvija teorijo, ki se implementira v praksi.
- Način 2: Produkcija uporabnih znanj v sodelovanju znanstvenih in drugih organizacij, praktikov in uporabnikov, kjer ni hierarhije, nadomesti jo mreža udeleženi. Ustvarja se proces, ki je refleksiven in se pokaže v novem znanju, ki omogoči uporabne spremembe. Združita se vlogi raziskovalcev in praktikov, produkcija in uporaba novih znanj se sestavita.

Rasmusen (ibid.) ponovno definira pojmovanje znanosti in produkcije znanja. Pravi, da znanstvenost socialnega dela [*scientification*] zahteva, da znanost prizna legitimost novo

ustvarjenemu znanju v procesih podpore in pomoči v praksi. Raziskovanje prakse socialnega dela, pravi, je prineslo produkcijo novih znanj, ustvarilo nove pomene, utemeljilo pomembne procese učenja. Gre za drugačno, a ne manjvredno znanje.

Čačinovič Vogrinčič (op. cit.: 182) trdi, da moramo izbrati reflektivni pristop raziskovanja, a to ne zadostuje, če ne opredelimo tudi odnosa med udeleženi v raziskovalnih procesih produkcije novega znanja v socialnem delu. Raziskovanje ravnanja socialnih delavcev soustvarimo skupaj z njimi in soustvarimo pogoje za razvoj njihove sposobnosti, da mislijo in sodijo na način, da definicijo soustvarimo.

Čačinovič Vogrinčič (op. cit.: 183) eno izmed poglavij v prispevku naslovi *Delovni odnos v procesih pomoči in v raziskovanju prakse*. Naslov poudari, da se lahko v raziskovanju prakse socialnega dela opremo na znanja in koncepte stroke. Koncept delovnega odnosa avtorica prenese na polje raziskovanja. Reflektivni pristop razvijanja znanja je pisan na kožo postmodernemu socialnemu delu, ki poudarja značilnosti odnosa in procesa med udeleženi v procesih pomoči – pomoč se soustvarja v procesu, ki ga zagotovi delovni odnos.

Avtorica (ibid.) opozori, da imamo besede, ki lahko opišejo želeno spremembo v raziskovanju in odražajo novo avtonomijo znanosti in stroke socialnega dela. Kot ključen izpostavi odnos med vsemi udeleženi, ki soustvarjajo nova znanja, nove pomene in procese učenja. Ključne nove besede so: soustvarjanje novih znanj, ustvarjanje novih pomenov v procesu z vsemi udeleženi, kjer se slišijo vsi glasovi.

Za teorijo in prakso socialnega dela v Sloveniji sta bila razvita koncept delovnega odnosa in izvirni delovni projekt pomoči. Nastala sta iz prakse in za prakso v procesih reflektivnega raziskovanja (Čačinovič Vogrinčič 2002, 2007, 2010, Čačinovič Vogrinčič et al. 2005).

Elementi delovnega odnosa (Čačinovič Vogrinčič et al. 2009) zagotovijo soustvarjanje pomoči in da sogovornik ostane strokovnjak na podlagi svojih osebnih izkušenj. Kot ključni avtorica predstavi etiko udeležnosti (Hoffman 1994) in perspektivo moči (Saleebey 1997), ki pokažeta želeno in nujno spremembo.

Prvi ključni koncept je etika udeležnosti, kjer objektivnega opazovalca nadomesti sodelovanje, v katerem nihče nima končne besede, pač pa gre pogovor, ki se nadaljuje. Strokovnjak odstopi od

moči, ki mu ne pripada: odstopi nad lastništvom nad resnico in rešitvijo. Strokovnjakovo moč nadomesti občutljivo skupno iskanje, raziskovanje, soustvarjanje novega. Socialni delavec mora zdržati negotovost iskanja in osebno udeležnost.

Drugi ključni koncept za avtorico je Saleebeyjev koncept perspektive moči (1997: 3). Praksa, ki temelji na perspektivi moči, pomeni, da bo vse, kar delaš kot socialni delavec, utemeljeno s tem, da pomagaš odkriti, lepšati, raziskati in izkoristiti klientovo moč in vire, ko mu pomagaš, da doseže svoje cilje, uresniči svoje sanje in razbije okove oviranosti in nesreč.

Uporaba socialnodelovnega znanja v raziskovanju mi je blizu, saj ubesedi nujnost soustvarjanja procesa raziskovanja in soustvarjanja novih pomenov med vsemi udeleženi v proces soustvarjanja novega znanja za prakso socialnega dela. Delamo v delovnem odnosu, ki soustvarjanje omogoči tako, da pokaže, kako delamo v procesu, v katerem se slišijo vsi glasovi. Znanje socialnega dela na polju raziskovanja definira vloge med vsemi udeleženi v tem procesu. Gre za skupno soustvarjanje procesa raziskovanja, v katerem se slišijo vsi glasovi. Med udeleženi sta vzpostavljena spoštljiv odnos in odgovorno zavezništvo, kjer nihče ne pozna absolutnih resnic in končnih odgovorov. Izhajanje iz pozicije moči nadomestijo skupno iskanje, raziskovanje in soustvarjanje novega.

Kot zapiše Čacinovič Vogrinčič (ibid.), je razvoj socialnodelovnega znanja, teorije ravnanja, ena izmed ključnih nalog znanosti in stroke. Raziskovalcem, praktikom, učiteljem in uporabnikom manjka samo še koncept soustvarjanja.

Prenos socialnodelovnih znanj na polje raziskovanja razumem kot konkreten odgovor na vprašanje, »kako« v procesu raziskovanja in produkcije znanj v znanosti in stroki socialnega dela. Verjamem, da je to korak v smeri zmanjševanja razlik med teorijo in prakso.

1.2.3 Privzete teorije in teorije v uporabi (Argyris, D. Schön 1974)

Pomembno se mi zdi, da se zavedamo in ubesedimo razliko med privzetimi teorijami in teorijami v uporabi. Ni nujno, da smo teorijo, ki smo jo pridobili v času študija ali v katerem drugem učnem procesu, uspešno integrirali v prakso. Integracija teorije v prakso ni vedno lahek proces. Razlikovanje privzete in teorije v uporabi nam pomaga ozavestiti potrebo, da delo v praksi reflektiramo. V povzetku se opiram na N. Mešl (2008: 54–59), ki koncept predstavlja v knjigi

Ko nekoga vprašamo, kako bi se vedel v določenih okoliščinah, običajno ponudi odgovor, ki predstavlja njegovo *privzeto teorijo ravnanja* za tisto situacijo. To je teorija ravnanja, ki ji je predan in o kateri na podlagi povpraševanja komunicira z drugimi. Vendar Ch. Argyris in D. Schön (1974: 7) govorita še o drugi teoriji, za katero pravita, da dejansko vodi njegova ravnanja – o teoriji v uporabi. Teorija v uporabi lahko je, lahko pa tudi ni skladna z njegovo privzeto teorijo; posameznik se lahko – ali pa tudi ne – zaveda neskladnosti teh dveh teorij.

Ko poskuša oseba konstruirati svojo lastno teorijo v uporabi, izhaja iz svojega vedenja, »tihega« znanja in zmožnosti konstruiranja domiselnih eksperimentov, ki kažejo na to, kaj bi naredila pod raznolikimi okoliščinami. Tudi zunanji opazovalec lahko najde načine, kako vse to uporabiti, a mora biti pazljiv, saj se pogosto zgodi, da lahko zamenja privzete teorije s teorijami v uporabi (op. cit: 12).

Posameznikove teorije v uporabi ne moremo prepoznati tako, da posameznika preprosto vprašamo o njej. Njegovo teorijo v uporabi moramo konstruirati z opazovanjem njegovega vedenja. N. Mešl (2007) je v svoji raziskavi teorijo v uporabi poskušala prepoznati s pomočjo analize zapisov procesa in intervjujev s socialnimi delavkami, v katerih so opisovale svoje delo. Ugotovitve analize obeh gradiv (teorija v uporabi) je nato primerjala z odgovorom socialnih delavk na vprašanje »*Katera znanja uporabljate pri svojem delu, iz katerih teoretičnih izhodišč izhajate?* (privzeta teorija). Na ta način je preverila (ne)skladnost privzete teorije in teorije v uporabi posamezne socialne delavke.

V naslednjem podpoglavju predstavljam projekt, ki predstavlja dober učni kontekst, da se približamo temu, da postanejo privzete teorije tudi teorije v uporabi. Gre za primer dobre prakse, ki odpira prostor za integracijo teorije v praksi socialnega dela.

1.2.4 Sodelovalni procesi pomoči družinam v skupnosti – primer dobre prakse integracije teorije v praksi

V času podiplomskega študija na smeri socialno delo z družino sem v okviru prakse sodeloval v projektu Pomoč družinam v skupnosti: soustvarjanje zelenih sprememb za zmanjševanje socialne izključenosti in krepitev zdravja⁴. Ime projekta je izredno dolgo, zato v nadaljevanju uporabljam

⁴ Več o projektu si lahko preberete na spds.fsd.uni-lj.si/.

krajši izraz – *projekt Soustvarjanje pomoči družinam v skupnosti*.

V času enega študijskega leta smo študentje in študentke samostojno sodelovali v izvirnih delovnih projektih pomoči z družinami s številnimi problemi. V tem podpoglavju želim predstaviti projekt kot primer dobre prakse integracije teoretskega znanja in praktičnega delovanja in reflektirati svoje izkušnje sodelovanja. Zanimajo me dejavniki, ki so mi omogočili uporabo in integracijo teoretskega znanja v praksi, saj mislim, da bi bil podoben projekt za socialne delavke na centrih za socialno delo izredno dragocen.

Eden od namenov projekta je bil vzpostaviti kontekst praktičnega učenja, ki bi študentkam omogočil strokovni in osebni razvoj, da bi na podlagi praktičnih izkušenj lahko razvile kompetence za reflektivno uporabno znanja v praksi (Kodele, Mešl 2015: 195). Avtorici (ibid.) menita, da je praktično učenje eden izmed pomembnih načinov, kako prihodnje generacije socialnih delavk podpreti pri integriranju teoretskega znanja in praktičnega delovanja ter jim pomagati najti načine za poimenovanje svojih ravnanj.

Moja izkušnja sodelovanja v projektu je njuno trditev potrdila, saj sem s sodelovanjem v projektu ogromno pridobil. Pri svojem delu z družino, s kompleksnimi problemi sem se opiral na sodobne koncepte socialnega dela, ki sem jih pridobil v času študija. Pridobil sem pomembno izkušnjo in potrditev, da je teorija uporabna v praksi in da pomeni pomembno oporo za socialno delo z družino.

Z družino sem vzpostavil **delovni odnos** (Čačinovič Vogrinčič et al. 2009) in sklenil **dogovor o sodelovanju** (ibid.). Pri svojem delu sem se opiral na **elemente delovnega odnosa** (ibid.) in zastavil projekt **pomoči kot izvirni delovni projekt** (ibid.). Skupaj z družino smo soustvarili želene izide in začeli naše dogovore uresničevati. Nismo se ustavili zgolj pri načrtovanju zelenih sprememb, ampak sem v tem procesu družino podprl.

Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev (ibid.) je vsekakor koncept, na katerega sem se opiral v svoji praksi. Projekt podpore in pomoči je bil soustvarjen, saj je bil prostor odprt za vse udeležene v procesu dela. Vsak je imel prostor, da je predstavil svojo definicijo rešitve in svojo vlogo v rešitvi. Soustvarjali smo definicije možnega in uresničljivega.

Uporaba dogovora o sodelovanju je bila zelo zanimiva izkušnja, saj sem ga uporabil večkrat in nekako nisem dosegel zelenega odziva. V pogovoru družine s socialnim delavcem na centru za socialno delo pa sem moral vzpostaviti dogovor med udeleženi, saj je bil socialni delavec na začetku usmerjen v neuresničljivo, v tisto, kar se ne da. Zato se mi je zdelo izredno pomembno, da

naravnim pogovor v smeri zelenih izidov, v uresničljivo, možno. Zdi se mi, da mi je dogovor o sodelovanju pri tem zelo pomagal.

Izredno pomemben se mi zdi koncept **etike udeležенosti** (Hoffman 1994). Odstopil sem s položaja moči, ki mi ne pripada. Ne poznam absolutnih resnic in nimam odgovorov za rešitev težav družine. Postavil sem se v odprto držo in vztrajal v nevednosti. To je omogočilo raziskovanje zelenih sprememb in soustvarjanje rešitev skupaj z družino. Pri uresničevanju tega koncepta mi je pomagala tudi družina, ki je zelo dobro vedela, česa si želi, in od mene ni pričakovala, da predlagam rešitve. Skupaj smo raziskovali možne korake v smeri zelenih izidov in se odločili za tiste, ki so se nam zdeli najbolj smiselni.

Ta nevedna drža v kombinaciji s konceptom **osebnega vodenja** (Bouwkamp, Vries 1995) je vzpostavila osebni delovni odnos, ki je predstavljal najpomembnejši dejavnik za uspeh izvirnega delovnega projekta. Ker mi je družina zaupala, je to omogočilo ugodne pogoje za raziskovanje zelenih izidov in soustvarjanje možnih korakov v smeri zelenih izidov. Zelo dobro se spomnim trenutka, ko sem se srečal z družino in mi je gospa povedala, da mora naslednji dan podpisati novo najemno pogodbo, ki je bila nesprejemljivo visoka in je imela namen, da gospo izrine iz stanovanja. Spomnim se jeze, ki sem jo takrat občutil. Takoj smo začeli iskati rešitve in klicati ljudi, ki bi nam lahko pomagali. Z veseljem pogledam nazaj, ko vidim, da nam je uspelo – družina je ostala v stanovanju, dokler ji nismo našli primerne stanovanja, ki je bilo večje, lepše urejeno in lažje dostopno.

Poleg zaupanja vame pa je družina potrebovala tudi zaupanje vase. **Perspektiva moči** (Saleebey 1997) je od mene zahtevala, da sem se osredotočil na vire moči družine. V družini sem prepoznal povezanost, medsebojno pomoč in zaupanje, mama je aktivno iskala rešitve za nastali položaj, znala je najti pomoč, ki jo je potrebovala ... V družini sem prepoznal koncept odpornosti (Čačinovič Vogrinčič et al. 2009: 13), ki pravi, da ima človek (ali družina) moč, da okreva in da udarci ne peljejo le v nemoč in patologijo. Družina je bila med seboj tesno povezana in tudi zelo samostojna; vsi naši dogovori so bili uresničeni, poleg tega pa je gospa veliko stvari rešila sama. Borila se je zase in za svojo družino.

Izvirni delovni projekti so zahtevni in zato je bila bistvena opora, ki sem jo prejel na FSD. Študentke in študentje smo se razdelili v majhne intervizijske skupine z mentorico. Opora skupine je bila izredno pomembna in bistvena za moje delo z družino. Imel sem prostor, da spregovorim o

problemih, ki so se pojavili pri delu. S pomočjo sošolk in mentorice smo naredili situacijo razvidno in razmišljali o naslednjih možnih korakih. Veliko pa sem se naučil tudi iz procesov pomoči in podpore sošolk. Z njihovimi izkušnjami, načini ravnanj, preko težav, s katerimi so se srečali in kako so z njimi ravnali, sem dobil dragocene izkušnje. Delo v okviru projekta je predstavljalo odličen kontekst za strokovno in osebno rast.

Še en pomemben vidik praktičnega učenja v okviru projekta so zame predstavljali **zapisi srečanj z družino**. Po vsakem srečanju smo v jeziku socialnega dela zapisali, kaj se je na srečanju dogajalo. To se mi zdi zelo pomembno, ker:

1. sem reflektiral opravljeno delo;
2. sem v jeziku socialnega dela opisal svoje ravnanje;
3. sem naredil razviden proces podpore in pomoči.

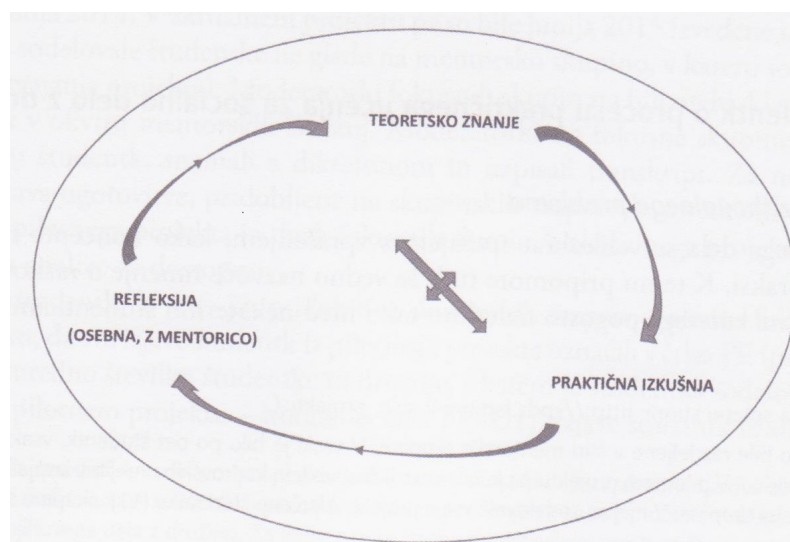
Izkušnja sodelovanja v projektu je bila zame pomembna, ker sem dobil izkušnjo dela z družino. V tem procesu mi je uspelo integrirati teoretska znanja v praktično delovanje. Potrdilo se je, da je delo z družinami s številnimi izzivi zahtevno in dolgotrajno. Ni dovolj, da socialna delavka skupaj z družino soustvari načrt želenih sprememb, ampak mora biti udeležena v procesu doseganja želenih izidov. Zame sta vzpostavljen delovni odnos in osebni stik z družino predstavljala temelj projekta podpore in pomoči. Brez medsebojnega zaupanja z družino si ne predstavljam skupnega sodelovanja in soustvarjanja. Pomembno se mi zdi tudi, da sem družino obiskoval na njihovem domu, v njihovem okolju. To mi je olajšalo vzpostavitev osebnega odnosa z družino.

Še enkrat želim poudariti, da je uporaba socialnodelovnega znanja zahtevna in je bila zato podpora, ki sem jo prejel v času dela z družino, ključna. Podpora intervizijske skupine in mentorice na FSD je omogočila refleksijo opravljenega dela in načrtovanja naslednjih možnih korakov. Mislim, da je ravno ta podpora omogočila skladnost teorije v uporabi in privzete teorije. V tem kontekstu sem lahko preveril, na katero znanje se opiram v konkretnih praktičnih situacijah, kje se mi je zataknilo in zakaj, kaj bi lahko naredil drugače, kaj sem zgrešil, kaj sem naredil dobro, kaj lahko naredim na naslednjem srečanju ... Podpora, ki sem jo dobil na FSD, je bila ključna za integracijo teoretskih znanj v praktično delovanje.

V prispevku *Refleksivna uporaba znanja v kontekstu praktičnega učenja* T. Kodele in N. Mešl predstavljata izkušnje študentk (2015: 194–203) o procesu praktičnega učenja za socialno delo z družino. Rezultati analize so pokazali, da praktično učenje v okviru predstavljenega projekta

zagotavlja odličen kontekst za strokovno in osebno rast prihodnjih magistric socialnega dela. Študentke so imele prvič možnost samostojno uporabljati koncepte socialnega dela v praksi. Premagale so strah pred delom z družino, pridobile izkušnje za kompetentno vodenje pogovora z družino. Pri svojem delu so uporabljale vse temeljne koncepte socialnega dela z družino in dodatna znanja. Spoznale so, da je teorija uporabna v praksi in da pomeni pomembno oporo za socialno delo z družino. V enem letu samostojnega sodelovanja z družino so se ob intenzivni podpori mentoric naučile uporabiti znanje v praksi, ravnati ob konkretnih izzivih sodelovanja z družino. Pridobile so besede, da lahko poimenujejo, kaj delajo, približale so se temu, da so njihove privzete teorije postale tudi teorije v uporabi.⁵

Moja refleksija in ugotovitve N. Mešl in T. Kodele (2015) se ujemajo. Sodelovanje v procesu pomoči je bilo dragocena izkušnja, ki mi je pomagala integrirati znanje, pridobljeno v času študija.

Slika 1: Krožni proces teoretskega in praktičnega nadgrajevanja znanja (Kodele Mešl 2015: 193)

Krožni proces teoretskega in praktičnega nadgrajevanja znanja prikazujem, ker vključuje zame ključen korak – refleksijo (osebna, z mentorico). Ravno refleksija mojega dela v intervizijski skupini, podpora mentorice in zapisovanje srečanj, so mi omogočili, da sem lahko tako uspešno integriral znanje socialnega dela. V procesu integracije znanja nisem bil sam, pač pa v ekipi, kjer je bil odprt prostor za pogovor o (ne)uspehih, dobrih in slabih izkušnjah, strahovih, virih moči ...) in smo skupaj soustvarjali proces v smeri zelenega izida – uporabe teoretskega znanja v praktičnem

⁵ Več o izkušnjah družin, ki so sodelovale v projektu, si lahko preberete v Mešl N., Kodele T. (2016), *Udejanjanje sodobne doktrine socialnega dela: od obravnavanja strank k sodelovanju z ljudmi*. Socialno delo (v tisku).

delovanju.

Mislim, da se ravno v tem ključnem koraku (refleksija) skriva način, kako zmanjšati razkorak med teorijo in prakso pri tistih socialnih delavkah, ki se pri svojem delu ne opirajo na znanja socialnega dela. Izkušnja projekta podpore in pomoči, pri katerem bi se opirale na sodobne koncepte socialnega dela in bi imele v tem procesu učenja podporo mentorice, intervizijskih skupin, lastnih zapisov, bi bila za socialne delavke zelo dragocena in verjamem, da bi spoznale, kako smiselna je uporaba sodobnih konceptov socialnega dela v praksi. Verjamem, da bi mnoge naredile ta korak, vendar je zares pomembno, da v tem procesu integracije teoretskega znanja v praktično delovanje niso same.

1.3. Praksa (in teorija) socialnega dela, ki upošteva institucionalni kontekst

V tem poglavju bi rad poudaril vpliv institucionalnega konteksta na prakso socialnega dela. (Ne)uporaba sodobnih konceptov socialnega dela je odvisna tudi od sposobnosti socialne delavke, da prenese formalno teorijo v institucionalni kontekst svoje prakse. Teorije ravnanja v socialnem delu tudi zato ne smejo prezreti institucionalnega konteksta prakse socialnega dela.

Institucionalni kontekst se nanaša na zakonodajo, politiko in sprejete prakse, ki oblikujejo institucije, v katerih delujejo socialne delavke. Institucionalni kontekst vpliva na prakso socialnega dela, saj postavlja okvir za opravljanje nalog, določa, kaj mora socialni delavec formalno opraviti (Healy, 2005).

Healy (op. cit: xii) trdi, da institucionalni kontekst v veliki meri vpliva na prakso socialnega dela. Socialno delo razume kot globoko kontekstualno dejavnost, v kateri se praksa med seboj razlikuje glede na kontekst prakse (npr. nevladne organizacije, centri za socialno delo). Opozarja pa, da se o vprašanju teorije za prakso in o kontekstu prakse socialnega dela pogovarjamo ločeno, kar privede do nerazumevanja [frustrations] med teoretiki in praktiki.

Avtorica (ibid.: xii) pravi, da socialne delavke občutijo težave, ko poizkušajo svoje praktične izkušnje uskladiti s teorijami socialnega dela. To jih vodi k razumevanju teorije, kot nečesa, kar je narejeno na fakultetah in ima malo uporabnosti za vsakodnevno prakso. Avtorica se zaveda, da teoretični okvir predstavlja zgolj vodilo, ki pomaga socialnim delavkam ubesediti in izboljšati njihovo prakso. Akademiki svojih teoretičnih perspektiv ne smejo razumeti kot absolutne resnice, ki prinaša končne odgovore. Na ta način bi okrepili avtoritarno razmerje med akademsko sfero in

prakso socialnega dela, kar ne spodbuja soustvarjalnih pristopov k razvijanju znanja.

Praksa socialnega dela je kompleksna. Healy (op. cit.: 4–8) je razvila dinamični model socialnega dela, v katerem poudari štiri komponente, ki vedno znova konstruirajo prakse socialnega dela: institucionalni kontekst prakse (npr. javna politika, zakonodaja, politika organizacije ipd.), formalna strokovna baza socialnega dela (npr. formalne teorije, formalne spretnosti ipd.), naše razumevanje pomena prakse (npr. opis formalne vloge, značilnosti uporabnika, značilnosti socialne delavke), okvir za prakso (npr. razvite teorije strokovne prakse, praktična modrost, razvite spretnosti).

Teorije ravnanja v socialnem delu ne smejo prezreti institucionalnega konteksta prakse socialnega dela. Verjamem, da je to tudi namen raziskav in raziskovalcev, vendar se ne morem znebiti občutka, da prihaja do razkoraka med teorijo in prakso socialnega dela. Stavek, ki so ga ponavljale nekatere socialne delavke centrov za socialno delo »Pozabi vse, kar si se naučil na fakulteti, saj je praksa nekaj povsem drugega kot teorija«, ne more biti naključen.

Na problem opozori tudi Dragoš (2015: 141), ko pravi, da je Fakulteta za socialno delo neuspešna pri uresničevanju enega od ključnih ciljev: znanje, akumulirano z raziskovalno dejavnostjo, fakulteta »prenaša« v prakso in predlaga ustrezne politike. Skoraj nič od tega, kar FSD prenaša v prakso in predlaga nosilec socialne politike, ni realizirano.

Avtor se sprašuje (ibid.): *»Kaj je treba spremeniti za večjo uspešnost FSD? Če smo »glas vpijočega v puščavi«, bi torej morali biti glasnejši? Mogoče. Verjetno ne bi škodovalo, zagotovo pa ne bi pomagalo. Kajti pri zunajakademskih intervencijah v javni prostor smo učitelji/-ce FSD že sedaj nadpovprečno aktivni in zato bolj podobni našim študentom kot pa liku samozadostnega in samoreferenčnega znanstvenika v slonokoščnem stolpu.«*

Avtor (ibid.) nadaljuje, da tudi na področju fakultetnega izobraževanja delimo enako usodo kot uporabniki storitev diplomantk in diplomantov socialnega dela in enako usodo kot celoten sektor, v katerega vsi skupaj sodimo. V celotnem javnem sektorju – in znotraj tega najbolj v socialnem – je motiv za nenehno pozivanje k vse večji učinkovitosti penetracija kapitalske logike v nekapitalsko področje, katerega najvidnejši izraz je v zadnjega pol stoletja socialna država. Namen zaostrovanja učinkovitosti na področju produkcije javnih storitev ni kakovost, še manj blaginja uporabnikov, pač pa nižanje stroškov ne glede na učinke.

Prihaja torej do sprememb v razumevanja socialnih pravic, premik k dolžnostnemu socialnemu

značaju javne podpore (Lessenich 2015) – neosocializacija socialnih pravic (podrobneje v poglavju Neoliberalizem in socialno delo), ki zagovarja pogojevanje, omejevanje ali celo odrekanje pomoči. Zdi se mi očitno, da je institucionalni kontekst prakse v neskladju s teorijo in z idejami sodobnega socialnega dela. Tako tudi mora biti, saj je nujno, da zavrnemo spremembe, ki so negativne za stroko socialnega dela in za uporabnike teh storitev. Dinamični model socialnega dela (Healy 2005: 4–8) pravi, da realnost prakse konstruira tudi institucionalni kontekst. Če teorija ne sprejema tega konteksta in nanj nima vpliva, se oddaljuje od realnosti prakse socialnega dela, kar lahko pojasni obstoj razkoraka med teorijo in prakso (pri nekaterih socialnih delavkah).

Dragoš (2015) si zastavi vprašanje *Kaj je treba spremeniti za večjo uspešnost FSD?*, a nanj ne odgovori. Zanimajo me konkretni predlogi in ideje, ki bi lahko povečali uspešnost FSD pri vplivanju na socialno politiko in zakonodajo, saj se strinjam, da je to ena izmed pomembnejših nalog te izobraževalne institucije. Z glasnejšim kričanjem bi počeli le več tistega, kar do sedaj ni delovalo. Rešitev vidim v tem, da se opremo na tisto, kar imamo, in vemo, da deluje: znanje in jezik socialnega dela.

N. Mešl in T. Kodele (2016) v prispevku z naslovom *Udejanjanje sodobne doktrine socialnega dela: od obravnavanja strank k sodelovanju z ljudmi* pozivata k obratu k sodelovalnemu socialnemu delu v skupnosti. Poudarjata, da moramo narediti temeljno spremembo v naravnosti od »česa ni in kaj bi moralo biti« k temu, »kaj je in kaj bi lahko bilo«. V pomoč nam je, če drug drugega povabimo v iskanje in ustvarjanje možnega, zato je pomembno, da vsi udeleženi (socialne delavke v praksi, fakulteta za socialno delo in ministrstvo kot nosilec socialne politike) prispevajo svoj delež.

Prispevek socialnih delavk avtorici (ibid.) vidita v tem, da spoštljivo ravnaajo z razvitim znanjem in ga uporabljajo v praksi, da dosledno govorijo jezik socialnega dela. To obetajoče odpira prostor za njihovo aktivno sodelovanje pri razvijanju novega znanja – socialne delavke naj uporabljajo svoje okvire za prakso, da bi vplivale na formalno osnovo prakse in na institucionalne kontekste naših aktivnosti. Ob tem pa je pomembno, da socialne delavke vedno znova aktivno opozarjajo na sistemske pogoje, ki ustvarjajo okoliščine, v katerih je težko ravnati v skladu s sodobno doktrino socialnega dela.

Avtorici (ibid.) si želita, da socialne delavke novo znanje uporabljajo v praksi in z njim spoštljivo ravnaajo. Zato je pomembno, da FSD razvija izobraževanje, ki študente in študentke nenehno podpira pri integriranju teoretskih znanj in ravnanja v praksi, da bi razvili svoj strokovni okvir za

delo in ga skozi refleksivni pristop na podlagi izkušenj nenehno razvijali. Pomembno je, da vzdržujemo sodelovalni dialog z vsemi udeleženi v praksi socialnega dela, odpiramo prostor za razvijanje novega znanja, smo odprti za skupno delo, za nove izkušnje iz prakse in za skupno iskanje novih poti. To pa obenem pomeni tudi odločno zavračati nesprejemljivo in aktivno opozarjati na sistemske pogoje, ki zapirajo prostor za socialno delo ter sooblikovati drugačne pogoje.

N. Mešl in T. Kodele (ibid.) pa definirata tudi vlogo ministrstva. Socialne delavke, ki vsakodnevno sodelujejo z ljudmi, ki potrebujejo podporo in pomoč, in Fakulteta za socialno delo, so ključni sogovorniki s predstavniki Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da bi skupaj v sodelovalnem dialogu sodelovali pri oblikovanju vključujoče socialne politike. Zato prispevek ministrstva vidita v ustvarjanju odprtega prostora za dialog, v katerem se bodo slišali in upoštevali glasovi vseh udeleženi.

S predlogi avtoric se strinjam, ker se v svojih predlogih opirata na znanje in koncepte socialnega dela. V procesih produkcije znanja zagovarjata dialog, povezovanje in participacijo, kjer se slišijo vsi glasovi. Tudi sam zagovarjam to stališče. Bistveno je povezovanje vseh udeleženi na področju socialnega varstva in socialne politike.

V znanju socialnega dela imamo orodje, na katero se lahko opremo. Imamo znanje in besede, da ubesedimo, katerih sprememb si želimo, in naredimo razvidno, kako jih bomo dosegli. Ključne besede so: soustvarjanje zelenih sprememb, delovni odnos, v katerem se slišijo vsi glasovi, sodelovanje spoštljivih in odgovornih zaveznikov, spoštljiv in vključujoč jezik, krepitev moči, usmerjenost v rešitve, v uresničljivo ipd. To so besede, ki bi jih morala vključevati in zagovarjati vključujoča socialna politika. Spremembe pa se bodo zgodile le, če smo enotni v zagovarjanju stroke socialnega dela.

Če pa želimo spremembo institucionalnega konteksta prakse, ga moramo najprej poznati in razumeti.

1.4 Neoliberalizem in socialno delo

1.4.1 Zakaj je tema neoliberalizma pomembna za socialno delo?

V tem poglavju želim skozi politično-ekonomski kontekst neoliberalizma predstaviti pritiske, pod katerimi se je znašla stroka socialnega dela.

Najprej pa se osredotočam na definiciji socialnega dela, ki kažeta na razpotje, na katerem se je znašla stroka socialnega dela. Mednarodna zveza socialnih delavk in socialnih delavcev (IFSW) in mednarodna zveza šol za socialno delo (IASSW) sta leta 2004 oblikovali in sprejeli mednarodno definicijo socialnega dela:

»Stroka socialnega dela spodbuja socialne spremembe, reševanje problemov v človeških odnosih in opolnomočenje ter osvoboditev ljudi za to, da se doseže večje blagostanje. S praktično uporabo teorij o človekovem vedenju in socialnih sistemih socialno delo posreduje tam, kjer prihajajo ljudje v interakcije s svojimi okolji. Temeljni načeli socialnega dela sta načeli človekovih pravic in socialne pravičnosti.« (Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo in Predlog novega etičnega kodeksa v socialnem delu, 2005).

Za Mesec (2006), Čačinovič Vogrinčič (2007), Mešl (2007) je definicija presplošna, premalo specifična in vsebinsko neustrezna, ker veda o socialnem delu ni omenjena kot temelj za stroko socialnega dela. Med znanji, ki jih potrebujemo, ni omenjeno znanje o tem, *kako* reševati probleme, dodati moč, poseči na točki interakcije med posameznikom in sistemom. Zame je definicija pomembna, ker naloži stroki socialnega dela odgovornost in dolžnost varovanja načela človekovih pravic in načela socialne pravičnosti.

Kodeks etike socialnih delavk (2006) in delavcev Slovenije v prvem členu pravi:

Osnovna naloga socialnih delavk/delavcev je, da se osredotočajo na probleme, ki jih imajo posamezniki, skupine ali cele skupnosti pri integraciji v tista socialna okolja, ki so zanje življenjsko pomembna. Zaradi vse večje kompleksnosti, spremenljivosti in nepredvidljivosti življenjskih razmer postajajo v socialnem delu (poleg neposredne pomoči) vse bolj pomembna tudi takšna znanja in veščine,

- s katerimi razvijamo samopomoč in omogočamo ljudem uporabiti njihove lastne sposobnosti za reševanje problemov,
- s katerimi izboljšujemo dostopnost uporabnikov do obstoječih ali novih virov pomoči,
- s katerimi vplivamo na zakonsko regulacijo socialnih pravic in na prilagajanje ter razvoj

socialne politike.

Tudi Kodeks etike socialnih delavk poziva socialne delavke k družbeno angažirani in odgovorni drži, stroko socialnega dela pa zavezuje k aktivnemu sodelovanju in vključevanju v procese nastajanja socialne politike. Menim, da te naloge socialne delavke ne izpolnjujejo in da lahko Dragošev (2015) ugotovitev, da Fakulteta za socialno delo ni uspešna pri uresničevanju enega izmed temeljnih ciljev – predlaganje ustreznih politik –, prenesemo na celotno stroko socialnega dela.

Že v prejšnjem poglavju sem nakazal mehanizme, s katerimi neoliberalizem pritiska na socialno politiko in posledično stroko socialnega dela. V tem poglavju želim narediti še korak naprej. Namen poglavja je narediti razvidne neoliberalne mehanizme in prikazati njihovo delovanje na socialno zakonodajo ter vpliv na prakso socialnega dela.

Healy (2005: 31) pravi, da ima ekonomija, še posebej neoliberalni ekonomski diskurz, velik vpliv na prakso socialnega dela, zato je bistveno, da ga socialne delavke razumejo in lahko tako aktivno vplivajo na sprejemanje socialne politike. David Stoez (2000: 621, v Healy 2005: 32) pa opozarja, da naše nerazumevanje in neupoštevanje neoliberalnega konteksta zagotavlja politično nepomembnost stroke in upad kvalitete strokovnih programov.

1.4.2 Kaj je neoliberalizem?

Neoliberalizem je predvsem teorija politično-ekonomskih praks, ki pravi, da do človeške blaginje najhitreje pridemo z osvoboditvijo individualnih podjetniških svoboščin in veščin v institucionalnem okviru, ki ga zaznamujejo močne pravice do zasebne lastnine, prosti trgi in prosta trgovina. Vloga države je ustvariti in ohraniti institucionalni okvir, ustrezen takšnim praksam (Harvey 2012: 7).

Ekonomist Milton Friedman (1982: 195) pravi: »V osrčju liberalne filozofije je prepričanje v dostojanstvo posameznika, v njegovo svobodo, v pravico do izbire glede na njegove zmožnosti in priložnosti, s pridržkom, da njegove izbire ne vplivajo na svobodo izbire drugih posameznikov.

Država mora na primer jamčiti za kvaliteto in stabilnost denarja. Prav tako mora vzpostaviti tiste vojaške, obrambne, policijske in pravne strukture in funkcije, ki so potrebne za obrambo pravice do

zasebne lastnine, in zagotoviti, če je treba tudi s silo, ustrezno delovanje trgov. Če trgi ne obstajajo (na področjih, kot so zemlja, voda, izobraževanje, zdravstvo, sociala ali onesnaževanje okolja), potem jih je treba ustvariti, če je treba tudi z državnimi posegi (Harvey 2012: 7).

Državni posegi v trge morajo biti omejeni na goli minimum, saj v skladu s teorijo država preprosto ne more posedovati dovolj informacij, da bi lahko pod vprašaj postavljala tržne signale (cene), poleg tega pa bi močne interesne skupine neogibno popačile in usmerile državne posege v svojo korist (op. cit: 7).

Od sedemdesetih let naprej je v politično-ekonomskih praksah in mišljenju povsod navzoč odločen obrat k neoliberalizmu. Deregulacija, privatizacija in umik države z mnogih področij socialne oskrbe so bili vse preveč pogosti (ibid.).

Avtorica Healy (2005: 28–30) poudarja pomen razumevanja politično-ekonomskega diskurza za socialno delo. Pravi, da je v osrčju neoliberalizma ideja prostega trga. Samouravnajoči prosti trg zagotavlja učinkovit prenos dobrin s ciljem ustvarjanja bogastva. Prosti trg spodbuja tekmovalnost med podjetniki, kar naj bi predstavljalo pomemben mehanizem za nižanje cen in dvig kvalitete storitev. Marsikje so vlade področje zdravstva in socialnih storitev prepustile prostemu trgu, ki naj bi zagotovil kvalitetnejše in cenejše storitve. Socialne storitve postanejo del nevladnega sektorja, kjer agencije med seboj tekmujejo za finančna sredstva. Tekmovanje med nevladnimi organizacijami naj bi zagotovilo, da so državna sredstva in davkoplačevalski denar kar najbolj izkoriščeni.

Neoliberalizem pritiska na področja, ki niso tržno naravnana. Dragoš (2015: 141) pravi, da je v celotnem javnem sektorju – in znotraj tega najbolj v socialnem – motiv za nenehno pozivanje k vse večji učinkovitosti penetracija kapitalske logike v nekapitalsko področje, katerega najvidnejši izraz je v zadnjega pol stoletja socialna država. Namen zaostrovanja učinkovitosti na področju produkcije javnih storitev ni kakovost, še manj blaginja uporabnikov, pač pa nižanje stroškov ne glede na učinke. Edini interes kapitala je njegovo širjenje, ki je edini način preživetja kapitalistične ekonomije, prav zato je javni sektor edina preostala in najprivlačnejša tarča (poleg naravnih virov, vode, rudnin) za kapital, saj gre za edini del nacionalne ekonomije, ki po definiciji ni namenjen povečanju dobička, čeprav bi lahko bil, če ne bi sodil v javni sektor. Od tod logika »racionalizacij«, ki pomeni: najprej zmanjševanje kadra in sredstev – neodvisno od potreb – ob tem »outsoursanje«, za tem koncesije in na koncu privatizacija.

Zagovorniki neoliberalne poti danes zasedajo zelo vplivne položaje v izobraževanju, množičnih občilih, upravnih odborih in finančnih ustanovah, ključnih državnih ustanovah (finančna ministrstva, centralne banke) in v mednarodnih ustanovah, kot so Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka in Svetovna trgovinska organizacija, ki regulirajo svetovne finance in trgovino. Neoliberalizem je skratka postal prevladujoč diskurz. Njegovi učinki na načine mišljenja so prodrli do točke, ko je postal del zdravega razuma, po katerem mnogi od nas tolmačijo, živijo in razumejo svet (Harvey 2012: 7).

Tudi socialno delo sprejme spremembe socialne politike kot nekaj samoumevnega. Stroka socialnega dela pa se s tem odpove temeljnim idejam (načela človekovih pravic in socialne pravičnosti), ki bi jih morala varovati, in nalogam (vplivanje na zakonodajo in socialno politiko), ki bi jih morala izpolnjevati. Danes imamo znanje in besede, da naredimo korak naprej in strokovno utemeljeno zagovarjamo želene spremembe v socialni politiki. Če tega ne zmoremo sami, se oprimo na svoje znanje in spremembe soustvarimo v odnosu z drugimi udeleženi (uporabniki, socialne delavke, študentje, FSD in druge organizacije in inštitucije na področju socialnega varstva).

1.4.3 Vpliv neoliberalizma na socialno delo

Ekonomska politika si je podredila vse druge politike, tudi socialno. Posledice so spremembe socialne zakonodaje, ki prinašajo veliko spremembo v razumevanju socialnih pravic.

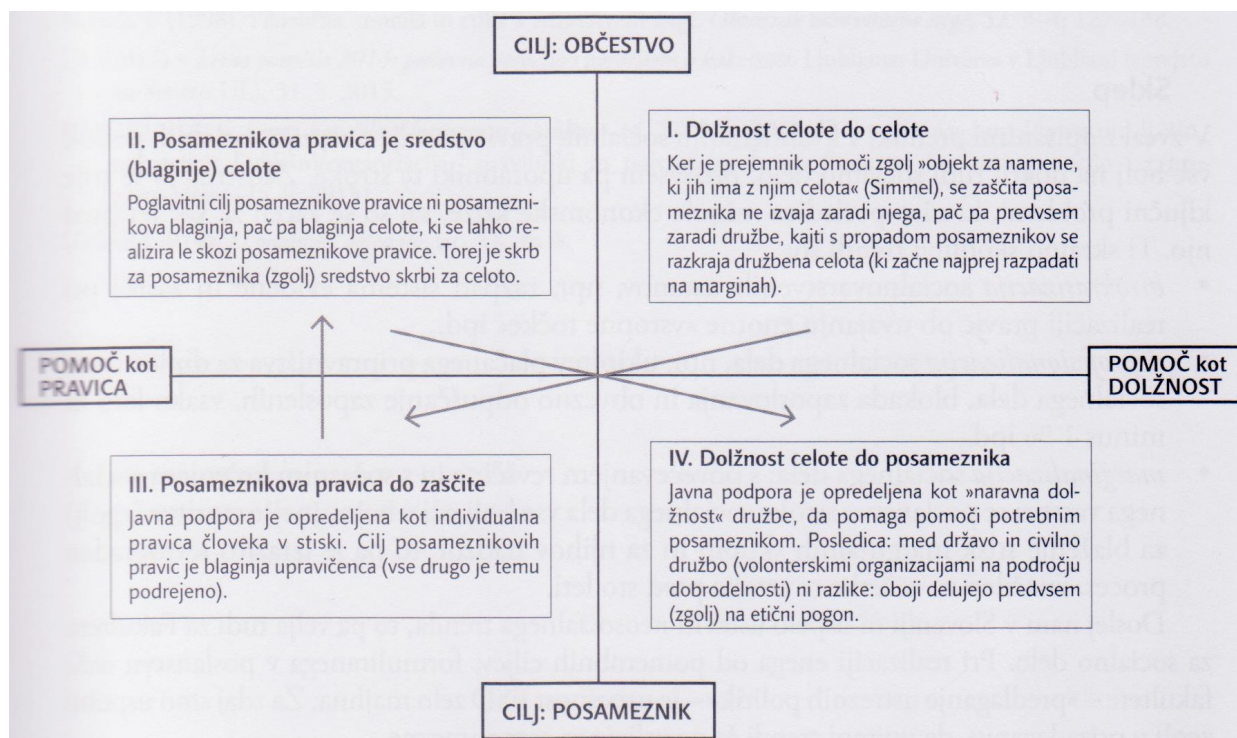
Po Dragošu (2015: 149) povzemam attribute socialnosti, ki naredijo razvidne zakonodajne trende na področju socialne zakonodaje in pomenijo prizadevanja za redefinicijo socialne države. Ključni atributi te nove socialnosti so fleksibilizacija, samoaktivacija, samopomoč, preprečevanje socialnih džankijev (odvisnost od socialnih pomoči), večje prevzemanje tveganj, večji nadzor, intenzivnejše iskanje krivcev in goljufov, višja učinkovitost, večje popisovanje in nadzorovanje.

V tem podpoglavju si želim, da bi naredil te attribute razvidne na konkretnih primerih sprememb socialne zakonodaje.

Healy (2005: 29) pravi, da neoklasični ekonomisti razumejo pravico do svobode izbire kot temeljno človekovo pravico, ki jo moramo varovati, dokler ta ne vpliva na svobodo drugega. Podporniki tega principa nasprotujejo večini oblik socialne države in zagotavljanja socialnih storitev, ker predstavlja breme v obliki davkov za ostale državljane, kar omejuje njihovo pravico do svobodne izbire.

Stephan Lessenich (2015: 103) pravi, da se je potrebno odlepiti od diagnoze »o (deloma) znižanem standardu storitev« socialne države, čeprav je tudi to sicer problematično. A vsak problem ni največji, še manj izvoren. Največji problem socialne države (tudi njenih disfunkcij) in največji s socialno državo (kot strukturo) je treba definirati na relaciji med motivi, načini in učinki te nove produkcije socialnosti. Tu Lessenich (ibid.) izpelje štiridelno tipologijo socialnih pravic – gre za najpomembnejši kirurški inštrument pri poseganju v družbene organizme.

Za lažje razumevanje tipologije prilagam izrisano shemo, ki jo povzemam po Dragošu (2015: 149). Shema je izpeljana iz teze, da reven pripadnik družbe ni tisti, ki je reven, pač pa oni, ki je prepoznan za takšnega. Šele to je pogoj za njegovo reintegracijo (ne pa pomanjkanje), saj je revež šele takrat, ko gre skozi tako ali drugače dizajnirane sisteme pomoči, postavljen v položaj, da lahko igra usklajeno »vlogo člana« v družbi.

Slika 2: Tipologija socialnih pravic glede na razmerje med pravico in dolžnostjo ter kolektivnimi cilji (Dragoš 2015: 149)

Dinamika te konstrukcije socialnosti pomeni prehajanje med kvadranti sheme in jo povzemam po Dragoš (op. cit.: 149–150). Mentalni pogon premikov, v shemi nakazanih s puščicami, je spreminjanje namenov oz. ciljev socialnih pravic. Začetki konstrukcije socialnosti so razvidni v prvem kvadrantu. Pri premestitvi iz kvadranta I v III je šlo za socializiranje izvornega (Bismarckovega) koncepta, v katerem je bila socialna skrb za ljudi prepoznana kot nujno orodje za

vzpostavitev enotne imperialne države. S socializacijo tega državniškega projekta in poznejšo modernizacijo ter demokratizacijo državnega aparata smo kvadrant III dosegli po sto letih z evropsko realizacijo socialnih pravic kot cilja blaginje upravičencev. A potrebnih je bilo zgolj nekaj desetletij za ponovno redefinicijo socialnih pravic: danes se preko ovinka (skozi kvadrant II) pomikamo v kvadrant IV. Dogaja se neosocializacija socialnih pravic, ki so degradirane v sredstvo, kar služi koristi celote (kvadrant II). Druga faza neosocialnosti pa se nadaljuje v smeri kvadranta IV (privatizacija), v katerem bodo socialne pravice postale sredstvo kapitala.

1.4.4 Neosocializacija socialnih pravic v slovenski zakonodaji

Tudi v slovenski zakonodaji je razviden proces neosocializacije socialnih pravic; degradirane so v sredstvo, ki služi koristi celote. Vesna Leskošek (2012), dekanja Fakultete za socialno delo, pravi, da se je prva večja sprememba socialne zakonodaje v Sloveniji zgodila leta 2007⁶. Zakon je uvedel dodatno pogojevanje za pridobitev socialnih pravic. Opustili so govor o pravicah in ga zamenjali s socialnimi transferji, pri čemer so želeli poudariti, da mora nekdo plačati davke za to, da nekdo drug dobi socialno pomoč.

Zagotavljanje socialnih prejemkov naj bi tudi zmanjševalo spodbudo za delo, varčevanje in inovativnost, s čimer prikrajšamo davkoplačevalca in uporabnika storitve do svobode izbire (Friedman 1980: 119 v Healy 2005). Neoklasični pristop vidi uporabnike socialnih storitev (prejemniki denarnih socialnih pomoči) kot neproduktivne državljane in fiskalno breme za državo. Taki državljani imajo zelo malo, če sploh kaj, pravice do državne ali skupnostne pomoči. Tako razumevanje socialne podpore je v veliko državah pripeljalo do krčenja socialne države (Healy 2005: 30–31).

Sektor socialnega varstva se vselej znajde na udaru državnih varčevalnih politik. Medtem ko je evropsko povprečje 4,2 % zaposlenih v socialnem varstvu (4,8 % v evro državah), jih je v Sloveniji zgolj 1,9 %, v nordijskih državah okrog 8 % in celo v liberaliziranem Združenem kraljestvu 4,9 %, kar je dvakrat več od slovenskega deleža (Dragoš 2015: 142). Slovenija je med vsemi članicami OECD tista, ki je v zadnjih osmih letih najbolj zmanjšala državne izdatke za socialno zaščito. Hkrati pa je med vsemi državami na prvem mestu po zmanjšanju socialnih prejemkov (OECD 2015: 73–75).

⁶ Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/2007 – uradno prečiščeno besedilo 2, 23/2007 – popr., 41/2007 – popr., 114/2006 – ZUTPG, 57/12), <http://www.uradni-list.si/1/content?id=77822>

Vpliv na delo CSD?

Spremembe zakonodaje na področju socialnega varstva v letu 2012 so imele velik vpliv na delo centrov za socialno delo. S 1. 1. 2012 sta začela veljati Zakon o socialnovarstvenih prejemkih (ZSVarPre⁷) in Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS⁸), v istem letu pa tudi dva interventna zakona (Zakon o dodatnih interventnih ukrepih⁹ in Zakon o uravnoteženju javnih financ¹⁰). Centri za socialno delo so prevzeli nalogo enotne vstopne točke za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev. Prevzeli so naloge šol (subvencije malic in kosil), občin (subvencije vrtca, subvencije najemnine), zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (varstveni dodatek), Zavoda za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije (pogrebna, posmrtnina), avtoprevoznikov (subvencije prevozov). Subvencije malic, kosil in prevozov so že umaknili s centrov za socialno delo, in sicer zaradi prevelikega pritiska na centre za socialno delo. Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo (2013) v Oceni učinkov izvajanja nove socialne zakonodaje poroča, da je prišlo na centrih za socialno delo do povečanega obsega dela. Ob pomanjkanju in preobremenjenosti kadra so se pojavile izgorelost in dolgotrajne bolniške odsotnosti.

Sprememba zakonodaje je bistveno posegla tudi v način dodeljevanja denarnih socialnih pomoči. Pred spremembami zakonodaje je socialni delavec pred dodelitvijo denarne socialne pomoči najprej opravil pogovor s prosilcem. Zdaj je postopek zbirokratiziran: prosilec odda vlogo za dodelitev socialne pomoči, socialni delavec pa mu s pomočjo novega informacijskega sistema izda odločbo o višini prejemkov. Pogovor z delavcem o težavah prosilca ni več obvezen. S spremembo zakonodaje pa se je povečal tudi obseg premoženja in doseg, ki se upošteva pri pridobitvi denarnih socialnih prejemkov. Eden izmed namenov nove socialne zakonodaje je bil preprečitev zlorab.

Uporabniki storitev socialnega varstva kot goljufi

Sprememba zakonodaje je torej vnesla še en atribut neosocialnost – intenzivnejše iskanje krivcev in goljufov. Po mnenju V. Leskošek (2012) je sprememba socialne politike temeljila na številnih moralnih predpostavkah o ljudeh. To je bilo razvidno že iz kampanje pred uvedbo nove zakonodaje, ki je bila grajena na argumentu, da bo preprečevala zlorabe, ne pa, da bo preprečevala revščino. Kajti zakonodaja, ki bi bila v prvi vrsti namenjena preprečevanju revščine, bi bila drugačna. Ta

7 <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5609#> – Zakon o socialnovarstvenih prejemkih (ZSVarPre).

8 <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4780> – Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS).

9 <https://www.uradni-list.si/1/content?id=107010> – Zakon o dodatnih interventnih ukrepih (ZDIU12).

10 <https://www.uradni-list.si/1/content?id=108751> – Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF).

zakonodaja ima v prvi vrsti namen preprečevati goljufijo.

Otežen dostop do socialnovarstvenih prejemkov

V. Leskošek (ibid.) pravi, da je reforma še dodatno zaostрила in bistveno otežila dostop do socialnih pravic, saj je število vstopnih pogojev z 10 povečala na okoli 30 in pri tem spremenila tudi terminologijo, saj je te pogoje poimenovala krivdni razlogi. Neupravičenost je tako postala lastna krivda tistih, ki pravice uveljavljajo.

Sindikata Mladi plus (2012) poroča, da se je s spremembami socialne zakonodaje otežil dostop do socialnih pravic:

- število upravičenih otrok do otroškega dodatka se je med 1. 12. 2011 in 1. 9. 2012 znižalo s 373.744 na 281.138;
- število prejemnikov državnih štipendij se je v približno istem času znižalo za okoli 13.000;
- število prejemnikov denarne socialne pomoči se je znižalo za okoli 3.000;
- število prejemnikov varstvenega dodatka se je že po prejšnjih besedah MDDSZ znižalo za okoli 70 %, pri čemer se je zaradi učinkovite zastraševalne kampanje varstvenemu dodatku odpovedalo 12.000 upokojencev.

Nekatere socialne pravice so bile s spremembo zakonodaje ukinjene oziroma precej nelogično preformulirane. Dober primer je varstveni dodatek. Po spremembi zakonodaje se varstveni dodatek za starejše šteje pod socialnovarstvene prejemke in ne izhaja več iz dela oz. iz pokojninskega sistema. Pravica do varstvenega dodatka je tako postala vračljiva in je podvržena omejitvi pravice do dedovanja. To pomeni, da varstvenega dodatka državi ne vrača oseba, ki ga prejema, temveč tudi njeni potomci. Posledica je stiska starejših, ki so se začeli številčneje odpovedovati varstvenemu dodatku zaradi določila nove socialne zakonodaje v zvezi z zaznambo na premoženje oz. vračanjem prejemkov s strani potomstva (Humer, Roksandić 2013: 19–20). Veliko starejših se je odpovedalo varstvenemu dodatku, da ga njihovim svojcem ne bi bilo treba vračati. Zelo zgovoren je prikaz števila prejemnikov varstvenega dodatka v letih 2011 in 2012, ko se je sprejemala zakonodaja.

	2011	2012
Starost v letih	Število prejemnikov varstvenega dodatka	Število prejemnikov varstvenega dodatka
0–64	8.745	3.882
65+	22.33	9.134
Skupaj	32.283	13.016

Tabela 1: Število prejemnikov varstvenega dodatka po starostnih kategorijah v letih 2011 in 2012 (Humer, Roksandić 2013: 20)

Tudi pravica do denarne socialne pomoči je postala vračljiva. Posamezniki in družine, ki prejemajo denarno socialno pomoč dlje od 12 mesecev, morajo to pomoč vračati. V primeru, da tega ne zmorejo, lahko država naredi zaznambo na premoženje in socialne prejemke odplačuje potomstvo. Državno socialno pomoč lahko vrnete v času življenja (z zaposlitvijo) in tako zagotovite, da bo dedičem ostala celotna dediščina – v nasprotnem primeru se bo iz vaše dediščine najprej poplačala država, preostanek pa bodo dobili dediči. V projektu Soustvarjanje pomoči družinam v skupnosti sem sodeloval z družino, ki se je odpovedala denarni socialni pomoči, ker starši otrokom niso želeli nakopati dolga in ker so se bali, da bo država naredila zaznambo na njihovo kmetijo. Družina z dvema otrokoma in majhnim dojenčkom je denarno socialno pomoč nujno potrebovala.

Navezovanje socialnih pravic na trg dela

Atribut neosocialnosti, ki ga lahko zaznamo v Sloveniji, je program »aktivirajoče« politike trga dela. Leskošek (ibid.) opozarja, da se v ozadju sprememb socialne zakonodaje skriva namera o tesnejšem navezovanju socialnih pravic na trg dela. Z zmanjšanjem socialne države se krepi odvisnost ljudi od trga dela, in če je na drugi strani še dovolj prožna delovna zakonodaja, ki zmanjšuje delavske pravice, se korporativna moč povečuje. Če je socialna zakonodaja takšna, da omogoča ljudem samostojnost, da dobijo dovolj socialnih prejemkov za dostojno preživetje, potem so neodvisni, razpolagajo s svojim časom in imajo možnost, da razmišljajo tudi o svoji karieri. Če ta dostop zaprete, naredite ljudi odvisne od trga dela, ki je vedno bolj krut, potiskate pa jih tudi v vse večjo odvisnost od svojih osebnih mrež.

Konkreten primer navezovanja socialnih pravic na trg dela je upravičenost do denarne socialne pomoči. Ta se pogojuje z vključenostjo na trg dela. Brezposelna oseba mora biti v evidenci brezposelnih oseb. V primeru, da zavrne predlagano zaposlitev s strani Zavoda za zaposlovanje, je izbrisana iz evidence brezposelnih oseb. Politika socialne aktivacije tako krepi odvisnost ljudi od trga dela in omejuje izbiro ljudi. Ti so prisiljeni sprejeti vsako zaposlitev, tudi če so razmere za delo težke, plača pa nizka.

Prenos storitev socialnega varstva

Poleg odklonilnega odnosa do socialne države pa neoklasični pristop spodbuja prenos socialnih storitev iz javnega sektorja v nevladni sektor, kar bi omogočilo konkurenco na trgu socialnih

storitev. Gre za "kvazi trge", ki se razlikujejo od tradicionalnih komercialnih trgov. Bistvena razlika je, da storitev kupuje entiteta, ki je ne uporablja. Navadno gre za državo ali zavarovalniška podjetja, v veliki meri zato, ker si uporabniki ne morejo privoščiti, da bi te storitve plačali (Healy 2005: 28).

Uporabniki socialnih storitev postanejo in ostanejo odvisni od ponudnikov socialne storitve (Friedman 1982: 34). Posledica tega pogleda je, da bi morali posamezniki plačati, če je to le mogoče, del ali celotno ceno storitve, ki jo koristijo. V zadnjih dveh desetletjih je bil koncept plačevanja storitev uveljavljen v socialnih storitvah (Healy: 31).

Posledica neoklasičnega ekonomskega diskurza je povečana vloga nevladnega sektorja v zagotavljanju storitev, kar v nekaterih primerih privede do storitev, ki lahko boljše odgovorijo na potrebe v praksi. Avtorica opozarja, da nevladne organizacije ne morejo nadomestiti javnih storitev in da lahko ponudbo storitev v najboljšem primeru dopolnjujejo (Healy 2005: 32–33).

Tudi v Sloveniji prihaja do druge faze neosocialnosti; privatizacija storitev, ki bodo postale sredstvo kapitala. Leskošek (2012) pravi, da je leta 1992¹¹ država prevzela pristojnosti nad centri za socialno delo. Od tedaj obstaja načrt, da bi centre za socialno delo postopoma privatizirali. Funkcije, ki jih imajo centri, naj bi prevzele zasebne ali nevladne organizacije. Do sedaj se to ni uresničilo. Sistem se je sicer pluraliziral, poleg centrov smo dobili še celo vrsto nevladnih organizacij, ki ponujajo specializirane socialne storitve, centrom pa se je uspelo ohraniti, čeprav se kljub širjenju programov in pooblastil kadrovsko niso ustrezno okrepili. Spreminjajo se v tem, da postajajo vedno bolj kontrolne ustanove. Pridobivajo vedno več kompetenc in zakonskih obvez, ki jih morajo izpolnjevati, zmanjšuje pa se njihova vloga skupnostnih služb.

Storitev pa država ne prelaga samo na nevladni sektor, ampak tudi v zasebno sfero. H. Živa in R. Metka (2013) v prispevku *Protikrizni ukrepi in enakost spolov* pišeta, da so se v Evropski uniji v času ekonomske in finančne krize zmanjšali izdatki gospodinjstev, povečala pa se je količina neplačanega, neformalnega dela. Ko gospodinjstva razpolagajo z manj prihodki in ko postanejo javne storitve predrage ali kako drugače nedostopne, se produkcija dobrin in storitev prenese na gospodinjstva.

11 Prvi CSD je v Sloveniji nastal leta 1955. Nastali so kot skupnostni centri, njihov ustanovitelj je bila občina. Že od začetka so ljudje na centrih uveljavljali nekatere svoje pravice, glavna dejavnost pa je bila namenjena reševanju problemov v skupnosti, bodisi da so centri pomagali organizirati skupnost bodisi da so reševali težave v družinah in težave otrok pri odraščanju. Ljudje, ki so delali na centrih, so te skupnosti dobro poznali. Nekaj časa so imeli celo pisarne v oddaljenih krajevnih skupnostih, kamor so socialne delavke hodile enkrat na teden, da so spoznale razmere na terenu. Ljudje so jih poznali in se obračali nanje po pomoč (Leskošek 2012).

Krčenje državne blaginje in rezi v javnem sektorju, zlasti na področju zdravstva in socialnega varstva, prenašajo odgovornost za skrb z ramen države na ramena gospodinjstev, predvsem žensk, ki opravijo večino neformalnega gospodinskega in skrbstvenega dela (op. cit: 28).

M. Bogo (2010: 35–36) pravi, da večina socialnih delavk opravlja svoje delo v organizacijah in institucijah. Institucionalni kontekst ima velik vpliv na vlogo socialne delavke in na »naravo« njene prakse. Kot posledica ekonomskih in političnih sprememb se področje zdravja in socialnih storitev redno spreminja in reorganizira. Posledično je postalo zmanjševanje zaposlenih in restrukturiranje organizacij del delovnega vsakdana. Komercializacija tradicionalno neprofitnih socialnih in zdravstvenih storitev je omejila število javno financiranih storitev. Te pa so podvržene praksi, ki se podreja postopkom in birokraciji in zapostavlja strokovnost.

Poglavje zaključujem z ugotovitvami S. Dragoša (2015: 150), ki ugotavlja, da nam v Sloveniji ni uspelo ustaviti neosocialnega trenda. Z erozijo socialnih politik je vse bolj na udaru tudi socialno delo, predvsem pa uporabniki te stroke. Zaostrujejo se trije ključni problemi, ki niso posledica minule ekonomske krize, saj so se začeli že več let pred njo. Ti skrajno škodljivi trendi so:

- **birokratizacija** socialnovarstvenih ustanov, npr. razpad sistema evidenc in zastoj pri realizaciji pravic ob uvajanju enotne »vstopne točke« ipd.;
- **deprofesionalizacija** socialnega dela, npr. ukinitve plačanega pripravništva za diplomante socialnega dela, blokada zaposlovanja in obvezno odpuščanje zaposlenih, vsako leto za minus 1 % ipd.;
- **marginalizacija** socialnega dela: s povečanjem revščine in s sočasnim krčenjem socialnega varstva se poslanstvo stroke socialnega dela vse bolj oži v najnujnejše storitve (zgolj) za blaženje materialnih stisk marginalnih skupin in za njihov nadzor, to pa je izrazito retrograden proces, značilen za začetke stroke pred 100 leti.

Želim si, da bi se socialne delavke v večji meri zavzele za svojo stroko in za ljudi, s katerimi delajo. Kako dolgo se bomo še lahko prilagajali spremembam, preden ugotovimo, da ne moremo več ali pa da se je socialno delo povsem izgubilo? Globalna kriza, ki jo je leta 2008 povzročil podivjani pohlep bankirjev po vsem svetu¹², je razgalila neoliberalizem in opozorila na neenakomerno prerazporeditev bogastva. Slogani, kot sta »Mi smo 99 %« in »Ne bomo plačali vaše krize«, kažejo upor proti elitam, ki bogatijo na račun drugih. Če bo socialno delo še naprej sprejemalo spremembe

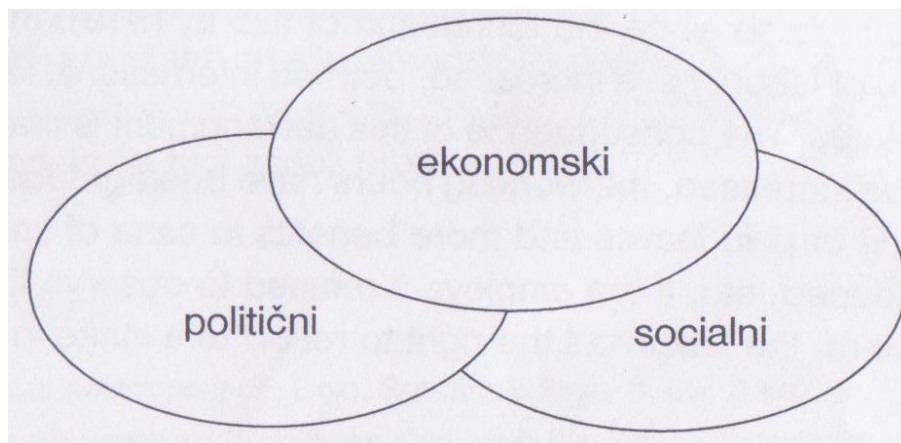
12 Temo na zelo poljuden in razumljiv način predstavi novinar revije Rolling Stone Matt Taibbi v knjigi Griftopia (2011).

socialne politike, ki sem jih opisal v tem poglavju, bomo stali na drugi strani z ljudmi, ki so naši sodelavci in zavezniki. Naša naloga je varovanje njihovih interesov. Naša prednost so znanje, koncepti socialnega dela in jezik socialnega dela, ki nam pomagajo narediti razvidno, kako delamo.

1.4.6 Avtonomija socialne politike?

V tem podpoglavju razmišljam o sistemskem položaju socialne politike. Pri razmišljanju se opiram na in povzemam prispevek S. Dragoša: Avtonomija socialne politike? (2012). Mislim, da je potreben sistemski pogled na socialno politiko v odnosu do drugih politik. Predvsem v odnosu do ekonomije, ki ji je socialna politika podrejena. Kakšen sta sploh namen in funkcija socialne politike? Je socialna politika, s katero je država pred pol stoletja socializirala kapitalizem in varovala družbo pred razkrojem, razvodenela v sredstvo kapitalistične ekonomije za zniževanje stroškov delovne sile?

S. Dragoš (2012: 394–395) opozarja na problematično predpostavko, ki je skupna tako marksizmu kakor tudi neoliberalizmu. Klasična marksistična predpostavka o ekonomski bazi, na kateri stoji vse ostalo, je v osnovi enaka kot pri sodobnih neoliberalcih, ki se navdihujejo pri Smithovi »nevidni roki« trga in »vitki« državi. Ekonomiji je podrejena politika, politiki pa »vse ostalo« s celotno družbeno nadstavbo, vključno z regulacijo socialnih vprašanj.

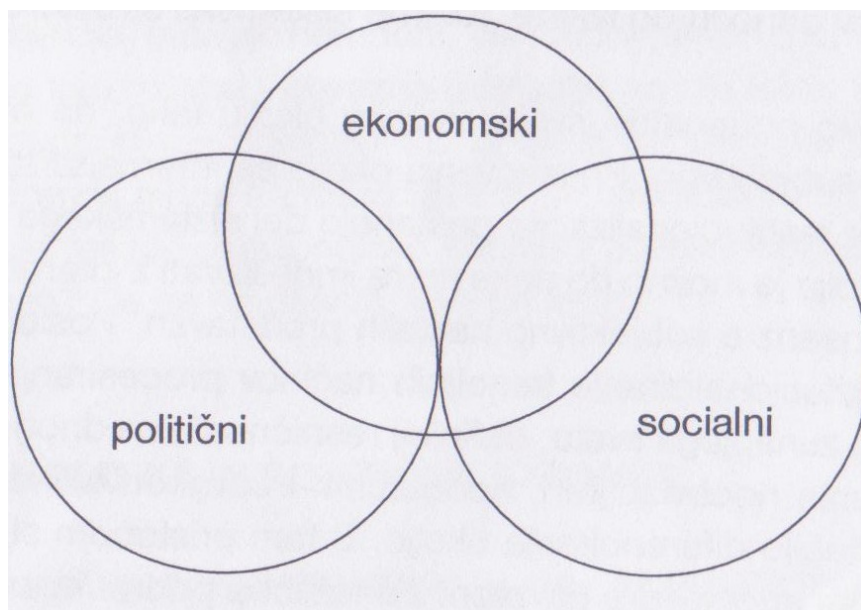
Slika 3: Sektorska subordinacija (Dragoš 2012: 397)

Gre za hierarhično shemo, ki jo je na Slovenskem presegel Andrej Gosar¹³ (1933, 1935 v Dragoš 2012). Njegov bistven prispevek v zvezi s socialno politiko je bil v poudarjanju njene avtonomnosti od ideološko strankarskih presoj in v odnosu do drugih politik. Dragoš (op. cit: 396) pravi, da mora državna politika ostati avtonomen sistem (v razmerju do drugih sistemov), enako kot mora biti

¹³ Dr. Andrej Gosar (1888–1970), sociolog, ekonomist, pravnik in kratek čas tudi jugoslovanski funkcionar za socialno politiko.

znotraj splošne državne politike tudi njena socialna politika avtonomen sistem.

Avtor (ibid.) nadaljuje, da avtonomija družbenih sektorjev oz. sistemov izziva povsem drugačne odgovore o integraciji modernih družb, kot pa so veljale v prejšnjem, hierarhičnem pogledu na družbeno regulacijo. V razmerah rastoče kompleksnosti so enostavna načela za uravnavanja družbenega razvoja neuporabna. Načela, kot so npr. hierarhija, so preveč preprosta zato, ker načrtno podcenjujejo vse bolj nestabilno, nepredvidljivo, tvegano, intenzivno in nepovratno funkcionalno diferenciacijo družbenih procesov in struktur, katerih uravnavanje zahteva komplementarne odgovore.

Slika 4: Sistemska regulacija skozi preseke (Dragoš 2012: 397)

Funkcionalna diferenciacija in specializacija družbene delitve dela je na različnih področjih (dejavnostih) izoblikovala posebne sisteme, ki med sabo niso ločeni, pač pa razločeni. Zaradi omenjene kompleksnosti, ki jo na shemi 2 ponazarjajo preseki, pa nobenega posamičnega sistema – sploh pa ne vseh skupaj – ni mogoče dirigirati iz enega samega, njim zunanjega, nadrejenega centra.

Skozi preseke določen sistem lahko nadzira drugega samo v tolikšni meri, kolikor je tudi sam nadzorovan od drugih; ko se poruši ta pogoj, se prilagoditve zreducirajo na »igro« ničelne vsote, kar vodi v kolonizacijo enega sistema nad drugim(i).

S. Dragoš (op. cit: 399–400) piše, da je v dokumentu o nacionalnih strategijah socialne zaščite do

leta 2010 (Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve: 2008) socialna politika programsko definirana dobesedno kot njeno odtekanje, curljanje oz. prelivanje v pristojnosti drugih politik, kar je formulirano takole: »Vključitev socialne politike v druge politike: Elementi socialne politike so v Sloveniji že tradicionalno razpršeni po različnih področjih in se tudi poskušajo ohranjati oz. umeščati v različne politike (t. i. mainstreaming)«. V nadaljevanju so naštet področja drugih politik, znotraj katerih naj bi se skrbelo tudi za marginalizirane skupine. Omenjene so naslednje politike: stanovanjska, vzgojna, izobraževalna, zaposlovalna, socialna, pravosodna, fiskalna, zdravstvena, družinska in kulturna (npr. oprostitev plačila RTV-naročnine za materialno šibke in invalide).

Dragoš (ibid.) pravi, da je avtonomnost socialne politike odpravljena skozi njen »mainstreaming« pod druge politike. Od tod brezskrbna lahkotnost trditev o tem, kako ni denarja za zvišanje socialnih pomoči na raven preživetja, saj smo v krizi, prezadolženi, moramo sanirati banke itd. Od tod brezbržna uporaba istih trditev tudi takrat, ko nismo bili v krizi in ko smo beležili največje stopnje rasti. Socialna politika, s katero je država pred pol stoletja socializirala kapitalizem in varovala družbo pred razkrojem, je razvodenela v sredstvo kapitalistične ekonomije za zniževanje stroškov delovne sile.

Avtor zaključi prispevek z vprašanjem o družbeni integraciji. Z erodiranjem oz. moderniziranjem tradicionalnih skupnosti se zastruje ravnanje z življenjskimi tveganji (najbolj) pri tistih, ki si sami ne morejo pomagati. Glavno vprašanje družbene integracije je, ali naj ta tveganja prevailimo predvsem na posameznike ali pa jih kolektiviziramo. Prva rešitev gre v smeri ultraliberalnih modelov, ki krepijo svobodo in (z njo) odgovornost posameznikov na račun varnosti, tako da vsa tveganja delegirajo na individualno raven. Druga rešitev je kolektivizacija temeljnih tveganj, ki se v procesu izginjanja tradicionalnih skupnosti (družina, sorodstvo, sosedstvo) prenašajo na višje, bolj abstraktne enote.

V kapitalističnih pogojih gospodarstva je socialna država skozi socialno politiko postala pravočasni, najpomembnejši in edini delujoč odgovor na ta protislovja. Liberalistično izpodjedanje koncepta socialne države se je začelo z afirmacijo tržnega sektorja na račun državnih kompetenc. Tržna liberalizacija je zajela tudi temeljne eksistenčne potrebe in temeljne dobrine skupnosti (voda, javni prevoz, osnovna zdravstvena in socialna varnost), ko se je država umaknila tržni regulaciji z abdiciranjem od skupnih zadev. Politiki uporabljajo isti koncept in isti žargon kot ekonomisti pri mahanju z »nevidno roko« trga. Posledica: socialna politika postane orodje ekonomske politike,

državno ministrstvo, zadolženo za socialno šibke, pa izdaja zakone proti njim.

Podrejenost socialne politike ekonomski politiki ima velik vpliv na stroko socialnega dela in na praktično delovanje vseh socialnih delavk, ki so zaposlene na področju socialnega varstva (CSD, nevladne organizacije, FSD), kakor tudi na drugih področjih (zdravstvo, šolstvo ...).

Bistveno je, da poznamo in razumemo, kako deluje neoliberalizem na kontekst naše prakse. Le tako se lahko kot posameznik, posameznica in stroka primerno odzivamo na družbene spremembe socialne zakonodaje. K temu nas zavezujejo etika socialnega dela, znanje in jezik naše znanosti in stroke. Ne smemo dopustiti, da nas politično-ekonomski diskurz iztiri v nekaj, kar ni in ne more biti socialno delo.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

V magistrskem delu raziskujem, kateri dejavniki olajšajo in otežujejo uporabo sodobnega znanja in konceptov socialnega dela na centrih za socialno delo. V času študija sem vse prevečkrat slišal »Pozabi vse, kar si se naučil na fakulteti, saj je praksa nekaj povsem drugega kot teorija«. Nisem razumel, na kaj se potem opreti pri svojem delu. Koncepte socialnega dela razumem kot oporo in orodje pri delu v praksi. Strinjam se z Nino Mešl (2007, 2009), ki trdi, da je pomembna razlika med slabo in dobro prakso socialnega dela uporaba teoretičnih znanj v praksi socialnega dela.

Moji izkušnji z neuporabo teorije v praksi socialnega dela so potrdile tudi raziskave v Sloveniji (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000, Sunko, 2001), ki so pokazale, da socialne delavke v praksi ne uporabljajo dovolj eksplicitno teoretičnih znanj. Hitro se lahko zgodi, da je uporaba konceptov, smernic, strategij le delna, nereflektirana in dopolnjena z nestrokovnimi, pogosto prevladujočimi zdravorazumskimi prijemi, kar daje vtis nejasnih meja med stroko socialnega dela in raznimi neformalnimi načini psihosocialne pomoči (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000: 175 V Mešl 2007). K. Healy (2005), ki izhaja iz reflektivnega pristopa razvijanja in uporabe znanja, pravi (ibid.: 94), da konflikt med teorijo in prakso ne obstaja, ko spoznamo, da socialni delavci uporabljamo teorijo in tudi *ustvarjamo teorijo* v praksi. Na ta način ne gre za to, da bi preprosto aplicirali formalno teorijo (npr. sistemsko teorijo, perspektivo moči ali postmoderne teorije ipd.), ampak jih lahko uporabimo kot osnovo za oblikovanje znanja v praksi (K. Healy, 2005: 94).

Z raziskavo želim pokazati, da so sodobna znanja in koncepti socialnega dela podlaga za kompetentno in uspešno socialno delo. Zanimajo me dejavniki, ki olajšajo in otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela. V večji meri se bom osredotočil na dejavnik osebne odločitve socialne delavke za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela in na vlogo institucionalnega konteksta centrov za socialno delo. Na institucionalni kontekst CSD se osredotočam, ker sem tam največkrat slišal, naj pozabim na znanje, ki sem ga pridobil v času študija. Zanima me, kako vpliva na prakso socialnega dela in kakšen vpliv ima na uporabo sodobnih konceptov socialnega dela.

2.1 Raziskovalna vprašanja

V raziskavi želim odgovoriti na naslednja vprašanja:

1. Dejavniki, ki olajšujejo/otežujejo uporabo konceptov socialnega dela.

- Kateri dejavniki olajšajo uporabo konceptov socialnega dela?
 - Kateri dejavniki otežujejo uporabo konceptov socialnega dela?
2. Osebna odločitev socialne delavke za uporabo konceptov socialnega dela
- Kako pomemben dejavnik za uporabo konceptov socialnega dela je odločitev socialne delavke za uporabo teh konceptov?
3. Vpliv institucionalnega konteksta centrov za socialno delo na uporabo konceptov socialnega dela
- Kako institucionalni okvir centra za socialno vpliva na uporabo konceptov socialnega dela?
 - Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi zagotovile uporabo konceptov socialnega dela?

3. METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvantitativna in kvalitativna ter poizvedovalna ali eksplorativna. V kvantitativnih raziskavah zbiramo številčne podatke o pojavih, ki nas zanimajo. V kvalitativnih raziskavah pa zberemo besedne opise, ki se nanašajo na raziskovalni pojav. Pogosto se v raziskavah kombinirata oba pristopa: številčne podatke dopolnimo z opisi, v kvalitativnih opisih pa pogosto navajamo tudi kvantitativne podatke (Mesec 2009: 85).

Poizvedovalne ali eksplorativne raziskave so uvod v spoznavanje nekega področja problematike, prvi korak na neznanem področju. To so raziskave, katerih namen je odkriti probleme, jih formulirati in postaviti preverljive hipoteze. V teh raziskavah se seznanimo z nekaterimi osnovnimi značilnostmi novega pojava ali področja problematike in se pripravimo za kasnejša, bolj natančna in poglobljena raziskovanja. Ena osnovnih značilnosti teh študij je, da pri zbiranju gradiva uporabljajo več različnih postopkov, kot npr. opazovanje z udeležbo, razgovore s sodelujočimi, analizo dokumentov in proizvodov materialne in duhovne kulture kake skupine ali skupnosti. Druga značilnost teh raziskav je, da si ne prizadevamo proučiti celotne populacije ali reprezentativnega vzorca, ampak se pogosto omejimo na manjše število primerov ali celo opišemo le en sam primer (op. cit: 80).

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

V raziskavi sem uporabil dva merska inštrumenta. Anketni vprašalnik za socialne delavke, zaposlene na centrih za socialno delo (Priloga 9.1.1), in smernice za nestandardizirani intervju s socialnimi delavkami, zaposlenimi na centru za socialno delo v Sloveniji (Priloga 9.2.1).

Vire podatkov raziskave predstavljajo odgovori socialnih delavk na anketni vprašalnik (20 anketnih vprašalnikov) ter odgovori 6 socialnih delavk, ki so sodelovale v intervjujih. Glavni vir podatkov so odgovori socialnih delavk v intervjujih. Anketni vprašalniki so mi služili tudi kot priprava na intervjuje s socialnimi delavkami, saj so mi pomagali dodelati smernice za intervju.

3.3 Populacija in vzorec

- Anketni vprašalnik za socialne delavke centrov za socialno delo v Sloveniji

Populacijo št. 1 predstavljajo socialne delavke, zaposlene na centrih za socialno delo po Sloveniji v januarju in februarju 2016. Anketni vprašalnik sem poslal vsem socialnim delavkam, zaposlenim na

62 centrih za socialno delo po Sloveniji. Pri populaciji št. 1 nisem vzorčil. Prejel sem 20 izpolnjenih anketnih vprašalnikov socialnih delavk.

- Intervjuji s socialnimi delavkami centrov za socialno delo v Sloveniji

Populacijo št 2. predstavljajo socialne delavke, ki so zaposlene na centru za socialno delo in se pri svojem delu opirajo na koncepte socialnega dela. Vzorec predstavlja 6 socialnih delavk, ki se po mnenju študentk, ki so pri njih opravljale prakso, opirajo na sodobno znanje in koncepte socialnega dela (priložnostni vzorec) in so bile pripravljene sodelovati v raziskavi.

V raziskavi je sodelovalo 6 socialnih delavk, starih od 30 do 54 let. 5 socialnih delavk je doseglo izobrazbo Univerzitetna diplomirana socialna delavka, ena je dokončala tudi znanstveni magisterij. Ena socialna delavka pa je magistrica socialnega dela. Socialne delavke so na centrih za socialno delo zaposlene od 5 do 24 let.

3.4 Zbiranje podatkov

Raziskovalno gradivo predstavljata 2 vira podatkov:

- anketni vprašalnik za socialne delavke, zaposlene na centrih za socialno delo v Sloveniji;
- intervjuji s socialnimi delavkami centrov za socialno delo v Sloveniji.

Anketni vprašalnik za socialne delavke, zaposlene na centrih za socialno delo v Sloveniji

Oblikoval sem anketni vprašalnik (Priloga 9.1.1), ki sem ga objavil v januarju 2016 na spletni strani <https://www.1ka.si/>. Anketo sem posredoval vsem glavnim pisarnam centrov za socialno delo v Sloveniji. V sporočilu sem predstavil sebe in namen raziskave. Zbiranje podatkov je potekalo v januarju in februarju 2016. Dobil sem 20 popolnoma izpolnjenih anket.

Število vrnjenih anket je bilo nizko. Anketni vprašalnik je bil zahteven, saj je poleg vprašanj z vnaprej podanimi odgovori in vprašanj s trditvami vseboval tudi deskriptivna vprašanja. Če bi anketni vprašalnik oblikoval še enkrat, bi uporabil samo vprašanja z vnaprej podanimi odgovori in vprašanja s trditvami, saj menim, da bi tako imel več možnosti za večji odziv pri izpolnjevanju anket.

Intervjuji s socialnimi delavkami centrov za socialno delo v Sloveniji

Od marca do maja 2016 sem opravil 6 intervjujev s socialnimi delavkami, ki so zaposlene na centru za socialno delo in pri svojem delu uporabljajo socialnodelovno znanje in koncepte. Pripravil sem smernice (9.2.1), ki izhajajo iz raziskovalnih tem. Razdelil sem jih na 3 tematska poglavja: Uporaba socialnodelovnih znanj in konceptov, Institucionalni okvir centrov za socialno delo in Pogled na teorijo in prakso socialnih delavk. Intervjuje sem posnel z diktafonom. Pred intervjujem sem socialnim delavkam opisal namen svoje raziskave in obljubil njeno anonimnost. Intervjuji so trajali 60 minut, razen enega, ki je trajal 30 minut.

3.5 Obdelava in analiza gradiva

Obdelava in analiza gradiva sta potekali kvantitativno (anketni vprašalniki) in kvalitativno (anketni vprašalniki, intervjuji s socialnimi delavkami). Vsak vir gradiva sem analiziral ločeno.

3.5.1 Obdelava in analiza spletnih anketnih vprašalnikov

Anketo sem preko glavnih pisarn centrov za socialno delo posredoval vsem socialnim delavkam v Sloveniji. Skupaj je bila anketa izpolnjena 20-krat. Od tega so bile 4 le delno izpolnjene, a sem se odločil, da jih analiziram, ker so vsebovale pomembne odgovore za mojo raziskovano temo. Število izpolnjenih anket je bilo nizko, kar sem tudi pričakoval. Anketna vprašanja so bila zahtevna, ker so bila deskriptivna, socialne delavke pa so morale tudi utemeljevati svojo odločitev pri tistih vprašanjih, kjer so imele izbiro med vnaprej podanimi odgovori oziroma pri vprašanjih s trditvami.

Ob pripravi ankete sem razmišljal tudi o anketi, v kateri bi socialne delavke samo obkrožale odgovore, vendar sem se po posvetu z mentorico temu odpovedal, saj je tema zahtevna in potrebuje poglobljen razmislek. Zavedal sem se, da bom posledično dobil nizko število izpolnjenih anket, a je bilo to takrat sprejemljivo.

Spletne ankete nimajo bistvene vloge pri oblikovanju poskusne teorije, ampak so mi njeni rezultati služili za oblikovanje smernic intervjujev s socialnimi delavkami.

Analiza anket je potekala na kvantitativen in kvalitativen način. Pregledal sem 16 v celoti izpolnjenih anket in 4 delno izpolnjene ankete. Anketa je sestavljena iz 14 vprašanj.

Kvantitativno sem ankete analiziral z naslednjim postopkom:

- Pet vprašanj je imelo vnaprej podane odgovore (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam), ki pa so jih morali anketiranci tudi utemeljiti.
- Najprej sem naredil popis odgovorov na vnaprej podana vprašanja. Ročno sem preštel število odgovorov in naredil graf. Utemeljitev v teh odgovorih sem analiziral kvalitativno.

Navajam le izsek analize. Na primeru analize bom prikazal, kako sem analiziral vprašanje C: sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam). Celota analiza in obdelava spletnih vprašalnikov sta razvidni v prilogah magistrske naloge (Priloga 9.1).

Kvalitativno sem ankete analiziral z naslednjim postopkom:

- Vsa vprašanja, razen enega, so od anketirancev zahtevala opisne odgovore.
- Najprej sem naredil popis odgovorov in označil pomembne dele odgovorov za vsako vprašanje posebej. Vprašanja sem označil s črkami (A, B, C, D ...) in pod vsako vprašanje posebej zapisal vse odgovore na to vprašanje. Nato sem izbral (podčrtal) pomembne dele odgovorov in jih označil s črko vprašanja in zaporedno številko podčrtane izjave (npr. A1, A2, B4, B7).
- Odprto kodiranje in združevanje sorodnih pojmov v kategorije: empirične opise (pomembne dele odgovorov) sem prepisal v prvi stolpec tabele. V drugi stolpec sem empiričnim opisom pripisal kodo/pojem. V tretjem stolpcu sem združil sorodne pojme v podkategorije. Pojme, ki sem jih pripisal empiričnim opisom, sem združil v skupne podkategorije. Pri vprašanjih, kjer so socialne delavke izbirale med se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam, so te tri možnosti predstavljale podkategorije. Kategorije so predstavljale anketna vprašanja.
- Osnovno kodiranje: empirične opise, kode in podkategorije sem hierarhično uredil.
- Oblikovanje rezultatov – s pomočjo urejenih in osnovno kodiranih odgovorov sem oblikoval rezultate. V prejšnjih korakih sem naredil razvidne pomembne teme, ki so jih izpostavljale socialne delavke. Odgovore in pomembne teme sem uredil v smiselno zaporedje in jih izpeljal s pomočjo pripisanih relevantnih izjav posamezni kodi. Poskusna teorija je označena s krepko pisavo. Z ležečo pisavo so označene izjave, ki podpirajo teorijo.

Primer kvalitativne analize anketnega vprašanja

Navajam le izsek analize. Na primeru analize bom prikazal, kako sem analiziral vprašanje A: Na

katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

Celota analiza in obdelava spletnih vprašalnikov sta razvidna v prilogah magistrske naloge (Priloga 9.1).

1. Popis odgovorov na anketna vprašanja in podčrtovanje pomembnih delov odgovorov.

Vprašanje A: Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

1. moje področje dela je tako zahtevno, da se opiram na vse, kar sem se tekom izobraževanja naučila (A1) in pridobila skozi izkušnje dela z ljudmi (A24)
2. zakonodaja iz različnih področij (A2), konstruktivistična epistemologija (A3)
3. skupnostno delo (A4)
4. zakonske podlage (A5)
5. delovni odnos (A6) -skupaj z udeležencem (A7) -dogovor (A8) -dodajanje moči (A9)
-podelitev znanja
6. koncept vzpostavitve delavnega odnosa pri delu s posameznikom in z družino (A10)
7. aktivno poslušanje (A11), opolnomočenje (A12), delo s stranko in ne namesto nje
8. različni koncepti
9. koncepti postmoderne (A27)
10. socialni transferji (A13)
11. strokovna znanja, ki sem jih pridobila s študijem socialnega dela (A23)
12. koncepti delovnega odnosa (A14)
13. znanje, pridobljeno tekom študija (koncept delovnega odnosa ...) (A15)
14. aktivna komunikacija (A16)
15. perspektiva moči uporabnika (A17), osebno vodenje (A18), definicija problema na način tukaj in zdaj (A19)
16. socialno delo z družino in s posameznikom (A20)
17. opolnomočenje (A21)
18. znanje za ravnanje (A25), delovni odnos (A26), interdisciplinarnost, jezik v sd (A22)
19. delo z otroki in mladostniki

2. Odprto kodiranje in združevanje sorodnih pojmov v kategorije

Tabela 2: Obdelava in analiza spletnih anketnih vprašalnikov: Odprto kodiranje in združevanje sorodnih pojmov v kategorije

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Opiram se na vse, kar sem se tekom izobraževanja naučila (A1)	Znanje, pridobljeno na FSD	Drugo	Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem

Konstruktivistična epistemologija (A3)	Konstruktivistična epistemologija	Druga socialnodelovna znanja	delu?
Skupnostno delo (A4)	Skupnostno socialno delo	Druga socialnodelovna znanja	
Zakonske podlage (A5)	Pravno znanje	Druga socialnodelovna znanja	
Delovni odnos (A6)	Delovni odnos	Delovni odnos	
Skupaj z udeležencem (A7)	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	Elementi delovnega odnosa	
Dogovor (A8)	Dogovor o sodelovanju	Elementi delovnega odnosa	
Dodajanje moči (A9)	Perspektiva moči	Elementi delovnega odnosa	
Koncept vzpostavitve delovnega odnosa pri delu s posameznikom in družino (A10)	Delovni odnos	Delovni odnos	
Aktivno poslušanje (A11)	Tehnika aktivnega poslušanja	Druga socialnodelovna znanja	
Opolnomočenje (A12)	Perspektiva moči	Elementi delovnega odnosa	
Koncepte postmoderne (A27)	Postmodernizem	Druga socialnodelovna znanja	
Socialni transferji (A13)	Socialnovarstveni prejemki	Drugo	
Koncepti delovnega odnosa (A14)	Delovni odnos	Delovni odnos	
Koncept delovnega odnosa (A15)	Delovni odnos	Delovni odnos	
Aktivna komunikacija (A16)	Tehnika aktivnega poslušanja	Druga socialnodelovna znanja	
Perspektiva moči uporabnika (A17)	Perspektiva moči	Elementi delovnega odnosa	
Osebno vodenje (A18)	Osebno vodenje	Elementi delovnega odnosa	

Definicija problema na način tukaj in zdaj (A19)	Usmerjenost v tukaj in zdaj	Druga socialnodelovna znanja	
Opolnomočenje(A21)	Perspektiva moči	Elementi delovnega odnosa	
Znanje za ravnanje (A25)	Znanje za ravnanje	Elementi delovnega odnosa	
Delovni odnos (A26)	Delovni odnos	Delovni odnos	
Jezik v sd (A22)	Jezik socialnega dela	Elementi delovnega odnosa	
Strokovna znanja, ki sem jih pridobila s študijem socialnega dela. (A23)	Znanje, pridobljeno na FSD	Drugo	
Opiram se na znanje, ki sem ga pridobila skozi izkušnje dela z ljudmi (A24)	Delovne izkušnje	Drugo	

3. Osno kodiranje

Tabela 3: Obdelava in analiza spletnih anketnih vprašalnikov: Osno kodiranje

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?	Delovni odnos	Delovni odnos	A6, A10, A14, A15, A26
	Elementi delovnega odnosa	Perspektiva moči	A9, A12, A17, A21
		Dogovor o sodelovanju	A8
		Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	A7
		Znanje za ravnanje	A25
		Jezik socialnega dela	A22
		Osebno vodenje	A18
	Druga socialnodelovna znanja	Pravno znanje	A2, A5
		Skupnostno socialno delo	A4
		Tehnika aktivnega poslušanja	A11, A16
		Usmerjenost v tukaj in zdaj	A19

		Konstruktivistična epistemologija	A3
		Postmodernizem	A27
	Drugo	Znanje, pridobljeno na FSD	A1, A23
		Socialnovarstveni prejemki	A13
		Delovne izkušnje	A24

4. Oblikovanje rezultatov

- Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

Socialne delavke so najpogosteje omenjale koncept delovnega odnosa (*delovni odnos (A6), koncept vzpostavitve delovnega odnosa pri delu s posameznikom in z družino (A10), koncept delovnega odnosa (A15) ...*) **in enega izmed elementov delovnega odnosa – perspektiva moči** (*dodajanje moči (A9), perspektiva moči uporabnika (A17)*).

Omenjeni so bili tudi drugi elementi delovnega odnosa: dogovor o sodelovanju (*dogovor (A8)*), **instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve** (*skupaj z udeležencem (A7)*), **znanje za ravnanje** (*znanje za ravnanje (A25)*), **jezik socialnega dela** (*jezik v sd (A22)*) in **osebno vodenje** (*osebno vodenje (A18)*).

Socialne delavke se zanašajo tudi na druga znanja. Izpostavile so pravna znanja (*zakonodaja z različnih področij (A2), zakonske podlage (A5)*) in **tehniko aktivnega poslušanja** (*aktivno poslušanje (A11), aktivna komunikacija (A16)*). **Omenjen je bil tudi koncept tukaj in zdaj** (*definicija problema na način tukaj in zdaj (A19)*).

Nekatere se zanašajo na konstruktivistično epistemologijo (*konstruktivistična epistemologija (A3)*) in **postmoderno znanje** (*koncepte postmoderne (A27)*). **Dve socialni delavki pa sta omenili, da se pri svojem delu opirata na znanja, ki sta jih pridobili v času študija na šoli za socialne delavce** (*se opiram na vse, kar sem se tekom izobraževanja naučila (A1), strokovna znanja, ki sem jih pridobila s študijem socialnega dela (A23)*).

Ena socialna delavka je zapisala, da se pri svojem delu opira na postopke socialnovarstvenih prejemkov (*socialni transferji (A13)*), **druga pa se zanaša na svoje delovne izkušnje** (*Se opiram na znanje ... pridobila skozi izkušnje dela z ljudmi (A24)*).

3.5.2 Analiza intervjujev s socialnimi delavkami centrov za socialno delo

Analiza intervjujev s socialnimi delavkami, zaposlenimi na centru za socialno delo, je potekala na kvalitativen način. V analizi sem uporabljal naslednje korake:

- Zvočne zapise opravljenih šestih intervjujev sem zapisal in jih slovnično uredil. Socialne

delavke sem označil s kodami SD-A, SD-B, SD-C, SD-D, SD-E, SD-F. Pomembne dele pogovora sem obmejil s poševnimi črtami in jih oštevilčil (npr. SD-A.01, SD-A.02, SD-A.03 ...).

- Odprto kodiranje in združevanje sorodnih pojmov v kategorije: empirične opise (pomembne dele odgovorov), za vsak intervju posebej, sem prepisal v levi stolpec. V drugi stolpec sem empiričnim opisom pripisal kodo/pojem. V tretjem stolpcu sem, kadar je bilo to potrebno, združil sorodne pojme v podkategorije. Kategorije so predstavljala vprašanja iz smernic za intervju s socialnimi delavkami.
- Osno kodiranje: empirične opise, kode in podkategorije iz vseh intervjujev sem združil v kategorije, ki so jih predstavljala vprašanja iz smernic za intervju s socialnimi delavkami.
- Oblikovanje rezultatov – s pomočjo urejenih in osno kodiranih odgovorov sem oblikoval rezultate. V prejšnjih korakih sem naredil razvidne pomembne teme, ki so jih izpostavljale socialne delavke. Odgovore in pomembne teme sem uredil v smiselno zaporedje in jih izpeljal s pomočjo pripisanih relevantnih izjav posamezni kodi. Poskusna teorija je označena s krepko pisavo. Z ležečo pisavo so označene izjave, ki podpirajo teorijo.

Primer analize intervjuja s socialno delavko

Navajam le izsek analize. Na primeru analize bom prikazal, kako sem analiziral vprašanje: »Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?«. Celota analiza in obdelava spletnih vprašalnikov sta razvidni v prilogah magistrske naloge (Priloga 9.2).

1. Zapis intervjuja s socialno delavko in obmejevanje relevantnih izjav.

SD-C: Sprememb si želim. /Prej zavestno nisem omenjala pomanjkanja časa. To je naša realnost./SD-C.70 /Pomanjkanje časa za zapisovanje, za teren .../SD-C.71 /Večji poudarek bi dala na to, da bi socialne transferje dali izven CSD. Da bi bile to posebne enote./SD-C.72 /Smiselno bi se mi zdelo, da bi tam delalo nekaj socialnih delavcev, da ne bi bile to samo upravne odločitve/SD-C.73 Center pa bi se lahko okrepil v svetovalnem delu – pomoči ljudem v smislu pridruževanja, načrtovanja pomoči. Sedaj imamo razdrobljene naloge, ki bi jih morali izvajati CSD.

/Pri odvzemih otrok bi se mi zdelo smiselno, da bi to šlo na sodišče. In bi sodišče podprlo odločitev stroke./SD-C.74 /Tožilci in sodniki spreminjajo svoje mnenje in vidijo pomen našega mnenja, saj mi delamo z družinami, imamo vzpostavljen odnos – ni samo birokratska odločitev na papirju./SD-C.75

/Število nalog CSD je ogromno glede na število zaposlenih in glede na čas, ki ga imamo na razpolago./SD-C.76

2. Odprto kodiranje in združevanje sorodnih pojmov v kategorije

Tabela 4: Analiza intervjujev s socialnimi delavkami: Odprto kodiranje in združevanje sorodnih pojmov v kategorije

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Večji poudarek bi dala na to, da bi socialne transferje dali izven CSD. Da bi bile to posebne enote./SD-C.72	Prenos socialnovarstvenih prejemkov s CSD (razen DSP in IDSP)		Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Smiselno bi se mi zdelo, da bi tam delalo nekaj socialnih delavcev, da ne bi bile to samo upravne odločitve/SD-C.73	Prenos socialnovarstvenih prejemkov s CSD (razen DSP in IDSP)		
/Pri odvzemih otrok bi se mi zdelo smiselno, da bi to šlo na sodišče. In bi sodišče podprlo odločitve stroke./SD-C.74	Podpora in sodelovanje sodišč pri odvzemih otrok		
/Število nalog CSD je ogromno glede na število zaposlenih in glede na čas, ki ga imamo na razpolago./SD-C.76	Kadrovsko okrepiti CSD		

3. Osno kodiranje

Tabela 5: Analiza intervjujev s socialnimi delavkami: Osno kodiranje

Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo		Zagotoviti glas stroki socialnega dela	SD-B.45, SD,S-D.37, SD-E.57, SD-F47
		Prenos socialnovarstvenih prejemkov s CSD (razen DSP in IDSP)	SD-A.53, SD-C.72, SD-C.74, SD-E.61, SD-E.63, SD-F.17, SD-F.17

sodobnih konceptov socialnega dela?		Sodelovanje CSD s Fakulteto za socialno delo	SD-A.37, SD-A.55, SD-D.35
		Več izobraževanj za socialne delavke na CSD	SD-B.36, SD-D.36
		Kadrovsko okrepiti CSD	SD-A.54, SD-E.40, SD-F.48, SD-C.76, SD-E.53
		Vodstvo CSD z izkušnjami na področju socialnega varstva	SD-D.30, SD-D.32
	Socialno delo v skupnosti	Povezovanje CSD z lokalnim okoljem	SD-D.22, SD-D.38
		Decentralizacija CSD – poudarek na manjših CSD, ki so vpeti v lokalno skupnost	SD-B.40, SD-D.21, SD-E.46
		Uvedba profila Koordinator storitev v lokalni skupnosti	SD-A.50
	Drugostopenjski organ na področju socialnega varstva	Ustanovitev drugostopenjskega organa na področju socialnega varstva	SD-E.58, SD-E.74, E.75, D-E.76
		Potreba po licencah in dokazovanju osnovnega znanja za delo na posameznem področju dela	SD-E.59
		Koncept ključnega delavca	SD-A.07, SD-A.08
		Več terenskega dela	SD-F.49, SD-F.50

4. Oblikovanje rezultatov

- Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Konceptom socialnega dela je potrebno zagotoviti prostor v institucionalnem kontekstu centrov za socialno delo in se upreti birokratizaciji institucije in stroke socialnega dela (/Opozarjam in kričim, da štancala ne bom. Da bi si vzela 3 minute za nekoga, da ga obkljukam, da sem nekaj naredila. To ne bo šlo. Ampak se bo kmalu zgodilo, da ne bom mogla več sprejeti novih ljudi. Ne gre za to, da bi počasi delala, ampak enostavno ni sprejemljivo, kar se dogaja. /SD-F.47, /Reorganizacija centrov, ki se že 10–15 let vleče. Obstaja bojazen, da bo zastavljeno, ker delajo na organizacijskem delu, ne na strokovnem. Pomembno je, da hkrati zajamejo tudi strokovni del, saj se bo izgubilo strokovno delo, vsebina. Mislim, da se to ne sme izgubiti, saj je potem težko iti v nasprotno smer, trend./SD-B.45, /Želim si manj birokracije./SD-D.37, /Jaz sem se naučila pravnih nalog, ampak to ni moja perspektiva, ne znam razmišljat na pravni način – ni to moje poslanstvo. Socialni delavci naj delamo socialno delo./SD-E.57).

Prav vse socialne delavke so predlagale, da se umakne socialnovarstvene prejemke, razen denarne socialne pomoči in izredne denarne socialne pomoči, s centrov za socialno delo (/Večji poudarek bi dala na to, da bi socialne transferje dali izven CSD. Da bi bile to posebne enote./SD-C.72, /Na CSD bi morala ostati DSP in IDSP, ki predstavljata dobri orodji za delo. Otroški dodatek ni nobene potrebe, da je na centru. Naj o tem odloča davkarija./SD-E.61, /Računamo tudi obresti ... Porodniško nadomestilo, zdravstveno zavarovanje – to so stvari, ki ne sodijo na CSD./SD-E.63, /Področja socialnih prejemkov so upravni postopek – direktorici sem povedala, če želi, da pustim svojo službo, naj me prestavi na transferje. To ni socialno delo, to je upravni postopek. Edino pri izrednih DSP imaš diskrecijsko pravico – tu socialnega dela ni več./SD-F.17, /Ne vem, če veš, v Ljubljani se oblikuje enota za prejemke, kamor bodo šli otroški dodatek, štipendije, starševsko varstvo, družinski prejemki. Na CSD bodo ostale pa denarne pomoči, izredne denarne pomoči pa varstveni dodatek. Ta izrazito birokratski del bi šel na posebno enoto. Na CSD bi ostali samo še socialni delavci. Na DSP bi bilo več socialnega dela./SD-A.53).

Socialne delavke si želijo kadrovsko okrepiti center za socialno delo (/Poleg tega bi bilo treba kadrovsko podkrepiti CSD/SD-A.54, /Nove zaposlitve/SD-F.48, /Število nalog CSD je ogromno glede na število zaposlenih in glede na čas, ki ga imamo na razpolago./SD-C.76, /Pri nas vodstvo ni poskrbelo, da se je kader nadomeščal in smo danes tukaj, da jaz delam sama to, kar sta prej počela dva socialna delavca./SD-A.49, /Krčenje kadrov in podhranjenost kadrov, kar se mi zdi nedopustno. Že pred krčenjem kadrov je bila stiska, kaj šele sedaj./SD-E.53) **s socialnimi delavkami** (/Ne smemo dopustiti, da CSD preplavijo drugačni kadri, profili./SD-E.40). **Tudi vodstvo centrov za socialno delo bi morale prevzeti socialne delavke ali pa vsaj kader z dolgoletnimi izkušnjami s področja socialnega varstva** (/Uvedla bi novo vodstvo, ki bi morali biti socialni delavci ali pa drugi profili, ki imajo dolgoletne izkušnje z delom v socialnem varstvu./SD-D.30, /Vodstvo naj se ne ukvarja s politiko in političnimi cilji./SD-D.32).

4. REZULTATI

4.1 Rezultati spletnih anketnih vprašalnikov

- Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

Socialne delavke so najpogosteje omenjale, da se pri svojem delu opirajo na koncept delovnega odnosa (*delovni odnos (A6), koncept vzpostavitve delovnega odnosa pri delu s posameznikom in z družino (A10), koncept delovnega odnosa (A15) ...*) in enega izmed elementov delovnega odnosa – **perspektiva moči** (*dodajanje moči (A9), perspektiva moči uporabnika (A17)*).

Omenjeni so bili tudi drugi elementi delovnega odnosa: **dogovor o sodelovanju** (*dogovor (A8)*), **instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve** (*skupaj z udeležencem (A7)*), **znanje za ravnanje** (*znanje za ravnanje (A25)*), **jezik socialnega dela** (*jezik v sd (A22)*) in **osebno vodenje** (*osebno vodenje (A18)*).

Socialne delavke se zanašajo tudi na druga znanja. Izpostavile so pravna znanja (*zakonodaja z različnih področij (A2), zakonske podlage (A5)*) in **tehniko aktivnega poslušanja** (*aktivno poslušanje (A11), aktivna komunikacija (A16)*). Omenjen je bil tudi odnos tukaj in zdaj (*definicija problema na način tukaj in zdaj (A19)*).

Nekatere se zanašajo na **konstruktivistično epistemologijo** (*konstruktivistična epistemologija (A3)*) in **postmoderno znanje** (*koncepte postmoderne (A27)*). Dve socialni delavki pa sta omenili, da se pri svojem delu opirata na znanja, ki sta jih pridobili v času študija na šoli za socialne delavce (*se opiram na vse, kar sem se tekom izobraževanja naučila (A1), strokovna znanja, ki sem jih pridobila s študijem socialnega dela (A23)*).

Ena socialna delavka je zapisala, da se pri svojem delu opira na **postopke socialnovarstvenih prejemkov** (*socialni transferji (A13)*), druga pa se zanaša na svoje delovne izkušnje (*Se opiram na znanje ... pridobila skozi izkušnje dela z ljudmi (A24)*).

- Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

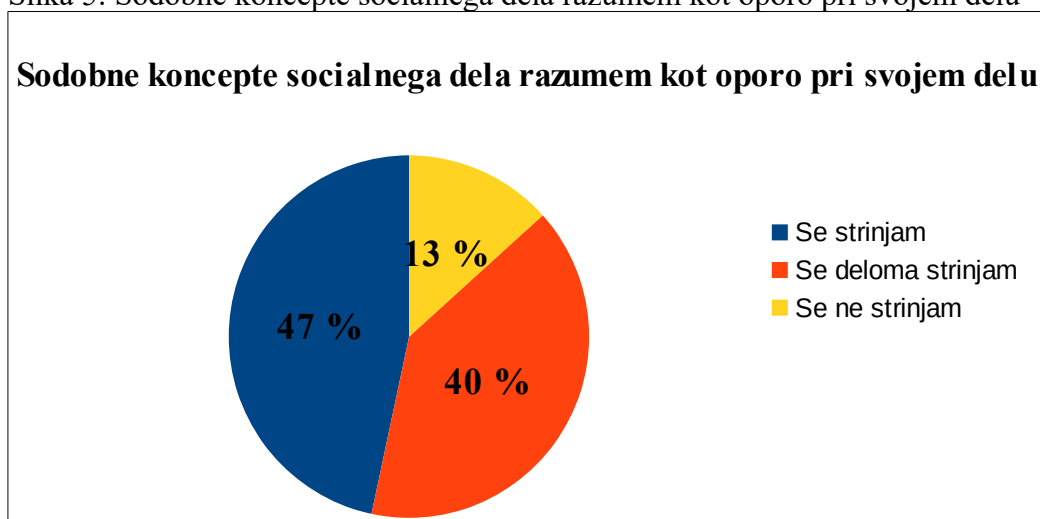
Socialne delavke se opirajo na znanja drugih strok. Najpogosteje so omenjale pravna znanja

(zakonska podlaga (B10), poznavanje zakonodaje (B11), pravna (B 17)) in psihološka znanja (psihologija (B3), psihološka (B18)). Poleg tega pa so socialne delavke navedle še pedagoška (pedagogika (B1)) in sociološka znanja (sociologija (B2)).

Verjetno najpogosteje pa so bila omenjena psihoterapevtska znanja (*transakcijska analiza (B4), realitetna terapija (B13), psihoterapevtska (B19), psihoterapevtska (B20)*). Za socialne delavke so pomembna tudi dodatna izobraževanja in izpopolnjevanje svojega znanja (*znanja, pridobljena z dodatnim izobraževanjem (B5), znanja, ki jih pridobim s seminarji, z delavnicami in s študijem strokovne literature (B11), pridobljena z dodatnim izobraževanjem in usposabljanjem (B12)*).

- Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)

Slika 5: Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu

Socialne delavke, ki so se strinjale s trditvijo, so videle teorijo kot oporo v praksi (*gre za temeljne načine in pristope v socialnem delu (C6) so naša biblija (C7) uporabnika opolnomoči in strokovnemu delavcu postavlja smernice dela (C9)*).

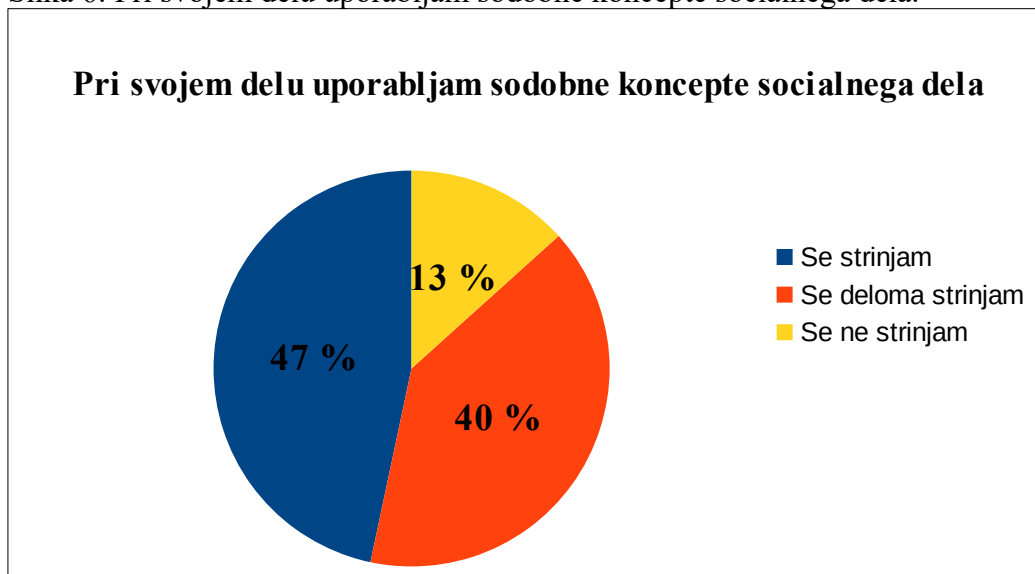
Tiste, ki so se deloma strinjale z izjavo, so opozorile, da kontekst prakse ne omogoča (vedno) uporabe teoretskega znanja (*pričakovanja sodobnih konceptov presegajo realnost prakse, torej jim v praksi iz povsem objektivnih razlogov ni mogoče ves čas slediti (C1)*). Nekatere doživljajo, da institucionalni kontekst centrov za socialno delo duši socialno delo (*zagotovo so sodobni koncepti opora, a neštetokrat prinašajo tudi obilico dodatnih (birokratskih) ovir (C2), na CSD je*

možno opravljati čedalje manj socialnega dela (C5)). Zaznavajo pa tudi razkorak med teorijo in prakso (ker je praksa daleč od teorije (C4)).

Socialna delavka, ki se z izjavo ni strinjala, pa je zapisala, da socialne delavke teorije ne poznajo in se zanjo ne zanimajo (o novostih v socialnem delu in sodobnih konceptih so socialni delavci v praksi neobveščeni, razen če sami iščejo in posegajo po člankih in objavah. (C8))

- Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam).

Slika 6: Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela.

Socialne delavke, ki so se strinjale s trditvijo, so povedale, da uporaba sodobnih konceptov socialnega dela pripomore h kvalitetnejši praksi (učinki so boljši, preglednejši in hitrejši (D2) sodobni pristopi v skladu z doktrino socialnega dela (D3)) in je postala tudi njihova privzeta teorija v uporabi (tudi če jih kdaj ne uporabljam zavestno, sem jih ponotranjila (D4)).

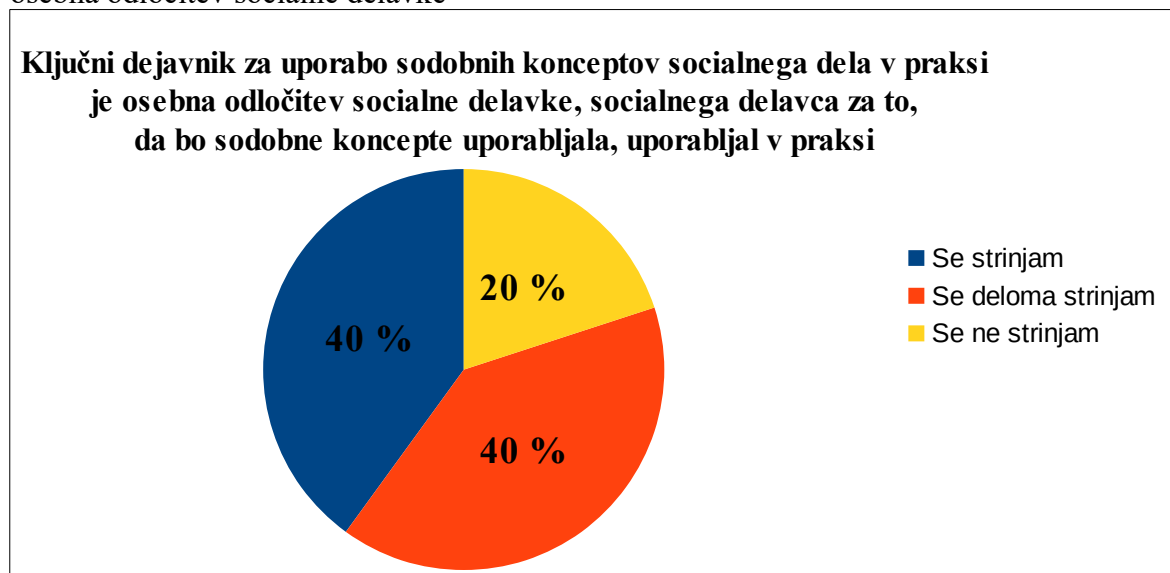
Socialna delavka, ki se je s trditvijo deloma strinjala, je opozorila, da kontekst prakse ne omogoča (vedno) uporabe teoretskega znanja (pričakovanja sodobnih konceptov presegajo realnost prakse, torej jim v praksi iz povsem objektivnih razlogov ni mogoče ves čas slediti (D1)). Ena socialna delavka pa je povedala, da pri priznavanju socialnovarstvenih pravic ni mogoča uporaba socialnodelovnega znanja (za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev uporaba zgoraj navedenih konceptov ni mogoča (D8)).

Socialna delavka, ki pri svojem delu ne uporablja sodobnih konceptov socialnega dela, pa je

kot razlog navedla nepoznavanje konceptov (*ker o njih nisem obveščena (D5)*) in poudarila, da ji primanjkuje časa in priložnosti za dodatno izobraževanje (*med delovnim časom nimam časa študirati novosti, seminarjev/izobraževanja na to temo ni ali pa ni denarja za plačilo (D6)*). Osebni čas pa nameni regeneraciji po stresnem delavniku (*svoj osebni čas pa raje porabim za regeneracijo po stresnem delavniku (D7)*).

- Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke, socialnega delavca za to, da bo sodobne koncepte uporabljala, uporabljal v praksi.

Slika 7: Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke

Nobena socialna delavka, ki se je strinjala s trditvijo, ni utemeljila svoje odločitve.

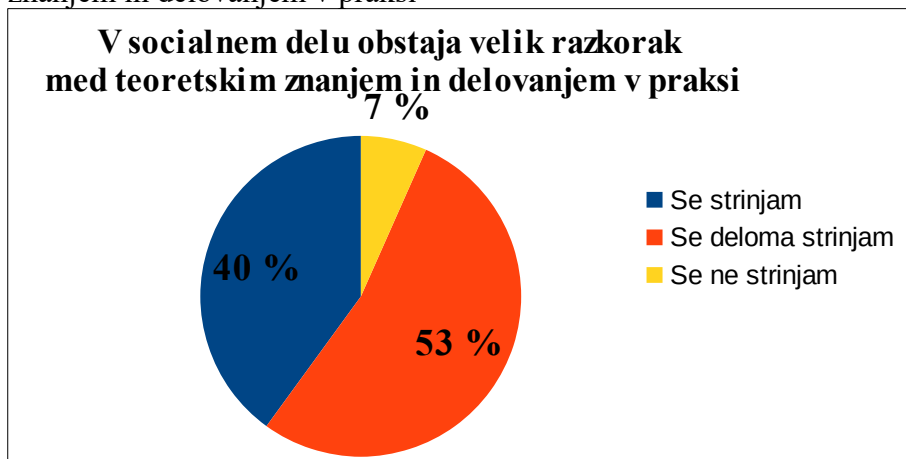
Socialna delavka, ki se je s trditvijo deloma strinjala, je opozorila, da je uporaba teorije strokovna in etična nujnost prakse (*koncepti socialnega dela so temelj za socialno delo in so naše vodilo, v nasprotnem primeru bi vsi lahko delali socialno delo (E3)*). Druga socialna delavka pa je izpostavila, da je uporaba sodobnih socialnodelovnih konceptov odvisna tudi od konteksta prakse (*če to omogoča delovno mesto, katerega opravljaš (E5)*).

Socialne delavke, ki se z izjavo niso strinjale, so omenile, da je bolj kakor osebna odločitev socialne delavke pomemben kontekst prakse (*odločitev posameznika pri sprejetju nekih strategij, konceptov dela ni ključna. (E1)*). Nekatere socialne delavke pa so mnenja, da to sploh ne sme biti izbira, saj je uporaba teorije v praksi strokovna in etična nujnost (*To ne bi smela biti osebna odločitev, ali bom sledila ali ne. Sodobni koncepti so nastali zato, da se uporabnika*

opolnomoči, da se njemu daje težišče. Socialna delavka/delavec bo samo tekom prakse in upoštevanja konceptov socialnega dela razvijal stroko in profesijo socialnega dela in ga bogatil s svojimi izkušnjami (E4), ne uporabljati koncepte pomeni, ne opravljati delo v skladu z doktrino (E2)).

- V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi

Slika 8: V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi

Socialne delavke, ki so se z izjavo strinjale, so svojo trditev utemeljile, da ne vidijo povezave med teorijo in prakso (*nepovezano izobraževanje s prakso, delo zelo specifično in se prilagaja trenutnim potrebam in stanjem (F2)*) in da kontekst prakse omejuje uporabo teorij (*ker moramo upoštevati zakonske predpise, ki pa dostikrat ne upoštevajo individualnosti vsakega posameznika (F5)*). Ena izmed njih pa je poudarila, da teorija ne more odgovoriti na edinstvenost problemskih situacij, s katerimi se srečuje v praksi (*Človek ne more biti postavljen v en sistem, kjer so navedena neka navodila za vse enako, kot po nekem vzorcu. Vsak pride s svojo izkušnjo, preteklostjo, dogodkom. ravno v tem je izjemno bogastvo in hkrati zanka razvoja stroke. če se s uporabnikom dela po nekem vzorcu, lahko spregledaš veliko potenciala ali kakšno dobro lastnost, socialni delavec mora biti v svojem delu radoveden in raziskovalen (F9)*).

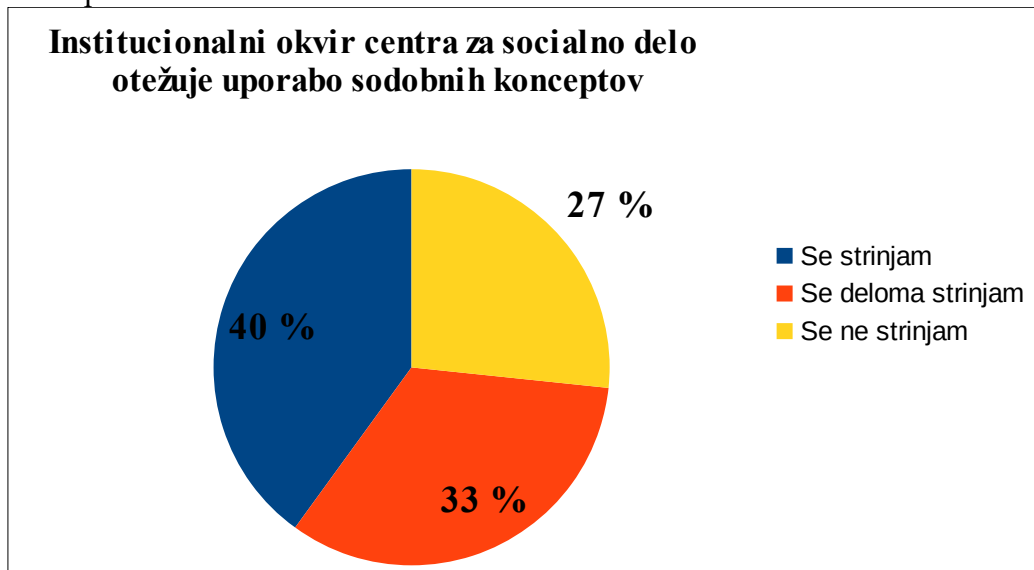
Socialne delavke, ki so se deloma strinjale s trditvijo, so navedle različne utemeljitve svoje odločitve. Ena izmed njih pravi, da ni dovolj povezovanja teorije in prakse (*Praksa, kakršna koli že je, izhaja iz teoretskega znanja. So pa razhajanja – mislim, da vedno večja, ker se teorija trenutno razvija sama zase, prenosov v prakso pa ni (F7)*). V nadaljevanju pa opozori na problematiko (ne)zaposlovanja mladih socialnih delavk, ki jih doživlja kot povezovalni most

med teorijo in prakso (razen ko se zaposlijo (če jim usoda nakloni to milost) mlajše generacije. (F8) Starejših generacij nihče ne seznanja z novostmi. (F12)). Druga socialna delavka je omenila, da je razkorak med teorijo in prakso posledica birokracije na CSD in pomanjkanja časa (zaradi birokratskih zadev (F6), pomanjkanja časa, (F11)). Ena izmed njih pa je omenila, da je razkorak med teorijo in prakso odvisen od vsake socialne delavke posebej (odvisno od posameznega strokovnega delavca, njegove učljivosti in pripravljenosti na spremembe razmišljanj in ravnanj (F1)).

Nobena socialna delavka, ki se ni strinjala z izjavo, ni utemeljila svoje odločitve.

- Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov

Slika 9: Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov

Socialne delavke, ki so se z izjavo strinjale, so opozorile na obseg birokracije na centrih za socialno delo (Grozljiv obseg administrativnega služenja državi komaj še dopušča pravo socialno delo z ljudmi (G4), ravno zaradi prevelike birokratizacije in določenih sivih polj, ki niso jasno navedeni kot pooblastila ali naloge (npr. stiki pod nadzorom), je toliko težje delati in razvijati prakso socialnega dela (G5)). Uporabo sodobnih konceptov otežuje tudi pomanjkanje časa (velikokrat ni časa in prostora (G3)). Ena socialna delavka pa je tudi omenila, da v socialnem delu manjka skupni način produkcije znanja, kar bega socialne delavke v praksi (v družbi socialno delo nima hrbtenice. žalostno je, da že med samimi strokovnjaki ni neke enotnosti in skupnega razvijanja stroke, kar pa še dodatno bega nas, ki delamo v praksi (G6)).

Socialna delavka, ki se je z izjavo deloma strinjala, je zapisala, da je uporaba sodobnih konceptov socialnega dela mogoča tudi na centrih za socialno delo (tudi v okvirih institucije je mogoče uporabljati sodobne koncepte (G2)).

Socialne delavke, ki se z izjavo niso strinjale, so kot razlog navedle, da so sodobni koncepti obremenitev (samo obremenitev delavcev, ki ne zmoremo najosnovnejšega (G1)) in da ne upoštevajo konteksta prakse (upoštevati je potrebno delovno mesto (G7)).

- Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Socialne delavke so najpogosteje kot dejavnik, ki otežuje uporabo sodobnih konceptov socialnega dela, omenile birokracijo (preveč birokratskega dela (H4), preveč birokratskih zapisov v več bazah (H14), pomanjkanje časa za uporabnika ravno zaradi tolikšnega beleženja in zapisovanja (H12) ...). Pomanjkanje časa je bil naslednji najpogosteje omenjen dejavnik (premalo časa (H5), pomanjkanje časa (H9)). Sledila sta prevelik obseg dela (čas v povezavi z obširnostjo delovnega področja (H1), preobremenjenost na delu zupjs-a (H6)) ter strah pred pravnimi posledicami (Strah pred odškodninsko odgovornostjo, kar vodi v formalizacijo dela (H3), zaradi strahu pred odvetniki in tožbami (H13)).

- Kaj potrebuje socialna delavka, da v praksi uporablja sodobne koncepte socialnega dela?

Socialne delavke najbolj potrebujejo znanje (znanje (I7)) in čas (čas (I6), dovolj časa (I9)), da uporabljajo sodobne koncepte socialnega dela. Pri znanju so omenjale tudi željo po pridobivanju znanja (da je socialna delavka učljiva in se izobražuje (I13), znanje in pripravljenost si ga pridobiti (I4)).

Socialne delavke se morajo odločiti za uporabno sodobnih konceptov socialnega dela (osebno motivacijo (I8), znanje in pripravljenost si ga pridobiti (I4)). Pomembna pa je tudi podpora konteksta prakse, predvsem v obliki podpore vodstva CSD (posluš vodstva za izobraževanje (I11), direktorja, ki razume in zna prisluhniti, ki dovoli in podpira razvijanje novih projektov (I12)). Pomembna je tudi uporaba jezika socialnega dela, saj morajo socialne delavke znati ubesediti, kaj delajo (dobro argumentirana stališča v primeru, ko se stvari zapletejo (I1), dobro verbalno in pisno opremljenost (I3)).

Omenjena je bila tudi zmožnost refleksije prakse s pomočjo teoretskega znanja (*[socialna delavka] evalvira svoje delo ter tako sama sebi omogoča skozi že znane koncepte dela, nove oblike dela, prakse (I14)*). **Pod drugo pa je bila omenjena empatija** (*sposobnost empatije (I2)*) **in potreba po sogovornikih v procesih podpore in pomoči** (*sodelovanje z drugimi. (I5)*).

- Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Socialne delavke si želijo zakonskih in strukturnih sprememb. Želijo si prenosa nekaterih javnih pooblastil na druge institucije (*prenos določenih jp na sodišča (J1)*), **reorganizacije centrov za socialno delo** (*prestrukturiranje CSD, ki je že nekaj časa v pripravi (J2)*), **drugačna razdelitev del in nalog** (*J9*) (*znanje (I7)*).

Pogosto je bila tudi izražena želja po več zaposlenih socialnih delavkah (*več strokovnih delavcev (J3)*), **več kadra** (*J5*), **več zaposlenih** (*J7*).

Želijo si tudi manj birokracije, saj je preveč administrativnega dela (*izločiti administracijo iz socialnega dela (J6)*), **ločiti administriranje države od socialnega dela z ljudmi v stiskah in težavah** (*J10*) **in preveč zapisovanja** (*manj birokratskih zapisov (J4)*) **in več časa za delo z uporabnikom** (*več časa za posameznega uporabnika (J8)*).

- Kakšno teorijo pogrešate? Kaj od teorije pričakujete?

Socialne delavke si želijo teorije, ki nastane v praksi (*takšno teorijo, ki je v službi prakse in je tudi nastala v praksi. (K2)*) **in v katero so vključeni tudi uporabniki in socialne delavke** (*Pogrešam teorijo, ki bi izhajala iz izkušenj uporabnika in strokovnega delavca.(K7)*). **Socialne delavke premorejo ogromno znanja, vendar niso del procesov produkcije znanja** (*zaposleni na CSD imamo ogromno podlage za pisanje lastnih zaznav in pogledov, vendar se tega kar ne lotevamo.(K8)*).

Želijo si tudi teorije za delo z uporabniki. Omenile so znanje vzpostavljanja odnosa z uporabniki (*komunikacije – boljše delo s strankami (K1)*), **znanje za delo v neprostovoljnih transakcijah** (*več o delu z neprostovoljnimi uporabniki (K5)*) **ter kako motivirati uporabnike v procesih podpore in pomoči** (*pogrešam teorijo o motiviranju strank, ker jo šele človek, ki je motiviran za reševanje svoje situacije, tudi aktivno rešuje (K6)*).

Teorijo socialne delavke razumejo kot oporo pri svojem delu (*smernice za delo (K4), Od teorije pričakujem podlago za moje delo in da bom lahko to nadgrajevala in dopolnjevala (K9)*).

Prisotno pa je bilo tudi mnenje, da socialnodelovna teorija ni potrebna (*je ne pogrešam; praksa, poznavanje zakonodaje in občutek za ljudi so tisto, kar mi pomaga pri delu (K3)*).

- Delovni odnos je temeljni sodobni koncept socialnega dela. Zanima me, ali elemente delovnega odnosa poznate in ali jih uporabljate pri svojem delu v procesih podpore in pomoči?

Tabela 6: Poznavanje in uporaba sodobnih konceptov na CSD

	Element poznam in ga redno uporabljam	Element poznam in ga občasno uporabljam	Element poznam in ga ne uporabljam	Elementa ne poznam
Dogovor o sodelovanju	4	3	1	0
Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	6	1	1	0
Osebno vodenje	4	3	1	0
Perspektiva moči	3	4	0	1
Etika udeležnosti	3	3	0	2
Znanje za ravnanje	4	3	0	1
Ravnanje s sedanjostjo	6	1	0	1

Elemente delovnega odnosa pozna večina socialnih delavk, ki so sodelovale v spletni anketi. Večina elemente delovnega odnosa, vsaj občasno, uporablja v svoji praksi.

4.2 Rezultati intervjujev s socialnimi delavkami centrov za socialno delo

- **UPORABA SOCIALNODELOVNIH ZNANJ IN KONCEPTOV**
- Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

Socialne delavke se pri svojem delu opirajo na koncept delovnega odnosa in elemente delovnega odnosa. Najbolj pogosto so omenjale element Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve (*/Znotraj tega pa instrumentalna definicija problema/SD-C.06, /skupno iskanje možnih rešitev, dobrih izidov/SD-C.07, /Izhajati iz tega, kje on vidi možne rešitve, in se mu pri temu pridružit./SD-C.11,/ Hkrati pa iskanje boljših možnosti, soustvarjanje/SD-E.07, /Jaz se ne ustavim pri problemih, ampak iščem rešitve. Uživam v tem./SD-F.110*). **Socialne delavke dajejo velik poudarek na soustvarjanje rešitev in procesa pomoči skupaj z uporabnikom. Proces pomoči temelji na vzpostavljenem delovnem odnosu in osebnem stiku med socialno delavko in uporabnikom** (*/Delo na odnosu, kar je najbolj pomemben del mojega dela./SD-E.13, /Kadar ne vem, kaj narediti, je odnos vedno področje, kamor se obrnem. Z vzpostavljenim odnosom se ustvari zaupanje, soustvarjanje, kar pripelje sčasoma do rešitve./SD-E.14*). **V delovnem odnosu so osebne: pri delu izhajajo iz koncepta osebnega vodenja** (*/Ne razmišljam samo o drugih, ampak tudi o sebi – kaj jaz počnem, kaj je moja naloga, kaj je moja odgovornost, kje sem v odnosu s tem človekom./SD-E.25*). **Dogovor o sodelovanju** (*/dogovor o sodelovanju/SD-C.04*), ki pa je ga omenjala samo ena socialna delavka, in zdi se, da socialne delavke tega koncepta ne poznajo.

Koncept delovnega odnosa se opira še na 4 sodobne koncepte v socialnem delu. Socialne delavke so omenjale predvsem etiko udeležенosti (*/Dodat je potrebno tudi svoj strokovni del, svoje strokovno razmišljanje. Ne v smislu nadmoči, ampak pridruževanja, ampak skupnega soustvarjanja novih možnosti, da uporabnik lahko vidi svoje rešitve, ki so dobre zanj, ne zame./SD-C.12, /enakovrednost/SD-E.08, /nevsiljevanje svojega mnenja/SD-E.11, /Ni hierarhije moči, delamo pri ljudeh doma. Tudi v pisarni ne sedim na drugi strani mize, od ljudi./SD-F.06, /spoštljiv odnos do uporabnika/SD-C.08, /izhajati iz njegovih želja, potreb/SD-C.09*) **in perspektivo moči (ibid.)** (*/Poleg tega dajem poudarek na krepitev moči in zagovornišvo./SD-A.06, /krepitve moči/SD-B.08, /uporaba njegovih virov moči/SD-C.10, /Čprav gre za iskanje najbolj osnovnih virov moči./SD-D.05*). **Ena socialna delavka pa je omenila tudi usmerjenost na sedanost, kar v socialnem delu imenujemo Ravnanje s sedanostjo** (*/Predvsem se opiram na koncept tukaj in zdaj/SD-E.05, /se ne vračam v preteklost, vzroke/SD-E.06*).

Socialne delavke poznajo koncept delovnega odnosa in pripadajoče elemente ter koncepte. Socialne delavke vzpostavljajo soustvarjalen odnos z uporabniki, ki je usmerjen v iskanje rešitev in zelenih izidov. Pri tem odstopijo od moči, ki jim ne pripada – od moči, da posedujejo resnice in končne rešitve. To moč nadomestijo z občutljivim, s spoštljivim skupnim iskanjem, raziskovanjem. Socialne delavke pri svojem delu uporabljajo tudi perspektivo moči.

Socialne delavke pa se pri svojem delu opirajo tudi na druga socialnodelovna znanja. Pomembno je skupnostno socialno delo (*/Poudarjam skupnostno socialno delo. To mi je zelo blizu in mislim, da je bilo socialno delo že v izvoru mišljeno oz. je nastalo kot skupnostno/SD-A.04,/? mediator med skupnostjo in državo, ki je takrat posegala v pravice državljanov. To razumem kot izvoren element socialnega dela – skupnostno delo./SD-A.05, /Najbolj se opiram na znanja s področja duševnega zdravja v skupnosti/SD-B.04, /predvsem pa mi je ključno razvijanje in razumevanje dela in razvijanja služb skupnosti/SD-B.09) in koncept zagovorništva* (*/Poleg tega dajem poudarek na krepitev moči in zagovorništvo./SD-A.06, /zagovorništvo/SD-B.05).* **Socialne delavke so omenile še analizo tveganja** (*/analize tveganja/SD-B.07), koncept odpornosti* (*/Prepričanje, da vsak človek dela najboljše, kar lahko in zna. Vsak ima rešitev v sebi./SD-E.12), pomen zapisovanja v praksi socialnega dela* (*/Pomembno, kako je zapisana zgodba uporabnika. Vzame pa veliko časa, sploh če damo zapisano tudi na vpogled uporabniku. Na centru je zelo pomembno, kaj in kako je napisano. Življenje uporabnika se lahko povsem spremeni, če napišeš tako ali drugače. V spoštljiv odnos štejem tudi zapisovanje./SD-C.80, /Z birokracijo ne mislim zapisovanja procesov pomoči. Res je, da je velikokrat težko dosledno zapisovati sproti, ampak to je pomemben del poklica in to zame ni birokracija./SD-F.16) ter izvirni delovni projekt pomoči* (*/vedno znova izvirni projekt pomoči. To se mi zdi osnova./SD-C.05).*

- Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

Delo na centrih za socialno delo je zelo raznovrstno in od socialne delavke se pričakuje širok nabor znanj (*/Zelo široko področje sploh na CSD./SD-C.17, /Uporabljam ogromno drugih znanj./SD-C.13).* **Skoraj vse socialne delavke se pri svojem delu opirajo na pravna znanja** (*/Predvsem s pravnega vidika, včasih moramo biti že zelo usposobljeni pravniki, pa nismo. Jaz pravim, da smo mi socialni delavci in ne pravniki. Kljub temu moramo obvladati pravno področje./SD-C.14).* **Uporabljajo znanja iz psihologije** (*/Zelo so mi pomagala psihološka znanja, ki so mi pokazala, kako ljudje delujemo – kako se vedem, kaj želim, da razumem sebe in druge./SD-E.24) in psihoterapevtska znanja* (*/Poleg socialnega dela sem študirala tudi realitetno terapijo in teorijo izbire, sem inštruktorica v tej modaliteti./SD-E.04).* **Omenile so še ekonomska znanja** (*/Tudi kako ekonomsko znanje/SD-C.15), supervizijo* (*/Pomaga tudi supervizija, da te usmeri. Meni je to zelo pomagalo./SD-E.17).*

- Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?

Teoretsko znanje omogoči socialnim delavkam, da ubesedijo in naredijo svoje delo razvidno. Čačinovič Vogrinčič (2003: 2001) pravi, da socialna delavka, ki ni brez besed, ker ima znanje

za ravnanje, zna dvoje: a) vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos, b) podeliti znanje z uporabniki v procesu soustvarjanja interpretacij v razgovoru in tako omogoči »prevajanje« v osebni ali lokalni jezik in nazaj v jezik stroke (/Treba je ubesedit, kako delamo, da imamo besede in koncepte./SD-C.21). **Predstavljajo okvir za kompetentno in uspešno delo** (/Socialnodelovne metode, ki so se razvile v zadnjih 15 letih, sem bila nanje ponosna in so se mi zdeli zelo dobri načini dela, metoda, dober okvir in podlaga, da lahko dobro, kompetentno delaš./SD-B.22, /Absolutno. Brez tega si ne predstavljam dela. To je osnova strokovnega dela, to je moj okvir, v katerem lahko delam./SD-C.18, /Ne delamo kr neki ... Ne delamo po zdravi pameti, ne delamo po srcu, ne pogovarjamo se kar tako, ampak je tak pogovor strukturiran, ima določen namen. V ozadju je vedno strokovno znanje. Vsakršna odločitev temelji na stroki./SD-C.22, /Brez tega znanja si sploh ne predstavljam dela. To se mi zdi grozljivo, če bi rekla, da znanje s fakultete nima nobenega pomena. Ne vem, kako bi sploh delovala./SD-C.83, /Če delaš po metodah SD so bili ponavadi dobri rezultati, kar me je še dodatno spodbudilo. Včasih, ko sem bila obupana, so mi dobri feedbacki uporabnikov, dobro sodelovanje, dober odnos, ko so se vračali, so se zahvalili ... To me je spodbudilo, mi veliko pomenilo./SD-B.25). **Socialna delavka naredi izbor znanja, ki je zanjo uporabno, ki deluje v njeni praksi** (/Vedno me je zanimala uporaba znanja in uporaba teh znanj v praktično delo. Poizkušala sem preizkusit znanje in videt, kaj deluje. Kdaj je dober odziv uporabnikov, kaj deluje in kaj ne./SD-B.24, /Lahko si zelo kreativen in razmišljaš, kako te koncepte nadgrajuješ na svoj način, a osnova so ti koncepti. Brez tega si sploh ne predstavljam, kako bi delala./SD-C.19). **Socialni delavki pomagajo odstopiti s pozicije moči** (/Ta znanja mi dajo moč, da odstopim s pozicije moči, da se odpovem moči, ki mi ne pripada./SD-E.26). **Socialnodelovna znanja jih podpirajo tudi pri sodelovanju z drugimi strokami v skupnih procesih pomoči** (/Svoje delo, stroko lahko zagovarjaš pred drugimi profili. Ker delam multidisciplinarno, sodelujem s psihiatri, npr., in lahko z našim znanjem enakovredno kompetentno zagovarjaš svoje delo in ravnanje./SD-B.23, /Odločna drža zagovarjat stroko v odnosu do drugih strok, do drugih institucij. Spoštljivo in odgovorno zagovarjaš svojo stroko, da uporabljaš jezik socialnega dela./SD-C.49, /Tožilci in sodniki spreminjajo svoje mnenje in vidijo pomen našega mnenja, saj mi delamo z družinami, imamo vzpostavljen odnos – ni samo birokratska odločitev na papirju./SD-C.75). **Za večjo učinkovitost sodelovanja z drugimi profili in strokami so nam v oporo socialnodelovna znanja in koncepti. V multidisciplinarnem timu lahko vzpostavimo osebni odnos kot podlago za sodelovanje in delovni odnos** (/Za dobro se nam je pokazalo, da se nekajkrat na leto usedemo in ubesedimo, kaj je naše delo, kaj je delo CSD na šoli, policije. ... Gre za neformalne sestanke, ki so usmerjeni v druženje, osebni kontakt./SD-C.56) **ali pa uporabimo dogovor o sodelovanju** (/Ubeseidimo, kaj kdo dela, vzpostavimo dogovor o sodelovanju. To je možno tudi na večjih CSD v

večjih mestih. Že v sodelovanju z drugimi institucijami so vidni naši koncepti. /SD-C.57). **Koncepte socialnega dela lahko socialne delavke uporabljajo z vsemi našimi sodelavci, tako z uporabniki kakor tudi s socialnimi delavkami na CSD, v sodelovanju z drugimi strokami, z raziskovalci in s praktiki v procesu soustvarjanja znanja.**

Socialnodelovna znanja so dragocena na področju dela z ljudmi in socialne delavke imajo odgovornost, da ta znanja varujejo in razvijajo še naprej (*Zato mi je socialno delo pomembna stroka, brez katere si ne predstavljam pomoči ljudem./SD-C.51, /Nekateri rečejo, da ni več časa za socialno delo. Socialno delo je odnos, ki ga delam. Odločbe sicer kradejo čas, vendar lahko tudi odločbe izdajaš na več načinov in izkazuješ socialnodelovno znanje. Takrat imaš čisto drug pogled na ljudi in na delo. Tega ne smemo izgubiti – Ne bi bila rada birokrat, ki se odloča po zakonodaji. Ne smemo dopustiti, da nas to preplavi./SD-E.39).*

- Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.)

Socialne delavke kot temelj delovnega odnosa poudarjajo vzpostavljen odnos med socialno delavko in uporabnikom (*Vedno znova nisem zadovoljna tam, kjer ne uspem vzpostaviti delovnega odnosa, v katerem je možno izpeljati proces pomoči, se približati uporabniku. Tudi to se zgodi. Če ne vzpostaviš delovnega odnosa, ne moreš sodelovati z uporabnikom. To je velika ovira. (C1), kadar gre za nasilje v družini, je potrebno najprej vzpostaviti zaupen odnos (C3), Njegovo vedenje kaže njegovo zgodbo. Če bi reagirala na njegovo vedenje, bi izgubila kontakt z njim in ne bi mogla vzpostaviti delovnega odnosa (E3)).*

Socialna delavka je osebna (osebno vodenje) v procesu pomoči (*Z ljudmi sem odkrita. Ljudem povem, kaj mislim. Ni jim potrebno upoštevati, kar rečem, a moja dolžnost je, da jim povem, kaj mislim. Nisem še doživela, da bi mi kdo zameril, da bi prenehal proces pomoči. (F11), Lahko povem, kako se počutim v najinem odnosu, lahko skrbim zase, vendar nikoli ne smem reči, »ti si slab,« ali pa, »ti si kriv, da se slabo počutim.« Jaz sem odgovorna za svoje počutje in jaz lahko izberem, kako se takrat obnašam.(E10)).* **Kot v vsakem odnosu se tudi v procesu pomoči zgodijo konflikti. Takrat se socialne delavke zanešajo na odnos, ki so ga vzpostavile z uporabniki in na socialnodelovna znanja** (*Ni se mi velikokrat zgodilo, da bi se zapletla v konflikt, da bi imela občutek, da sem neuspešna. Tudi če se zapleteš, ti znanja pomagajo, da se iz tega rešiš. (E8)).* **Neuspešni procesi pomoči so posledica slabo vzpostavljenega odnosa med socialno delavko ter uporabnikom in neupoštevanjem socialnodelovnega znanja in konceptov** (*Vedno znova se*

izkaže, da je sodelovalni odnos osnova. Če kdaj naredimo strokovne napake, se vedno izkaže, da smo nastopili preveč avtoritativno in represivno. (C16)).

Poudaril pa bi tudi pomen uporabe socialnodelovnih znanj in konceptov v odnosu z drugimi socialnimi delavkami na CSD in v odnosu z drugimi strokami (*Strokovna delavka je pričakovala odpor, naletela pa je na mene. Sedaj sva odlični prijateljici (A2)*). **Ta znanja so dragocena v vseh poklicih pomoči ljudem kakor tudi v družbi nasploh.**

Instrumentalna definicija je koncept, ki so ga socialne delavke integrirale v svoji praksi. Socialna delavka in uporabnik v soustvarjalnem odnosu (*Pri sodelovanju z uporabnicami (C4)*) **načrtujeta možne korake v smeri zelenih izidov** (*Načrtovala sva porabo denarja z njim (A6), Pri tem pa ji moramo pomagati, da ji predstavimo zakonske možnosti in zaščito, ki ji lahko nudi država (C8)*). **Gre za odprt prostor, v katerem se slišijo vsi glasovi** (*Vedno rečem, da je to moj pogled. Popravite me. Kako pa vi vidite to stvar? (F12), Vsako leto pa se vsi udeleženi v proces podpore in pomoči srečamo.(F9)*) **in kjer ima uporabnik vpliv na proces pomoči** (*Vodovodarja sem poklicala, razložila položaj. Mama in sin sta ga poklicala in se dogovorila, kdaj naj ju lahko obišče. (F6)*). **Uporabnik lahko pomoč tudi zavrne** (*Kaj on z vsem tem naredi, je njegova stvar. (E5), Njegova odgovornost pa je, kaj bo on s tem naredil.(E7)*).

Dogovor o sodelovanju pomaga socialni delavki ubesediti, kakšen bo socialnodelovni proces in kakšne so vloge udeležениh. (*Pomembno je, kako sprejmeš človeka in kako predstaviš sodelovanje. Ali nastopiš birokratsko ali pa rečeš, kaj ste razmišljali, kako ste že poizkušali reševati, kako ste razmišljali za naprej, če tudi ti kaj prispevaš v pogovor ... To je povsem drugo. (C12)*).

Iz besed socialnih delavk sem razbral tudi uporabo koncepta perspektive moči (*Tě ženske potrebujejo opore in opolnomočenja in dobrih izkušenj.(C5)*). **V uporabnicah iščejo moč in vire moči, pretekle dobre izkušnje** (*Da niso prepoznane samo kot žrtve, ampak da jih vidimo tudi kot ekspertke iz izkušenj (C6), Ve, kako je preživela, in ve, kako iz tega (C7)*) **z namenom, da se uporabnik okrepi in prevzame nadzor nad svojim življenjem** (*Cilj procesa pomoči je, da uporabnik prevzame nadzor nad svojim življenjem. Po določenem času, ko začutiva ali sama reče, lahko samostojno zaživi. To je zame zelo dragoceno. Ženska iz te težke izkušnje nekaj pridobi zase in zaživi novo življenje (C11), Sedaj že 3–4 leta živita samostojno (F7)*). **Ljudje nosijo v sebi moč in zametke rešitev, mi jim moramo pomagati najti te vire ali jih zgolj narediti razvidne** (*Večkrat jim rečem, da so moji šefi, ker so eksperti za svoje življenje. Oni vedo, kje je prava pot, kaj*

so pravi odgovori. Naša naloga pa je, da spet dobijo vpliv nad svojim življenjem. (F13)).

Socialne delavke upoštevajo koncept etike udeležnosti. Odpovedo se moči, ki jim ne pripada – ne posedujejo absolutnih resnic in končnih odgovorov (*!Pomembno je tudi, da se kot strokovnjak odpoveš moči, da ti bolje veš. Da veš, kaj je za njega bolje. To vemo, da ni res. (C13)).* **Strokovnjakovo moč nadomesti občutljivo skupno iskanje, raziskovanje** (*Drugače pa ona najbolje ve, kaj potrebuje, in če jo pri tem podpiraš in narediš skupaj z njo dober projekt pomoči, se to zelo dobro izpelje (C10), Večkrat jim rečem, da so moji šefi, ker so eksperti za svoje življenje. Oni vedo, kje je prava pot, kaj so pravi odgovori. Naša naloga pa je, da spet dobijo vpliv nad svojim življenjem. (F13)).* **Ni pa se vedno lahko odpovedati svoji moči in se pridružiti uporabniku** (*Včasih je zelo enostavno, včasih pa zelo težko. Sploh v situacijah, ko so vključeni otroci. Občutek imam, da bi starša morala, to je notranji boj socialne delavke, morala uvideti, kaj bi morala kot starša narediti za otroka, da bi bile boljše. Npr. alkoholizem, nasilje, imaš te težnje. Kljub temu moraš iti po korakih in se jim pridružiti, kjer ljudje zmorejo. (C14)).*

Procesi pomoči, ki so jih opisovale socialne delavke, so potekali na prvi in drugi ravni socialnega dela z družino. Na prvi ravni so urejale stanovanjska vprašanja (*našla nastanitev (A3), Z uporabo metode načrtovanja smo dosegli, da ni šel v zavod in da se je preselil (B2)), prehrano* (*pogajat sem se šla za občino za brezplačno hrano(A4))* **in socialne prejemke** (*se pogajala za izredno denarno socialno pomoč (A7)).* **Na prvi ravni je bil velik poudarek tudi na sodelovanju z lokalno skupnostjo** (*povezali smo se tudi z lokalnimi skupnostmi – npr. občina mu je finančno pomagala (B4), tudi ni več težav s sostanovalci.(F8), izkazalo se je, da je zaupal predsedniku krajevne skupnosti. On je vsak dan nadzoroval delo obrtnika, ki je vse zastonj naredil, in smo dobili donacijo v vrednosti 6000 evrov. Dobili smo kuhinjo in kopalnico. (F3)).* **Na drugi ravni socialne delavke poizkušajo prepoznati vedenjske vzorce ljudi in jih narediti razvidne uporabnikom** (*Kadar gre za zelo konfliktno situacijo, ko delam s povzročitelji nasilja, mi najbolj pomaga, da poizkušam razumeti njihovo vedenje, pričakovanja (E1), Ko nastopijo frustracije, ko kričijo, z agresivno neverbalno komunikacijo. Razumem, kaj je v ozadju in se ne spuščam v dokazovanje moči. Takrat zgubljaš moč, kompetentnost, si misliš, da nisi v redu. (E2), Moj cilj ni, da človeka spremenim, ampak da mu odslikam njegovo vedenje. Poizkušam priti do njegove notranje komunikacije. (E4)).* **V enem primeru je sodelovanje v procesu pomoči prispevalo k izboljšanju odnosov med starši in sinom** (*popravili so se tudi odnosi s starši, ki so bili prej zrušeni (B5)).*

V procesih pomoči so socialne delavke sodelovale z drugimi strokami (*Sodelovali smo s psihiatrijo, z izvajalkami (B3), Tudi psihiatrinja je bila zadovoljna, ki je rekla, da bi takega človeka njeni kolegi poslali v zavod in da se je veliko naredilo (B10), Da v tako kompleksnih procesih pomoči potrebujejo poleg psihiatrov tudi druge profile in načine dela, gre za sodelovanje (B11)) in z nevladnimi organizacijami na področju socialnega varstva (Kontaktirala me je strokovna delavka iz ALTRE (A1), smo s pomočjo Altre speljali tako, da je imel podporo in ni ničesar potreboval. (A9)). Socialne delavke so omenjale še druge socialnodelovne pristope, ki so jih uporabile v konkretnih procesih pomoči: analiza tveganja (analizo tveganja (B8)), individualno načrtovanje (Z uporabo metode načrtovanja smo dosegli, da ni šel v zavod in da se je preselil (B2)), raziskovanje socialne mreže (Skupaj sva raziskala mrežo ljudi, ki jim zaupa (F2)), intervencije (Center se posluži skrajnih ukrepov (npr. odvzem otroka), ko je bilo že vse raziskano, ko ni druge možnosti. Ali pa če je otrok v skrajni nevarnosti, če gre za življenje in smrt. Takrat se sodelovanje začne po tem ukrepu. (C15)), terensko delo (fizično sem izpeljala preselitev. Z avtom sem ga pobrala v Šiški in ga peljala v Kranj ter mu pomagala nositi stvari (A5), s sodelovanjem mladih socialnih delavk, ki so izvajale konkretne akcije (čiščenje stanovanja) (B9)).*

- Kateri dejavniki vam olajšajo uporabno sodobnih konceptov socialnega dela?

Uporaba sodobnih konceptov je lažja, če so socialne delavke v stiku s teorijo in imajo željo po izpopolnjevanju svojega znanja (*Vedno me je zanimala uporaba znanj in seveda uporaba teorije pri prenosu v prakso./SD-B.21, /Podpira me znanje, izobraževanje, osveževanje znanja, novi koncepti./SD-C.39, /Sodelovanje na posameznih predavanjih, projektih, v raziskavah ... /SD-D.44, /Vsak socialni delavec bi moral imeti možnost obnavljati znanja, se naučiti kaj novega. Znanja ti pomagajo se orientirati, kadar se srečaš s frustracijami./SD-E.16).*

Za socialne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, sta najbolj pomembna dejavnika, ki olajšata uporabo socialnodelovnih konceptov, podpora vodstva centra za socialno delo (*Najbolj pomembna je podpora nadrejenega. Da ti omogoča, da se izobražuješ. Da stoji za tvojimi dejanji in odločbami/SD-D.10, /Pomemben je pomen vodje, ki vzgaja kulturo organizacije. Če je vodja nekdo, ki ne pozna socialnega dela, ki mu je pomembno menedžerstvo, težko sledi viziji socialnega dela./SD-E.43) in podpora sodelavk in sodelavcev* (*/Pomemben je tudi posluš sodelavcev./SD-A.17, /Poudarila bi še pomen kolektiva. Imeli smo že tudi fizični napad na strokovno delavko, ampak smo imeli znotraj centra podporo. Vem, da to ni samoumevno, ampak si upam izraziti, da česa ne vem, da sem se ustavil in da ne vidim več poti naprej v določenem procesu pomoči. Pri nas lahko to izrazimo sebi in svojim sodelavcem. Imeti to možnost je zelo dragoceno./SD-C.89).*

Socialnim delavkam se zdi pomembno tudi, da so v stiku s Fakulteto za socialno delo, želijo si dodatnega izobraževanja, sodelovanja v produkciji novega znanja (*Vpisala sem se v magisterij, kljub temu da sem ga morala plačat in da imam isto stopnjo izobrazbe, ker sem se vpisala v magistrski študij po bolonjskem programu. Zelo mi je bilo pomembno, da sem šla še enkrat čez vse koncepte, obnovila znanje s fakultete. Še enkrat sem jih ozavestila in kako jih lahko prenašam v prakso./SD-A.18, /Redno sem v stiku s fakulteto, spremljam, kaj se dogaja, vsake toliko časa me tudi povabijo na kakšno predavanje ali vaje, da povem, kaj se dogaja na CSD./SD-A.19).*

Pomembna je tudi avtonomija na delovnem mestu (*Naloga koordinatorke v skupnosti mi daje dobro podlago, da uporabljam to znanje v praksi./SD-B.10, /Moja služba mi zagotavlja veliko terenskega dela, kar je zelo v redu./SD-B.27, /V sami koordinaciji je ogromno socialnega dela, veliko kreativnosti, lahko si privoščimo ogromno sodelovanja v dogovoru z uporabnikom./SD-F.09).*

Zanimiv dejavnik, ki ga je omenila ena izmed socialnih delavk, je tudi velikost centra za socialno delo (*Vidijo se velike razlike med centri za socialno delo. Medtem ko so centri, ki so bolj na obrobju, se mi zdijo kolektivno povezani (zaposleni, vodstvo). Direktorji se mi zdijo bolj socialni, bolj motivirani. Kakor pa v večjih centrih v Ljubljani./SD-D.20).* **Sam sem dobil občutek, da so bili na večjih centrih odnosi med zaposlenimi slabši. Ni bilo medsebojne podpore, sodelovanja. Vodstvo pa je bilo bolj orientirano v storilno naravnost; uporaba sodobnih konceptov socialnega dela je bila na teh CSD moteča in celo označena za nestrokovno.**

- Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Izstopajoč dejavnik, ki otežuje uporabo socialnodelovnih konceptov socialnega dela, je pomanjkanje podpore vodstva (*neposluh vodstva/SD-A.30, /Otežuje zelo slaba podpora vodstva CSD. Slaba podpora pri razvijanju novih znanj, preizkušanju novih načinov ravnanja./SD-B.30)* **in sodelavcev, sodelavk. Socialne delavke so opozorile na različne vidike tega dejavnika. Najprej so opozorile, da veliko sodelavk in sodelavcev ne pozna sodobnega socialnodelovnega znanja in konceptov** (*Mislim, da nimajo znanja. Niso se izobraževale v zadnjem času, se ne zavedajo, kaj ti koncepti pomenijo za življenje uporabnika, kako okrepijo njegovo moč odločanja./SD-A.33, /Poleg tega se na centrih govori, da se dela socialno delo, ampak v resnici se ne dela. Ko jih vprašaš, na katero znanje se opirajo, ga uporabljajo, rečejo, da vsi vse znajo. Ko pa jim rečeš, naj svoje delo ubesedijo, pa tega ne znajo./SD-B.12).* **S strani sodelavcev in sodelavk tudi čutijo odpor do uporabe socialnodelovnega znanja** (*Čudno te gledajo. Kaj boš uporabila? Individualni*

načrt? Kaj pa je to? Ne, ne, bomo mi dali na sodišče za odvzem poslovne sposobnosti in gre v zavod. Pika. Konec./SD-A.28, /Če bi imela več podpore, bi lahko bistveno več naredila. Namesto tega pa imaš občutek, da to ni dobrodošlo, pa ne s strani samo vodstva, direktorja, ampak tudi s strani skupnosti centrov, sodelavcev/SD-B.32). **Uporabo znanja in konceptov otežujejo tudi slabi odnosi med zaposlenimi na CSD** (/Trenutno je strokovno in kadrovsko, odnosno katastrofa na mojem CSD./SD-A.47, /Vsekakor nepripravljenost na sodelovanje s strani sodelavcev/SD-A.29, /Ni povezovanja, ni sodelovanja, ni medsebojne pomoči. Samo to gledamo, da kdo ne bi dobil dodatnega dela./SD-A.46).

Socialne delavke so poročale, da je na nekaterih centrih spodbujano, da se socialne delavke prilagodijo in se pri svojem delu opirajo na postopke in zakonodajo. Uporaba socialnodelovnega znanja pa je za vodstvo CSD in druge zaposlene moteča in celo nestrokovna (/V praksi ni podpore, če hočeš delat, je bolj moteče, kot kaj drugega. Zaželeno je, da se prilagodiš in se ujameš v zakonodajo, postopke, da je za vse enako. Raje ne nekaj več naredit, ne preizkušat novih stvari./SD-B.33, /S pomočjo študentk smo razvijali terensko delo v skupnostni. Vedeli so, da dobro delamo, ampak smo se morali bolj zagovarjat, kakor če bi delal slabo. Napake ti lažje oprostijo, jih spregledajo, kakor raziskovanje stanovanjskih skupine. Zakaj je dobro, da terenske socialne delavke hodijo k ljudem na dom? To ni spadalo v takratni obseg dela, nabor nalog, je bilo to moteče. Niso tega proslavili, spodbujali. Taka miselnost zelo prevlada in deluje zaviralno. Tu obstaja razkorak med teorijo in prakso./SD-B.34, /Po navodilih naj to ne bi delali tisti delavci, ki odločamo o pravicah iz javnih sredstev, ker je naša prioriteta, da izdamo čim večje število odločb. Da ne vzpostavljamo osebnega stika, ker to jemlje čas in energijo./SD-D.07, /Zaradi tega sem deležna očitkov, da se predolgo pogovarjam z ljudmi in da trpi moje strokovno delo./SD-D.09, /Na mojem področju javnih prejemkov ni zaželeno, da jih uporabljamo, ker vodstvo želi, da naredimo čim več odločb. Pričakujejo, da se človeka hitro in na nekonflikten način "odstrani" iz pisarne. Ni zaželeno./SD-D.13, /Pritisk na storilnost, merjenje storilnosti povzroča stres strokovnemu delavcu in vpliva na kvaliteto storitev./SD-E.54).

Eden izmed najpogostejše omenjenih dejavnikov, ki otežujejo uporabo socialnodelovnih konceptov, pa je bila tudi kadrovska podhranjenost centrov za socialno delo (*/Kadrovsko smo podhranjeni. Ne moreš slediti uporabniku, da bi ga imel v obravnavi in ga vodil čez proces./SD-A.44, /Krčenje kadrov in podhranjenost kadrov, kar se mi zdi nedopustno. Že pred krčenjem kadrov je bila stiska, kaj šele sedaj./SD-E.53*). **Poleg tega pa se na CSD zaposluje vse večje število profilov, ki niso socialni delavci, socialne delavke** (*/Problematično je tudi zaposlovanje nesocialnodelovnih profilov./SD-B.13*).

Ena izmed socialnih delavk je povedala, da je institucionalni kontekst centrov za socialno delo neskladen z doktrino socialnega dela (*/Na žalost v trenutnem okviru CSD težko uporabljamo socialnodelovne koncepte in znanje./SD-D.41, /Institucijo razumem kot zaprto hišo, v kateri se strokovni delavci obnašamo birokratsko. Ker smo socialni delavci, pa se pričakuje od nas, da smo odprti, prijazni, sočutni./SD-D.23, /Ljudje imajo različne težave (zdravstvene, materialne, finančne, čustvene, družinske), zato ta institucionalna pravila ovirajo delo./SD-D.25*). **Poleg tega pa se namesto jezika socialnega dela uporablja pravni jezik** (*Obstaja nevarnost, ki me blazno moti in sicer to, da socialni delavci in drugi profili, ki delajo te naloge, se opirajo na to: "Delamo vse po zakonu." Jaz pa pravim, da mora bit znotraj zakona stroka socialnega dela. V primerih pritožb, ko se socialne delavke zagovarjajo, se opirajo na zakon. Ne pa na znanje naše stroke./SD-B.16, /Ena izmed direktoric CSD, s katero sodelujem, je manjkala in je poslala svoja vprašanja, iz katerih pa je bilo razvidno, da je bilo napisano v pravnem jeziku. Ni pa bilo razvidnega jezika socialnega dela, pa tudi socialnodelovnega razmišljanja./SD-B.18*).

Na uporabo socialnodelovnih konceptov in delo centrov za socialno delo vplivajo tudi pritiski javnosti, drugih institucij in politike (*/Družbena klima v zvezi s centri. Verjetno spremljate afere v zvezi s socialnim delom. Dogaja se splošen trend, da ulica ve več kakor strokovne službe same, kaj je potrebno naredit. Potem ulica kroji zakonodajo, postopke, sodišča .../SD-E.44, /Vsakodnevno prihajajo na CSD, ki se zahvalijo, pohvalijo naše delo, ti stisnejo roko in so zadovoljni s tistim, kar so dobil. Žal pridejo v medije samo stvari, ki so negativne. Žalostno pa je to, da se te stvari izrabljajo za politične namene, ki nimajo čisto nobene povezave s samim primerom. Sama si želim otrokoma vso srečo in da na njuno pot ne bi stopali ljudje, ki bi jih uporabljali kot orodje in orožje za reševanje svojih potreb in ciljev. Absolutno sem proti, da o stroki odloča ulica./SD-F.51*).

V primeru intervencij pa se morajo socialne delavke odpovedati uporabi sodobnih konceptov. Za eno izmed socialnih delavk so to najbolj stresne situacije (*/Kadar se moramo mi odločit brez*

sodelovanja uporabnika, kadar so ogrožena življenja, kadar je to nujno potrebno – pri uporabnikih s težavami v duševnem zdravju in je tako ogrožujoče za svoje ali življenja drugih, da je potrebno poseči po zakonskih represivnih ukrepih (prisilna hospitalizacija, brez sodelovanja)./SD-C.43, /Te intervencije so del našega dela, a mi je veliko lažje, če gre za sodelovalni proces./SD-C.44, /V intervenciji sami nosimo odgovornost in gre za najtežje primere, je takrat zelo stresno./SD-C.45). **Takrat so v oporo sodelovanje in podpora drugih socialnih delavk na CSD in sodelovanje v multidisciplinarnih timih** (/Takrat nam je v pomoč timsko delo in multidisciplinarno. Znotraj centra kakor tudi z institucijami, ki sodelujejo v procesu pomoči./SD-C.46, /Ko je intervencija opravljena, pa so zelo koristni razbremenjevalni pogovori s sodelavkami, intervizija, supervizija. To pomaga, da se razbreniš svojih težkih občutkov/SD-C.47).

- Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?

Socialne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, so se strinjale, da je odločitev socialne delavke za uporabo socialnodelovnega znanja, konceptov, zelo pomembna in nujna (/Odločitev je zelo pomembna./SD-C.48, /Zelo pomembna./SD-F.18, /Odločitev za uporabo socialnodelovnega znanja je nujna./SD-C.52, /Najbolj pomembna. Ta odločitev, da je to moje poslanstvo, je najbolj pomembna. Ne glede na okoliščine in kaj zahteva delovno okolje./SD-E.47, /Drugo pa je tudi to, da gredo po lažji špuri, ki ti vzame manj časa. Odločitev za uporabo tega znanja je zelo pomembna./SD-A.34).

Bile so zelo jasne: socialna delavka, zaposlena na CSD, ima izbiro, ali se bo v svoji praksi opirala na socialnodelovno znanje ali ne. Znotraj institucionalnega in zakonodajnega okvirja ima socialna delavka prostor za uporabo socialnodelovnega znanja in konceptov (/Socialna delavka ima vedno izbiro uporabljat socialno delovno znanje ali pa se zanašat na birokracijo. Gre za strokovno in osebno odločitev./SD-C.62, /V tem sistemu je odločitev posameznika, ali si bo vzel čas ali bo rastel – bo to njegov izziv. Ali pa bo klonil in šel po lažji, birokratski poti. Opraviš število določenih storitev na CSD in s tem pokazal, da je uspešen kvantitetno./SD-D.18, /Socialno delo se da delat, če si za to človek vzame čas./SD-C.88, /Meni pomaga svoboda, ki jo imamo v socialnem delu. Zakonodaja ponuja okvir. Znotraj tega okvira pa je čisto tvoja izbira./SD-E.38, /Človek sprejme odgovornost za svoje delo. Če delamo samo po navodilih, kakor nam ukažejo drugi ... Ne vem, kaj se potem zgodi z ustvarjalnostjo, s fleksibilnostjo./SD-F.2, /Vsak ima odgovornost in izbiro, kaj narediti s socialnodelovnim znanjem./SD-F.60, /Če teorije ne uporabljaš, ne reflektiraš svojega dela, delo ne more biti učinkovito in strokovno. Vsi lahko doštudiramo socialno delo. Od nas samih

je odvisno, ali uporabimo teorijo, ki nam pomaga v praksi./SD-D.40).

Velik del nalog socialnih delavk je birokratske in administrativne narave, vendar so tudi te lahko izvedene na socialnodeloven način (*Nekateri rečejo, da ni več časa za socialno delo. Socialno delo je odnos, ki ga delam. Odločbe sicer kradejo čas, vendar lahko tudi odločbe izdajaš na več načinov in izkazuješ socialnodelovno znanje. Takrat imaš čisto drug pogled na ljudi in na delo. Tega ne smemo izgubiti – Ne bi bila rada birokrat, ki se odloča po zakonodaji. Ne smemo dopustiti, da nas to preplavi./SD-E.39, /Tudi odločbo lahko izdam na socialnodelovni način./SD-E.48, /Je pa treba pravna znanja uporabljati na socialnodelovni način, na način, da pomagamo, izboljšamo situacijo za ljudi./SD-B.15, /Nekdo pride in ima znižano DSP, je ves besen. Kako z njim vzpostaviti odnos? Mi smo vam poslali odločbo, zakon tako pravi, ne morem vam pomagati. Ali pa rečeš ... Vidim, da ste besni. Da te zanima, kaj on razmišlja, dajva skupaj pogledat, iskat še kake druge poti, kje dobiti dodatno pomoč./SD-C.61).*

Odločitev za uporabo socialnodelovnega znanja v praksi pa ni lahka in predstavlja izziv za socialne delavke (*/Najbolj pomembna. Ta odločitev, da je to moje poslanstvo, je najbolj pomembna. Ne glede na okoliščine in kaj zahteva delovno okolje./SD-E.47, /Velikokrat se moram boriti. Če se pogovarjamo o uporabi znanja sd, metodah sd ... Če se spomnim včerajšnjega sestanka, izkušene socialne delavke so vztrajale pri običajnem klasičnem, načinu dela./SD-B.35, /Tisto, kar je zame ključno, pri čemer sem vztrajala, je uporaba socialnodelovnih znanj. To je bil zame izziv, saj sem ugotovila in spoznala, da ljudje tega ne znajo uporabljati ali premalo uporabljajo./SD-B.11).*

• INSTITUCIONALNI OKVIR CENTROV ZA SOCIALNO DELO

- Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov?

Vprašanje, kako institucionalni okvir centra za socialno delo omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov, se je izkazalo za zahtevno vprašanje (*Zahtevno vprašanje. Lažje bi govorila, kje me ovira./SD-E.48), vendar so socialne delavke vseeno našle nekaj točk, kjer čutijo podporo CSD (/Me podpira, ne vidim, da bi me omejevalo./SD-C.58).*

Še vedno imajo prostor za uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov znotraj institucionalnega konteksta (*Dobro je, da so postavljeni zakonodajni, institucionalni okvirji.*

Znotraj njih pa te nihče ne omejuje, da ti ne bi uporabljal svoje stroke ali strokovnega znanja./SD-C.59, /V vsakem delu z uporabnikom, ne glede na področje dela, lahko uporabiš koncepte socialnega dela. Tudi če odločaš o tem, koliko denarja bo nekdo dobil, lahko to narediš na socialnodeloven način./SD-C.60).

Socialnim delavkam oporo predstavljata supervizija (*/Izkoristi lahko supervizijo./SD-E.103, /Morali bi imeti supervizijo, ampak je nimam. Nimam te strokovne podpore/SD-A.43*) **in intervizija** (*/intervizij tudi nimamo, ker vsak misli, da že vse ve./SD-A.45*). **Na žalost nekatere socialne delavke nimajo dostopa do supervizije in intervizije.**

- Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialnodelovnih konceptov?

Socialne delavke so jasno opozorile, da povečan obseg birokratskega in administrativnega dela vpliva na čas (*/Nimaš časa, vse je povezano s časom./SD-A.41, /Pomanjkanja časa. To je naša realnost./SD-C.70*), **ki ga lahko posvetijo ljudem** (*/80 % mojega dela je delo ne z ljudmi. 20 % časa delam z ljudmi, pa še to ne vem, če ... Vnašam, vpisujem, vodim evidence, izdelava odločb, vodenje ugotovitvenega postopka./SD-A.56, /Opozarjam in kričim, da štancala ne bom. Da bi si vzela 3 minute za nekoga, da ga obkljukam, da sem nekaj naredila. To ne bo šlo. Ampak se bo kmalu zgodilo, da ne bom mogla več sprejeti novih ljudi. Ne gre za to, da bi počasi delala, ampak enostavno ni sprejemljivo, kar se dogaja. /SD-F.47, /Birokracija, brez pomisleka. Tog sistem. Če želim na teren, moram izpolnit napoved terena v dveh izvodih, potem moram izpolnit potni nalog, potem se moram še vpisat v en zvezek, da lahko pridem iz centra, oddat ključ, ko se usedem v avto, moram fotografirati števec prevoženih kilometrov in šele na to grem lahko na teren. To je samo za en obisk terena. V mesecu naredim 43 obiskov ... Koliko časa za delo z ljudmi izgubim zaradi birokracije./SD-F.15, /Na CSD se je delo vedno bolj preneslo na računalnike v pisarne, stran od ljudi./SD-B.28, /Skrbi me, ko poslušam spremembe in obljube ministrstva, politika, direktorji CSD, obljublajo več dela z ljudmi, dejansko pa se dogaja, da se oddaljujemo od tega./SD-B.40).*

Socialne delavke nimajo časa za terensko delo (*/Na CSD se je delo vedno bolj preneslo na računalnike v pisarne, stran od ljudi./SD-B.28, /Zelo malo je terenskega dela, ki bi si ga želela več./SD-A.57, /Pomanjkanje časa za zapisovanje, za teren .../SD-C.71*) **in zmanjkuje jim časa za zapisovanje** (*/Zaradi pomanjkanja časa včasih zapišem tudi premalo strokovno. Vse moramo zabeležiti, zapisovat. Tudi to je metoda dela SD. Zapisovanje je strokovno delo in ga zato ne uvrščam med birokracijo. To je zelo pomemben del našega dela./SD-C.79*). **Povečan obseg dela, pomanjkanje časa pa imata tudi vpliv na zdravje socialnih delavk in socialnih delavcev**

(/Posledice so vidne na zdravju zaposlenih (izgorevanje)./SD-D.26).

Spremembe socialne zakonodaje v letu 2012 so imele velik vpliv na delo centrov za socialno delo. Centri za socialno delo so prevzeli nalogo enotne vstopne točke za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev. Prevzeli so naloge šol (subvencije malic in kosil), občin (subvencije vrtca, subvencije najemnine), zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (varstveni dodatek), Zavoda za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije (pogrebna, posmrtnina), avtoprevoznikov (subvencije prevozov). Subvencije malic, kosil in prevozov so že umaknili s centrov za socialno delo zaradi prevelikega pritiska na centre za socialno delo. (/Vse malice, kosila, prevozi na CSD, kar se je izkazalo za zelo slabo rešitev. Najprej so dali stran subvencije za prevoz dijakom, nato še malice in kosila. Sedaj vodi evidence ministrstvo za šolstvo in šole same – ugotavljajo, kdo je upravičen na podlagi evidenc, ki jih prejmejo z ministrstva za šolstvo. Vse to je šlo iz CSD, ko so ugotovili, da je bilo enostavno preveč./SD-A.59, /Definitivno smo bolj obremenjeni, ne samo zaradi zakonodaje, ampak tudi zaradi navodil ministrstva, kjer so zaposleni pravniki, ki tolmačijo te zakone. Ti zakoni so napisani tako podrobno, da še obresti od obresti štejejo pri dohodku. Ne smeš upoštevati stavbnega zemljišča, na katerem stoji nepremičnina – to so take bolanije. Če hočeš vse upoštevati te podrobnosti, rabiš en kup razlag, ker si vsak nekoliko drugače tolmači. 3 leta nonstop dobivamo navodila, kako naj delamo, in to ti vzame veliko časa – če hočeš upoštevati navodila in slediti zahtevam ministrstva, vsem tem razlagam zakonodajnih določil./SD-A.60, /Z zmanjšanjem kadra, sploh na enotni točki odločanja o transferjih, je katastrofa. 1000 navodil, določen čas odločanja, nedosegljivi roki, zamude z odločanjem. Strokovni delavec želi pomagati, vendar ga sistem, roki onemogočajo. Dogajajo se tudi špice, ko imamo naenkrat za obdelati 4000 vlog, kar je nemogoče obdelati v predpisanem roku. Nemogoče stanje. Socialni delavci nismo birokrati./SD-E.60). Vloga centrov za socialno delo je vse bolj tudi nadzorna in se ne ujema z doktrino socialnega dela (/Vpogled v baze podatkov ima bolj nadzorno funkcijo. To ni socialnodelovna logika. Gre za upravne postopke, ki so zoprni, ki ne sodi na CSD./SD-E.62).

Povečanje birokratskega dela je povzročilo zaposlovanje profilov, ki niso socialne delavke in nimajo socialnodelovnega znanja (*/Ko je prišlo na CSD veliko število delavcev iz občine, ki niso socialni delavci, da je to priložnost, da en del zaposlenih dela na računalniški obdelavi podatkov. Eni izmed njih so se tudi bali delat z ljudmi, so imeli hude stiske, niso imeli izkušenj, so se izogibali stiku. Ekonomisti, sociologi, pravniki bi prevzeli obdelavi podatkov, vnosi podatkov. Socialni delavci, ko so začeli sami obdelovat in vnašat odločbe, so s tem izgubili veliko časa. S tako organizacijo dela bi ga lahko pridobili nazaj, ampak niso tako organizirali dela. Tako so vsi začeli vnašat vloge, pred ljudmi so se začeli zaklepati v pisarne, CSD so najeli varnostnike ... Čisto v napačno smer je šlo./SD-B.43).*

Res je, da je na CSD vse več birokratskega dela in zmanjkuje časa za delo z ljudmi, vendar to ne sme postati izgovor za neuporabo socialnodelovnega znanja in načinov ravnanja (*/SD-B: Res je, da je časa manj, a moramo pazit, da to ne postanejo mantre, ki se pojavljajo vsevprek./SD-B.41).*

- Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Stroki socialnega dela je potrebno zagotoviti prostor v institucionalnem kontekstu centrov za socialno delo in se upreti birokratizaciji institucije in stroke socialnega dela (*/Jaz sem se naučila pravnih nalog, ampak to ni moja perspektiva, ne znam razmišljat na pravni način – ni to moje poslanstvo. Socialni delavci naj delamo socialno delo./SD-E.57).* **V stiku z uporabniki in drugimi strokami moramo zagotoviti čas za socialno delo** (*/Vzeti si čas in to moramo to tudi zagovarjati. V našem delu ni hitrih rešitev in potrebujemo čas. Moramo se zavedati, da ni hitrih rešitev in moja odgovornost je, da to podelim z uporabnikom, šolo, s katero sodelujemo, da zagovarjam to pred drugimi./SD-C.78).*

Prav vse socialne delavke so predlagale, da se umakne socialnovarstvene prejemke, razen denarne socialne pomoči in izredne denarne socialne pomoči, s centrov za socialno delo (*/Večji poudarek bi dala na to, da bi socialne transferje dali izven CSD. Da bi bile to posebne enote./SD-C.72, /Na CSD bi morala ostati DSP in IDSP, ki predstavljata dobri orodji za delo. Otroški dodatek ni nobene potrebe, da je na centru. Naj o tem odloča davkarija./SD-E.61, /Računamo tudi obresti ... Porodniško nadomestilo, zdravstveno zavarovanje – to so stvari, ki ne sodijo na CSD./SD-E.63, /Področja socialnih prejemkov so upravni postopek – direktorici sem povedala, če želi, da pustim svojo službo, naj me prestavi na transferje. To ni socialno delo, to je upravni postopek. Edino pri izrednih DSP imaš diskrecijsko pravico – tu socialnega dela ni več./SD-F.17).*

Socialne delavke si želijo kadrovsko okrepiti center za socialno delo (*/Poleg tega bi bilo treba kadrovsko podkrepiti CSD/SD-A.54, /Nove zaposlitve/SD-F.48*) **s socialnimi delavkami** (*/Ne smemo, da CSD preplavijo preplavijo drugačni kadri, profili./SD-E.40*). **Tudi vodstvo centrov za socialno delo bi morale prevzeti socialne delavke ali pa vsaj kader z dolgoletnimi izkušnjami s področja socialnega varstva** (*/Uvedla bi novo vodstvo, ki bi morali biti socialni delavci ali pa drugi profili, ki imajo dolgoletne izkušnje z delom v socialnem varstvu./SD-D.30, /Vodstvo naj se ne ukvarja s politiko in političnimi cilji./SD-D.32*).

Pogosto so omenile željo po tesnejšem stiku s teorijo v obliki izobraževanj (*/Možnost stalnega izobraževanja./SD-D.36, /Razmišljala sem, da bi bilo potrebno več izobraževanja. Kljub temu da smo se večkrat pogovarjali, vztrajajo na starem, utečenem, ustaljenem razmišljanju in ravnanju./SD-B.36*) **in s sodelovanjem centrov za socialno delo s Fakulteto za socialno delo** (*/Fakulteta bi se morala vključiti, aktivno vplest v usposabljanje na centrih – da bi na fakulteti pripravili program izobraževanja za CSD, ki bi ga financirali na ministrstvu/SD-A.37*).

Socialno delo je bilo vselej tesno povezano z lokalno skupnostjo (*/Poudarjam skupnostno socialno delo. To mi je zelo blizu in mislim, da je bilo socialno delo že v izvoru mišljeno oz. je nastalo kot skupnostno/SD-A.04*) **in ta vez se danes krha. Potrebno je prekiniti ta trend in povezati centre za socialno delo z lokalnim okoljem** (*/Omogočanje dela in izvajanje projektov v lokalni skupnosti./SD-D.38*). **Centri za socialno delo so se preselili v ogromne stavbe in na ta način izgubljajo stik s skupnostjo. Centri za socialno delo ne smejo biti preveliki, ker morajo biti odzivni in vpeti v lokalno skupnost** (*/Ni dobro, da so centri preveliki, ker morajo biti odzivni, vpeti v lokalno skupnost. Veliki, centralizirani centri so dobri za birokrate, davkarijo ... Na centrih moramo poznati ljudi, s katerimi delamo, moramo imeti vzpostavljen osebni stik in odnos. Na večjih centrih to ni mogoče./SD-E.46, /Kar je bila slabost in kar se je v zadnjem času nazadovalo – ministrstvo je podpiralo, da so se centri selili v vse večje stavbe, da so vsi ljudje na enem mestu. Za to ni nobene potrebe, bolje bi bilo, da bi bili ljudje razpršeni v skupnosti in bi tam delovali v lokalnem okolju. Ne pa da morajo ljudje sedeti v pisarnah v eni gromozanski stavbi. To je bila zelo velika napaka, ki je še zmanjšala dostop do CSD in do socialnih delavk./SD-B.39*).

Izredno zanimiv predlog je ustanovitev drugostopenjskega organa na področju socialnega varstva. Težko je razumljivo, da na področju socialnega varstva ni urejena jasna stopenjska ureditev. Nesprejemljivo je, da o strokovnih odločitvah socialnih delavk na CSD na drugi

stopnji odločajo pravniki na ministrstvu, ki nimajo izpita iz socialnega varstva in praktičnih izkušenj z delom na tem področju. V teoretskem delu naloge sem opozoril na avtonomnost socialne politike v razmerju do drugih politik – predvsem do ekonomske politike, vendar je sporno tudi razmerje socialne politike do stroke socialnega dela, ki ni avtonomno. Ustanovitev drugostopenjskega organa, na katerem bi bili zaposleni vrhunski kadri s področja socialnega varstva, ki bi bil v stiku s stroko in bi hkrati imel vpliv tudi na sprejemanje zakonodaje na tem področju. Socialnim delavkam bi nudil tudi podporo v zahtevnejših procesih podpore in pomoči, skrbel bi za izobraževanja ... Tak organ bi pripomogel k večji avtonomiji stroke socialnega dela (*Zanimiva se mi zdi ideja drugostopenjskega organa na našem področju. Na našem področju je to Ministrstvo. Kaj če bi o zdravniških zadevah na drugi stopnji odločal pravnik? Saj vidite, kako so urejena sodišča: 1. stopnja, višje sodišče, vrhovno sodišče, ustavno sodišče. Gre za jasno ureditev, stopenjsko. Pri nas pa so CSD na prvi stopnji, na drugostopenjski organ pa je ministrstvo. Ministrstvo je političen organ. Ministrstvo ne more odločati o strokovnih zadevah. Politika ne more odločati o strokovnih zadevah./SD-E.74, /Sedanja ureditev je res bizarna. V odločitvi o odvzemu otroka gre ogromno dela in znanja, na drugi stopnji pa o tem odloča pravnik, ki nikoli ni delal na področju socialnega varstva in nima strokovnega izpita. /SD-E.76, /Razumem, da je ministrstvo političen aparat, vendar o delu stroke ne morejo odločati. Na drugi stopnji bi morali odločati najboljši strokovnjaki iz socialnega dela. Z reorganizacijo upam, da se bo to uresničilo, saj se govori o nekakšni centralni enoti. Podobno, kakor jo imajo vsi strokovni organi. Policija ima Policijsko generalno upravo. Tam bodo zaposleni ljudje iz stroke in skrbijo za izobraževanja in imajo pregled nad dogajanjem. Vmesna stopnica in prakso in politiko, sedaj ima politika direkten vpliv na prakso. Sodelovanje s prakso in stroko ter vpliva na socialno politiko v sodelovanju z ministrstvom./SD-E.75, /Ustanovitev enot, ki bi nudile strokovno pomoč in se vključevale pri zahtevnejših primerih./SD-E.58).*

Ena izmed socialnih delavk je povedala, da si želi, da bi odločbo o odvzemu otroka iz matične družine podprlo tudi sodišče (*Pri odvzemih otrok bi se mi zdelo smiselno, da bi to šlo na sodišče. In bi sodišče podprlo odločitev stroke./SD-C.74).* Njena želja se v času nastajanja magistrske naloge tudi uresničuje. CSD bodo po predlogu novega družinskega zakonika obdržali pristojnost za nujni odvzem otrok, o začasnih odredbah in trajnejših ukrepih pa bodo odločala sodišča. To prinaša tudi nove izzive, saj bo sedaj potrebno še več sodelovanja med centri za socialno delo in sodišči.

- **POGLED NA TEORijo IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA**

- Kako razumete odnos med teorijo in prakso v socialnem delu?

Za socialne delavke, ki so sodelovale v intervjujih, sta teorija in praksa tesno povezani (*Zelo povezano. Ena brez drugega ne gre./SD-E.64, /Delo brez znanja ni mogoče./SD-E.66*), **znanje, ki so ga pridobile na Fakulteti za socialno delo, pa dragoceno** (*Meni to, kar sem pridobila na fakulteti, je zelo dragoceno./SD-C.81*). **V praksi se opirajo na socialnodelovna znanja, ki jih dopolnjujejo z izkušnjami, delom po občutku in z znanji drugih strok** (*Kaj pa bi drugače uporabljal? Zakon? Po občutku? To se ne izključuje, to se mora dopolnjevati z znanjem./SD-C.91*). **Ni nobene potrebe za razkorak med teorijo in prakso.**

Stik s teorijo omogoča socialnim delavkam, da osvojijo nova znanja in koncepte, ki jih lahko preizkusijo v praksi (*Teorija nastane iz prakse./SD-D.39, /Bila sem stalno v stiku s teorijo. 2002–2003, ko smo z Vitom Flakerjem delali na razvoju zbornikov in učbenikov, kjer sem bila zraven, ker me je zanimalo. Takrat sem veliko brala, preizkušala stvari. Bila sem tudi vključena v različne delovne skupine./SD-B.58*). **Gre za krožen proces soustvarjanja novega znanja, ki predstavlja temeljno nalogo stroke socialnega dela** (*Kakor vidim, stroka socialnega dela se vedno znova razvija. Smo stroka, ki delamo skupaj z ljudmi. Z družbenimi spremembami se mora spreminjati tudi stroka socialnega dela. Ne smemo zaostat. O tem moramo nadaljevati raziskovanje, se dodatno izobraževati, upoštevati nove družbene realnosti, spremembe v konceptu družin. To je del našega dela./SD-C.87, /Ni pa to dovolj, zato sem poudarjala pomen izobraževanja. Teoretično znanje iz fakultete je osnova, na kateri gradiš svoje strokovno znanje./SD-C.82, /V socialnem delu potrebujemo čim več raziskovanja./SD-E.79, /Povezava med teorijo in prakso se mi zdi pomembna za napredovanje stroke, dvig ugleda stroke./SD-E.73*).

- Ali v socialnem delu po vašem mnenju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite. (Kako bi zmanjšali razkorak med teorijo in prakso?)

Socialne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, ne opažajo razkoraka med teorijo in prakso (*Razkoraka med teorijo in prakso ne vidim. Teorija je nujna v praksi in na tem lahko gradimo in delamo socialno delo./SD-C.92, /Večkrat rečejo, to, kar nas učijo na fakso, to ti nič prav ne pride. Znanje je opora pri mojem delu, brez katerega ne morem./SD-E.78*), **saj pravijo, da je teoretično znanje dragocena opora pri njihovem delu.**

Primeri dobre prakse v raziskovanju so pokazali, da je sodelovanje med teorijo in prakso mogoče (*Bilo je podprto s teoretičnimi koncepti, izdani so bili učbeniki. Sodelovali smo pri raziskovanju profesorji kakor tudi ljudje iz prakse. Pri vsakem modulu, pri vsaki temi, metodi smo*

skupaj razvijali skozi teoretičen pogled in praktične primere iz prakse. To je potrdilo, da je sodelovanje teorije prakse mogoče./SD-B.50).

Naloga socialne delavke je, da naredi izbor znanja, ki ga lahko uspešno uporablja pri svojem delu v konkretnih procesih pomoči *(Teško bi rekla, da obstaja razkorak med teorijo in prakso. Iz vsake teorije lahko nekaj preneseš v svojo prakso, na način, ki je tebi blizu. Ali pa obratno – prakso preneseš v teorijo z načini in metodami dela, ki ti ustrezajo in so ti pisani na kožo./SD-F.53).*
Neuporabo teorije v praksi SD moramo zavrniti *(/Nekaj se učimo, drugo pa delamo. S tem se absolutno ne strinjam. To ne drži./SD-B.52).*

Vseeno pa obstaja določen razkorak med teorijo in prakso. Sploh na strukturni ravni prihaja do slabega sodelovanja med Fakulteto za socialno delo, centri za socialno delo in Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Centri za socialno delo in ministrstvo nimajo posluha za ideje in znanje, ki jih razvija Fakulteta za socialno delo *(/Odnos med ministrstvom je katastrofalen, odnos med centri in fakulteto je katastrofalen. Tak je odnos med prakso in teorijo. Ministrstvo fakultete ne upošteva, ne vključuje, ne sprašuje za mnenje, se ne poenoti s stališči fakultete. Centri se fakulteti posmehujejo – češ kaj bojo oni, tam so sami ne vem kaj .../SD-A.62, /Praksa teorijo ignorira. Namesto da bi drug drugega podpirali in poizkušali narediti nekaj skupaj, si mečemo polena pod noge. Vito Flaker je odličen teoretik in njegova knjiga Taksonomija je odlična. Ima pa Vito težave to uresničiti v praksi in tu bi mu moral kdo priti nasproti. Ne more bit nekdo za vse, mora priti do sodelovanja./SD-A.64).*
FSD ni vključena v oblikovanje zakonodaje in storitev *(/Fakultete, kot nosilca teorije, se ne vključuje v oblikovanje storitev. Kar se mi zdi neumno. Oni so glavni raziskovalec na področju socialnega varstva, oni vedo, kje so problemi, vedo, kaj deluje, vedo, kje so problemi – in se jih ne vključuje./SD-A.63).*

Na centrih za socialno delo se ne spodbuja integriranja teorije in razvijanja novega znanja – prav nasprotno, ti poizkusi so na nekaterih CSD moteči za vodstvo in druge zaposlene *(/S pomočjo študentk smo razvijali terensko delo v skupnostni. Vedeli so, da dobro delamo, ampak smo se morali bolj zagovarjat, kakor če bi delal slabo. Napake ti lažje oprostijo, jih spregledajo, kakor da zakaj je dobro, da stanovanjske skupine niso edina oblika podpore v skupnosti, zakaj je dobro, da terenske sd hodijo k ljudem na dom. To ni spadalo v takratni obseg dela, nabor nalog, je bilo to moteče. Niso tega proslavili, spodbujal. Taka miselnost zelo prevlada in deluje zaviralno. Tu obstaja razkorak med teorijo in prakso./SD-B.34).*

Potrebno pa je tudi tesnejše sodelovanje in več dialoga med raziskovalci in praktiki *(Pogosto do te komunikacije med praktiki in teoretiki ni sodelovanja./SD-E.72, /Je pa res tudi to, da imam*

občutek, da profesorji ne poznajo prakse, ko razlagajo teorijo. Ne znajo umestiti teorije v praktični kontekst./SD-E.67).

- Kakšna je vloga udeležencev v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?

Razvoj novega znanja je ena izmed temeljnih nalog stroke socialnega dela (/Kakor vidim, stroka socialnega dela se vedno znova razvija. Smo stroka, ki delamo skupaj z ljudmi. Z družbenimi spremembami se mora spreminjati tudi stroka socialnega dela. Ne smemo zaostat. O tem moramo nadaljevati raziskovanje, se dodatno izobraževati, upoštevati nove družbene realnosti, spremembe v konceptu družin. To je del našega dela./SD-C.87). **Že v procesu soustvarjanja socialnodelovnega znanja se lahko opiramo na socialnodelovno znanje ter koncepte** (Socialnodelovne koncepte lahko uporabimo tudi v raziskovanju. Raziskovanje in soustvarjanje novega znanja je nemogoče brez sodelovanja teorije in prakse./SD-E.70).

Teorija in praksa se prepletata (/Teorija in praksa se prepletata./SD-C.86, /Povezava med teorijo in prakso je nujna./SD-E.69). **Socialne delavke morajo imeti stik s teorijo in z raziskovalci** (/Pomembno je prenesti znanja, ki ga pridobimo v času študija, teoretičnega znanja v prakso. Več kot to praticiramo, bolj smo suvereni in več lahko uporabljamo. Pomembna je izmenjava, prevajanje med teorijo in prakso./SD-B.46, /Raziskovanje je bilo podprto s teoretičnimi koncepti, izdani so bili učbeniki. Sodelovali smo pri raziskovanju profesorji kakor tudi ljudje iz prakse. Pri vsakem modulu, pri vsaki temi, metodi smo skupaj razvijali skozi teoretičen pogled in praktične primere iz prakse. To je potrdilo, da je sodelovanje teorije prakse mogoče./SD-B.50). **Praktiki naj bodo vključeni v izobraževanje novih generacij socialnih delavk** (Naj povabijo praktike na predavanje, da razložijo, kako to umestiti v prakso./SD-E.68). **V času študija naj bo čim večji poudarek na praktičnem delu** (Praksa mora biti tudi v času študija, kjer lahko apliciraš teorijo v praksi že v času študija./SD-E.65).

Izredno pomemben vidik soustvarjanja novega znanja v socialnem delu je udeležnost socialnih delavk (Ne moremo razvijati teorije brez sodelovanja prakse./SD-C.85). **Vključenost socialnih delavk v ta proces krepi njihov odnos do teorije in vzbuja zanimanje in zanos za soustvarjanje novega znanja** (/Dober primer so se mi zdela izobraževanja, ko so se ustvarjali učbeniki za krepitev moči, raziskovanje življenjskega sveta. Takrat smo imeli posebej izobraževanja za CSD, tam sem tudi sodelovala. To se mi je zdela zelo uporabna stvar, ki je temeljila na teoretičnih konceptih. Če se spomnim tistega obdobja, se je pokazalo veliko zanimanja in zanosa pri socialnih delavkah./SD-B.49). **Raziskovalec in praktik se dopolnjujeta v procesu**

raziskovanja in soustvarjanja novega znanja (*Praktik pove svoje izkušnje, svoja razmišljanja, svoja znanja. Raziskovalec pa pove, kaj ga zanima. Drug drugega dopolnjujeta. Vsak nekaj ponudi./SD-C.84*

/Raziskovalec naj izkoristi potencial za raziskovanje, ki ga sama nimam, in da uporabi moje znanje, izkušnje iz prakse in da na podlagi tega izvedeva raziskavo./SD-E.71).

5. RAZPRAVA

V raziskovalnem delu diplomske naloge sem poizkušal odgovoriti na tri sklope vprašanj. Prvi sklop se nanaša na dejavnike, ki lajšajo/otežujejo uporabo konceptov socialnega dela. V drugem sklopu raziskujem vpliv institucionalnega konteksta na uporabo konceptov socialnega dela, v tretjem pa se osredotočam na osebno odločitev socialne delavke za uporabo teh konceptov.

Prvi sklop: dejavniki, ki lajšajo/otežujejo uporabo konceptov socialnega dela

V času študija sem s strani socialnih delavk na centrih za socialno delo vse prevečkrat slišal »Pozabi vse, kar si se naučil na fakulteti, saj je praksa nekaj povsem drugega kot teorija«. Iz njihovega dela ni bilo razvidno, na katero znanje se opirajo. Ko sem te socialne delavke opazoval v praksi, sem bil razočaran, saj sem dobil občutek, da delajo po "občutku" in se zanašajo na birokratske postopke. Moje izkušnje z neuporabo teorije v praksi na centrih za socialno delo se ujemajo z ugotovitvami raziskav (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000, Sunko, 2001 V Mešl 2007), ki so pokazale, da socialne delavke v praksi ne uporabljajo dovolj eksplicitno teoretičnih znanj. Hitro se lahko zgodi, da je uporaba konceptov, smernic, strategij le delna, nereflektirana in dopolnjena z nestrokovnimi, pogosto prevladujočimi zdravorazumskimi prijemi, kar daje vtis nejasnih meja med stroko socialnega dela in raznimi neformalnimi načini psihosocialne pomoči (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000: 175 V Mešl 2007). Z raziskavo želim pokazati, da ni nobenega razloga za razkorak med teorijo in prakso; teorija in praksa se prepletata in dopolnjujeta.

Z intervjuji s socialnimi delavkami sem želel raziskati dejavnike, ki socialnim delavkam omogočajo in otežujejo uporabo znanja in konceptov socialnega dela.

Podpora vodstva centra za socialno delo je pomemben dejavnik za socialne delavke, ki so zaposlene na centrih za socialno delo. Vodstvo pomembno vpliva na kulturo organizacije in vpliva na usmerjenost dela na CSD. Socialnim delavkam odpira prostor za uporabo konceptov socialnega dela in jih spodbuja k razvoju novih projektov.

Naslednji dejavnik, ki so ga izpostavile socialne delavke, je **podpora sodelavcev in sodelavk na CSD**. Vzdušje med zaposlenimi je izredno pomembno za uporabo konceptov socialnega dela. V kolektivih, kjer so zaposleni med seboj povezani, so drug drugemu v oporo, kjer so slišani vsi

glasovi, imajo socialne delavke več prostora za uporabo konceptov socialnega dela. Imajo prostor, da preizkušajo nove koncepte, znanja in metode. Za socialne delavke je dragoceno, da imajo oporo sodelavk, ko se jim v procesih pomoči zatakne in ne znajo več naprej.

Izkušnje socialnih delavk so bile tudi pri tem dejavniku različne. Na nekaterih centrih so bili kolektivi povezani, na nekaterih pa so bili odnosi katastrofalni, kot jih je slikovito opisala ena izmed socialnih delavk. Socialne delavke so poročale, da veliko sodelavk ne pozna sodobnih konceptov socialnega dela. Ne znajo ubesediti znanja, na katerega se opirajo pri svojem delajo. Problem nastane na centrih, kjer so odnosi med zaposlenimi slabi. Socialne delavke, ki želijo v prakso vnesti sodobne koncepte, čutijo odpor do uporabe tega znanja s strani drugih socialnih delavk. Za koncepte ni prostora in se proces dela opira na zakonodajo in postopke.

Uporaba konceptov socialnega dela je moteča in velja celo za nestrokovno. Na nekaterih CSD ni posluha za uporabo znanja socialnega dela. Od socialnih delavk se pričakuje, da se pri svojem delu opirajo na zakonodajo in postopke. To je še posebej razvidno na področju socialnih prejemkov. Spodbuja se storilno naravnost in čim večje število izdanih odločb. To je glavni kriterij za strokovnost in uspešnost socialne delavke. Socialna delavka, ki si vzame čas za pogovor s človekom, se mora zagovarjati, ker naj bi zaradi tega trpelo njeno strokovno delo. Socialne delavke nimajo prostora za razvoj novih projektov, ki bi izboljšali prakso. Ena izmed socialnih delavk je povedala, da ti lažje oprostijo napake, ki jih storiš pri izdajanju odločb, kakor uporabo sodobnih konceptov socialnega dela. Slednje moraš bolj zagovarjati. Socialne delavke so deležne pritiska s strani vodstva CSD pa tudi s strani sodelavcev in sodelavk.

Naslednji dejavnik, ki vpliva na uporabo konceptov socialnega dela, je **avtonomnost na delovnem mestu**. Socialne delavke, ki imajo pri delu več avtonomije in lahko same razpolagajo s časom, so pri svojem delu bolj kreativne in v večji meri uporabljajo koncepte socialnega dela. V nasprotju pa se socialne delavke, ki so pri svojem delu omejene, v praksi ne opirajo na znanje socialnega dela. Dober primer je področje socialnih prejemkov, kjer sta poudarjena storilnost in število izdajanje odločb. Po mnenju socialnih delavk se je tam socialno delo izgubilo in se transformiralo v upravni postopek.

V intervjujih s socialnimi delavkami sem začutil velike razlike med posameznimi centri za socialno delo. Na nekaterih centrih za socialno delo je bilo več prostora za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela. Tam je bilo čutiti povezanost med zaposlenimi in podporo vodstva institucije. To so

bili manjši centri za socialno delo v večjih krajih in manjših mestih. Na centrih, na katerih ni bilo prostora za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela, so bili odnosi med zaposlenimi hladni, ni bilo čutiti podpore vodstva CSD. To so bili večji centri za socialno delo v večjih mestih.

Zdi se, da je **velikost CSD** pomemben dejavnik za uporabo konceptov socialnega dela. Zaradi majhnega vzorca socialnih delavk in centrov za socialno delo, ki so bili vključeni v raziskavo, ne morem potrditi te teze. Vsekakor obstajajo razlike med centri za socialno delo in potrebno bi bilo raziskati, kako na uporabo konceptov socialnega dela vpliva velikost CSD.

Kadrovska podhranjenost CSD pa je dejavnik, ki so ga omenile prav vse socialne delavke. Zaradi velike delovne obremenjenosti in majhnega števila zaposlenih socialnih delavk zmanjkuje časa za socialno delo. Na to opozarja tudi Srečo Dragoš (2015: 150), ki pravi, da prihaja do deprofesionalizacije socialnega dela. Ukinjajo se plačana pripravništva za diplomante socialnega dela, zaposlovanje je blokirano, poleg tega pa so obvezna odpuščanja zaposlenih (minus 1 % letno).

Poleg tega pa se na CSD zaposluje vse več profilov, ki nimajo znanj socialnega dela. Seveda je področje dela centrov za socialno delo izredno široko in se mora temu prilagoditi tudi kader, vendar se na mesta, kjer bi morali biti zaposlene socialne delavke, zaposluje profile, ki nimajo primernih znanj.

Socialne delavke so opozorile, da se na CSD **jezik socialnega dela** ne uporablja. Socialne delavke in vodstvo CSD svoje delo ubesedijo in naredijo razvidno v pravnem jeziku. N. Mešl (2007: 331) pravi, da v socialnem delu potrebujemo znanje in besede, da svoje delo poimenujemo, da uporabnikom ubesedimo, kaj delamo, kam nameravamo stopiti, da bi lahko skupaj preverili, z njimi raziskovali možne korake. Le tako lahko zagotovimo soudeležnost v procesu dela, ki vodi k dobrim razpletom, k dobrim, ker smo jih soustvarili z ljudmi, z eksperti iz izkušenj.

Na nek način razumem, zakaj se socialne delavke pri svojem delu zanašajo na zakonodajo in uporabljajo pravni jezik. **Pritiski javnosti, politike in drugih institucij** sili socialne delavke, da se skrijejo v pravne postopke. V teh dneh v javnosti odmeva odločitev CSD Velenje za odvzem otroka dedku in babici. Socialnim delavkam se je zdelo nesprejemljivo, da na strokovno delo pritiskata politika in »ulica«. Zanimivo je tudi, da o pritožbah na odločbe, ki jih izdajo socialne delavke, na drugi stopnji odločajo pravniki na ministrstvu za socialno delo, ki nimajo izkušenj z delom na področju socialnega dela in so brez strokovnega izpita. Zdi se, da socialne delavke v trenutni

ureditvi CSD lažje opravičujejo in zagovarjajo svoje delo, če se opirajo na pravne postopke in uporabljajo pravni jezik.

Kljub temu menim, da je to nesprejemljivo. Znanost in stroka socialnega dela sta se v zadnjih 60 letih postavili ob bok drugim znanostim. Razvili smo lastno znanje, jezik, koncepte. Samozavestno lahko ubesedimo in naredimo razvidno, kako delamo. Pri tem se lahko opiramo na pravna znanja in znanja drugih strok, vendar je uporaba jezika socialnega dela naša obveznost.

Na koncu prvega sklopa pa se osredotočam še na dejavnik, ki je tesno povezan s teoretičnim delom te magistrske naloge. Za socialne delavke je izredno pomemben dejavnik **stik s teorijo in želja po izpopolnjevanju svojega znanja**. Ta dejavnik je tesno povezan z načini produkcije znanja v socialnem delu, ki jih opisujem v poglavju 1.1 Pomen in vloga teorije v socialnem delu in 1.2 Pristopi k razvijanju in uporabi znanja.

Stroka socialnega dela mora slediti družbenim spremembam in tem spremembam morajo slediti tudi socialne delavke. Socialne delavke reflektirajo svojo formalno strokovno bazo in institucionalni kontekst svoje prakse (Healy 2005: 4–8) ter iščejo nova znanja, ki delujejo v njihovi praksi. Stik s sodobnimi koncepti in teoretičnimi novostmi omogoči socialnim delavkam, da naredijo izbor znanja. Za Nino Mešl (2007: 117) je socialno delo veda in stroka, v kateri se soočamo z različnimi koncepti, z znanji drugih strok, da raznolikost potrebujemo, vendar ta raznolikost postavlja pred socialno delavko nalogo, da naredi izbor in integrira znanje v zelo konkretnih projektih pomoči socialnega dela.

Teorija in praksa lahko sodelujeta na različne načine. Lahko gre za predavanja in izobraževanja, ki si jih socialne delavke želijo še več, saj je bil dostop do njih omejen. Pomembno se jim zdi, da so vključene v proces izobraževanja novih generacij socialnih delavk – v vlogi mentoric ali pa v vlogi gostujočih predavateljic, kjer lahko podelijo svoje izkušnje iz prakse.

Stik teorije in prakse pa je nujen v procesih raziskovanja prakse in v procesih soustvarjanja novega znanja. Healy (2005: 94) pravi, da so tradicionalne oblike graditve teorije ločile razvoj teorij (akademska raven) od njene uporabe, aplikacije (raven prakse). Poleg tega pa so nekateri raziskovalci socialne delavke in uporabnike obravnavali kot objekte raziskave in ne kot soustvarjalce v procesu razvijanja znanja.

Tradicionalne oblike graditve znanja nimajo veliko skupnega z idejami sodobnega socialnega dela. Ravno v sodobnem socialnem delu lahko najdemo ideje in oporo, kako oblikovati procese soustvarjanja znanja. G. Čačinovič Vogrinčič (2015: 183) poudari, da imamo besede, ki lahko opišejo želeno spremembo v raziskovanju in odražajo novo avtonomijo znanosti in stroke socialnega dela. Kot ključen izpostavi odnos med vsemi udeleženi, ki soustvarjajo nova znanja, nove pomene in procese učenja. Ključne nove besede so: soustvarjanje novih znanj, ustvarjanje novih pomenov v procesu z vsemi udeleženi, kjer se slišijo vsi glasovi.

Ena izmed socialnih delavk je opisala svojo izkušnjo sodelovanja v eni izmed raziskav. V tistem času je spoznala in integrirala pomembna znanja in koncepte socialnega dela. Zanja je bilo pomembno, da je bila udeležena v proces soustvarjanja znanja in je imela vpliv na ta proces. Raziskovalec in praktik se dopolnjujeta, saj sta eksperta vsak na svojem področju. Socialna delavka je v tem času opazila, da so socialne delavke v tem obdobju pokazale zanos za učenje in uporabo sodobnih konceptov socialnega dela. Če uporabim perspektivo moči (Saleebey 1997), vidim dobro izkušnjo iz preteklosti, na katero se lahko raziskovalci in socialne delavke opremo, ko bomo soustvarjali projekte in raziskave v prihodnosti.

Na tej točki pa velja omeniti tudi projekt *Soustvarjanje pomoči družinam v skupnosti*. Študentke magistrskega programa Socialno delo z družino so se, ob izdatni podpori mentoric, preizkušale v konkretnih projektih pomoči. Rezultati analize (Kodele, Mešl 2015: 202) so pokazali da praktično učenje v okviru predstavljenega projekta zagotavlja odličen kontekst za strokovno in osebno rast študentk socialnega dela. Študentke so imele prvič možnost samostojno uporabljati koncepte socialnega dela v praksi. Premagale so strah pred delom z družino, pridobile so izkušnje za kompetentno vodenje pogovora z družino. Pri svojem delu so uporabljale vse temeljne koncepte socialnega dela z družino in dodatna znanja. Spoznale so, da je teorija uporabna v praksi in da pomeni pomembno oporo za socialno delo z družino. V enem letu samostojnega sodelovanja z družino, ob intenzivni podpori mentoric, so se naučile uporabiti znanje v praksi, ravnati ob konkretnih izzivih sodelovanja z družino. Pridobile so besede, da lahko poimenujejo, kaj delajo, približale so se temu, da so njihove prevzete teorije postale tudi teorije v uporabi (po Argyris, Schön 1974).

Tudi sam sem sodeloval v tem projektu in lahko z veseljem potrdim rezultate, ki jih opisujeta Kodele in Mešl. Praktično učenje zagotavlja odličen kontekst za strokovno in osebno rast. Sodelujoči v projektu smo dobili dragoceno izkušnjo, da je teorija uporabna v praksi in da pomeni

oporo za socialno delo z družino. Želim si, da bi imele možnost podobno izkušnjo doživeti tudi socialne delavke, ki delajo v praksi.

Tabela 7: Dejavniki, ki lajšajo/otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v kontekstu CSD

Dejavniki, ki lajšajo uporabo konceptov socialnega dela v kontekstu CSD	Dejavniki, ki otežujejo uporabo konceptov socialnega dela v kontekstu CSD
Podpora vodstva CSD	Pomanjkanje podpore vodstva CSD
Podpora sodelavcev in sodelavk	Pomanjkanje podpore sodelavcev in sodelavk
Avtonomija na delovnem mestu	Pomanjkanje avtonomije na delovnem mestu
Uporaba konceptov socialnega dela je spodbujana in velja za strokovno	Uporaba konceptov socialnega dela je moteča in velja za nestrokovno
Uporaba jezika socialnega dela	Neuporaba jezika socialnega dela
Stik s teorijo in želja po izpopolnjevanju svojega znanja	Pomanjkanje stika s teorijo in pomanjkanje želje po izpopolnjevanju svojega znanja
Velikost CSD	Velikost CSD
	Kadrovska podhranjenost

V nadaljevanju se osredotočam na dva dejavnika, ki ju v zgornji tabeli nisem zajel. V raziskavi sta se izkazala kot bistvena za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela: institucionalni kontekst centrov za socialno delo in osebna odločitev socialne delavke za uporabo sodobnih konceptov.

Drugi sklop: vpliv institucionalnega konteksta na uporabo konceptov socialnega dela

V raziskavi sem želel izpostaviti tudi, kako institucionalni okvir CSD podpira socialne delavke pri uporabi sodobnih konceptov socialnega dela. Vprašanje se je izkazalo za zahtevno, saj so bili odgovori redki.

Socialne delavke so izpostavile **supervizijo** in **intervizijo**, ki pa se pogosto ne izvajata.

Socialne delavke so izpostavile, da center za socialno delo postavlja **zakonodajni in institucionalni okvir, znotraj katerega je umeščeno socialno delo**. Uporaba konceptov socialnega dela je možna znotraj tega konteksta in je odvisna od socialne delavke. Več o tem bom sicer razpravljaj v tretjem sklopu. Za zdaj se osredotočam na institucionalni kontekst.

Socialne delavke so veliko lažje govorile, kako jih institucionalni okvir omejuje. Zelo jasno so

opozorile, da povečan **obseg birokratskega in administrativnega dela vpliva na čas, ki ga lahko posvetijo delu z ljudmi.**

Birokracija in pomanjkanje časa na prakso socialnega dela vplivata še na druge načine. Socialne delavke **nimajo časa za terensko delo**, ki si ga zelo želijo. Zmanjkuje jim časa **za zapisovanje**, ki ga razumejo kot pomemben del socialnega dela, vendar ne uspejo zapisovati vsega sproti in pišejo hkrati za več srečanj nazaj. Povečan obseg dela in pomanjkanje časa pa imata vpliv tudi na zdravje socialnih delavk.

Na delo centrov za socialno delo so imele velik vpliv spremembe zakonodaje na področju socialne politike v letu 2012. CSD so prevzeli nalogo enotne vstopne točke za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev. Prevzeli so naloge šol (subvencije malic in kosil), občin (subvencije vrtca, subvencije najemnine), Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (varstveni dodatek), Zavoda za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije (pogrebina, posmrtnina), avtoprevoznikov (subvencije prevozov). Medtem so bile zaradi prevelikega pritiska na institucijo in zaposlene subvencije malic, kosil in prevozov že umaknjene s centrov za socialno delo. Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo (2013) v Ocenitvi učinkov izvajanja nove socialne zakonodaje poroča, da je prišlo na centrih za socialno delo do izrazito povečanega obsega dela. Ob pomanjkanju in preobremenjenosti kadra so se pojavile izgorelost in dolgotrajne bolniške odsotnosti. Socialne delavke so v intervjujih opozarjale, da ogromno časa izgubijo z razlaganjem podrobnih predpisov in navodil ministrstva. Pri svojem delu morajo npr. računati tudi obresti od obresti.

Zgoraj opisane institucionalne omejitve CSD povzame Srečo Dragoš (2015: 150), ki opozarja na erozijo socialnih politik, zaradi katerih je vse bolj na udaru tudi socialno delo, predvsem pa uporabniki te stroke. Zastrujejo se trije ključni problemi. Ti skrajno škodljivi trendi so:

- **birokratizacija** socialnovarstvenih ustanov, npr. razpad sistema evidenc in zastoj pri realizaciji pravic ob uvajanju enotne »vstopne točke«ipd.;
- **deprofesionalizacija** socialnega dela, npr. ukinitvev plačanega pripravništva za diplomante socialnega dela, blokada zaposlovanja in obvezno odpuščanje zaposlenih, vsako leto za minus 1 % ipd.;
- **marginalizacija** socialnega dela: s povečanjem revščine in sočasnim krčenjem socialnega varstva se poslanstvo stroke socialnega dela vse bolj oži v najnujnejše storitve (zgolj) za blaženje materialnih stisk marginalnih skupin in za njihov nadzor, to pa je izrazito retrograden proces, značilen za začetke stroke pred 100 leti.

Res je, da prihaja do birokratizacije poklica socialnega dela, vendar socialne delavke opozarjajo, da to ne sme postati izgovor za neuporabo konceptov in znanj sodobnega socialnega dela. Znotraj institucionalnega in zakonodajnega okvira centrov za socialno delo je mogoče delati socialno delo. Socialne delavke se morajo opreti na svoje znanje.

Sam bi dodal, da moramo narediti tudi korak naprej. Seveda moramo znotraj institucionalnega konteksta iskati prostor za socialno delo, vendar ne smemo mirno sprejeti dejstva, da se neoliberalizem zajeda v socialno politiko. Socialna politika je kolonializirana s strani ekonomske politike (Dragoš 2012). Z vključevanjem neosocialnih atributov (Dragoš 2015: 149) v zakonodajo prihaja do redefinicije socialne države.

Z redefinicijo socialne države in vstopom neoliberalizma na področje socialnega varstva pa se duši socialno delo. Vplivanje na zakonodajo in na socialno politiko je pomembna naloga, ki jo premalo poudarjamo, in ni naključje, da smo pri tem neuspešni. Dragoš (2015: 150) pravi, da je Fakulteta za socialno delo neuspešna v uresničevanju enega od pomembnih ciljev, formuliranega v poslanstvu naše fakultete – »predlaganje ustreznih politik«.

Neuspešna pa ni samo FSD, ampak tudi druge institucije na področju socialnega varstva, ki se prilagajajo spremembam na področju socialne zakonodaje, pri tem pa se spreminjamo v birokrate. Največ pa izgubljajo ljudje, s katerimi delamo, naši sogovorniki, naši sodelavci, ki jih neoliberalizem označuje za »breme«, »nesposobneže«, »goljufivce« itd.

Verjamem, da imamo v znanju stroke socialnega dela orodje za spremembe v želeno smer. Najti pa moramo sogovornike, spoštljive in odgovorne zaveznike, ki bodo skupaj z nami soustvarjali to pot. Vidim nalogo in odgovornost stroke socialnega dela, da zavrnemo nesprejemljivo in začnemo soustvarjati želene spremembe. To so spremembe, ki bi omogočile boljše pogoje za stroko socialnega dela in boljše življenje za ljudi, s katerimi se vsakodnevno srečujemo.

Mogoče pozivam k donkihotovskemu boju, vendar ali ni celotna zgodovina prizadevanj za človekove pravice, socialno pravičnost pa tudi socialno delo posuta z bojem z mlini na veter? Ali so bile katere koli spremembe in pravice podarjene in ne izборjene?

Tretji sklop: dejavnik osebne odločitve socialne delavke za uporabo konceptov socialnega dela

Socialne delavke se ne bi mogle bolj jasno izraziti. Odločitev za uporabo znanja socialnega dela je bistvena in najpomembnejša. Kljub vsem pritiskom, ki jih nosi socialno delo, je odločitev za uporabo znanja in konceptov socialnega dela na ramenih socialnih delavk. Imajo izbiro, ali se bodo v svoji praksi opirale na koncepte socialnega dela ali ne. Znotraj institucionalnega in zakonodajnega okvira centra za socialno delo imajo prostor za uporabo znanja in konceptov. Tudi birokratske in administrativne naloge lahko izvedejo na socialnodeloven način.

Izpostavile pa so tudi, da odločitev za uporabo konceptov socialnega dela v praksi ni lahka in predstavlja izziv. Socialnemu delu, jeziku socialnega dela, konceptom socialnega dela socialne delavke vsakokrat znova zagotavljajo prostor. Institucionalni kontekst CSD se je znašel v procesu, kjer je lahko znanje socialnega dela razumljeno kot moteče in celo nestrokovno.

Kako lahko podpremo socialne delavke v praksi, da bodo lažje sprejele odločitev za uporabo socialnega dela v praksi?

Menim, da magistrska naloga ponuja vsaj delni, odgovor – tesnejše sodelovanje teorije in prakse pri razvijanju teorije in delovanju v praksi. Razkorak teorije in prakse vodi v produkcijo znanja, ki se ne uporablja v praksi. Socialne delavke pa nimajo znanja, na katerega bi se oprle pri svojem delu. Raje se opirajo na birokratske postopke, zakonodajo in uporabljajo pravni jezik. Na tak način izgublja stroka socialnega dela kakor tudi ljudje, s katerimi delamo.

Produkcija znanja, ki se opira na koncepte socialnega dela, lahko zmanjša razkorak med teorijo in prakso. G. Čačinovič Vogrinčič (2015: 185) opozori, da imamo besede, ki lahko opišejo želeno spremembo v raziskovanju in odražajo novo avtonomijo znanosti in stroke socialnega dela. Kot ključen izpostavi odnos med vsemi udeleženi, ki soustvarjajo nova znanja, nove pomene in procese učenja. Ključne nove besede so: soustvarjanje novih znanj, ustvarjanje novih pomenov v procesu z vsemi udeleženi, kjer se slišijo vsi glasovi.

V ključnih besedah, ki jih opisuje avtorica, lahko razberemo koncepte socialnega dela. Delovni odnos, instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev, etika udeležnosti, perspektiva moči, znanje za ravnanje, ravnanje s sedanjostjo so koncepti, ki so uporabni tudi v procesih soustvarjanja znanja v socialnem delu.

V magistrski nalogi pa sem predstavil tudi dobre pretekle izkušnje, ki nam lahko služijo kot vir

moči pri oblikovanju in načrtovanju projektov, ki bodo upoštevali ugotovitve te magistrske naloge:

- Odgovori socialnih delavk, ki so sodelovale v tej raziskavi, so pokazali, da si želijo več sodelovanja s teorijo in Fakulteto za socialno delo pri razvoju znanja. Pretekle izkušnje sodelovanja v raziskavah so bile zanje zelo dragocene. Pridobile so novo znanje in se ga učile uporabljati v praksi. Dobile so motivacijo in veselje za uporabo teorije v praksi.
- Projekt *Soustvarjanje pomoči družinam v skupnosti* je pokazal, da je teorija uporabna v praksi in da pomeni pomembno oporo za socialno delo z družino. Praktično učenje je odličen kontekst za strokovno in osebno rast. Izredno pomembna je bila podpora mentoric in intervizijske skupine. Za študentke je bil projekt zelo pomemben in prepričan sem, da bi bil podoben projekt dragocen tudi za socialne delavke v praksi.

Razpravo zaključujem z besedami G. Čačinovič Vogrinčič (2015: 186): »Raziskovanje prakse za teorijo in prakso in s tem raziskovanje procesov pomoči je danes pomembna tema razvoja znanosti v socialnem delu in se dogaja vedno intenzivneje. Raziskovalcem, praktikom, učiteljem in uporabnikom manjka samo še koncept soustvarjanja [novega znanja].«

Omejitve raziskave

Raziskoval sem dejavnike, ki olajšajo in otežujejo uporabo socialnodelovnega znanja in konceptov na centrih za socialno delo. Omejitve moje raziskave predstavlja majhen vzorec socialnih delavk, ki so sodelovale v raziskavi. Poleg tega pa v raziskavi ni uporabniške perspektive.

6. SKLEPI

Z raziskovanjem sem prišel do naslednjih sklepov:

Prvi sklop: dejavniki, ki olajšujejo/otežujejo uporabo konceptov socialnega dela

- **Podpora vodstva centra za socialno delo.** Vodstvo pomembno vpliva na kulturo organizacije in usmerjenost dela na CSD. Socialnim delavkam odpira prostor za uporabo konceptov socialnega dela in jih spodbuja k razvoju novih projektov.
- **Podpora sodelavcev in sodelavk na CSD.** Vzdušje med zaposlenimi je izredno pomembno za uporabo konceptov socialnega dela. V kolektivih, kjer so zaposleni med seboj povezani, so drug drugemu v oporo, kjer so slišani vsi glasovi, imajo socialne delavke več prostora za uporabo konceptov socialnega dela. Imajo prostor, da preizkušajo nove koncepte, znanja in metode. Za socialne delavke je dragoceno, da imajo oporo sodelavk, ko se jim v procesih pomoči zatakne in ne znajo več naprej.
- Na nekaterih CSD je **uporaba konceptov socialnega dela moteča in velja za nestrokovno.** Na nekaterih CSD ni posluha za uporabo znanja socialnega dela. Od socialnih delavk se pričakuje, da se pri svojem delu opirajo zgolj na zakonodajo in postopke. To je še posebej razvidno na področju socialnih prejemkov. Spodbuja se storilno naravnost in čim večje število izdanih odločb. To je glavni kriterij za strokovnost in uspešnost socialne delavke.
- Zdi se, da je **velikost CSD** pomemben dejavnik za uporabo konceptov socialnega dela. Zaradi majhnega vzorca socialnih delavk in centrov za socialno delo, ki so bili vključeni v raziskavo, te hipoteze ne morem potrditi. Vsekakor obstajajo razlike med centri za socialno delo in potrebno bi bilo raziskati, kako na uporabo konceptov socialnega dela vpliva velikost CSD.
- **Kadrovska podhranjenost** CSD pa je dejavnik, ki so ga omenile prav vse socialne delavke. Zaradi velike delovne obremenjenosti in majhnega števila zaposlenih socialnih delavk zmanjkuje časa za socialno delo.
- **(Ne)uporaba jezika socialnega dela.** Socialne delavke so opozorile, da se na CSD pogosto ne uporablja jezik socialnega dela. Socialne delavke in vodstvo CSD svoje delo ubesedijo in naredijo razvidno v pravnem jeziku.
- **Pritiski javnosti, politike in drugih institucij** silijo socialne delavke, da se skrijejo v pravne postopke.
- **Stik s teorijo in želja po izpopolnjevanju svojega znanja.** Socialne delavke si želijo stika

s teorijo, saj iščejo znanja, ki jih podpirajo v njihovi praksi. Želijo si predavanj, izobraževanj, sodelovanja v procesu izobraževanja novih generacij socialnih delavk in sodelovanja v raziskovanju. V raziskavah si želijo soustvarjalnega odnosa, v katerem bodo slišani vsi glasovi.

Drugi sklop: vpliv institucionalnega konteksta na uporabo konceptov socialnega dela

- Socialne delavke so imele težavo opisati, kako jih institucionalni kontekst socialnega dela podpira pri uporabi konceptov socialnega dela. Izpostavile so **supervizijo** in **intervizijo**, ki pa se pogosto ne izvajata.
- Poudarile pa so, da center za socialno delo postavlja **zakonodajni in institucionalni okvir, znotraj katerega je umeščeno socialno delo**. Uporaba konceptov socialnega dela je možna znotraj tega konteksta in je odvisna od socialne delavke.
- Socialne delavke so veliko lažje govorile, kako jih institucionalni okvir omejuje. Zelo jasno so opozorile, da povečan **obseg birokratskega in administrativnega dela vpliva na čas, ki ga lahko posvetijo delu z ljudmi**.
- Birokracija in pomanjkanje časa na prakso socialnega dela vplivata še na druge načine. Socialne delavke **nimajo časa za terensko delo**, ki si ga zelo želijo. Zmanjkuje jim časa **za zapisovanje**, ki ga razumejo kot pomemben del socialnega dela, vendar ne uspejo vsega zapisovati sproti in pišejo hkrati za več srečanj nazaj. Povečan obseg dela in pomanjkanje časa pa imata vpliv tudi na zdravje socialnih delavk.
- Na delo centrov za socialno delo so imele velik vpliv **spmembe zakonodaje na področju socialne politike** v letu 2012. CSD so prevzeli nalogo enotne vstopne točke za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, kar je povzročilo izrazito povečan obseg dela. Preobremenjenost in pomanjkanje kadra sta imela posledice na zdravje socialnih delavk (izgorelost in dolgotrajne bolniške odsotnosti). Spremembe zakonodaje vsebujejo attribute neosocialnosti, ki imajo vpliv tudi na stroko socialnega dela (birokratizacija, deprofesionalizacija, marginalizacija) ter na uporabnike.
- **FSD in druge institucije na področju socialnega varstva niso uspešne pri predlaganju ustreznih politik**. Nimajo dovolj vpliva na socialno politiko in zakonodajo in se zgolj prilagajajo spremembam na področju socialne zakonodaje. Poklici postajajo vse bolj birokratski. Največ pa izgubljajo ljudje, ki uporabljajo storitve na področju socialnega varstva, ki jih neoliberalna ideologija označuje za »breme družbe«, »nesposobneže«.

Tretji sklop: dejavnik osebne odločitve socialne delavke za uporabo konceptov socialnega dela

- **Odločitev za uporabo znanja socialnega dela je bistvena in najpomembnejša.** Kljub vsem pritiskom, ki jih nosi socialno delo, je odločitev za uporabo znanja in konceptov socialnega dela na ramenih socialnih delavk. Imajo izbiro, ali se bodo v svoji praksi opirale na koncepte socialnega dela ali ne. Znotraj institucionalnega in zakonodajnega okvira centra za socialno delo imajo prostor za uporabo znanja in konceptov. Tudi birokratske in administrativne naloge izvedejo na socialnodeloven način.
- **Odločitev za uporabo konceptov socialnega dela v praksi ni lahka in predstavlja izziv.** Socialnemu delu, jeziku socialnega dela, konceptom socialnega dela socialne delavke, vsakokrat znova zagotavljajo prostor. Institucionalni kontekst CSD se je znašel v procesu, kjer je lahko znanje socialnega dela razumljeno kot moteče in celo nestrokovno.
- Kako lahko podpremo socialne delavke v praksi, da bodo lažje sprejele odločitev za uporabo socialnega dela v praksi? **Produkcija znanja, ki se opira na koncepte socialnega dela, lahko zmanjša razkorak med teorijo prakso.** Imamo besede, ki lahko opišejo želeno spremembo v raziskovanju in odražajo novo avtonomijo znanosti in stroke socialnega dela. Ključen je odnos med vsemi udeleženi, ki soustvarjajo nova znanja, nove pomene in procese učenja. Ključne nove besede so: soustvarjanje novih znanj, ustvarjanje novih pomenov v procesu z vsemi udeleženi, kjer se slišijo vsi glasovi.
- V magistrski nalogi pa sem predstavil tudi **dobre pretekle izkušnje, ki nam lahko služijo kot vir moči pri oblikovanju in načrtovanju projektov v prihodnje.** Odgovori socialnih delavk, ki so sodelovale v tej raziskavi, so pokazali, da si želijo več sodelovanja s teorijo in Fakulteto za socialno delo. Pretekle izkušnje sodelovanja v raziskavah so bile zanje zelo dragocene. Pridobile so novo znanje, se ga učile uporabljati v praksi. Dobile so motivacijo in veselje za uporabo teorije v praksi. Projekt Pomoč družinam je pokazal, da je teorija uporabna v praksi in da pomeni pomembno oporo za socialno delo z družino. Praktično učenje je odličen kontekst za strokovno in osebno rast. Izredno pomembna je bila podpora mentoric in intervizijske skupine. Za študentke je bil projekt zelo pomemben in prepričan sem, da bi bil podoben projekt dragocen tudi za socialne delavke v praksi.
- Raziskovanje prakse za teorijo in prakso in s tem raziskovanje procesov pomoči je danes pomembna tema razvoja znanosti v socialnem delu in se dogaja vedno intenzivneje. Raziskovalcem, praktikom, učiteljem in uporabnikom manjka samo še koncept soustvarjanja

[novega znanja].

7. PREDLOGI

Predlogi za uporabo konceptov socialnega dela na centrih za socialno delo so:

- Produkcija teorij ravnanja v socialnem delu naj temelji na sodelovanju raziskovalcev, praktikov in uporabnikov. Udeleženi v procesu naj se opirajo na koncepte socialnega dela.
- Socialne delavke centrov za socialno delo si želijo več stika s teorijo in Fakulteto za socialno delo. Sodelovanje v projektu, ki bi temeljil na praktičnem učenju, kot odličnem kontekstu strokovno in osebno rast, bi za socialne delavke predstavljalo dragoceno izkušnjo integracije teorije v prakso. Projekt lahko razvijemo na podlagi izkušenj in ugotovitev projekta *Soustvarjanje pomoči družinam v skupnosti*.
- Razvoj teorije mora v večji meri upoštevati institucionalni kontekst prakse kot pomemben dejavnik za uporabo konceptov socialnega dela v praksi. Dejavniki, ki jih predstavljam v magistrski nalogi, lajšajo in otežujejo delo socialnih delavk, nam veliko povedo o institucionalnem kontekstu centrov za socialno delo. Kontekst moramo kritično analizirati in začeti soustvarjati želene spremembe konteksta ter soustvarjati teorije, ki upoštevajo institucionalni kontekst.
- Institucije na področju socialnega varstva niso uspešne pri predlaganju ustreznih politik. Nimajo vpliva na socialno politiko in zakonodajo in se zgolj prilagajajo spremembam na področju socialne zakonodaje. Potrebno je analizirati nizko uspešnost pri vplivanju na socialno politiko in iskati načine, kako lahko to spremenimo. Sam vidim rešitev v povezovanju institucij in organizacij na področju socialnega varstva. Pomembna je tudi vloga uporabnikov, ki so lahko motor sprememb in točka povezovanja.

Predlog za raziskovanje:

- Zdi se, da je velikost centra za socialno delo pomemben dejavnik za uporabo konceptov socialnega dela. V moji raziskavi ni sodelovalo dovolj socialnih delavk in centrov za socialno delo, da bi lahko potrdil, ali velikost CSD pomembno vpliva na uporabo konceptov socialnega dela. Vsekakor obstajajo razlike med centri za socialno delo in potrebno bi bilo raziskati, katere so te razlike in kako nanje vpliva velikost CSD.
- Raziskati razloge za neuspeh Fakultete za socialno delo in drugih institucij na področju socialnega varstva pri vplivanju na zakonodajo in socialno politiko. Namen raziskave je

oblikovati ideje, spremembe, strategije, ki bi pomagale organizacijam vplivati na socialno politiko.

- Raziskati, kaj bi na področju socialnega varstva prispevala ustanovitev drugostopenjskega organa. Novoustanovljeni organ, ki bi ga sestavljali vrhunski kadri in strokovnjaki s področja socialnega varstva, bi odločali o strokovnih odločitvah na prvi stopnji, skrbeli bi za izobraževanja. Organ bi zavzel pomemben položaj med stroko in socialno politiko. Pri svojem delu bi bil v stiku s prakso in stroko socialnega varstva ter hkrati vplival na socialno politiko. V raziskavi bi analiziral trenutno organiziranost institucij na področju socialnega varstva, raziskal bi, zakaj sploh potrebujemo to institucijo, kakšno vlogo bi ta zasedla in kakšne naloge bi opravljala.

8. LITERATURA IN VIRI

1. Argyris, C., Schön, D. (1974), *Theory in practice: increasing professional effectiveness*. San Francisco: Jossey-Bass.
2. Ashby, W. R. (1956), *An introduction to CYBERNETICS*. J. Wiley, New York. V Šugman Bohinc L. (2013–2014), *Epistemologija socialnega dela – študijsko gradivo – slajdi*. Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
3. Bogo, M. (2010), *Achieving Competence in Social Work through field education*. University of Toronto press, Toronto.
4. Čačinovič Vogrinčič, G., Šugman Bohinc, L. (2000), Učinkovitost (uspešnost) razgovora v socialnem delu z družino; *Socialno delo*, 39, št. 3: str. 175–189.
 - (2002), *Koncept delovnega odnosa v socialnem delu*. *Socialno delo*, letnik 41, številka 2, str. 91–97.
 - (2003), *Jezik socialnega dela*. *Socialno delo*, letnik 42, številka 4/5, str. 199–203.
 - (2007), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
 - (2010), Soustvarjanje pomoči v jeziku socialnega dela. *Socialno delo*, letnik 49, številka 4, str. 239–245.
 - (2015), Soustvarjanje pomoči v socialnem delu: Teoretski koncepti in produkcija novih znanj v raziskovanju prakse. *Socialno delo*, letnik 54, številka 3–4, str. 179–187.
5. Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2009), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
6. De Vries, S., Bouwkamp, R. (1995), *Psihosocialna družinska terapija*. Firis, Logatec.
7. Dragoš, S. (2012), Avtonomija socialne politike?. *Delavci in delodajalci; revija za delovno pravo in pravo socialne varnosti*, letnik 11, številka 2–3, str. 393–413.
 - (2015) Teleologija socialnih pravic, *Socialno delo*, letnik 54 , številka 3–4, str. 137–151.
8. Friedman, M. (1982), *Capitalism and freedom*, The University of Chicago press, Chicago.
9. Gosar, A. (1933), *Za nov družbeni red I*. Družba sv. Mohorja, Celje V: Dragoš S. (2011), Avtonomija socialne politike?. *Delavci in delodajalci; revija za delovno pravo in pravo socialne varnosti*, letnik 11, številka 2–3, str. 393–413.

- (1935), *Za nov družbeni red II*. Družba sv. Mohorja, Celje V: Dragoš, S. (2011), Avtonomija socialne politike?. Delavci in delodajalci; revija za delovno pravo in pravo socialne varnosti, letnik 11, številka 2–3, str. 393–413.
- 10. Harvey, D. (2012), *Kratka zgodovina neoliberalizma*, Studia humanitatis, Ljubljana.
- 11. Healy, K. (2000), *Social Work Practices: Contemporary Perspectives on Change*. Thousand Oaks, London.
 - Healy, K. (2005), *Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice*. Basingstoke, Houndmills.
- 12. Hoffman, L., (1994), *A Reflexive Stance for family Therapy*. V: Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2009), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- 13. Humer, Ž., Roksandić, M. (2013), *Protikrizni ukrepi in enakost spolov*. Ženski lobi Slovenije, 2013, Ljubljana.
- 14. Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo (2013), *Ocena učinkov izvajanja socialne zakonodaje*, mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/sociala/ocena_ucinkov_soc_zakonodaja_irssv_2013.pdf (dosegljivo dne 26. 5. 2016).
- 15. Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije in kodeks etičnih načel v socialnem varstvu (2006).
- 16. Kodele, T., Mešl, N. (2015), *Refleksivna uporaba znanja v kontekstu praktičnega učenja*. Socialno delo, letnik 54, številka 3–4, str. 189–203.
- 17. Leskošek, V. (2012), *Moderna sociala – podaljšana roka trga in jeklena pest države*, Sobotna priloga, letnik 54, št. 52 (3. marec 2012), str. 4–6.
- 18. Lessenich, S. (2015), *Ponovno izumljanje socialnega*. Ljubljana: Krtina.
- 19. Marthinsen, E. (2012), *Social work practice and social science history*. V: Marthinsen, E., Julkunen, I. (ur), *Practice research in Nordic social Work*. London: Whiting and Birch V: Čačinovič Vogrinčič, G. (2015): *Soustvarjanje pomoči v socialnem delu: Teoretski koncepti in produkcija novih znanj v raziskovanju prakse*. Socialno delo, letnik 54, številka 3–4, str. 179–187.
- 20. Marovt, A. (2011), *Obremenjenost socialnih delavcev in delavk z administrativnimi opravili*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- 21. Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave (študijsko gradivo za interno uporabo)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- 22. Mešl, N. (2007), *Teorije ravnanja in uspešnosti procesov moči v socialnem delu z*

družinami: doktorska disertacija. Ljubljana: N. Mešl.

- Mešl, N. (2008), *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu. Z družino: procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
 - Mešl, N. (2009), *Kompetentno ravnanje v procesih pomoči: (ne)uporaba teorije v praksi*. Socialna pedagogika, letnik 13, št. 3 (sep. 2009), str. 289–310.
23. Mešl, N., Kodele, T. (2016), *Udejanjanje sodobne doktrine socialnega dela: od obravnavanja strank k sodelovanju z ljudmi*. Socialno delo (v tisku).
24. Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve (2008). *Nacionalno poročilo o strategijah socialne zaščite in socialnega vključevanja za obdobje 2008–2010*. Republika Slovenija.
25. OECD (2015), *Government at a glance 2015*. Pariz: OECD Publishing. Dostopno na www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/4215081e.pdf?expires=1464433811&id=id&accname=guest&checksum=65BF0F90D54204DB2DEB1E05FC20D9CD (28. 5. 2016).
26. Pease, B., Fook, J., (1999), *Transforming Social Work Practice: Postmodern critical perspectives*; Routledge, London, New York. V: Mešl, N. (2007), *Teorije ravnanja in uspešnosti procesov moči v socialnem delu z družinami: doktorska disertacija*. Ljubljana: N. Mešl.
27. Rasmussen, T. (2012), Knowledge production in social work: forming knowledge production. V: Marthinsen, E., Julkunen, I. (ur.), *Practice research in Nordic social work practice*. London: Whiting and Birch.
28. Saleebey, D. (2009), *The strengths perspective in social work practice – Fifth edition*. Boston: Pearson Education, Inc.
29. Schön, D. (1991), *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*; Ashgate-Arena, Aldershot etc. V: Mešl, N. (2007), *Teorije ravnanja in uspešnosti procesov moči v socialnem delu z družinami: doktorska disertacija*. Ljubljana: N. Mešl.
30. Sindikat Mladi Plus (2012), Ob rob novi socialni zakonodaji, mladiplus.si/blog/146-blog-goran-lukic-ob-rob-novi-socialni-zakonodaji (dosegljivo dne 26. 5. 2016).
31. Stoez, D. (2000), 'Renaissance', *Families in Society*, 81(6) (2000), 621–628 V: Healy, K. (2005), *Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice*. Basingstoke, Houndmills.
32. Sunko, B. (et. al.), (2001), *Evalvacija socialnovarstvene storitve »Pomoč družini za dom« in programov psihosocialne pomoči družini v centrih za socialno delo*; Skupnost centrov za socialno delo, Ljubljana.

33. Šugman Bohinc, L. (2013–2014), *Epistemologija socialnega dela – študijsko gradivo – slajdi*. Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
34. Taibbi, M. (2011), *Griftopia – A Story of Bankers, Politicians and the most Audacious Power Grab in American History*, New York: Spiegel & Grau.
35. Taylor, C., White, S. (2000), *Practising reflexivity in health and welfare: making knowlede*, Buckingham: Open University Press. V Kodele, T., Mešl, N. (2015), *Refleksivna uporaba znanja v kontekstu praktičnega učenja*. Socialno delo, letnik 54, številka 3–4, str. 189–203.
36. Turner, F. J. (ed.), (1996), *Social Work Treatment: interlocking theoretical approaches*; The Free Press, New York V Mešl, N. (2007), *Teorije ravnanja in uspešnosti procesov moči v socialnem delu z družinami: doktorska disertacija*. Ljubljana: N. Mešl.

9. PRILOGE

9.1 Obdelava in analiza spletnih vprašalnikov

9.1.1 Anketni vprašalnik za socialne delavke centrov za socialno delo

Anketa o uporabi sodobnih konceptov socialnega dela v institucionalnem okvirju CSD

Spoštovana, spoštovani, sem Andrej Miklavčič, diplomirani socialni delavec in študent magistrskega programa Socialno delo z družino na Fakulteti za socialno delo. V magistrski nalogi želim raziskati, ali imajo v institucionalnem kontekstu centrov za socialno delo socialne delavke in socialni delavci v svoji vsakodnevni praksi možnosti uporabljati sodobne koncepte socialnega dela. Zanima me, ali obstaja prepad med teorijo in prakso, ali praksa zaupa teorijam in akademskim raziskavam. Zanimajo me tisti dejavniki, ki povzročajo to nezaupanje. Pri raziskovanju želim sodelovati s socialnimi delavkami in socialnimi delavci, ki so zaposleni na centrih za socialno delo. V veliko pomoč mi bodo vaši odgovori, ki bodo prispevali k razumevanju uporabe konceptov in bodo prispevali k razvoju znanja, na katerega se opirate pri svojem delu v praksi. Vaši odgovori bodo pomembno prispevali k razvoju razumevanja možnosti uporabe sodobnih konceptov socialnega dela v okviru centrov za socialno delo. Anketa je nekoliko zahtevnejša in za njeno reševanje potrebujete 20 minut časa. Odgovorov na nekatera vprašanja nisem podal vnaprej, ker si res želim slišati vaše mnenje in razmišljanja. Teorija ravnanja v socialnem delu zahteva tesno sodelovanje med vsemi udeleženi v raziskovanju. Potrebujem vašo pomoč, mnenje in perspektivo. Vem, da imate veliko dela in malo časa, zato so vaši odgovori še toliko bolj dragoceni.

Q1 – V zadnjih desetletjih so se v Sloveniji razvili sodobni koncepti socialnega dela. V naslednjih vprašanjih in trditvah želim raziskati vaše razumevanje teh konceptov in dejavnike, ki otežujejo ali olajšajo uporabo teh konceptov.

Q2 – Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

--

Q3 – Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

--

Q4 – Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu. (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)

- ☐ Se strinjam
☐ Se deloma strinjam
☐ Se ne strinjam

Q5 – Utemelji.

--

Q6 – Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela. (se strinjam, se deloma strinjam, se ne

strinjam)

- ☐ Se strinjam
☐ Se deloma strinjam
☐ Se ne strinjam

Q7 - Utemelji.

Q8 – Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke, socialnega delavca za to, da bo sodobne koncepte uporabljala, uporabljal v praksi.

- ☐ Se strinjam
☐ Se deloma strinjam
☐ Se ne strinjam

Q9 – Utemelji.

Q10 – V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi.

- ☐ Se strinjam
☐ Se deloma strinjam
☐ Se ne strinjam

Q11 – Utemelji.

Q12 – Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov.

- ☐ Se strinjam
☐ Se deloma strinjam
☐ Se ne strinjam

Q13 – Utemelji.

Q14 – Kateri dejavniki vam olajšajo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

IF (1)

Q15 – Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Q16 - Kaj potrebuje socialna delavka, da v praksi uporablja sodobne koncepte socialnega dela?

Q17 – Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Q21 – Kakšno teorijo pogrešate? Kaj od teorije pričakujete?

Q24 – Delovni odnos je temeljni sodobni koncept socialnega dela. Zanima me, ali elemente delovnega odnosa poznate in/ali jih uporabljate pri svojem delu v procesih podpore in pomoči?

	Element poznam in ga redno uporabljam	Element poznam in ga občasno uporabljam	Element poznam in ga ne uporabljam	Elementa ne poznam	Vpišite besedilo
Doogovor o sodelovanju	☐	☐	☐	☐	☐
Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	☐	☐	☐	☐	☐
Osebno vodenje	☐	☐	☐	☐	☐
Perspektiva moči	☐	☐	☐	☐	☐
Etika udeležnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Znanje za ravnanje	☐	☐	☐	☐	☐
Ravnanje s sedanjostjo	☐	☐	☐	☐	☐

9.1.2 Popis odgovorov in označevanje pojmov

Vprašanje A: Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

1. moje področje dela je tako zahtevno, da se opiram na vse, kar sem se tekom izobraževanja naučila (A1) in pridobila skozi izkušnji dela z ljudmi (A24)
2. zakonodaja iz različnih področij (A2), konstruktivistična epistemologija (A3)
3. skupnostno delo (A4)
4. zakonske podlage (A5)
5. delovni odnos (A6) -skupaj z udeležencem (A7) -dogovor (A8) -dodajanje moči (A9) -podelitev znanja
6. koncept vzpostavitve delavnega odnosa pri delu s posameznikom in z družino (A10)
7. aktivno poslušanje (A11), opolnomočenje (A12), delo s stranko in ne namesto nje
8. različne koncepte
9. koncepte postmoderne (A27)
10. socialni transferji (A13)
11. strokovna znanja, ki sem jih pridobila s študijem socialnega dela. (A23)
12. koncept delovnega odnosa (A14)
13. na znanje pridobljeno tekom študija (koncept delovnega odnosa...) (A15)
14. aktivna komunikacija (A16)
15. perspektiva moči uporabnika (A17), osebno vodenje (A18), definicija problema na način tukaj in zdaj (A19)
16. socialno delo z družino in posameznikom (A20)
17. opolnomočenje(A21)
18. znanje za ravnanje (A25), delovni odnos (A26), interdisciplinarnost, jezik v sd (A22)
19. delo z otroci in mladostniki

Vprašanje B: Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

1. odgovor enak prejšnjemu (moje področje dela je tako zahtevno, da se opiram na vse, kar sem se tekom izobraževanja naučila in pridobila skozi izkušnji dela z ljudmi)
2. pedagogika(B1), socialologija (B2), psihologija (B3)
3. trnsakcijska analiza (B4)
4. znanja pridobljena z dodatnim izobraževanjem (B5)
5. dolgoletne delovne izkušnje v delu z ljudmi (B6)
6. znanja s področja mediacije (B7)
7. strokovna
8. vseživljenjska (B21), posluh in občutek za ljudi (B8)
9. različna znanja
10. vzpostavljanje delovnega odnosa (B9)
11. zakonska podlaga (B10)
12. znanja, ki jih pridobim z seminarji, delavnicami in študijem strokovne literatuer (B11)
13. poznavanje zakonodaje (B11)
14. pridobljena z dodatnim izobraževanjem in usposabljanjem (B12) (realitetna terapija (B13)...) (B12)
15. izkušnje (B14)
16. vedno skupaj z uporabnikom in nikoli namesto njega sprejemati odločitve (B22), pomembnost perspektive moči (B23) in znanja
17. /
18. pravna (B 17), psihološka (B18), psihoterapevtska (B19)
19. psihoterapevtska (B20)

Vprašanje C: Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)

- Se strinjam: 7
- Se deloma strinjam: 6
- Se ne strinjam: 2

Utemelji

1. "pričakovanja" sodobnih konceptov presegajo realnost prakse, torej, v praksi jim iz povsem objektivnih razlogov ni mogoče ves čas slediti (C1)
2. /
3. zagotovo so sodobni koncepti opora, a neštokrat prinašajo tudi obilico dodatnih (birokratskih) ovir (C2)
4. smernice pri socialnem delu (C3)
5. ker je praksa daleč od teorije (C4)
6. na csd je možno opravljati čedalje manj socialnega dela (C5)
7. gre za temeljne načine in pristope v socialnem delu (C6)
8. so naša biblija (C7)
9. o novostih v socialnem delu in sodobnih konceptih so soc.del. v praksi neobveščeni, razen če sami iščejo in posegajo po člankih in objavah. (C8)
10. uporabnika opolnomoči in strokovnemu delavcu postavlja smernice dela (C9)
11. ker je delo v zvezi z nalogami po zupjs in zsvarpre omejeno na uporabo teh zakonov
12. x

Vprašanje D: Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela. (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)

- Se strinjam 7
- Se deloma strinjam 6
- Se ne strinjam 2

Utemelji:

1. isto kot že navedeno v pojasnilu pri prejšnjem vprašanju. ("pričakovanja" sodobnih konceptov presegajo realnost prakse, torej, v praksi jim iz povsem objektivnih razlogov ni mogoče ves čas slediti (D1))
2. /
3. učinki so boljši, preglednejši in hitrejši (D2)
4. sodobni pristopi v skladu z doktrino socialnega dela (D3)
5. tudi če jih kdaj ne uporabljam zavestno sem jih ponotranjila (D4)
6. ker o njih nisem obveščena- (D5) med delovnim časom nimam časa študirati novosti, seminarjev/izobraževanja na to temo ni, ali pa ni denarja za plačilo (D6), svoj osebni čas pa raje porabim za regeneracijo po stresnem delovniku (D7)
7. kot sem že omenila, sledim uporabniku in skupaj z njim delamo na iskanju ustreznih rešitev ali smernic.
8. za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev uporaba zgoraj navedenih konceptov ni mogoča (D8)
9. x

Vprašanje E: Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke, socialnega delavca za to, da bo sodobne koncepte uporabljala, uporabljal v praksi.

- Se strinjam: 6
- Se deloma strinjam: 6
- Se ne strinjam: 3

Utemelji.

1. že pojasnjeno.
2. /
3. ker odločitev posameznika pri sprejetju nekih strategij, konceptov dela ni ključna. (E1)
4. ne uporabljati koncepte pomeni, ne opravljati dela v skladu z doktrino (E2)
5. koncepti socialnega dela so temelj za socialno delo in je naše vodilo, v nasprotnem primeru bi vsi lahko delali socialno delo (E3)
6. mislim, da sem svoj odgovor utemeljila že v zgornjem komentarju
7. to ne bi smela biti osebna odločitev ali bom sledila ali ne. sodobni koncepti so nastali zato, da se uporabnika opolnomoči, da se njemu daje težišče. socialna delavka/delavec bo samo tekom prakse in upoštevanja konceptov socialnega dela razvijal stroko in profesijo socialnega dela in da bogatil s svojimi izkušnjami (E4)
8. če to omogoča delovno mesto, katerega opravljaš (E5)
9. x

Vprašanje F: V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi

1. Se strinjam 6
2. Se deloma strinjam 8
3. Se ne strinjam 1

Utemelji

1. odvisno od posameznega strokovnega delavca, njegove učljivosti in pripravljenosti na spremembe razmišljanj in ravnanj (F1)
2. praksa, nepovezano izobraževanje s prakso, delo zelo specifično in se prilagaja trenutnim potrebam in stanjem (F2)
3. to ni samo v socialnem delu, je povsod, večino teoretskega znanja se aplicira v praktično delo. (F3)
4. /
5. vsebina dela na posameznih področjih je izbirokratizirana (F4)
6. ker moramo upoštevati zakonske predpise, ki pa dostikrat ne upoštevajo individualnost vsakega posameznika (F5)
7. zaradi birokratskih zadev (F6), pomanjkanja časa, (F11)
8. praksa, kakršna koli že je izhaja iz teoretskega znanja, so pa razhajanja- mislim da vedno večja, ker se teorija trenutno razvija sama zase, prenosov v prakso pa ni, (F7) razen ko se zaposlijo (če jim usoda nakloni to milost) mlajše generacije. (F8) starejših generacij nihče ne seznaja z novostmi (F12)
9. človek ne more biti postavljen v en sistem, kjer so navedena neka navodila za vse enako, kot po nekem vzorcu, vsak pride s svojo izkušnjo, preteklostjo, dogodkom, ravno v tem je izjemno bogastvo in hkrati zanka razvoja stroke, če se s uporabnikom dela po nekem vzorcu, lahko spregledaš veliko potenciala ali kakšno dobro lastnost, socialni delavec mora biti v svojem delu radoveden in raziskovalen. (F9)
10. obdelava ogromnih količin podatkov (F10)
11. x

Vprašanje G: Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov

- Se strinjam 6
- Se deloma strinjam 5
- Se ne strinjam 4

Utemelji.

1. že pojasnjeno.
2. samo obremenitev delavcev, ki ne zmoremo najosnovnejšega (G1)
3. komu pa so potem namenjeni???
4. /
5. tudi v okviru institucije je mogoče uporabljati sodobne koncepte (G2)
6. velikokrat ni časa in prostora (G3)
7. grozljiv obseg administrativnega služenja državi komaj še dopušča pravo socialno delo z ljudmi (G4)
8. ravno zaradi prevelike birokratizacije in določenih sivih polj, ki niso jasno navedene kot pooblastila ali naloge (npr. stiki pod nadzorom), je toliko težje delati in razvijati prakso socialnega dela, (G5) saj v družbi socialno delo nima hrbtenice, žalostno je, da že med samimi strokovnjaki ni neke enotnosti in skupnega razvijanja stroke, kar pa še dodatno bega nas, ki delamo v praksi. (G6)
9. upoštevati je potrebno delovno mesto (G7)
10. x

Vprašanje H: Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

1. Bhashasjh
2. čas v povezavi z obširnostjo delovnega področja (H1), birokratizacija (H2), strah pred odškodninsko odgovornostjo, kar vodi v formalizacijo dela (H3)
3. tekoče izobraževanje, dopolnjevanje,
4. preveč birokratskega dela. (H4)
5. premalo časa (H5), preveč birokratskih zapisov v več bazah (H14)
6. preobremenjenost na delu zupjs-a (H6), nadomestne kazni, ki so absolutno administrativno (H6) delo, saj zaradi obsega dela je nemogoče uporabiti sodobne pristope (H7)
7. neprostovoljni uporabniki (H8) in pomanjkanje časa (H9) ter upravni postopek, je tudi odvisno od področja

- dela, ki ga delavka opravlja
8. pomanjkanje časa (H10) in [pomanjkanje] denarja, ki ga institucija porablja za izobraževanje kadra (H11)
 9. pomanjkanje časa za uporabnika ravno zaradi tolikšnega beleženja in zapisovanja (H12), zaradi "strahu" pred odvzeti in tožbami.(H13)

Vprašanje I: Kaj potrebuje socialna delavka, da v praksi uporablja sodobne koncepte socialnega dela?

1. ajhgasfasj
2. dobro argumentirana stališča v primeru, ko se stvari zapletejo (I1)
3. spodobnost empatije (I2), povezovanja različnih področij, dobro verbalno in pisno opremljenost, (I3)
4. znanje in pripravljenost si ga pridobiti (I4), sodelovanje z drugimi. (I5)
5. človeškost
6. čas (I6)
7. najprej znanje (I7), osebno motivacijo (I8), dovolj časa (I9)
8. čas (I10) in posluh vodstva z izobraževanje (I11)
9. direktorja, ki razume in zna prisluhniti, ki dovoli in podpira razvijanje novih projektov (I12), da je socialna delavka učljiva in se izobražuje in evalvira svoje delo ter tako sama sebi omogoča skozi že znane koncepte dela, nove oblike dela, prakse (I13)

Vprašanje J: Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

1. jhasdgqwuwzq
2. prenos določenih jp na sodišča (J1), prestrukturiranje csd-jev, katero je že nekaj časa v pripravi (J2)
3. več strokovnih delavcev (J3)
4. nekatere spremembe zakonskih podlag.
5. manj birokratskih zapisov (J4), več kadra (J5)
6. izločiti administracijo iz socialnega dela (J6)
7. več zaposlenih (J7), več časa za posameznega uporabnika (J8), morda tudi drugačna razdelitev del in nalog (J9)
8. ločiti administriranje državi od socialnega dela z ljudmi v stiskah in težavah (J10)
9. več posluha v lokalnem okolju za financiranje projektnega dela izobraženih in izkušenih socialnih delavk (J11), več poguma pri samih zaposlenih na csd-ju, da bi se lotili takšnih projektov

Vprašanje K: Kakšno teorijo pogrešate? Kaj od teorije pričakujete?

1. ihsxiqwhsdqwi
2. /
3. komunikacije- boljše delo s strankami (K1)
4. takšno teorijo, ki je v "službi"prakse in je tudi nastala v praksi. (K2)
5. je ne pogrešam; praksa, poznavanje zakonodaje in občutek za ljudi so tisto, kar mi pomaga pri delu (K3)
6. smernice za delo (K4)
7. morda več o delu z neprosto voljnimi uporabniki (K5)
8. pogrešam teorijo o motiviranju strank, ker šele človek, ki je motiviran za reševanje svoje situacije, jo tudi aktivno rešuje (K6)
9. pogrešam teorijo, ki bi izhajala iz izkušenj uporabnika in strokovnega delavca. (K7) zaposleni na csd-jih imamo ogromno podlage za pisanje lastnih zaznav in pogledov, vendar se tega kar ne lotevamo. (K8) od teorije pričakujem podlago za moje delo in da bom lahko to nadgrajevala in dopolnjevala (K9)

Vprašanje L: Delovni odnos je temeljni sodobni koncept socialnega dela. Zanima me, ali elemente delovnega odnosa poznate in ali jih uporabljate pri svojem delu v procesih podpore in pomoči?

	Element poznam in ga redno uporabljam	Element poznam in ga občasno uporabljam	Element poznam in ga ne uporabljam	Elementa ne poznam
Dogovor o sodelovanju	4	3	1	0
Instrumentalna definicija problema in soustvarjanja	6	1	1	

rešitev				
Osebnostno vodenje	4	3	1	0
Perspektiva moči	3	4	0	1
Etika udeležnosti	3	3	0	2
Znanje za ravnanje	4	3	0	1
Ravnanje s sedanjostjo	6	1	0	1

9.1.3 Pripisovanje pojmov empiričnim opisom in združevanje sorodnih pojmov v kategorije

Vprašanje A: Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
se opiram na vse, kar sem se tekom izobraževanja naučila (A1)	Znanje pridobljeno na FSD	Drugo	Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?
zakonodaja iz različnih področij (A2)	Pravno znanje	Druga socialnodelovna znanja	
konstruktivistična epistemologija (A3)	Konstruktivistična epistemologija	Druga socialnodelovna znanja	
skupnostno delo (A4)	Skupnostno socialno delo	Druga socialnodelovna znanja	
zakonske podlage (A5)	Pravno znanje	Druga socialnodelovna znanja	
delovni odnos (A6)	Delovni odnos	Delovni odnos	
skupaj z udeležencem (A7)	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	Elementi delovnega odnosa	
dogovor (A8)	Dogovor o sodelovanju	Elementi delovnega odnosa	
dodajanje moči (A9)	Perspektiva moči	Elementi delovnega odnosa	
koncept vzpostavitve delavnega odnosa pri delu s posameznikom in družino (A10)	Delovni odnos	Delovni odnos	
aktivno poslušanje (A11)	Tehnika aktivnega poslušanja	Druga socialnodelovna znanja	
opolnomočenje (A12)	Perspektiva moči	Elementi delovnega odnosa	
koncepte postmoderne (A27)	Postmodernizem	Druga socialnodelovna znanja	
socialni transferji (A13)	Socialno varstveni prejemki	Drugo	
koncepti delovnega odnosa (A14)	Delovni odnos	Delovni odnos	

koncept delovnega odnosa (A15)	Delovni odnos	Delovni odnos	
aktivna komunikacija (A16)	Tehnika aktivnega poslušanja	Druga socialnodelovna znanja	
perspektiva moči uporabnika (A17)	Perspektiva moči	Elementi delovnega odnosa	
osebno vodenje (A18)	Osebno vodenje	Elementi delovnega odnosa	
definicija problema na način tukaj in zdaj (A19)	Usmerjenost v tukaj in zdaj	Druga socialnodelovna znanja	
opolnomočenje(A21)	Perspektiva moči	Elementi delovnega odnosa	
znanje za ravnanje (A25)	Znanje za ravnanje	Elementi delovnega odnosa	
delovni odnos (A26)	Delovni odnos	Delovni odnos	
jezik v sd (A22)	Jezik socialnega dela	Elementi delovnega odnosa	
strokovna znanja, ki sem jih pridobila s študijem socialnega dela. (A23)	Znanje pridobljeno na FSD	Drugo	
Se opiram na znanje,... pridobila skozi izkušnji dela z ljudmi (A24)	Delovne izkušnje	Drugo	

Vprašanje B: Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
pedagogika(B1)	Pedagoška znanja	Znanja drugih strok	Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?
sociologija (B2)	Sociološka znanja	Znanja drugih strok	
psihologija (B3)	Psihološka znanja	Znanja drugih strok	
trnsakcijska analiza (B4)	Psihoterapevtska znanja	Psihoterapevtska znanja	
znanja pridobljena z dodatnim izobraževanjem (B5)	Pomen dodatnega izobraževanja	Pomen dodatnega izobraževanja	
dolgoletne delovne izkušnje v delu z ljudmi (B6)	Delovne izkušnje	Drugo	
Znanja s področja mediacije (B7)	Znanja s področje mediacije	Mediacija	
posluh in občutek za ljudi (B8)	Občutek za delo z ljudmi	Drugo	
vseživljenjska (B21),	Življenjske izkušnje	Drugo	
vzpostavljanje delovnega odnosa (B9)	Delovni odnos	Socialnodelovna znanja	
zakonska podlaga (B10)	Pravna znanja	Znanja drugih strok	

znanja, ki jih pridobim z seminarji, delavnicami in študijem strokovne literatuer (B11)	Pomen dodatnega izobraževanja	Pomen dodatnega izobraževanja	
poznavanje zakonodaje (B11)	Pravna znanja	Znanja drugih strok	
pridobljena z dodatnim izobraževanjem in usposabljanjem (B12)	Pomen dodatnega izobraževanja	Pomen dodatnega izobraževanja	
realitetna terapija (B13)	Psihoterapevtska znanja	Psihoterapevtska znanja	
pravna (B 17)	Pravna znanja	Znanja drugih strok	
psihološka (B18)	Psihološka znanja	Znanja drugih strok	
psihoterapevtska (B19)	Psihoterapevtska znanja	Psihoterapevtska znanja	
psihoterapevtska (B20)	Psihoterapevtska znanja	Psihoterapevtska znanja	
vedno skupaj z uporabnikom in nikoli namesto njega sprejemati odločitve (B22)	Soustvarjanje procesa podpore in pomoči	Socialnodelovna znanja	
perspektive moči (B23)	Perspektiva moči	Socialnodelovna znanja	

Vprašanje C: Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)

- Se strinjam: 7
- Se deloma strinjam: 6
- Se ne strinjam: 2

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
\ "pričakovanja" sodobnih konceptov presegajo realnost prakse, torej, v praksi jim iz povsem objektivnih razlogov ni mogoče ves čas slediti (C1)	Kontekst prakse ne omogoča (vedno) uporabe teoretskega znanja	Se deloma strinjam	Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)
zagotovo so sodobni koncepti opora, a nešteto krat prinašajo tudi obilico dodatnih (birokratskih) ovir (C2)	Institucionalni okvir CSD duši socialno delo	Se deloma strinjam	
smernice pri socialnem delu (C3)	Teorija kot opora v praksi	Se deloma strinjam	
ker je praksa daleč od teorije (C4)	Razkorak med teorijo in prakso	Se deloma strinjam	
na csd je možno opravljati čedalje manj socialnega dela (C5)	Institucionalni okvir CSD duši socialno delo	Se deloma strinjam	
gre za temeljne načine in pristope v socialnem delu (C6)	Teorija kot opora v praksi	Se strinjam	
so naša biblija (C7)	Teorija kot opora v praksi	Se strinjam	

o novostih v socialnem delu in sodobnih konceptih so soc.del. v praksi neobveščeni, razen če sami iščejo in posegajo po člankih in objavah. (C8)	Nepoznavanje teorije socialnih delavk	Se ne strinjam	
uporabnika opolnomoči in strokovnemu delavcu postavlja smernice dela (C9)	Teorija kot opora v praksi	Se strinjam	

Vprašanje D: Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela. (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)

- Se strinjam 7
- Se deloma strinjam 6
- Se ne strinjam 2

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
\ "pričakovanja" sodobnih konceptov presegajo realnost prakse, torej, v praksi jim iz povsem objektivnih razlogov ni mogoče ves čas slediti (D1)	Kontekst prakse ne omogoča (vedno) uporabe teoretskega znanja	Se deloma strinjam	Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela. (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)
učinki so boljši, preglednejši in hitrejši (D2)	Teorija pripomore h kvalitetnejši praksi	Se strinjam	
sodobni pristopi v skladu z doktrino socialnega dela (D3)	Teorija pripomore h kvalitetnejši praksi	Se strinjam	
tudi če jih kdaj ne uporabljam zavestno sem jih ponotranjila (D4)	Privzeta teorija ravnanja	Se strinjam	
ker o njih nisem obveščena (D5)	Nepoznavanje konceptov	Se ne strinjam	
med delovnim časom nimam časa študirati novosti, seminarjev/izobraževanja na to temo ni, ali pa ni denarja za plačilo (D6)	Pomanjkanje priložnosti za dodatno izobraževanje	Se ne strinjam	
osebni čas pa raje porabim za regeneracijo po stresnem delovniku (D7)	Stresnost dela onemogoča dodatno izobraževanje	Se ne strinjam	
za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev uporaba zgoraj navedenih konceptov ni mogoča (D8)	Priznavanje socialnovarstvenih pravic ne zahteva socialnovarstvenega ravnanja	Se deloma strinjam	

Vprašanje E: Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke, socialnega delavca za to, da bo sodobne koncepte uporabljala, uporabljal v praksi.

- Se strinjam: 6
- Se deloma strinjam: 6
- Se ne strinjam: 3

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
odločitev posameznika pri sprejetju nekaj strategij, konceptov dela ni ključna. (E1)	Vpliv konteksta prakse	Se ne strinjam	Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke, socialnega delavca za to, da bo sodobne koncepte uporabljala, uporabljal v praksi. S predlogi avtoric se strinjam, ker se v svojih predlogih opirata na znanje in koncepte socialnega dela. V procesih produkcije znanja zagovarjata dialog, povezovanje in participacijo, kjer se slišijo vsi glasovi. Tudi sam zagovarjam to stališče. Bistveno je povezovanje vseh udeleženi na področju socialnega varstva in socialne politike.
ne uporabljati koncepte pomeni, ne opravljati delo v skladu z doktrino (E2)	Uporaba teorije kot strokovna in etična nujnost prakse	Se ne strinjam	
koncepti socialnega dela so temelj za socialno delo in je naše vodilo, v nasprotnem primeru bi vsi lahko delali socialno delo (E3)	Uporaba teorije kot strokovna in etična nujnost prakse	Se deloma strinjam	
to ne bi smela biti osebna odločitev ali bom sledila ali ne. sodobni koncepti so nastali zato, da se uporabnika opolnomoči, da se njemu daje težišče. socialna delavka/delavec bo samo tekom prakse in upoštevanja konceptov socialnega dela razvijal stroko in profesijo socialnega dela in da bogatil s svojimi izkušnjami (E4)	Uporaba teorije kot strokovna in etična nujnost prakse	Se ne strinjam	

Vprašanje F: V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi

1. Se strinjam 6
2. Se deloma strinjam 8
3. Se ne strinjam 1

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
odvisno od posameznega strokovnega delavca, njegove učljivosti in pripravljenosti na spremembe razmišljanj in ravnanj (F1)	Osebna odločitev socialne delavke za uporabo teoretskega znanja	Se deloma strinjam	V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi
nepovezano izobraževanje s prakso, delo zelo specifično in se prilagaja trenutnim potrebam in stanjem (F2)	Ni povezave med teorijo in prakso	Se strinjam	

to ni samo v socialnem delu, je povsod. večino teoretskega znanja se aplicira v praktično delo. (F3)	Teoretsko znanje se (večinoma) uporabi v praksi	Se deloma strinjam
vsebina dela na posameznih področjih je izbirokratizirana (F4)	Birokracija	Se deloma strinjam
ker moramo upoštevati zakonske predpise, ki pa dostikrat ne upoštevajo individualnost vsakega posameznika (F5)	Kontekst prakse omejuje uporabo teorij	Se strinjam
zaradi birokratskih zadev (F6),	Birokracija	Se deloma strinjam
praksa, kakršna koli že je izhaja iz teoretskega znanja. so pa razhajanja- mislim da vedno večja, ker se teorija trenutno razvija sama zase, prenosov v prakso pa ni, (F7)	Ni povezave med teorijo in prakso	Se deloma strinjam
Razen ko se zaposlijo (če jim usoda nakloni to milost) mlajše generacije. (F8)	Pomanjkanje mladih socialnih delavk	Se deloma strinjam
človek ne more biti postavljen v en sistem, kjer so navedena neka navodila za vse enako, kot po nekem vzorcu. vsak pride s svojo izkušnjo, preteklostjo, dogodkom. ravno v tem je izjemno bogastvo in hkrati zanka razvoja stroke. če se s uporabnikom dela po nekem vzorcu, lahko spregledaš veliko potenciala ali kakšno dobro lastnost, socialni delavec mora biti v svojem delu radoveden in raziskovalen. (F9)	Teorija ne more odgovoriti na edinstvenost problemskih situacij	Se strinjam
obdelava ogromnih količin podatkov (F10)	Kontekst prakse omejuje uporabo teorij	Se deloma strinjam
pomanjkanja časa, (F11)	Pomanjkanje časa	Se deloma strinjam
starejših generacij nihče ne seznaja z novostmi (F12)	Pomanjkanje dodatnih izobraževanj	Se deloma strinjam

Vprašanje G: Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov

- Se strinjam 6
- Se deloma strinjam 5
- Se ne strinjam 4

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
samo obremenitev delavcev, ki ne zmoremo najosnovnejšega (G1)	Sodobni SD koncepti kot obremenitev	Se ne strinjam	Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov
tudi v okviru institucije je mogoče uporabljati sodobne koncepte (G2)	Uporaba teoretskega SD znanja na CSD je mogoča	Se deloma strinjam	
velikokrat ni časa in prostora (G3)	Pomanjkanje časa	Se strinjam	
grozljiv obseg administrativnega služenja državi komaj še dopušča pravo socialno delo z ljudmi (G4)	Birokracija	Se strinjam	
ravno zaradi prevelike birokratizacije in določenih sivih polj, ki niso jasno navedene kot pooblastila ali naloge (npr. stiki pod nadzorom), je toliko težje delati in razvijati prakso socialnega dela, (G5)	Birokracija	Se strinjam	
v družbi socialno delo nima hrbtenice. žalostno je, da že med samimi strokovnjaki ni neke enotnosti in skupnega razvijanja stroke, kar pa še dodatno bega nas, ki delamo v praksi. (G6)	Pomanjkanje skupnega načina produkcije znanja, kar bega prakse	Se strinjam	
upoštevati je potrebno delovno mesto (G7)	Upoštevanje konteksta prakse	Se ne strinjam	

Vprašanje H: Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
čas v povezavi z obširnostjo delovnega področja (H1)	Prevelik obseg dela	Prevelik obseg dela	Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
birokratizacija (H2)	Birokracija	Birokracija	
Strah pred odškodninsko odgovornostjo, kar vodi v formalizacijo dela (H3)	Strah pred pravnimi posledicami	Strah pred pravnimi posledicami	
preveč birokratskega dela. (H4)	Birokracija	Birokracija	
premalo časa (H5)	Pomanjkanje časa	Pomanjkanje časa	
preveč birokratskih zapisov v več bazah (H14)	Birokracija	Birokracija	

preobremenjenost na delu zupjs-a (H6)	Prevelik obseg dela	Prevelik obseg dela	
nadomestne kazni , ki so absolutno administrativno (H6)	Birokracija	Birokracija	
zaradi obsega dela je nemogoče uporabiti sodobne pristope (H7)	Prevelik obseg dela	Prevelik obseg dela	
neprostovoljni uporabniki (H8)	Neprostovoljne transakcije v SD	Drugo	
pomanjkanje časa (H9)	Pomanjkanje časa	Pomanjkanje časa	
pomanjkanje časa (H10)	Pomanjkanje časa	Pomanjkanje časa	
[pomanjkanje] denarja, ki ga institucija porablja za izobraževanje kadra (H11)	Pomanjkanje sredstev za izobraževanja	Drugo	
omanjkanje časa za uporabnika ravno zaradi tolikšnega beleženja in zapisovanja (H12)	Birokracija	Birokracija	
zaradi "strahu" pred odvetniki in tožbami.(H13)	Strah pred pravnimi posledicami	Strah pred pravnimi posledicami	

Vprašanje I: Kaj potrebuje socialna delavka, da v praksi uporablja sodobne koncepte socialnega dela?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
dobro argumentirana stališča v primeru, ko se stvari zapletejo (I1)	Sposobnost, da ubesedimo in zagovarjamo proces dela	Jezik SD	Kaj potrebuje socialna delavka, da v praksi uporablja sodobne koncepte socialnega dela?
sposobnost empatije (I2)	Empatija	Drugo	
dobro verbalno in pisno opremljenost, (I3)	Sposobnost, da ubesedimo in zagovarjamo proces dela	Jezik SD	
znanje in pripravljenost si ga pridobiti (I4)	Pripravljenost za učenje socialne delavke, Želja po znanju in pridobivanju znanja	Osebna motivacija	
sodelovanje z drugimi. (I5)	Sogovorniki	Drugo	
čas (I6)	Čas	Čas	
znanje (I7)	Znanje	Znanje	
osebno motivacijo (I8)	Osebna motivacija	Osebna motivacija	
dovolj časa (I9)	Čas	Čas	
čas (I10)	Čas	Čas	
posluh vodstva z izobraževanje (I11)	Podpora vodstva CSD	Podpora konteksta prakse	
direktorja, ki razume in zna prisluhniti, ki dovoli in podpira razvijanje novih projektov (I12)	Podpora vodstva CSD	Podpora konteksta prakse	

da je socialna delavka učljiva in se izobražuje (I13)	Želja po znanju in pridobivanju znanja	Znanje	
[socialna delavka] evalvira svoje delo ter tako sama sebi omogoča skozi že znane koncepte dela, nove oblike dela, prakse (I14)	Refleksija in evalvacija lastnega dela s pomočjo teoretskega znanja	Refleksija prakse s teoretskim znanjem	

Vprašanje J: Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
prenos določenih jp na sodišča (J1)	Prenos javnih pooblastil na druge inštitucije	Zakonske in strukturne spremembe	Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
prestrukturiranje csd-jev, katero je že nekaj časa v pripravi (J2)	Reorganizacija CSD	Zakonske in strukturne spremembe	
več strokovnih delavcev (J3)	Potreba po zaposlovanju socialnih delavk	Zaposlovanje socialnih delavk	
manj birokratskih zapisov (J4)	Preveč zapisovanja	Birokracija	
več kadra (J5)	Potreba po zaposlovanju socialnih delavk	Zaposlovanje socialnih delavk	
izločiti administracijo iz socialnega dela (J6)	Preveč administrativnega dela	Birokracija	
več zaposlenih (J7)	Potreba po zaposlovanju socialnih delavk	Zaposlovanje socialnih delavk	
več časa za posameznega uporabnika (J8)	Več časa za delo z uporabnikom	Čas	
drugačna razdelitev del in nalog (J9)	Reorganizacija dela na CSD	Zakonske in strukturne spremembe	
ločiti administriranje državi od socialnega dela z ljudmi v stiskah in težavah (J10)	Preveč administrativnega dela	Birokracija	
več posluha v lokalnem okolju za financiranje projektnega dela izobraženih in izkušenih socialnih delavk (J11)	Financiranje projektov v lokalnem okolju	Zakonske in strukturne spremembe	

Vprašanje K: Kakšno teorijo pogrešate? Kaj od teorije pričakujete?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
komunikacije- boljše delo s strankami (K1)	Vzpostavljanje odnosa z uporabniki	Znanje za delo z uporabniki	Kakšno teorijo pogrešate? Kaj od teorije pričakujete?

takšno teorijo, ki je v "službi" prakse in je tudi nastala v praksi. (K2)	Teorija, ki nastane v praksi	Produkcija znanja v sodelovanju teorije in prakse	
je ne pogrešam; praksa, poznavanje zakonodaje in občutek za ljudi so tisto, kar mi pomaga pri delu (K3)	Zanašanje na izkušnje, zakonodajo, občutek v praksi.	Teorija SD ni potrebna	
smernice za delo (K4)	Teorija kot opora pri delu	Teorija kot opora pri delu	
več o delu z neprostopoljnimi uporabniki (K5)	Neprostopoljne transakcije	Znanje za delo z uporabniki	
pogrešam teorijo o motiviranju strank, ker šele človek, ki je motiviran za reševanje svoje situacije, jo tudi aktivno rešuje (K6)	Motiviranje uporabnikov	Znanje za delo z uporabniki	
pogrešam teorijo, ki bi izhajala iz izkušenj uporabnika in strokovnega delavca. (K7)	Vključenost uporabnikov in socialnih delavk v proces produkcije znanja	Produkcija znanja v sodelovanju teorije in prakse	
zaposleni na csd-jih imamo ogromno podlage za pisanje lastnih zaznav in pogledov, vendar se tega kar ne lotevamo. (K8)	Vključenost socialnih delavk v proces produkcije znanja	Produkcija znanja v sodelovanju teorije in prakse	
Od teorije pričakujem podlago za moje delo in da bom lahko to nadgrajevala in dopolnjevala (K9)	Teorija kot opora pri delu	Teorija kot opora pri delu	

Vprašanje L: Delovni odnos je temeljni sodobni koncept socialnega dela. Zanima me, ali elemente delovnega odnosa poznate in ali jih uporabljate pri svojem delu v procesih podpore in pomoči?

	Element poznam in ga redno uporabljam	Element poznam in ga občasno uporabljam	Element poznam in ga ne uporabljam	Elementa ne poznam
Dogovor o sodelovanju	4	3	1	0
Instrumentalna definicija problema in soustvarjanja rešitev	6	1	1	
Osebno vodenje	4	3	1	0
Perspektiva moči	3	4	0	1
Etika udeležnosti	3	3	0	2
Znanje za ravnanje	4	3	0	1
Ravnanje s sedanjostjo	6	1	0	1

9.1.4 Osno kodiranje

Vprašanje A: Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?	Delovni odnos	Delovni odnos	A6, A10, A14, A15, A26
	Elementi delovnega odnosa	Perspektiva moči	A9, A12, A17, A21
		Dogovor o sodelovanju	A8
		Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	A7,
		Znanje za ravnanje	A25
		Jezik socialnega dela	A22
		Osebnostno vodenje	A18
	Druga socialnodelovna znanja	Pravno znanje	A2, A5
		Skupnostno socialno delo	A4
		Tehnika aktivnega poslušanja	A11, A16
		Usmerjenost v tukaj in zdaj	A19
		Konstruktivistična epistemologija	A3
		Postmodernizem	A27
	Drugo	Znanje pridobljeno na FSD	A1, A23
		Socialno varstveni prejemki	A13
		Delovne izkušnje	A2

Vprašanje B: Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?	Znanja drugih strok	Pedagoška znanja	B1
		Sociološka znanja	B2
		Psihološka znanja	B3, B18
		Pravna znanja	B10, B11, B17
	Psihoterapevtska znanja	Psihoterapevtska znanja	B4, B13, B19, B20
	Pomen dodatnega izobraževanja	Pomen dodatnega izobraževanja	B5, B11, B12
	Drugo	Delovne izkušnje	B6,
		Občutek za delo z ljudmi	B8
		Življenjske izkušnje	B21

Vprašanje C: Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)

- Se strinjam: 7
- Se deloma strinjam: 6
- Se ne strinjam: 2

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Sodobne koncepte socialnega dela razumem kot oporo pri svojem delu (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)	Se strinjam	Teorija kot opora v praksi	C6, C7, C9
	Se deloma strinjam	Kontekst prakse ne omogoča (vedno) uporabe teoretskega znanja	C1
		Institucionalni okvir CSD duši socialno delo	C2, C5
		Teorija kot opora v praksi	C3
		Razkorak med teorijo in prakso	C4
	Se ne strinjam	Nepoznavanje teorije socialnih delavk	C8

Vprašanje D: Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela. (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)

- Se strinjam 7
- Se deloma strinjam 6
- Se ne strinjam 2

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Pri svojem delu uporabljam sodobne koncepte socialnega dela. (se strinjam, se deloma strinjam, se ne strinjam)	Se strinjam	Teorija pripomore h kvalitetnejši praksi	D2, D3
		Privzeta teorija ravnanja	D4
	Se deloma strinjam	Kontekst prakse ne omogoča (vedno) uporabe teoretskega znanja	D1

		Priznavanje socialnovarstvenih pravic ne zahteva socialnodelovnega ravnanja	D8
	Se ne strinjam	Nepoznavanje konceptov	D5
		Pomanjkanje priložnosti za dodatno izobraževanje	D6
		Stresnost dela onemogoča dodatno izobraževanje	D7

Vprašanje E: Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke, socialnega delavca za to, da bo sodobne koncepte uporabljala, uporabljal v praksi.

- Se strinjam: 6
- Se deloma strinjam: 6
- Se ne strinjam: 3

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Ključni dejavnik za uporabo sodobnih konceptov socialnega dela v praksi je osebna odločitev socialne delavke, socialnega delavca za to, da bo sodobne koncepte uporabljala, uporabljal v praksi.	Se strinjam		
	Se deloma strinjam	Uporaba teorije kot strokovna in etična nujnost prakse	E3
		Vpliv konteksta prakse	E5
	Se ne strinjam	Vpliv konteksta prakse	E1
		Uporaba teorije kot strokovna in etična nujnost prakse	E2, E4

Vprašanje F: V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi

1. Se strinjam 6
2. Se deloma strinjam 8
3. Se ne strinjam 1

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
V socialnem delu obstaja velik razkorak med teoretskim znanjem in delovanjem v praksi	Se strinjam	Ni povezave med teorijo in prakso	F2
		Kontekst prakse omejuje uporabo teorij	F5
		Teorija ne more odgovoriti na edinstvenost problemskih situacij	F9
	Se deloma strinjam	Osebna odločitev socialne delavke za uporabo teoretskega znanja	F1
		Teoretsko znanje se (večinoma) uporabi v praksi	F3
		Birokracija	F6

		Ni povezave med teorijo in prakso	F7
		Pomanjkanje mladih socialnih delavk	F8
		Kontekst prakse omejuje uporabo teorij	F10
		Pomanjkanje časa	F11
		Pomanjkanje dodatnih izobraževanj	F12
	Se ne strinjam		

Vprašanje G: Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov

- Se strinjam 6
- Se deloma strinjam 5
- Se ne strinjam 4

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Institucionalni okvir centra za socialno delo otežuje uporabo sodobnih konceptov	Se strinjam	Pomanjkanje časa	G3
		Birokracija	G4, G5
		Pomanjkanje skupnega načina produkcije znanja, kar bega prakse	G6
	Se deloma strinjam	Uporaba teoretskega SD znanja na CSD je mogoča	G2
	Se ne strinjam	Sodobni SD koncepti kot obremenitev	G1
		Upoštevanje konteksta prakse	G7

Vprašanje H: Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?	Prevelik obseg dela	Prevelik obseg dela	H1, H6, H7
	Birokracija	Birokracija	H2, H4, H14, H6, H12
	Strah pred pravnimi posledicami	Strah pred pravnimi posledicami	H2, H13
	Pomanjkanje časa	Pomanjkanje časa	H5, H9, H10,
	Drugo	Neprosto voljne transakcije v SD	H8
		Pomanjkanje sredstev za izobraževanja	H11

Vprašanje I: Kaj potrebuje socialna delavka, da v praksi uporablja sodobne koncepte socialnega dela

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kaj potrebuje socialna delavka, da v praksi uporablja sodobne	Jezik SD	Sposobnost, da ubesedimo in zagovarjamo proces dela	I1, I3
	Čas	Čas	I6, I9, I10

koncepte socialnega dela?	Znanje	Znanje	I7
		Želja po znanju in pridobivanju znanja	I13, I4
	Osebna motivacija	Osebna motivacija	I8
		Pripravljenost za učenje socialne delavke	I4
	Podpora konteksta prakse	Podpora vodstva CSD	I11, I12
	Refleksija prakse s teoretskim znanjem	Refleksija in evalvacija lastnega dela s pomočjo teoretskega znanja	I14
	Drugo	Empatija	I2,
		Sogovorniki	I5

Vprašanje J: Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?	Zakonske in strukturne spremembe	Prenos javnih pooblastil na druge inštitucije	J1
		Reorganizacija CSD	J2
		Reorganizacija dela na CSD	J9
		Financiranje projektov lokalnem okolju	J11
	Zaposlovanje socialnih delavk	Potreba po zaposlovanju socialnih delavk	J3, J5, J7
	Birokracija	Preveč zapisovanja	J4
		Preveč administrativnega dela	J6, J10
	Čas	Več časa za delo z uporabnikom	J8

Vprašanje K: Kakšno teorijo pogrešate? Kaj od teorije pričakujete?

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kakšno teorijo pogrešate? Kaj od teorije pričakujete?	Znanje za delo z uporabniki	Vzpostavljanje odnosa z uporabniki	K1
		NeprostoVOLjne transakcije	K5
		Motiviranje uporabnikov	K6
	Produkcija znanja v sodelovanju teorije in prakse	Teorija, ki nastane v praksi	K2,
		Vključenost uporabnikov in socialnih delavk v proces produkcije znanja	K7
		Teorija kot opora pri delu	K8
	Teorija kot opora pri delu	Teorija kot opora pri delu	K4, K9

	Teorija SD ni potrebna	Zanašanje na izkušnje, zakonodajo, občutek v praksi.	K3
--	------------------------	--	----

Vprašanje L: Delovni odnos je temeljni sodobni koncept socialnega dela. Zanima me, ali elemente delovnega odnosa poznate in ali jih uporabljate pri svojem delu v procesih podpore in pomoči?

	Element poznam in ga redno uporabljam	Element poznam in ga občasno uporabljam	Element poznam in ga ne uporabljam	Elementa ne poznam
Dogovor o sodelovanju	4	3	1	0
Instrumentalna definicija problema in soustvarjanja rešitev	6	1	1	
Osebnostno vodenje	4	3	1	0
Perspektiva moči	3	4	0	1
Etika udeležnosti	3	3	0	2
Znanje za ravnanje	4	3	0	1
Ravnanje s sedanjostjo	6	1	0	1

9.2 Obdelava/in analiza intervjujev s socialnimi delavkami zaposlenimi na centrih za socialno delo v Sloveniji

9.2.1 Smernice za intervju s socialnimi delavkami

- **SPLOŠNI PODATKI O SOCIALNI DELAVKI**

Starost?

Izobrazba?

Delovna doba na centru za socialno delo?

- **UPORABA SOCIALNODELOVNIH ZNANJ IN KONCEPTOV**

Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?

Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?

Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.)

Kateri dejavniki vam olajšajo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov, je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?

- **INSTITUCIONALNI OKVIR CSD**

Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov?

Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialnodelovnih konceptov?

Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

- **POGLED NA TEORIJU IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA**

Kako razumete odnos med teorijo in prakso v socialnem delu?

Ali v socialnem delu po vašem mnenju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite svoj odgovor.

- Kako bi zmanjšali razkorak med teorijo in prakso?

Kakšna bi bila vloga vseh udeleženi v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?

9.2.2 Pripisovanje pojmov empiričnim opisom in združevanje sorodnih pojmov v kategorije

Socialna delavka A

- **SPLOŠNI PODATKI O SOCIALNI DELAVKI**

PODČRTAN ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	DEL	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

/30 let/SD-A.01	Starost		Splošni podatki o socialni delavki
/mag. Soc. del. 7/2/SD-A.02	Izobrazba		
/Na centru za socialno delo pa sem zaposlena od leta 2011. Letos je že 5 leto./SD-A.03	Zaposlitev		

• UPORABA SD ZNANJ IN KONCEPTOV

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Poudarjam skupnostno socialno delo. To mi je zelo blizu in mislim, da je bilo socialno delo že v izvoru mišljeno oz. Je nastalo kot skupnostno/SD-A.04	Skupnostno socialno delo		Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?
mediator med skupnostjo in med državo, ki je takrat posegala v pravice državljanov. To razumem kot izvoren element socialnega dela; skupnostno delo./SD-A.05	Skupnostno socialno delo		
/Poleg tega dajem poudarek na krepitev moči in zagovorništvo./SD-A.06	Perspektiva moči	Element delovnega odnosa	
/Poleg tega dajem poudarek na krepitev moči in zagovorništvo./SD-A.06	Zagovorništvo		
Če imaš skupnostno socialno delo, je takoj krepitev moči, je takoj participacija. Potem imaš soudeležnost, sodelovanje, soustvarjanje, kar Gabi pravi./SD-A.09	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	Element delovnega odnosa	
/Predvsem to, da ne porivamo ljudi v pasivizacijo, ampak jih imamo kot aktivne deležnike./SD-A.10	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	Element delovnega odnosa	

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Če hočeš pomagat rabiš definitivno poznavanje zakonodaje./SD-A.11	Pravna znanja		Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?
/Najprej sem delala na kraljih ulice, kjer se srečaš z ekstremno socialno izključenostjo. Poznati moraš stanovanjsko področje, zdravstveno področje, vse mogoče storitve, prejemki, zaposlitev, ker ti ljudje so izključeni na vseh področjih življenja. Moraš biti zelo širok./SD-A.12	Pravna znanja		

/Na Csd je zelo podobno, sploh če delaš na prvi socialni pomoči. Moraš znati usmerit v okviru zakonodajnih in storitvenih okvirov ljudi./SD-A.13	Pravna znanja		
--	---------------	--	--

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Sem bolj suverena./SD-A.21	Podlaga za kompetentno socialno delo		Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
SD-A: /To je bilo v kranju na CSD, kjer sem delala na področju duševnega zdravlja. <u>Kontaktirala me je strokovna delavka iz ALTRE (A1), da bi rabila uporabnika preseliti iz stanovanjske skupine v Ljubljani v Kranj. Strokovna delavka je pričakovala na odpor, naletela pa je na mene. Sedaj sva odlični prijateljici(A2).</u> Presenečena je bila, ker sem <u>našla nastanitev (A3), pogajat sem se šla za občino za brezplačno hrano(A4), fizično sem izpeljala preselitev. Z avtom sem ga pobrala v Šiški in ga peljala v Kranj, ter mu pomagala nositi stvari (A5).</u> Načrtovala sva porabo denarja z njim (A6), se pogajala za izredno denarno socialno pomoč (A7),... Šla sem čisto notr. Naredila sem marsikaj, kar kdo na centru ne bi. <u>On je k meni prihajal še kar nekaj časa, malo povedal kako mu gre. (A8)</u> Vendar ni bilo potrebno ničesar narediti, ker smo s pomočjo Altre speljali tako, da je imel podporo in ni ničesar potreboval. (A9)/SD-A.23	Sodelovanje z NVO (A1, A9)		Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.
	Vzpostavitev osebnega in delovnega odnosa z drugimi socialnimi delavkami (A2)		
	Urejanje stanovanja (A3)	Delo na prvi ravni	
	Urejanje prehrane (A4)	Delo na prvi ravni	
	Terensko delo (A5)		
	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev (A6)		
	Izredna denarna socialna pomoč (A7)	Delo na prvi ravni	
	Vzpostavitev osebnega delovnega odnosa z uporabnikom (A8)		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Najprej rabiš znanje, da se sploh zavedaš, da obstajajo ti koncepti./SD-A.14	Želja po znanju		Kateri dejavniki vam olajšajo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Slediš razvoju stroke, da veš, da se nisi rodil z vsem znanjem tega sveta in da se po diplomiranju ne nehaš izobraževati./SD-A.15	Želja po znanju		
Poleg tega pa malo kritičnosti do sebe. Da ne veš vsega in da obstajajo ljudje, ki vedo več in te lahko kaj pametnega naučijo, kar lahko uporabiš pri delu z uporabniki. Da si pripravljen se učiti in si priznat, da česa ne veš./SD-A.16	Želja po znanju		
/Pomemben je tudi posluš sodelavcev./SD-A.17	Podpora sodelavcev in sodelavk		
/Diplomirala sem po starem univerzitetnem programu leta 2009. Leta 2011 sem bila v YYY na CSD, 2012 pa na XXX, kjer sem na začetku dobila denarne pomoči Mestne občine, ki so me morale. Potem sem se vpisala v magisterij, kljub temu, da sem ga morala plačati in da imam isto stopnjo izobrazbe, ker sem se vpisala v magistrski študij po bolonjskem programu. Zelo mi je bilo pomembno, da sem šla še enkrat čez vse koncepte, obnovila znanje iz fakultete. Še enkrat sem jih ozasvestila in kako jih lahko prenašam v prakso./SD-A.18	Sodelovanje s Fakulteto za socialno delo		
Redno sem v stiku s fakulteto, spremljam kaj se dogaja, vsake toliko časa me tudi povabijo na kakšne predavanja ali vaje, da povem kaj se dogaja na CSD./SD-A.19	Sodelovanje s Fakulteto za socialno delo		

/Pa stik z ljudmi, ki so aktivisti. To so ljudje, ki vedo kaj je narobe v socialni in skušajo ta vprašanja urediti./SD-A.20	Stik z aktivisti na področju socialnega varstva		
/Stik z nevladnimi organizacijami, kot pomembnimi deležniki v sistemu zagotavljanja storitev. NVO so bistveno bolj izobražene strokovno kot CSDji, dosti več vlagajo v izobraževanje, oni vedo kako se dela./SD-A.26	Sodelovanje z NVO		
/V stiku z NVO lahko dosti bolj legitimno uporabljaš socialnodelovno znanje, saj moraš na CSD kar malo skrivati, da uporabljaš novodobne koncepte, ker naletiš na odpor./SD-A.27	Sodelovanje z NVO		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Večina mojih sodelavcev nimajo pojma o skupnostnem socialnem delu. Ne poznajo konceptov keyworkerja, krepitev moči in lahko bolj suvereno nastopim npr. V pogajanjih z direktorjem.../SD-A.22	Pomanjkanje znanja med socialnimi delavkami na CSD	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev	Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Čudno te gledajo. Kaj boš uporabila? Individualni načrt? Kaj pa je to? Ne, ne, bomo mi dali na sodišče za odvzem poslovne sposobnosti in gre v zavod. Pika. Konec./SD-A.28	Odpor do uporabe socialnodelovnega znanja s strani sodelavcev in sodelavk	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev	
/Vsekakor nepripravljenost na sodelovanje s strani sodelavcev/SD-A.29	Pomanjkanje sodelovanja s sodelavci in sodelavkami	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev	
neposlus vodstva/SD-A.30	Pomanjkanje podpore vodstva	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev	
/kadrovska podhranjenost/SD-A.31	Kadrovska podhranjenost		
/ni sodelovanja med področji na CSD./SD-A.31	Slabo sodelovanje med področji na CSD		

/Mislim, da nimajo znanja. Niso se izobraževale v zadnjem času, se ne zavedajo kaj ti koncepti pomenijo za življenje uporabnika, kako okrepijo njegovo moč odločanja./SD-A.33	Pomanjkanje znanja med socialnimi delavkami na CSD		
/kar se pa tiče izobraževanja, ki ga financiral delodajalec nam pripada 10 ur izobraževanja na leto. Nam omogočijo nekaj brezplačnega in nekaj plačljivega, kar pomeni eno plačljivo izobraževanje na leto, kar je bistveno premalo./SD-A.36	Pomanjkanje možnosti izobraževanja na CSD		
/Kadrovsko smo podhranjeni. Ne moreš slediti uporabniku, da bi ga imel v obravnavi in ga vodil čez proces./SD-A.44	Kadrovska podhranjenost		
/Trenutno je strokovno in kadrovsko, odnosno katastrofa na mojem CSD./SD-A.47	Kadrovska podhranjenost, Slabi odnosi med zaposlenimi na CSD		
/Čutim da nimam nikakršne podpore za razvijanje česa novega, niti za izvajanje najbolj osnovnih delovnih nalog/SD-A.48	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelovavcev	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev	
/Težko rečem. Ni nujno, da so večji centri bolj obremenjeni,... Pri nas vodstvo ni poskrbelo, da se je kader nadomeščal in smo danes tukaj, da jaz delam sama to, kar sta prej počela dva socialna delavca./SD-A.49	Kadrovska podhranjenost		
Ni povezovanja, ni sodelovanja, ni medsebojne pomoči. Samo to gledamo, da kdo ne bi dobil dodatnega dela./SD-A.46	Slabo sodelovanje med področji na CSD		
PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

/Odločit se moraš, da delaš v skladu z etiko socialnega dela in se truditi za dobro uporabnika po kodeksu. Ugotoviš, da se moraš vseskozi razvijati in vlagati v svoje znanje./SD-A.100	Socialna delavka ima izbiro na kakšen način bo delala v praksi		Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov, je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?
/Pomembno je seveda, vendar je še bolj pomembno zavedanje, da to znanje obstaja./SD-A.32	Predpogoj za izbiro je, da socialna delavka ve za obstoj socialnodelovnega znanja, konceptov		
/Drugo pa je tudi to, da gredo po lažji špuri, ki ti vzame manj časa. Odločitev za uporabo tega znanja je zelo pomembna./SD-A.34	Socialna delavka ima izbiro na kakšen način bo delala v praksi		

• **INSTITUCIONALNI OKVIR CSD**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Morali bi imeti supervizijo, ampak je nimam. Nimam te strokovne podpore/SD-A.43,	Supervizija		Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov?
/intervizij tudi nimamo, ker vsak misli, da že vse ve./SD-A.45	Intervizija		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/center je podaljšek državnega aparata, namesto da bi bil osrednja skupnostna služba, s čimer bi odgovarjal na potrebe uporabnikov tako, da bi bila obravnava celostna. Ne bi imeli socialne izključenosti, ne bi imeli revnih, če bi socialna država delovala. Ker pa je CSD v službi birokracije in ne ljudi si onemogočen./SD-A.40	Prevlada birokratskega dela nad delom z ljudmi		Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialnodelovnih konceptov?
/Nimaš časa, vse je povezano s časom./SD-A.41	Pomanjkanje časa je realnost CSD		

/A: To se zdi velik problem centrov. Več kot z ljudmi se ukvarjamo z birokracijo in postopki. SD-A: To je postal klišejevski stavek, a je dejansko tako. Prevečkrat smo ga uporabili in to je postalo, da se ga ne sliši in jemlje več resno./SD-A.42	Prevlada birokratskega dela nad delom z ljudmi		
/80% mojega dela je delo ne z ljudmi. 20% časa delam z ljudmi, pa še to nevem če... Vnašam, vpisujem, vodim evidence, izdelava odločb, vodenje ugotovitvenega postopka./SD-A.56	Prevlada birokratskega dela nad delom z ljudmi		
Zelo malo je terenskega dela, ki bi se ga želela več./SD-A.57	Pomanjkanje terenskega dela		
/Vsi malice, kosila, prevozi na CSD, kar se je izkazalo za zelo slabo rešitev. Najprej so dali stran subvencije za prevoz dijakom, nato še malice in kosila. Sedaj vodi evidence ministrstvo za šolstvo in šole same – ugotavljajo kdo je upravičen na podlagi evidenc ki jih prejmejo iz ministrstva za šolstvo. Vse to je šlo iz CSDjev, ko so ugotovili, da je bilo enostavno preveč./SD-A.59	Povečanje birokratskega dela ob spremembi Zakona o socialnovarstvenih prejemkih		

/Definitivno smo bolj obremenjeni, ne samo zaradi zakonodaje, ampak tudi zaradi navodil ministrstva, kjer so zaposleni pravniki, ki tolmačijo te zakone. Ti zakoni so napisani tako podrobno, da še obresti od obresti štejejo pri dohodku. Ne smeš upoštevati stavbnega zemljišča na katerem stoji neprečnina – to so take bolanije. Če hočeš vse upoštevati te podrobnosti rabiš en kup razlag, ker si vsak nekoliko drugače tolmači. 3 leta nonstop dobivamo navodila kako naj delamo in to ti vzame veliko časa – če hočeš upoštevati navodila in slediti zahtevam ministrstva, vsem tem razlagam zakonodajnih določil/SD-A.60	Povečanje birokratskega dela ob spremembi Zakona o socialnovarstvenih prejemkih		
/Na CSD smo obremenjeni s tolmačenjem predpisov in navodili za pregledovanje računov za izredno denarno socialno pomoč. To ti lahko vzame 2-3 ure če hočeš podrobno pregledati račune. /SD-A.61	Povečanje birokratskega dela ob spremembi Zakona o socialnovarstvenih prejemkih		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Zelo blizu mi je tudi, za kompleksne problematike, sistem ključnega delavca./SD-A.07	Koncept ključnega delavca		Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/To je keyword koncept, da ima vsak posameznik ključnega delavca, ki koordinira celotno obravnavo osebe./SD-A.08	Koncept ključnega delavca		
/Fakulteta bi se morala vključiti, aktivno vplesti v usposabljanje na centrih – da bi na fakulteti pripravili program izobraževanja za Csd, ki bi ga financirali na ministrstvu/SD-A.37	Sodelovanje CSD s Fakulteto za socialno delo		

/ker smo centri v primerjavi z NVO manj strokovno usposobljeni. Oni dajo veliko več na izobraževanje, usposabljanja. Izkazovat morajo rezultate, poročila. Na centrih se lahko od njih veliko naučimo od fakultete in nvo glede razvoja teorije./SD-A.39	Sodelovanje CSD z NVO		
/Sprememba zakona o socialnem varstvu v katerem se uvajata dva profila – socialni aktivator, drugi je pa koordinator storitev v lokalni skupnosti, kar je zelo dober profil, ker bo vrnil centru izvirno vlogo, kjer bo CSD koordiniral storitve v lokalni skupnosti./SD-A.50	Uvedba profila Koordinator storitev v lokalni skupnosti	Socialno delo v skupnosti	
Ne vem če veš, v ljubljani se oblikuje enota za prejemke, kamor bodo šli otroški dodatek, štipendije, starševsko varstvo, družinski prejemki. Na CSD bodo ostale pa denarne pomoči, izredne denarne pomoči, pa varstveni dodatek. Ta izrazito birokratski del bi šel na posebno enoto. Na CSD bi ostali samo še socialni delavci. Na DSP bi bilo več socialnega dela./SD-A.53	Prenos socialnovarstvenih prejemkov iz CSD (razen DSP in IDSP)		
/Poleg tega bi bilo treba kadrovsko podkrepit CSD/SD-A.54,	Kadrovsko okrepit CSD		
/v sodelovanju s FSD izvest konkretno izobraževanje, da bi ljudem razložil v čem je sploh point obravnave. Centri smo v službi države, država je v službi ljudi. Narediti moramo vse, da bomo ponudili učinkovite storitve države in državljanom./SD-A.55	Sodelovanje CSD s Fakulteto za socialno delo		

- **POGLED NA TEORIJU IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kako razumete odnos med

			teorijo in prakso v socialnem delu?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Odnos med ministrstvom je katastrofalen, odnos med centri in fakulteto je katastrofalen. Tak je odnos med prakso in teorijo. Ministrstvo fakultete ne upošteva, ne vključuje, ne sprašuje za mnenje, se ne poenoti s stališči fakulteti. Centri se fakulteti posmehujejo – češ kaj bojo oni, tam so sami nevem kaj.../SD-A.62	Slabo sodelovanje med CSD, FSD in ministrstvom		Ali v socialnem delu po vašem menju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite. (Kako bi zmanjšali razkorak med teorijo in prakso?)
/Fakultete, kot nosilca teorije, se ne vključuje v oblikovanje storitev. Kar se mi zdi neumno. Oni so glavni raziskovalec na področju socialnega varstva, oni vedo kje so problemi, vedo kaj deluje, vedo kje so problemi – in se jih ne vključuje./SD-A.63	Fakulteta ni vključena v oblikovanje zakonodaje in storitev		
/Praksa teorijo ignorira. Namesto da bi drug drugega podpirali in poizkušali narediti nekaj skupaj, si mečemo polena pod noge. Vito Flaker je odličen teoretik in njegova knjiga Taksonomija je odlična. Ima pa Vito težave to uresničiti v prakse in tu bi mu moral kdo priti nasproti. Ne more bit nekdo za vse, mora prito do sodelovanja./SD-A.64	Slabo sodelovanje med CSD, FSD in ministrstvom		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kakšna bi bila vloga vseh udeleženi v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?

Socialna delavka B

•SPLOŠNI PODATKI O SOCIALNI DELAVKI

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/46 let/SD-B.01	Starost		Splošni podatki o socialni delavki
/Univerzitetna diplomirana socialna delavka./SD-B.02	Izobrazba		
/20 let sem zaposlena na CSD/SD-B.03	Delovna doba na CSD		

•UPORABA SD ZNANJ IN KONCEPTOV

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Najbolj se opiram na znanja iz področja duševnega zdravja v skupnosti/SD-B.04	Skupnostno socialno delo		Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?
/zagovornišvo/SD-B.05	Zagovornišvo		
/metod dela individualnega načrtovanja/SD-B.06	Individualni načrt		
/analize tveganja/SD-B.07	Analiza tveganja		
/krepitev moči/SD-B.08	Perspektiva moči	Element delovnega odnosa	
/predvsem pa mi je ključno razvijanje in razumevanje dela in razvijanja služb skupnosti/SD-B.09	Skupnostno socialno delo		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Pravna znanja so tista, ki so pomembna. Prednost socialnega dela, je da smo imeli dobro izobrazbo iz teh znanj in jih znamo uporabljati./SD-B.14	Pravna znanja		Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Socialnodelovne metode, ki so se razvile v zadnjih 15 letih, sem bila nanje ponosna in so se mi zdeli zelo dobri načini dela, metoda, dober okvir in podlaga, da lahko dobro, kompetentno delaš./SD-B.22	Podlaga za kompetentno socialno delo		Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?

/Svoje delo lahko zagovarjaš pred drugimi profili svojo stroko. Ker delam multidisciplinarno, sodelujem z psihiatri npr, in lahko z našim znanjem enakovredno kompetentno zagovarjaš svoje delo in ravnanje./SD-B.23	Sodelovanje z drugimi strokami		
/Vedno me je zanimala uporaba znanja in uporaba teh znanj v praktično delo. Poizkušala sem preizkušat znanje in videt kaj deluje. Kdaj je dober odziv uporabnikov, kaj deluje in kaj ne./SD-B.24	Socialna delavka naredi izbor znanja, ki ga uspešno uporablja v konkretni procesih pomoči		
Če delaš po metodah SD so bili ponavadi dobro rezultati, kar me je še dodatno spodbudilo. Včasih ko sem bila obupana, so mi dobri feedbacki uporabnikov, dobro sodelovanje, dober odnos, ko so se vračali, so se zahvalili... To me je spodbudilo, mi veliko pomenilo./SD-B.25	Podlaga za kompetentno socialno delo		
/Dostikrat se sliši o izgorevanju. Z raziskovanjem dobiš dober feedback in oporo. Ne postaneš apatičen. Ko sem opazovala socialne delavke, ki so sodelovale v raziskavi 2002-2003, takrat sem zaznala največji zagon za učenje novih znanj in razvoj konceptov dela... /SD-B.56	Podlaga za kompetentno socialno delo		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
SD-B: /Imela sem moškega srednjih let, ki je bil z ukrepom eno leto zaprt v bolnišnico. <u>Hoteli so ga dati v zavod, šlo je za nekajletno propadanje, uničevanje sebe, stanovanja, zrušenimi odnosi. Bili so čisto na tem, da gre v zavod. Tudi sam je že bil na tem. Njega pa je še nekaj stisnilo in se ni bil še pripravljen vdati, to sprejel (B1).</u> Preko prijateljice je prišel do mene. Takrat smo pohiteli. <u>Z uporabe metode</u>	Perspektiva moči (B1, B4)		Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.
	Individualno načrtovanje (B2)		
	Urejanje stanovanja (B2)	Delo na prvi ravni	
	Sodelovanje z drugimi strokami (B3)		
	Povezovanje z lokalno skupnostjo (B4)		
	Delo na odnosih s starši(B5)	Delo na drugi ravni	

<u>načrtovanja smo dosegli, da ni šel v zavod in da se je preselil (B2). Sodelovali smo z psihiatrijo, z izvajalkami (B3). Hkrati smo razvijali programe v skupnostnih službah, povezali smo se tudi z lokalnimi skupnostmi – npr občina mu je finančno pomagala (B4). Sedaj je že 3-4 leta živel samostojno, popravili so se tudi odnosi s starši, ki so bili prej zrušeni (B5). Bil je dober feedback za vse udeležene, in za starše, ki so zelo dvomili v nas in so me celo napadali. Prišli so k meni in kaj se gremo; "mi smo imeli že vse urejeno, da gre on v zavod, druge možnosti ni". Na koncu pa so bili vsi zadovoljni, ko je sin živel zunaj zavoda in so se izboljšali odnosi. Takih primerov je sedaj že nekaj in kažejo na to, da je z uporabo osebnega načrta (B7), analizo tveganja (B8), z sodelovanjem mladih socialnih delavk, ki so izvajale konkretne akcije (čiščenje stanovanja) (B9) in uporabo metod, da lahko prideš do dobrih rezultatov. Tudi druge službe lahko prepričaš, da to deluje. Tudi psihiatrinja je bila zadovoljna, ki je rekla, da bi takega človeka, njeni kolegi poslali v zavod in da se je veliko naredilo (B10). Taka znanja so uporabne in dajo lahko veliko ljudem in da se da veliko narediti. Da morajo v tako kompleksnih procesih pomoči potrebujejo poleg psihiatrov tudi druge profile in načine dela, gre za sodelovanje (B11). /SD-B.26</u>	Finančna pomoč občine (B6)	Delo na prvi ravni	
	Osebni načrt (B7)		
	Analiza tveganja (B8)		
	Terensko delo (B9)		
	Sodelovanje z drugimi strokami(B10, B11)		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Naloga koordinatorke v skupnosti mi daje dobro podlago, da uporabljam to znanje v praksi./SD-B.10	Avtonomija na delovnem mestu		Kateri dejavniki vam olajšajo uporabno sodobnih konceptov socialnega dela?
/Vedno me je zanimala uporaba znanj in seveda uporaba teorije pri prenosu v prakso./SD-B.21	Želja po znanju		
Moja služba mi zagotavlja veliko terenskega dela, kar je zelo vredno./SD-B.27	Avtonomija na delovnem mestu		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Poleg tega se na centrih govori, da se dela socialno delo, ampak v resnici se ne dela. Ko jih vprašaš na katero znanje se opirajo, ga uporabljajo, rečejo da vsi vse znajo. Ko pa jih rečeš naj svoje delo ubesedijo pa tega ne znajo./SD-B.12	Pomanjkanje znanja med socialnimi delavkami na CSD	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev, sodelavk	Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Problematično je tudi zaposlovanje ne-socialnodelovnih profilov./SD-B.13	Zaposlovanje profilov na CSD, ki niso socialni delavci		
Obstaja nevarnost, ki me blazno moti in sicer to, da socialni delavci, in drugi profili, ki delajo te naloge, se opirajo na to: "delamo vse po zakonu". Jaz pa pravim, da mora bit znotraj zakona stroka socialnega dela. V primerih pritožb, ko se socialne delavke zagovarjajo, se opirajo na zakon. Ne pa na znanje naše stroke./SD-B.16	Uporaba pravnega jezika namesto jezika socialnega dela		
/Ena izmed direktoric CSD s katero sodelujem je manjkala in je poslala svoja vprašanja, iz katerih pa je bilo razvidno, da je bilo napisano v pravnem jeziku. Ni pa bilo razvidnega jezika socialnega dela, pa tudi socialnodelovnega razmišljanja./SD-B.18	Uporaba pravnega jezika, namesto jezika socialnega dela		
/Namesto, da bi postavljali stvari na socialnodeloven način, se takoj pretopi v upravno, pravno, administrativno, tudi tam kjer bi se dalo na socialnodeloven način. Takoj so pomembni postopki,.../SD-B.20	Uporaba pravnega jezika, namesto jezika socialnega dela		
/Otežuje zelo slaba podpora vodstva CSD. Slaba podpora pri razvijanju novih znanj, preizkušanja novih načinov ravnanja./SD-B.30	Pomanjkanje podpore vodstva CSD	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev, sodelavk	

/Če bi imela več podpore, bi lahko bistveno več naredila. Namesto tega pa imaš občutek, da to ni dobrodošlo, pa ne s strani samo vodstva, direktorja, ampak tudi s strani skupnosti centrov, sodelavcev/SD-B.32	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelovavcev, sodelavk	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev, sodelavk	
/V praksi ni podpore, če hočeš delat, je bolj moteče, kot kaj drugega. Zaželjeno je, da se prilagodiš in se ujameš v zakonodajo, postopke, da je za vse enako. Raje ne nekaj več naredit, ne preizkušat novih stvari./SD-B.33	Socialnodelovni način dela je moteč. Spodbuja se storilnost.		
/S pomočjo študentk smo razvijali terenko delo v skupnostni. Vedeli so, da dobro delamo, ampak smo se morali bolj zagovarjat, kakor če bi delal slabo. Napake ti lažje oprostijo, jih spregledajo, kakor da zakaj je dobro, da stanovanjske skupine, niso edina oblika podpore v skupnosti, zakaj je dobro, da terenske sd, hodijo k ljudem na dom. To ni spadalo v takratni obseg dela, nabor nalog, je bilo to moteče. Niso tega proslavili, spodbujal. Taka miselnost zelo prevlada in deluje zaviralno. Tu obstaja razkorak med teorijo in prakso./SD-B.34	Socialnodelovni način dela je moteč. Spodbuja se storilnost.		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Tisto kar je zame ključno, pri čemer sem vztrajala, je uporaba socialnodelovnih znanj. To je bil zame izziv, saj sem ugotovila in spoznala, da ljudje tega ne znajo uporabljat, ali premalo uporabljajo./SD-B.11	Odločitev za uporabo socialnodelovnih znanj predstavlja izziv za socialne delavke		Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov, je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?

/Je pa treba pravna znanja uporabljati na socialnodelovni način, na način da pomagamo, izboljšamo situacijo za ljudi./SD-B.15	Pravna znanja lahko uporabljamo na socialnodeloven način		
/Jaz si zelo dosti prostora vzamem, se ne oziram na to./SD-B.31	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		
/Velikokrat se moram boriti. Če se pogovarjamo o uporabi znanja sd, metodah sd... Če se spovnim včerajšnega sestanka, izkušene socialne delavke so vztrajale pri običajnem klasičnem, načinu dela./SD-B.35	Odločitev za uporabo socialnodelovnih znanj predstavlja izziv za socialne delavke		

• **INSTITUCIONALNI OKVIR CSD**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/A: Časa za delo z ljudmi je vse manj. Kako zagotoviti več časa za delo z ljudmi? Katere spremembe bi se morale zgoditi? SD-B: Res je, da je časa manj, a moramo paziti, da to ne postane mantre, ki se pojavljajo vsevprek./SD-B.41	Obstaja nevarnost da, pomanjkanje časa in obseg birokracije postane izgovor za neuporabo socialnodelovnega znanja		Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialnodelovnih konceptov?

/Z uporabo računalnikov se je povečalo obseg administrativnega dela – informacijski sistemi, baz podatkov, ki se vodijo prek računalnikov. To seveda jemlje čas, saj to vnašajo socialni delavci, namesto, da bi delali z ljudmi./SD-B.42	Prevlada birokratskega dela nad delom z ljudmi		
/Ko je prišlo na CSD veliko število delavcev iz občine, ki niso socialni delavci, da je to priložnost, da en del zaposlenih dela na računalniški obdelavi podatkov. Eni izmed njih so se tudi bali delat z ljudmi, so imeli hude stiske, niso imeli izkušenj, so se izogibali stiku. Ekonomisti, sociologi, pravniki bi prevzeli obdelavi podatkov, vnosi podatkov. Socialni delavci, ko so začeli sami obdelovati in vnašati odločbe, so s tem izgubili veliko časa. Z tako organizacijo dela bi ga lahko pridobili nazaj, ampak niso tako organizirali dela. Tako so vsi začeli vnašati vloge, pred ljudmi so se začeli zaklepati v pisarne, CSD so najeli varnostnike,... Čisto v napačno smer je šlo./SD-B.43	Povečanje birokratskega dela je povzročilo zaposlitev profilov, ki niso socialni delavci in nimajo socialnodelovnega znanja		
/Na CSD se je delo vedno bolj preneslo na računalnike v pisarne, stran od ljudi./SD-B.28	Pomanjkanje terenskega dela		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Razmišljala sem, da bi bilo potrebno več izobraževanja. Kljub temu, da smo se večkrat pogovarjali vztrajajo na starem, utečenem, ustaljenem razmišljanju in ravnanju./SD-B.36	Več izobraževanj za socialne delavke na CSD		Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?

/Že nekaj let opozarjam, da bodo CSD morali razmišljati o drugačnem delovnem času. V predlogu sprememb zakona o SV, čeprav je odziv sindikatov in delavcev kritičen. Zdi se mi, da bi se na tak način približali uporabnikom, novim nalogam, ki so prišli na CSD. CSD bi moral imeti delovni čas tudi popoldne in čez vikend. Sedaj je čez vikend aktivna samo urgentna služba in določeni programi./SD-B.38	Spremembe delovnega časa CSD		
/Kar je bila slabost in kar se je v zadnjem času nazadovalo – ministrstvo je podpiralo, da so se centri selili v vse večje stavbe, da so vsi ljudje na enem mestu. Za to ni nobene potrebe, bolje bi bilo, da bi bili ljudje razpršeni v skupnosti in bi tam delovali v lokalnem okolju. Ne pa da morajo ljudje sedet v pisarnah v eni gromozanski stavbi. To je bila zelo velika napaka, ki je še zmanjšala dostop do CSD in do socialnih delavk./SD-B.39 /Skrbi me, ko poslušam spremembe in obljube ministrstva, politika, direktorji CSD, obljublajo več dela z ljudmi, dejansko pa se dogaja, da se oddaljujemo od tega./SD-B.40	Decentralizacija CSD – poudarek na manjših CSD, ki so vpeti v lokalno skupnost	Socialno delo v skupnosti	
/Reorganizacija centrov, ki se že 10-15 let vleče. Obstaja bojazen, da bo zastavljeno, ker delajo na organizacijskem delu, ne na strokovnem. Pomembno je, da hkrati zajamejo tudi strokovni del, saj se bo izgubila strokovno delo, vsebina. Mislim, da se to ne sme izgubiti, saj je potem težko iti v nasprotno smer, trend./SD-B.45	Zagotoviti glas stroki socialnega dela		

- POGLED NA TEORIO IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
---------------------------------	------	---------------	------------

IZJAVE			
/Bila sem stalno v stiku s teorijo. 2002-2003 ko smo z Vitom Flakerjem delali na razvoju zbornikov in učbenikov, kjer sem bila zraven, ker me je zanimalo. Takrat sem veliko brala, preizkušala stvari. Bila sem tudi vključena v različne delovne skupine./SD-B.58	Teorija nastane v sodelovanju s prakso		Kako razumete odnos med teorijo in prakso v socialnem delu?
/Velikokrat je tudi napaka, da mislijo, da imajo dokončne odgovore, kar seveda ni res./SD-B.47	Razvijanje znanja je temeljna naloga stroke SD		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/S pomočjo študentk smo razvijali terenko delo v skupnostni. Vedeli so, da dobro delamo, ampak smo se morali bolj zagovarjat, kakor če bi delal slabo. Napake ti lažje oprostijo, jih spregledajo, kakor da zakaj je dobro, da stanovanjske skupine, niso edina oblika podpore v skupnosti, zakaj je dobro, da terenske sd, hodijo k ljudem na dom. To ni spadalo v takratni obseg dela, nabor nalog, je bilo to moteče. Niso tega proslavili, spodbujal. Taka miselnost zelo prevlada in deluje zaviralno. Tu obstaja razkorak med teorijo in prakso./SD-B.34	Na CSD se ne spodbuja razvijanja novega znanja – je moteče		Ali v socialnem delu po vašem menju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite. (Kako bi zmanjšali razkorak med teorijo in prakso?)
/Bilo je podprto s teoretičnimi koncepti, izdani so bili učbeniki. Sodelovali smo pri raziskovanju profesorji, kakor tudi ljudje iz prakse. Pri vsakem modulu, pri vsaki temi, metodi smo skupaj razvijali skozi teoretičen pogled in praktične primere iz prakse. To je potrdilo, da je sodelovanje teorije prakse mogoče./SD-B.50	Primeri dobre prakse v raziskovanju so pokazali, da je sodelovanje med teorijo in prakso mogoče		
/Ta primer mi je omogočil izkušnjo, da lahko skozi teorijo prikažemo praktično uporabna znanja, ki jih	Primeri dobre prakse v raziskovanju so pokazali, da je sodelovanje med teorijo in prakso mogoče		

lahko uporabljamo v praksi./SD-B.53			
/Nekaj se učimo, drugo pa delamo. S tem se absolutno ne strinjam. To ne drži./SD-B.52	Neuporabo teorije v praksi SD moramo zavrniti		

14

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Pomembno je prenesti znanja, ki ga pridobimo v času študija, teoretičnega znanja v prakso. Več kot to prakticiramo bolj smo suvereni in več lahko uporabljamo. Pomembna je izmenjava, prevajanje med teorijo in prakso./SD-B.46	Teorija se mora razvijati v sodelovanju s prakso		Kakšna bi bila vloga vseh udeleženih v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?
/Dober primer so se mi zdela izobraževanja, ko so se ustvarjali učbeniki za krepitev moči, raziskovanje življenjskega sveta. Takrat smo imeli posebej izobraževanja za CSD, tam sem tudi sodelovala. To se mi je zdela zelo uporabna stvar, ki je temeljila na teoretičnih konceptih. Če se spomnim tistega obdobja se je pokazalo veliko zanimanja in zanosa pri socialnih delavkah./SD-B.49	Udeležnost socialnih delavk v procesu razvijanja znanja ustvarja zanimanje za uporabo teoretičnega znanja		
/Bilo je podprto s teoretičnimi koncepti, izdani so bili učbeniki. Sodelovali smo pri raziskovanju profesorji, kakor tudi ljudje iz prakse. Pri vsakem modulu, pri vsaki temi, metodi smo skupaj razvijali skozi teoretičen pogled in praktične primere iz prakse. To je potrdilo, da je sodelovanje teorije prakse mogoče./SD-B.50	Teorija se mora razvijati v sodelovanju s prakso		

Socialna delavka C

•SPLOŠNI PODATKI O SOCIALNI DELAVKI

PODČRTAN DEL ODGOVORA,	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
------------------------	------	---------------	------------

ŠTEVILKA IZJAVE			
/41 let/SD-C.01	Starost		Splošni podatki o socialni delavki
/Univerzitetna diplomirana socialna delavka. Imam pa tudi znanstveni magisterij/SD-C.02	Izobrazba		
/Na CSD sem zaposlena 13 let./SD-C.03	Delovna doba na CSD		

•UPORABA SD ZNANJ IN KONCEPTOV

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/dogovor o sodelovanju/SD-C.04	Dogovor o sodelovanju	Element delovnega odnosa	Na katero socialno delovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?
/vedno znova izvirni projekt pomoči. To se mi zdi osnova./SD-C.05	Izvirni delovni projekt pomoči		
/Znotraj tega pa instrumentalna definicija problema/SD-C.06	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	Element delovnega odnosa	
/skupno iskanje možnih rešitev, dobrih izidov/SD-C.07	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	Element delovnega odnosa	
/spoštljiv odnos do uporabnika/SD-C.08	Etika udeležnosti	Element delovnega odnosa	
/izhajati iz njegovih želja, potreb/SD-C.09	Etika udeležnosti	Element delovnega odnosa	
/uporaba njegovih virov moči/SD-C.10	Perspektiva moči	Element delovnega odnosa	
iz tega kje on vidi možne rešitve in se mu pri tem pridružit./SD-C.11	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	Element delovnega odnosa	
/Dodat je potrebno tudi svoj strokovni del, svoje strokovno razmišljanje. Ne v smislu nadmoči ampak pridruževanja, ampak skupnega soustvarjanja novih možnosti, da uporabnik lahko uvidi svoje rešitve, ki so dobre zanj, ne zame./SD-C.12	Etika udeležnosti	Element delovnega odnosa	
/Pomembno kako je zapisana zgodba uporabnika. Vzame pa veliko časa, sploh če damo zapisano tudi vpogled uporabniku. Na centru je zelo pomembno kaj in kako je napisano. Življenje uporabnika se lahko povsem spremeni če napišeš tako ali drugače. V spoštljiv odnos štejem tudi zapisovanje./SD-C.80	Zapisovanje v socialnem delu		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Uporabljam ogromno drugih znanj./SD-C.13	Delo na CSD zahteva širok nabor znanj		Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?
/Predvsem iz pravnega vidika, včasih moramo biti že zelo usposobljeni pravniki, pa nismo. Jaz pravim da smo mi socialni delavci in ne pravniki. Kljub temu moramo obvladat pravno področje./SD-C.14	Pravna znanja		
/Tudi kako ekonomsko znanje/SD-C.15	Ekonomska znanja		
/dodatna znanja iz psihologije, razvojna psihologija otrok/SD-C.16	Psihološka znanja		
/Zelo široko področje spoh na CSD./SD-C.17	Delo na CSD zahteva širok nabor znanj		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Absolutno. Brez tega si ne predstavljam dela. To je osnova strokovnega dela, to je moj okvir v katerem lahko delam./SD-C.18	Podlaga za kompetentno socialno delo		Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?
/Lahko si zelo kreativen in razmišljaš kako te koncepte nadgrajuješ na svoj način, a osnova so ti koncepti. Brez tega si sploh ne predstavljam kako bi delala./SD-C.19	Socialna delavka naredi izbor znanja, ki ga uspešno uporablja v konkretni procesih pomoči		
/Treba je ubesedit kako delamo, da imamo besede in koncepte./SD-C.21	Teoretsko znanje nam omogoči, da ubesedimo in naredimo razvidno naše delo		
/Ne delamo kr neki... Ne delamo po zdravi pameti, ne delamo po srcu, ne pogovarjamo se kar tako, ampak je tak pogovor strukturiran, ima določen namen. V ozadju je vedno strokovno znanje. Vsakršna odločitev temelji na stroki./SD-C.22	Podlaga za kompetentno socialno delo		
/Odločna drža zagovarjat stroko v odnosu do drugih strok, do drugih institucij. Spoštljivo in odgovorno zagovarjaš svojo stroko, da uporabljaš jezik socialnega dela./SD-C.49	Sodelovanje z drugimi strokami		

/Da v odnosu s pravnikom ne uporabljaš pravnega jezika. Dragoceno je, da vsak iz svoje stroke nekaj prispeva./SD-C.50	Sodelovanje z drugimi strokami		
Zato mi je socialno delo pomembna stroka, brez katere si ne predstavljam pomoči ljudem./SD-C.51	Socialnodelovno znanje je dragoceno na področju dela z ljudmi		
/Brez tega znanja si sploh ne predstavljam dela. To se mi zdi grozljivo, če bi rekel, da znanje iz fakultete nima nobenega pomena. Ne vem kako bi sploh deloval./SD-C.83	Podlaga za kompetentno socialno delo		
Veliko energije vlagamo v tem, da zagotovimo socialnemu delu položaj in prostor. Da razlagamo kaj je naša naloga in na kakšen način delamo. To moramo delati vedno znova v vsakem procesu pomoči./SD-C.54	Sodelovanje z drugimi strokami		
/Zelo odvisno je od človeka na drugi strani. Ni povezano z vodstvom, sistemom, ampak s človekom na drugi strani. Tudi v teh odnosih vzpostavljamo osebni odnos./SD-C.55	Sodelovanje z drugimi strokami		
/Za dobro se nam je pokazalo, da se nekajkrat na leto usedemo in ubesedimo kaj je naše delo, kaj je delo SD na šoli, policije... Gre za neformalni sestanki, ki so usmerjeni v druženje, osebni kontakt./SD-C.56	Sodelovanje z drugimi strokami		
/Ubeseidimo kaj kdo dela, vzpostavimo dogovor o sodelovanju. To je možno tudi v večjih mestih. Že v sodelovanju sodelovanja z drugimi institucijami so vidni naši koncepti. /SD-C.57	Sodelovanje z drugimi strokami		
/Tožilci in sodniki spreminjajo svoje mnenje in vidijo pomen našega mnenja, saj mi delamo z družinami, imamo vzpostavljen odnos – ni samo birokratska odločitev na papirju./SD-C.75	Sodelovanje z drugimi strokami		

/Poleg tega pa moramo varovati stroko in jo zagovarjamo. Da ne popustimo pred pritiski s strani drugih institucij (občine, šole, policija še najmanj pritiska na nas), ki nam pravijo, da moramo to narediti, družini morate tako in tako pomagati. Mi moramo razložiti kako delamo, da moramo najprej vzpostaviti kontakt, najprej se moramo z njimi pogovoriti, raziskati situacijo./SD-C.53	Podlaga za kompetentno socialno delo		
--	--------------------------------------	--	--

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
SD-C: Najprej bi nekoliko obrnila vprašanje. /<u>Vedno znova nisem zadovoljna tam, kjer ne uspem vzpostaviti delovnega odnosa, v katerem je možno izpeljat proces pomoči, se približat uporabniku. Tudi to se zgodi. Če ne vzpostaviš delovnega odnosa, ne moreš sodelovati z uporabnikom. To je velika ovira.</u>(C1)/SD-C.23 /Take težave poizkušam reševati sama ali pa prek supervizije. (C2)/SD-C.24 <u>Pri sodelovanju z uporabnicami (C4), kadar gre za nasilje v družini, je potrebno najprej vzpostaviti zaupen odnos(C3). Te ženske potrebujejo opore in opolnomočenja in dobrih izkušenj. (C5) Da niso prepoznane samo kot žrtve, ampak da jih vidimo tudi</u>	Vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika (C1, C3, C16)		Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.
	Podpora supervizije (C2)		
	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev (C4)		
	Perspektiva moči (C5, C6, C7, C11)		
	Poznavanje zakonodaje (C8)	Delo na prvi ravni	
	Etika udeležnosti (C10, C13, C14)		
	Dogovor o sodelovanju (C12)		
	Intervencija (C15)		

kot ekspertke iz izkušenj(C6). Ve kako je preživela in ve kako iz tega (C7). Pri tem pa ji moramo pomagati, da ji predstavimo zakonske možnosti in zaščito, ki ji lahko nudi država (C8). Drugače pa ona najbolje ve kaj potrebuje in če jo pri tem podpiraš in narediš skupaj z njo dober projekt pomoči, se to zelo dobro izpelje(C10). Po določenem času, ko začutiva, ali sama reče, lahko samostojno zaživi. To je zame zelo dragoceno. Ženska se iz te težke izkušnje nekaj pridobi zase in zaživi novo življenje (C11).

A: Zelo lepo poudarjate pomen odnosa, ki omogoči dobro izkušnjo in podlago za večje spremembe

SD-C: To je osnova, ni pa to dovolj. Npr. Pri PSP se človek včasih prvič sreča s centrom, ali pa ima slabe izkušnje od prej. Pomembno je kako sprejmeš človeka in kako predstaviš sodelovanje. Ali nastopiš birokratsko ali pa rečeš kaj ste razmišljali, kako ste že poizkušali reševati, kako ste razmišljali za naprej, če tudi ti kaj prispevaš v pogovor... To je povsem drugo. (C12)

/Pomembno je tudi, da se kot strokovnjak odpoveš moči, da ti bolje veš. Da veš kaj je za njega bolje. To vemo da ni res. (C13)

A: Kako zdržite to negotovost, da ne poznate končnih odgovorov in da morate odgovore raziskati?

SD-C: Včasih je zelo enostavno, včasih pa zelo težko. Sploh v situacijah ko so vključeni otroci. Občutek imam, da bi starši morala, to je notranji boj socialne delavke, morala uvideti, kaj bi morala kot starša narediti za otroka, da bi bile boljše. Npr. Alkoholizem, nasilje imaš te težnje. Kljub temu moraš iti po korakih in se jim pridružiti kjer ljudje zmorejo. (C14)

Center se posluži skrajnih ukrepov (npr. Odvzem otroka) ko je bilo že vse raziskano, ko ni druge

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Podpira me znanje, izobraževanje, osveževanje znanja, novi koncepti./SD-C.39	Želja po znanju		Kateri dejavniki vam olajšajo uporabno sodobnih konceptov socialnega dela?
/Želela bi si še več izobraževanja./SD-C.40	Želja po znanju		
/Podpira me tudi supervizija, pri moji osebni rasti, pri mojih stiskah./SD-C.42	Supervizija		
/Poudarila bi še pomen kolektiva. Imeli smo že tudi fizični napad na strokovno delavko, ampak smo imeli znotraj centra podporo. Vem da to ni samoumevno, ampak si upam izraziti da česa ne vem, da sem se ustavil in da ne vidim več poti naprej v določenem procesu pomoči. Pri nas lahko to izrazimo sebi in svojim sodelavcem. Imeti to možnost je zelo dragoceno./SD-C.89	Pomen podpore sodelavcev in vodstva		

6

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Kadar se moramo mi odločiti brez sodelovanja uporabnika, kadar so ogrožena življenja, kadar je to nujno potrebno – pri uporabnikih s težavami v duševnem zdravju in je tako ogrožujoče za svoje ali življenja drugih, da je potrebno poseči po zakonskih represivnih ukrepih (prisilna hospitalizacija, brez sodelovanja)./SD-C.43	Intervencije brez sodelovanja uporabnikov		Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Te intervencije so del našega dela, a mi je veliko lažje če gre za sodelovalni proces./SD-C.44	Intervencije brez sodelovanja uporabnikov		
/V intervenciji sami nosimo odgovornost in gre za najtežje primere je takrat zelo stresno./SD-C.45	Intervencije brez sodelovanja uporabnikov		

/Odvzem otroka iz vrtca, kot smo tudi mi že to počeli, brez soglasja staršev, tudi starim staršim. To so najbolj stresne situacije./SD-C.90	Intervencije brez sodelovanja uporabnikov		
/Takrat nam je v pomoč timsko delo in multidisciplinarno. Znotraj centra, kakor tudi z institucijami, ki sodelujejo v procesu pomoči./SD-C.46	Intervencije brez sodelovanja uporabnikov		
/Ko je intervencija opravljena pa je zelo koristna razbremenjevalni pogovori z sodelavkami, intervizija, supervizija. To pomaga da se razbremeniš svojih težkih občutkov/SD-C.47	Intervencije brez sodelovanja uporabnikov		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Odločitev je zelo pomembna./SD-C.48	Zelo pomembna		Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov, je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?
Odločitev za uporabo socialnodelovnega znanja je nujna./SD-C.52 /	Nujna		
/Nekdo pride in ima znižano DSP, je ves besen. Kako z njim vzpostaviti odnos? Mi smo vam poslali odločbo, zakon tako pravi, ne morem vam pomagati. Ali pa rečeš... Vidim da ste besni. Da te zanima kaj on razmišlja, dajva skupaj pogledat, iskat še kake druge poti, kje dobit dodatno pomoč./SD-C.61	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		
Socialna delavka ima vedno izbiro uporabljati socialno delovno znanje, ali pa se zanašat na birokracijo. Gre za strokovno in osebno odločitev./SD-C.62	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		
/Socialno delo se da delat, če si za to človek vzame čas./SD-C.88	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		

• **INSTITUCIONALNI OKVIR CSD**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

/Me podpira, ne vidim, da bi me omejevalo./SD-C.58	Institucionalni kontekst ne omejuje socialne delavke pri uporabi socialmodelovnih konceptov		Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialmodelovnih konceptov?
Dobro je, da so postavljeni zakonodajni, institucionalni okvirji. Znotraj njih pa te nihče ne omejuje, da ti ne bi uporabljal svoje stroke, ali strokovnega znanja./SD-C.59	Socialno delo je mogoče znotraj institucionalnega konteksta		
/V vsakem delu z uporabnikom, ne glede na področje dela, lahko uporabiš koncepte socialnega dela. Tudi če odločaš o tem koliko denarja bo nekdo dobil, lahko to narediš na socialmodeloven način./SD-C.60	Socialno delo je mogoče znotraj institucionalnega konteksta		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Prej zavestno nisem omenjala pomanjkanja časa. To je naša realnost./SD-C.70	Pomanjkanje časa je realnost CSD		Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialmodelovnih konceptov?
/Pomanjkanje časa za zapisovanje, za teren.../SD-C.71	Pomanjkanje časa za zapisovanje in terensko delo		
/Zaradi pomanjkanja časa včasih zapišem tudi premalo strokovno.. Vse moramo zabeležiti, zapisovat. Tudi to je metoda dela SD. Zapisovanje je strokovno delo in ga zato ne uvrščam med birokracijo. To je zelo pomemben del našega dela./SD-C.79	Pomanjkanje časa za zapisovanje in terensko delo		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Večji poudarek bi dala na to, da bi socialne transferje dali izven CSD. Da bi bile to posebne enote./SD-C.72	Prenos socialnovarstvenih prejemkov iz CSD (razen DSP in IDSP)		Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile

/Smiselno bi se mi zdelo, da bi tam delalo nekaj socialnih delavcev, da ne bi bile to samo upravne odločitve./SD-C.73	Prenos socialnovarstvenih prejemkov iz CSD (razen DSP in IDSP)		uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
Pri odvzemih otrok, bi se mi zdelo smiselno, da bi to šlo na sodišče. In bi sodišče podprlo odločitev stroke./SD-C.74	Podpora in sodelovanje sodišč pri odvzemih otrok		
/Število nalog CSD je ogromno glede na število zaposlenih in glede na čas, ki ga imamo na razpolago./SD-C.76	Kadrovsko okrepit CSD		
/Vzeti si čas in to moramo to tudi zagovarjati. V našem delu ni hitrih rešitev in potrebujemo čas. Moramo se zavedati, da ni hitrih rešitev in moja odgovornost je da to podelim z uporabnikom, šolo s katero sodelujemo, da zagovarjam to pred drugimi./SD-C.78	Zagotoviti glas stroki socialnega dela		

- **POGLED NA TEORIJU IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Meni to kar sem pridobila na fakulteti je zelo dragoceno./SD-C.81	Znanje je dragoceno		Kako razumete odnos med teorijo in prakso v socialnem delu?
/Ni pa to dovolj, zato sem poudarjala pomen izobraževanja. Teoretično znanje iz fakultete je osnova na kateri gradiš svoje strokovno znanje./SD-C.82	Razvijanje znanja je temeljna naloga stroke SD		
/Kaj pa bi drugače uporabljal? Zakon? Po občutku? To se ne izključuje, to se mora dopolnjevati z znanjem./SD-C.91	Uporaba znanj drugih strok in delo po občutku se mora dopolnjevati z socialnodelovnim znanjem in koncepti		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Razkoraka med teorijo in prakso ne vidim. Teorija je nujna v praksi in na tem lahko gradimo in delamo socialno delo./SD-C.92	Razkorak med teorijo in prakso ne obstaja		Ali v socialnem delu po vašem menju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite. (Kako bi zmanjšali razkorak med

			teorijo in prakso?)
PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Praktik pove svoje izkušnje, svoja razmišljanja, svoja znanja. Raziskovalec pa pove kaj ga zanima. Drug drugega dopolnjujeta. Vsak nekaj ponudi./SD-C.84	Raziskovalec in praktik se dopolnjujeta v procesu raziskovanja in soustvarjanja novega znanja		Kakšna bi bila vloga vseh udeleženih v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?
Ne moremo razvijati teorije brez sodelovanja prakse./SD-C.85	Teorija se mora razvijati v sodelovanju s prakso		
/Teorija in praksa se prepletata./SD-C.86	Teorija se mora razvijati v sodelovanju s prakso		
/Kakor vidim stroka socialnega dela se vedno znova razvija. Smo stroka ki delamo skupaj z ljudmi. Z družbenimi spremembami se mora spreminjati tudi stroka socialnega dela. Ne smemo zaostat. O tem moramo nadaljevati raziskovanje, se dodatno izobraževati, upoštevati nove družbene realnosti, spremembe v konceptu družin. To je del našega dela./SD-C.87	Razvoj novega znanja je ena izmed temeljnih nalog stroke socialnega dela		

Socialna delavka D

•SPLOŠNI PODATKI O SOCIALNI DELAVKI

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/35 let/SD-D.01	Starost		Splošni podatki o socialni delavki
/Univerzitetna diplomirana socialna delavka/SD-D.02	Izobrazba		
/7 let/SD-D.03	Delovna doba na CSD		

•UPORABA SD ZNANJ IN KONCEPTOV

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Soustvarjanje rešitev – skupaj s stranko iščeš možne rešitve./SD-D.04	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	Element delovnega odnosa	Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?
/Čprav gre za iskanje najbolj osnovnih virov moči./SD-D.05	Perspektiva moči	Element delovnega odnosa	

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Najbolj pomembna je podpora nadrejenga. Da ti omogoča, da se izobražuješ. Da stoji za tvojimi dejanji in odločbami./SD-D.10	Podpora vodstva		Kateri dejavniki vam olajšajo uporabno sodobnih konceptov socialnega dela?
/Res pa je, da vodstvo vpliva na to koliko možnosti imaš./SD-D.16	Podpora vodstva		
/Vidijo se velike razlike med centri za socialno delo. Medtem ko so centri, ki so bolj na obrobju, se mi zdijo kolektivno povezani (zaposleni, vodstvo). Direktorji se mi zdijo bolj socialni, bolj motivirani. Kakor pa v večjih centrih v Ljubljani./SD-D.20	Velikost CSD		
/Da ostaneš na centru je pomembna podpora tistih nekaj sodelavk in sodelavcev, ki se med seboj podpiramo, ki razmišljamo podobno./SD-D.28	Podpora sodelavcev in sodelavk		
Podpira me vodja mojega področja, ker razume da socialno delo ne more vedno slediti vsaki črki zakona. Zaupanja vodje./SD-D.29	Podpora vodstva		
/Ko vidiš druge socialne delavke, ki iščejo znanje, ki želijo delati socialno delo, te navdahne. Drugače otopiš./SD-D.45	Sodelovanje s socialnimi delavkami, ki uporabljajo socialnodelovno znanje in koncepte		
Želim biti mentorica študentom, študentkam FSD./SD-D.43	Sodelovanje s Fakulteto za socialno delo		
/Sodelovanje na posameznih predavanjih, projektih, v raziskavah.../SD-D.44	Želja po znanju		
/Želim, da me podprejo pri delu z ljudmi./SD-D.31	Pomen podpore vodstva		
PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

Po navodilih naj to ne bi delali, tisti delavci, ki odločamo o pravicah iz javnih sredstev, ker je naša prioriteta, da izdamo čimvečje število odločb. Da ne vzpostavljamo osebnega stika, ker to jemlje čas in energijo./SD-D.07	Socialmodelovni način dela je moteč. Spodbuja se storilnost.		Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
Zaradi tega sem deležna očitkov, da se predolgo pogovarjam z ljudmi in da trpi moje strokovno delo./SD-D.09	Socialmodelovni način dela je moteč. Spodbuja se storilnost.		
/Metode socialnega dela se ne uporabljajo premišljeno, prav tako jih socialni delavci ne poznamo dovolj, ker bi jih bilo potrebno redno uporabljati, se izobraževati./SD-D.11	Pomanjkanje znanja med socialnimi delavkami na CSD		
/Ni nobenega nadzora s strani nadrejenih, s strani strokovnjakov kako jih uporabljamo.../SD-D.12	Socialmodelovni način dela je moteč. Spodbuja se storilnost.		
/Na mojem področju javnih prejemkov ni zaželeno, da jih uporabljamo, ker vodstvo želi, da naredimo čim več odločb. Pričakujejo, da se človeka hitro in na ne-konflikten način "odstrani" iz pisarne. Ni zaželeno./SD-D.13	Socialmodelovni način dela je moteč. Spodbuja se storilnost.		
/Na žalost v trenutnem okviru CSDjev težko uporabljamo socialmodelovne koncepte in znanje./SD-D.41	Neskladnost institucionalnega okvirja z naravo stroke socialnega dela		
/Institucijo razumem kot zaprto hišo, v kateri se strokovni delavci obnašamo birokratsko. Ker smo socialni delavci pa se pričakuje od nas ,da smo odprti, prijazni, sočutni./SD-D.23	Neskladnost institucionalnega okvirja z naravo stroke socialnega dela		
/Ljudje imajo različne težave (zdravstvene, materialne, finančne, čustvene, družinske), zato ta institucionalna pravila ovirajo delo./SD-D.25	Neskladnost institucionalnega okvirja z naravo stroke socialnega dela		
PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

IZJAVE			
/Delam na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev. Odločam o otroškem dodatku in subvenciji vrtca. Ob delu s temi ljudmi, samo čeprav uveljavljajo pravico, oddajo vlogo, imaš lahko osebni stik z njimi. Lahko si vzameš malo časa, da vidiš če so prisotne še kaki drugi problemi, stiske kot npr. Materialna ogroženost, družinske razmere, ločitev, razveza./SD-D.06	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov, je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?
/S tem se ne strinjam, saj lahko v kratkem času vzpostaviš osebni stik in se ti zaupa, je nedopustno da ga vržeš iz pisarne, ker nimaš časa, čeprav izkazuje ogrožujoče dejavnike. Treba mu je ponuditi pomoč že po osebni in moralni etiki./SD-D.08	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		
/Na drugih področjih pa je več prostora za uporabo socialnodelovnega znanja. Tudi na drugih področjih se ne izkoristi tega znanja. Mogoče ni volje delati na tak način. Odvisno od posameznika./SD-D.15	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		
V tem sistemu je odločitev posameznika ali si bo vzel čas, ali bo rasel – bo to njegov iziv. Ali pa bo klonil in šel po lažji, birokratski poti. Opraviš število določenih storitev na CSD in s tem pokazal, da je uspešen kvanitetno./SD-D.18	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		
/Če teorije ne uporabljaš, ne reflektiraš svojega dela, delo ne more biti učinkovito in strokovno. Vsi lahko doštudiramo socialno delo. Od nas samih je odvisno ali uporabimo teorijo, ki nam pomaga v praksi./SD-D.40	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		

• **INSTITUCIONALNI OKVIR CSD**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
---------------------------------	------	---------------	------------

IZJAVE			
			Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Žal politika strmi k temu, da bi bila praksa bolj birokratska. Težnje so k temu, da se dela striktno po zakonu. To se mi zdi nedopustno ko delamo z ljudmi./SD-D.24	Prevlada birokratskega dela nad delom z ljudmi		Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialnodelovnih konceptov?
/Posledice so vidne na zdravju zaposlenih (izgorevanje)./SD-D.26	Izgorevanje socialnih delavk		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Ideje skupnostnega socialnega dela so me navdušile. CSD je osrednja institucija, kjer strokovni delavci lahko pridobimo največ podatkov. Na centrih se pojavljajo različne težave in imaš pregled nad njimi. Več bi se morali povezovati z drugimi institucijami (šole, sodišča, bolnišnice), se bolj pogosto srečevati, skupaj iskat rešitve. Pa tudi v lokalni skupnosti bi se morali več povezovati z mladinskimi središči, mladinske četrti./SD-D.21	Povezovanje CSD z lokalnim okoljem	Socialno delo v skupnosti	Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/CSD je samozadostna institucija in ne znamo povezati z drugimi organizacijami v skupnosti. Smo zelo dober povezovalni člen./SD-D.22	Povezovanje CSD z lokalnim okoljem	Socialno delo v skupnosti	

/Uvedla bi novo vodstvo, ki bi morali biti socialni delavci, ali pa drugi profili, ki imajo dolgoletne izkušnje z delom v socialnem varstvu./SD-D.30	Vodstvo CSD z izkušnjami na področju socialnega varstva		
/Vodstvo naj se ne ukvarja s politiko in političnimi cilji./SD-D.32	Vodstvo CSD z izkušnjami na področju socialnega varstva		
/Poleg tega si želim več zaposlenih, kar bi pomenilo več časa za delo z ljudmi./SD-D.33	Kadrovsko okrepit CSD		
/Več sodelovanja s samo fakulteto./SD-D.35	Sodelovanje CSD s Fakulteto za socialno delo		
/Možnost stalnega izobraževanja./SD-D.36	Več izobraževanj za socialne delavke na CSD		
/Želim si manj birokracije./SD-D.37	Zagotoviti glas stroki socialnega dela		
/Omogočanje dela in izvajanje projektov v lokalni skupnosti./SD-D.38	Povezovanje CSD z lokalnim okoljem		

- POGLED NA TEORIJU IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Teorija nastane iz prakse./SD-D.39	Teorija nastane v sodelovanju s prakso		Kako razumete odnos med teorijo in prakso v socialnem delu?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Ali v socialnem delu po vašem menju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite. (Kako bi zmanjšali razkorak med teorijo in prakso?)

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kakšna bi bila vloga vseh udeleženi v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?

Socialna delavka E

•SPLOŠNI PODATKI O SOCIALNI DELAVKI

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/50 let/SD-E.01	Starost		Splošni podatki o socialni delavki
/Univerzitetna diplomirana socialna delavka/SD-E.77	Izobrazba		
/24 let/SD-E.02	Delovna doba na CSD		

•UPORABA SD ZNANJ IN KONCEPTOV

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Predvsem se opiram na koncept tukaj in zdaj/SD-E.05	Koncept tukaj in zdaj		Na katero socialno delovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?
/se ne vračam v preteklost, vzroke/SD-E.06	Ravnanje s sedanostjo ali koncept so- navzočnosti	Element delovnega odnosa	
Hkrati pa iskanje boljših možnosti, soustvarjanje/SD-E.07	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	Element delovnega odnosa	
/enakovrednost/SD-E.08	Etika udeležnosti	Element delovnega odnosa	
/spoštovanje dostojanstva/SD-E.09	Etika udeležnosti	Element delovnega odnosa	
/skupno iskanje rešitev/SD-E.10	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	Element delovnega odnosa	
/neusiljevanje svojega mnenja/SD-E.11	Etika udeležnosti	Element delovnega odnosa	
/Prepričanje, da vsak človek dela najboljše kar lahko in zna. Vsak ima rešitev v sebi./SD-E.12	Koncept odpornosti		
Delo na odnos, kar je najbolj pomemben del mojega dela./SD-E.13	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika		
/Kadar ne vem kaj narediti, je odnos vedno področje kamor se obrnem. Z vzpostavljenim odnosom se ustvari zaupanje, soustvarjanje, kar pripelje sčasoma do rešitve./SD-E.14	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika		
/Ne razmišljam samo o drugih, ampak tudi o sebi – kaj jaz počnem, kaj je moja naloga, kaj je moja odgovornost, kje sem v odnosu s tem človekom./SD-E.25	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika		

/sem orientirana na odnos. Kadar ne vem kaj, je odnos vedno tisto kar lahko soustvarjamo./SD-E.27	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika		
---	---	--	--

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Poleg socialnega dela sem študirala tudi realitetno terapijo in teorijo izbire, sem inštruktorica v tej modaliteti./SD-E.04	Psihoterapevtska znanja		Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?
/Pomaga tudi supervizija, da te usmeri. Meni je to zelo pomagalo./SD-E.17	Supervizija		
/Ne samo prenos znanja s strani starejših kolegov, ampak da sem iskala svojo pot in kaj je moja delovna točka./SD-E.18	Izkušnje sodelavcev in sodelavk		
/Zelo mi je pomagalo izobraževanje v teorijo izbire in realitetno terapijo – konkretne usmeritve, konkretna prepričanja v kaj jaz verjamem in kaj delam./SD-E.19	Psihoterapevtska znanja		
/Poleg tega sem preizkusila tudi seminarje na temo Gestalt družinske terapije, druge različne pristope./SD-E.22	Psihoterapevtska znanja		
Zelo so mi pomagala psihološka znanja, ki so mi pokazala kako ljudje delujemo – kako se vedem, kaj želim, da razumem sebe in druge./SD-E.24	Psihologija		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Ta znanja mi dajo moč, da odstopim iz pozicije moči, da se odpovem moči, ki mi ne pripada./SD-E.26	Odstop iz pozicije moči		Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?
/Ni se mi velikokrat zgodilo, da bi se zapletla v konflikt, da bi imela občutek, da sem neuspešna. Tudi če se zapleteš, ti znanja pomagajo, da se iz tega rešiš. /SD-E.33	Podlaga za kompetentno socialno delo		
/Brez znanja bi težko delala./SD-E.36	Podlaga za kompetentno socialno delo		
/Nekateri mislijo da je socialno delo enako pogovoru s prijateljem na kavi. To vsekakor ni res./SD-E.37	Podlaga za kompetentno socialno delo		

Nekateri rečejo, da ni več časa za socialno delo. Socialno delo je odnos, ki ga delam. Odločbe sicer kradejo čas, vendar lahko tudi odločbe izdajaš na več načinov in izkazuješ socialnodelovno znanje. Takrat imaš čisto drug pogled na ljudi in na delo. Tega ne smemo izgubit- Ne bi bila rada birokrat, ki se odloča po zakonodaji. Ne smemo dopustit, da nas to preplavi./SD-E.39	Socialnodelovno znanje je dragoceno na področju dela z ljudmi		
/Ne samo prenos znanja s strani starejših kolegov, ampak da sem iskala svojo pot in kaj je moja delovna točka./SD-E.18	Socialna delavka naredi izbor znanja, ki ga uspešno uporablja v konkretni procesih pomoči		
/Na koncu je ratal en moj miks znanj in pristopov./SD-E.23	Socialna delavka naredi izbor znanja, ki ga uspešno uporablja v konkretni procesih pomoči		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
SD-E: Sem regijska koordinatorica za obranavo nasilja v družini. Imam nekoliko manj stika z uporabniki kakor v preteklosti. Imam več stika s strokovnimi	Prepoznavanje vedenjskih vzorcev (E1, E2, E4)	Delo na drugi ravni	Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.
	Vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika(E3, E8, E10)		

delavci, pripravo ravnanj, supervizijo, drugačen posel kakor večina drugih socialnih delavcev. <u>Kadar gre za zelo konfliktno situacijo, ko delam s povzročitelji nasilja, mi najbolj pomaga, da poizkušam razumeti njihovo vedenje, pričakovanja (E1). Ko nastopijo frustracije, ko kričijo, z agresivno neverbalno komunikacijo. Razumem kaj je v ozadju in se ne spuščam dokazovanje moči. Takrat zgubljaš moč, kompetentnost, si misliš da nisi v redu. (E2) Njegovo vedenje kaže njegovo zgodbo. Če bi reagirala na njegovo vedenje bi izgubila kontakt z njim in ne bi mogla vzpostaviti delovnega odnosa (E3). Moj cilj ni, da človeka spremenim, ampak da mu odslikam njegovo vedenje. Poizkušam priti do njegove notranje komunikacije.(E4) Da mu dam informacije. Kaj on z vsem tem naredi je njegova stvar. (E5) Jaz želim to narediti skozi odnos in ne da mu žugam.(E6) Njegova odgovornost pa je kaj bo on s tem naredil.(E7) /Ni se mi velikokrat zgodilo, da bi se zapletla v konflikt, da bi imela občutek, da sem neuspešna. Tudi če se zapleteš, ti znanja pomagajo, da se iz tega rešiš.(E8)/SD-E.33</u> A: Lepo ste pokazali, da odgovornost ni samo vaša, ampak je pomembno tudi, da odgovornost prevzamejo tudi na uporabniku. SD-E: <u>V socialnodelovnem odnosu moram biti strokovna, moram vedeti kaj je moja vloga in cilj. (E9)Ne morem si privoščiti, da bi se prepirala z ljudmi s katerimi delam. Lahko povem kako se počutim v najinem odnosu, lahko skrbim zase, vendar nikoli ne smem reči ti si slab ali pa ti si kriv, da se slabo počutim. Jaz sem odgovorna za svoje počutje in jaz lahko izberem kako se takrat obnašam.(E10)</u>	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve (E5, E7, E9)		
PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

			Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.)
/Sem regijska koordinatorica za obranavo nasilja v družini. Imam nekoliko manj stika z uporabniki kakor v preteklosti. Imam več stika s strokovnimi delavci, pripravo ravnanj, supervizijo, drugačen posel kakor večina drugih socialnih delavcev./SD-E.28	Uporaba socialnodelovnega znanja na mezo in makro ravni		
/Kadar gre za zelo konfliktno situacijo, ko delam s povzročitelji nasilja, mi najbolj pomaga, da poizkušam razumeti njihovo vedenje, pričakovanja. Ko nastopijo frustracije, ko kričijo, z agresivno neverbalno komunikacijo. Razumem kaj je v ozadju in se ne spuščam dokazovanje moči. Takrat zgubljaš moč, kompetentnost, si misliš da nisi v redu./SD-E.29	Vzpostavljanje kontakta in osebnega stika z uporabnikom		
/Njegovo vedenje kaže njegovo zgodbo. Če bi reagirala na njegovo vedenje bi izgubila kontakt z njim in ne bi mogla vzpostaviti delovnega odnosa./SD-E.30	Vzpostavljanje kontakta in osebnega stika z uporabnikom		
/Moj cilj ni, da človeka spremenim, ampak da mu odslukam njegovo vedenje. Poizkušam priti do njegove notranje komunikacije./SD-E.31	Narediti razvidno dogajanje med udeležinimi v procesu pomoči		
/Da mu dam informacije. Kaj on z vsem tem naredi je njegova stvar. Jaz želim to narediti skozi odnos in ne da mu žugam. Njegova odgovornost pa je kaj bo on s tem naredil./SD-E.32	Odgovornost uporabnika		
V socialnodelovnem odnosu moram biti strokovna, moram vedeti kaj je moja vloga in cilj. Ne morem si privoščiti, da bi se prepirala z ljudmi s katerimi delam./SD-E.34	Odgovornost socialne delavke		

/Lahko povem kako se počutim v najinem odnosu, lahko skrbim zase, vendar nikoli ne smem reči ti si slab ali pa ti si kriv, da se slabo počutim. Jaz sem odgovorna za svoje počutje in jaz lahko izberem kako se takrat obnašam./SD-E.35	Odgovornost socialne delavke		
/S tem kažemo tudi ali poznamo socialno delo ali ne. Če ne znam vzpostaviti odnosa z njimi, če z njimi tekmujem kdo je boljši ali slabši, jih ne morem sprejeti takšne kot so, s tem pokažem, da ne poznam konceptov socialnega dela. Kažejo se tudi v odnosih med nami./SD-E.42	Uporaba socialmodelovnih znanj, konceptov s sodelavci in zaposlenimi na CSD		
/Zelo težko o socialnem delu govori pravnik. Pravnik se lahko nauči zakonodajo, ne bo pa razumel socialnega dela. Zadnjič sem govorila s pravnico iz ministrstva in ji želela razložiti, da če vidim, da nisi podaljšal otroškega dodatka, te pokličem, spomnim. Mi je mar zate. To je socialmodelovno razmišljanje. Naredim ta korak. Pravnica pa mi je rekla, da bo pač ostala brez otroškega dodatka in DSP, jo boste pač naučili. Imam že 24 let izkušenj in danes že vem, da koga lahko spremenim in kaj naučim. Nekateri uporabniki pač potrebujejo našo berglo. Ne vem če ga bomo lahko spremenili, vem pa da lahko naredimo korak ali dva naprej. Socialmodelovno ravnanje ima smisel – če bi mama ostala brez DSP in otroškega dodatka bi pristala na ulici in tako bi morali začeti razmišljati o odvzemu otrok, da spravimo otroke na varno. Veliko smotrneje je, da si vzamemo čas za človeka. Na koncu dneva tudi privarčujemo, če bi že morali uporabljati ekonomsko in pravniško logiko./SD-E.45	Uporaba socialmodelovnih konceptov v sodelovanju z drugimi strokami		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Ko prideš v prakso moraš teoretično znanje prilagoditi praksi in se opreti na znanje, ki te podpre pri tvojem delu./SD-E.03	Želja po znanju		Kateri dejavniki vam olajšajo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Spomnim se prvih let dela na CSD, ko nisem vedela kaj bodo potrebovali in želeli ljudje, ki pridejo skozi vrata. Vsi nekaj hočejo, imajo neka pričakovanja, kaj naj bi socialni delavec naredil – od humanitarnega delavca do birokrata – vse nam nalepijo, kot našo dolžnost. Potrebovala sem nekaj, da usmerim kaj je moj cilj pri delu. Pomagalo mi je dodatno izobraževanje./SD-E.15	Želja po znanju		
Vsak socialni delavec bi moral ob začetku kariere imeti možnost obnavljati znanja, se naučiti kaj novega. Znanja ti pomagajo se orientirati, kadar se srečaš s frustracijami./SD-E.16	Želja po znanju		
/Vključena sem bila tudi v izobraževanje za mentorje na FSD. Vsako leto sem hodila na izobraževanja, kjer sem obnovila socialnodelovno znanje in pristope./SD-E.20	Sodelovanje s Fakulteto za socialno delo		
Vključena sem bila tudi v izobraževanje za supervizorje v socialnem varstvu./SD-E.21	Supervizija		
/A: Socialne delavke s katerimi sem se pogovarjal, so omenjale pomen podpore sodelavcev in vodstva CSD SD-E: Se strinjam z njimi./SD-E.41	Podpora sodelavcev in vodstva CSD		

/Pomemben je pomen vodje, ki vzgaja kulturo organizacije. Če je vodja nekdo, ki ne pozna socialnega dela, ki mu je pomembno menedžerstvo, težko sledi viziji socialnega dela./SD-E.43	Pomen podpore vodstva		
/Sploh če imaš podporo vodstva CSD./SD-E.50	Pomen podpore vodstva		
Če potrebuje pomoč lahko pokliče sodelavca/SD-E.51	Pomen podpore sodelavcev in sodelavk		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Družbena klima v zvezi s centri. Verjetno spremljate afere v zvezi s socialnim delom. Dogaja se splošen trend, da ulica ve več, kakor strokovne službe same, kaj je potrebno naredit. Potem ulica kroji zakonodajo, postopke, sodišča,.../SD-E.44	Pritiski javnosti in drugih institucij, politike,...		Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Krčenje kadrov in podhranjenost kadrov, kar se mi zdi nedopustno. Že pred krčenjem kadrov je bila stiska, kaj šele sedaj./SD-E.53	Kadrovska podhranjenost CSD		
/Pritisk na storilnost, merjenje storilnost povzroča stres strokovnemu delavcu in vpliva na kvaliteto storitev./SD-E.54	Socialnodelovni način dela je moteč. Spodbuja se storilnost.		

8

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Meni pomaga svoboda, ki jo imamo v socialnem delu. Zakonodaja ponuja okvir. Znotraj tega okvira pa je čisto tvoja izbira./SD-E.38	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov, je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji

Nekateri rečejo, da ni več časa za socialno delo. Socialno delo je odnos, ki ga delam. Odločbe sicer kradejo čas, vendar lahko tudi odločbe izdajaš na več načinov in izkazuješ socialnodelovno znanje. Takrat imaš čisto drug pogled na ljudi in na delo. Tega ne smemo izgubit- Ne bi bila rada birokrat, ki se odloča po zakonodaji. Ne smemo dopustiti, da nas to preplavi./SD-E.39	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?
/Najbolj pomembna. Ta odločitev, da je to moje poslanstvo je najbolj pomembna. Ne glede na okoliščine in kaj zahteva delovno okolje./SD-E.47	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		
/Tudi odločbo lahko izdam na socialnodelovni način./SD-E.48	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		

• **INSTITUCIONALNI OKVIR CSD**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Zahtevno vprašanje. Lažje bi govorila kje me ovira./SD-E.48	Institucionalni kontekst bolj ovira, kakor podpira		Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov?
/Delo na CSD omogoča veliko avtonomije socialnemu delavcu. Vsak ima odločitev kako bo delal./SD-E.49	Velika mere avtonomije pri svojem delu		
/pomoč NVO/SD-E.52	Sodelovanje z NVO		
/Izkoristi lahko supervizijo./SD-E.103	Supervizija		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
--	------	---------------	------------

/Z zmanjšanjem kadra, sploh na enotni točki odločanja o transferjih, je katastrofa. 1000 navodil, določen čas odločanja, nedosegljivi roki, zamude z odločanjem. Strokovni delavec želi pomagati, vendar ga sistem, roki onemogočajo. Dogajajo se tudi špice, ko imamo naenkrat za obdelati 4000 vlog, kar je nemogoče obdelati v predpisanem roku. Nemogoče stanje. Socialni delavci nismo birokrati./SD-E.60	Povečanje birokratskega dela ob spremembi Zakona o socialnovarstvenih prejemkih		Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialnodelovnih konceptov?
/Vpogled v baze podatkov ima bolj nadzorno funkcijo. To ni socialnodelovna logika. Gre za upravne postopke, ki so zoprnija, ki ne sodi na CSD./SD-E.62	Nadzorna funkcija CSD se ne sklada z vizijo socialnega dela		

PODČRTAN DEL ŠTEVILKA IZJAVE	ODGOVORA,	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Ne smemo, da CSD preplavijo preplavijo drugačni kadri, profili./SD-E.40		Kadrovsko okrepit CSD		Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Ni dobro da so centri preveliki, ker morajo biti odzivni, vpeti v lokalno skupnost. Veliki, centralizirani centri so dobri za birokrate, davkarijo,... Na centrih moramo poznati ljudi s katerimi delamo, moramo imeti vzpostavljen osebni stik in odnos. Na večjih centrih to ni mogoče./SD-E.46		Decentralizacija CSD – poudarek na manjših CSD, ki so vpeti v lokalno skupnost		
/Predvsem se mi zdi, da ni dobro, da so preveliki CSD./SD-E.55		Poudarjanje pomena manjših CSD, ki so vpeti v lokalno okolje		
/Več bi si želela ekipnega dela, ki bi bili sestavljeni iz različnih strok (socialni delavci, psiholog, pedagog, pravnik – odločevalec, izdajanje odločb)./SD-E.56		Več multidisciplinarnega timskega dela		
/Jaz sem se naučila pravnih nalog, ampak to ni moja perspektiva, ne znam razmišljati na pravni način – ni to moje poslanstvo. Socialni delavci naj delamo socialno delo./SD-E.57		Zagotoviti glas stroki socialnega dela		
/Ustanovitev enot, ki bi nudile strokovno pomoč in se vključevale pri zahtevnejših primerih./SD-E.58		Ustanovitev 2. stopenjskega organa na področju socialnega varstva	2. stopenjski organ na področju socialnega varstva	

/Ko si socialni delavec lahko delaš na vseh področjih CSD, vendar so ta področja zelo različna in potrebuješ različna znanja in načine ravnanja. Ne moreš delat na področju nasilja v družini, če verjameš da sta za konflikt potrebna dva in da nekdo izziva, ne veš kdo je žrtev– ne razumeš osnovnega koncepta nasilja. Mislim, da bi morala za določena področja biti nekakšne licence s katerimi bi dokazoval, da premoreš predpisana znanje s tega področja, da lahko delaš na tem področju. V drugih poklicih npr. Medicinske sestre morajo vsakih 5 let obnavljati svojo licenco za delo na določenem področju./SD-E.59	Potreba po licencah in dokazovanju osnovnega znanja za delo na posameznem področju dela	2. stopenjski organ na področju socialnega varstva	
/Na CSD bi morala ostati DSP in IDSP, ki predstavljata dobri orodji za delo. Otroški dodatek ni nobene potrebe da je na centru. Naj o tem odloča davkarija./SD-E.61	Prenos socialnovarstvenih prejemkov iz CSD (razen DSP in IDSP)		
/Računamo tudi obresti... Porodniško nadomestilo, zdravstveno zavarovanje – to so stvari, ki ne sodijo na CSD./SD-E.63	Prenos socialnovarstvenih prejemkov iz CSD (razen DSP in IDSP)		
Zanimiva se mi zdi ideja drugostopenjskega organa na našem področju. Na našem področju je to Ministrstvo. Kaj če bi o zdravniških zadevah na drugi stopnji odločal pravnik. Saj vidite kako so urejena sodišča: 1 stopnja, višje sodišče, vrhovno sodišče, ustavno sodišče. Gre za jasno ureditev stopenjsko. Pri nas pa so CSD na prvi stopnji, na drugostopenjski organ pa je ministrstvo. Ministrstvo je političen organ. Ministrstvo ne more odločat o strokovnih zadevah. Politika ne mora odločat o strokovnih zadevah./SD-E.74	Ustanovitev 2. stopenjskega organa na področju socialnega varstva	2. stopenjski organ na področju socialnega varstva	

/Spomnim se ko sem začela delat kot regijska koordinatorka, kar so izsilile nevladne organizacije. Prišlo je do spremembe zakonodaja glede nasilja v družini. Na posvetu v Domžalah je prišel direktor direktorata v času Janševe vlade leta 2005. Opcija SDS in ta veja. Prišel je in rekel: "joj kakšne luštne ženske. Ve kar delajte svoje delo, a ne govorite o nasilju v družini. Ker če boste govorili o nasilju v družini, boste ustrašili mlade pred družino. Družina je osnovna celica naše družbe in mlade moramo spodbujati za družinsko življenje, ker drugače ne bo natalitete. Cilj naše vlade pa je dvig natalitete in o nasilju v družini ne moremo govoriti. Razumem, da je ministrstvo političen aparat, vendar o delu stroke ne morejo odločati. Na drugi stopnji bi morali odločati najboljši strokovnjaki iz socialnega dela. Z reorganizacijo upam, da se bo to uresničilo, saj se govori o nekakšni centralni enoti. Podobno kakor jo imajo vsi strokovni organi imajo. Policija ima Policijsko generalno upravo. Tam bodo zaposleni ljudje iz stroke in skrbijo za izobraževanja in imajo pregled nad dogajanjem. Vmesna stopnica in prakso in politiko, sedaj ima politika direkten vpliv na prakso. Sodelovanje s prakso in stroko, ter vpliva na socialno politiko v sodelovanju z ministrstvom./SD-E.75	Ustanovitev 2. stopenjskega organa na področju socialnega varstva	2. stopenjski organ na področju socialnega varstva	
/Sedanja ureditev je res bizarna. V odločitvah o odvzemu otroka gre ogromno dela in znanja, na drugi stopnji pa o tem odloča pravnik, ki nikoli ni delal na področju socialnega varstva in nima strokovnega izpita. /SD-E.76	Ustanovitev 2. stopenjskega organa na področju socialnega varstva	2. stopenjski organ na področju socialnega varstva	

- **POGLED NA TEORIJU IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Zelo povezano. Eno brez drugega ne gre./SD-E.64	Teorija in praksa sta tesno povezani		Kako razumete odnos med teorijo in prakso v socialnem delu?
/Delo brez znanja ni mogoče./SD-E.66	Teorija in praksa sta tesno povezani		
/V SD potrebujemo čim več raziskovanja./SD-E.79	Raziskovanje kot temeljna naloge stroke socialnega dela		
/Ta povezava se mi zdi pomembna za napredovanje stroke, dvig ugleda stroke./SD-E.73	Raziskovanje kot temeljna naloge stroke socialnega dela		
PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

IZJAVE			
/Večkrat rečejo to kar nas učijo na faksu, to ti nič prav ne pride. Znanje je opora pri mojem delu brez katerega ne morem./SD-E.78	Razkorak med teorijo in prakso ne obstaja		Ali v socialnem delu po vašem menju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite. (Kako bi zmanjšali razkorak med teorijo in prakso?)
Pogosto do te komunikacije med praktiki in teoretiki ni sodelovanja./SD-E.72	Pomanjkanje komunikacije med raziskovalci in praktiki		
Je pa res tudi to, da imam občutek, da profesorji ne poznajo prakse, ko razlagajo teorijo. Ne znajo umestiti teorije v praktični kontekst./SD-E.67	Pomanjkanje komunikacije med raziskovalci in praktiki		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Praksa mora biti tudi v času študija, kjer lahko apliciraš teorijo v praksi že v času študija./SD-E.65	Teorija se mora razvijati v sodelovanju s prakso		Kakšna bi bila vloga vseh udeleženi v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?
Naj povabijo praktike na predavanje, da razložijo kako to umestiti v prakso./SD-E.68	Teorija se mora razvijati v sodelovanju s prakso		
/Povezava med teorijo in prakso je nujna./SD-E.69	Teorija se mora razvijati v sodelovanju s prakso		
Socialmodelovne koncepte lahko uporabimo tudi v raziskovanju. Raziskovanje in soustvarjanje novega znanja je nemogoče brez sodelovanja teorije in prakse./SD-E.70	Uporaba socialmodelovnega znanja v procesu soustvarjanja socialmodelovnega znanja		
Raziskovalec naj izkoristi potencial za raziskovanje, ki ga sama nimam in da uporabi moje znanje, izkušnje iz prakse in da na podlagi tega izvedeva raziskavo./SD-E.71	Raziskovalec in praktik se dopolujeta v procesu raziskovanja in soustvarjanja novega znanja		

Socialna delavka F

•SPLOŠNI PODATKI O SOCIALNI DELAVKI

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/54 let/SD-F.01	Starost		Splošni podatki o socialni

/Univerzitetna diplomirana socialna delavka./SD-F.02	Izobrazba		delavki
Na CSD sem šesto leto. Imam pa 33 let delovne dobe v socialnem varstvu./	Delovna doba na CSD		

•UPORABA SD ZNANJ IN KONCEPTOV

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Kar se tiče zakonodaja o duševnem zdravju nam nalaga, da se v to storitev, ki jo izvajamo vključijo samo ljudje, ki si to želijo. Naše sodelovanje je od začetka zato lažje, je kljub temu treba delat na motivaciji, a se lažje vzpostavlja delovni in zaupni odnos./SD-F.04	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika	Element delovnega odnosa	Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?
/Ni hierarhije moči, delamo pri ljudeh doma. Tudi v pisarni ne sedim na drugi strani mizi od ljudi./SD-F.06	Etika udeležnosti	Element delovnega odnosa	
/Uporabniku zaupam, govorim jezik, ki ga razume./SD-F.07	Znanje za ravnanje	Element delovnega odnosa	
/Pomembno da se uporabnika sliši, da se mu verjame, da upoštevaš njegove želje, ki pa jih je treba postavljat v realnost. Nekaj so želje, iz tega postavljeni cilji, na osnovi nam danih zmožnostih, zakonskih okvirov, postavljamo to v realnost. Ne smemo si dovoliti, da ga podpiramo v željah, ki jih ni moč uresničiti./SD-F.08	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	Element delovnega odnosa	
/Z birokracijo ne mislim zapisovanja procesov pomoči. Res je, da je velikokrat težko dosledno zapisovati sproti, ampak to je pomemben del poklica in to zame ni birokracija./SD-F.16	Zapisovanje v socialnem delu		
/Jaz se ne ustavim pri problemih, ampak iščem rešitve. Uživam v tem./SD-F.110	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	Element delovnega odnosa	

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Neuro linguistično programiranje v veliki meri. Metamodel – pomaga pri komunikaciji./SD-F.14	Komunikacijski model		Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

/Ko nekaj berem, uporabim tisto kar se mi zdi uporabno, kar mi je blizu./SD-F.54	Socialna delavka naredi izbor znanja, ki ga uspešno uporablja v konkretni procesih pomoči		Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
SD-F: Gospod je prišel iz bolnice in je stanoval v povsem neprimernih pogojih. <u>Gospod v hišo ni mogel spuščati ljudi. Mene je, a nisem mogla prihajati vsak dan (F1).</u> /Skupaj sva raziskala mrežo ljudi, ki jim zaupa(F2)/SD-F.10 in <u>izkazalo se je, da je zaupal predsedniku krajevne skupnosti. On je vsak dan nadzoroval delo obrtnika, ki je vse zastonj naredil in smo dobili donacijo v vrednosti 6000 eur. Dobili smo kuhinjo in kopalnico.</u> (F3) /Lahko bi rekla, da se to ne da, da jaz ne morem vsak dan priti, ker delam še s 40 ljudmi... (F4)/SD-F.11	Vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika (F1, F10, F11)		Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta zadovoljni z razpletom.
	Raziskovanje socialne mreže (F2)		
	Povezovanje z lokalno skupnostjo (F3)		
	Osebno vodenje (F4)		
	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev (F6, F12, F13)		
	Perspektiva moči (F7, F13)		
	Odnosi z lokalno skupnostjo (F8)	Delo na prvi ravni	
Lep projekt pomoči je tudi projekt z mamo in sinom, ki imata težave v duševnem zdravju in nista v dobrih odnosu s sosedi, ki so			

naredili peticijo, da se izselita. <u>Nista pustila, da bi jih kdo obiskoval. Ko je počila cev v stanovanju sta nekako prišla do mene in uspelo nam je, da smo oblikovali mrežo pomoči zanju.</u> Redno sem ju obiskovala jaz, dobila kosilo vsak dan, obiskuje jih <u>patronažna služba (F5)/SD-F.12 Vodovodarja sem poklicala razložila položaj. Mama in sin sta ga poklicala in se dogovorila kdaj naj ju obišče. (F6) Sedaj že 3-4 leta živita samostojno (F7) in tudi ni več težav s sostanovalci. (F8)</u> A: Veliko je vreden odnos in zaupanje, ki ste ga vzpostavili. SD-F: Spomnim se, da sta imela katastrofalno umazana okna. Dolgo časa sem jih prosila, da jih pomijeta, ampak se to nikakor ni zgodilo. <u>Vsako leto pa imamo vsi udeleženi v proces podpore in pomoči, da se srečamo.(F9) Da pohvalimo stvari, saj v zadnjem času res vse za pohvalit. Rekla sem... vse funkcionira, zelo sem zadovoljna, ampak... Preden sem dokončala stavek, je oglasil gospod, da sta pred sestankom pomila, ker sta hotla na sestanku povedat, da sta pomila. A ni to dobro? Zelo sem bila vesela in veliko je takih lepih zgodb. Zadovoljna sem s svojim delom, dobim dober feedback. (F10)</u> A: Kaj mislite, zakaj ste tako uspešni? SD-F: <u>/Z ljudmi sem odkrita. Ljudem povem kaj mislim. Ni jim potrebno upoštevati kar rečem, a moja dolžnost je, da jim povem kaj mislim. Nisem še doživela, da bi mi kdo zameril, da bi prenehal proces pomoči. (F11) Vedno rečem, da je to moj pogled. Popravite me. Kako pa vi vidite to stvar? (F12)/SD-F.13 Večkrat jim rečem, da so moji šefi, ker so eksperti za svoji življenje. Oni vedo kje je prava pot, kaj so pravi odgovori. Naša naloga pa je, da spet dobijo vpliv nad svojim življenjem. (F13)</u>			
---	--	--	--

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/V sami koordinaciji je ogromno socialnega dela, veliko kreativnosti, lahko si privoščimo ogromno sodelovanja v dogovoru z uporabnikom./SD-F.09	Avtonomija na delovnem mestu		Kateri dejavniki vam olajšajo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/Ker imam dober odnos z direktorico, imam njen osebni telefon, na katerega jo lahko pokličem, ker ve da jo bom poklicala ko bo res pomembno./SD-F.21	Podpora vodstva CSD		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/premalo zaposlenih/SD-F.24	Kadrovska podhranjenost CSD		Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/vseskozi dobivamo dodatne naloge, poleg svojega dela./SD-F.44	Vse večji obseg dela		
Delam s 43 ljudmi na zelo velikem območju in sva samo dve. To je enostavno preveč./SD-F.45	Vse večji obseg dela		
/Kadrovski primanjkljaj./SD-F.46	Kadrovska podhranjenost CSD		
/Vsakodnevno prihajajo na CSD, ki se zahvalijo, pohvalijo naše delo, ti stisnejo roko in so zadovoljni s tistim, kar so dobil. Žal pridejo v medije samo stvari, ki so negativne. Žalostno pa je to, da se te stvari izrabljajo za politične namene, ki nimajo čisto nobene povezave s samim primerom. Sama si želim otrokoma vso srečo in da njuno pot ne bi stopali ljudje, ki bi jih uporabljali kot orodje in orožje za reševanje svojih potreb in ciljev. Absolutno sem proti, da o stroki odloča ulica./SD-F.51	Pritiski javnosti, drugih institucij in politike		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

/Lahko bi rekla, da se to ne da, da jaz ne morem vsak dan priti, ker delam še s 40 ljudmi.../SD-F.11	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov, je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?
/Vsak ima odgovornost in izbiro kaj narediti s socialnodelovnim znanjem./SD-F.60	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		
/Zelo pomembna./SD-F.18	Zelo pomembna		
/Moja predavanja se začnejo... inštitucije smo ljudje in ljudje spletamo profesionalne odnose. Moje sodelovanje z drugimi inštitucijami je sodelovanje z ljudmi. Za najino dobro sodelovanje sva pomembna midva./SD-F.19	Uporaba socialnodelovnega znanja tudi v odnosu z sodelavci, vodstvom CSD in drugimi strokami		
Odnos je osnova za vse – ne samo odnos z uporabniki, ampak tudi s sodelavci, drugimi inštitucijami./SD-F.20	Uporaba socialnodelovnega znanja tudi v odnosu z sodelavci, vodstvom CSD in drugimi strokami		
/Človek sprejme odgovornost za svoje delo. Če delamo samo po navodilih, kakor nam ukažejo drugi... Ne vem kaj se potem zgodi z ustvarjalnostjo, fleksibilnostjo./SD-F.21	Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi		

• INSTITUCIONALNI OKVIR CSD

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov?
PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA

/Opozarjam in kričim, da štancala ne bom. Da bi si vzela 3 minute za nekoga, da ga obkljukam, da sem nekaj naredila. To ne bo šlo. Ampak se bo kmalu zgodilo, da ne bom mogla več sprejeti novih ljudi. Ne gre za to, da bi počasi delala, ampak enostavno ni sprejemljivo kar se dogaja. /SD-F.47	Prevlada birokratskega dela nad delom z ljudmi		Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialnodelovnih konceptov?
/Birokracija, brez pomisleka. Tog sistem. Če želim na teren moram izpolnit napoved terena v dveh izvodih, potem moram izpolnit potni nalog, potem se moram še vpisat v en zvezek, da lahko pridem iz centra, oddat ključ, ko se vsedem v avto moram fotografirati števec prevoženih kilometrov in šele na to grem lahko na teren. To je samo za en obisk terena. V mesecu naredim 43 obiskov... Koliko časa za delo z ljudmi izgubim zaradi birokracije./SD-F.15	Prevlada birokratskega dela nad delom z ljudmi		
/Z birokracijo ne mislim zapisovanja procesov pomoči. Res je, da je velikokrat težko dosledno zapisovati sproti, ampak to je pomemben del poklica in to zame ni birokracija./SD-F.16	Pomanjkanje časa za zapisovanje		

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
/Nove zaposlitve/SD-F.48	Kadrovsko okrepit CSD		Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?
/da bi se lahko približali ljudem v njihovem lokalnem okolju, z več tereni. Če bi si človek lahko vzel čas, da bi izluščil težavo s katero se človek sooča bi bili bolj uspešni./SD-F.49	Več terenskega dela		

/Želim si več časa za delo z ljudmi – tako bi bi imeli več prostora za kreativnost, več časa za odločitve, za koordinacijo nalog. Tako pa sem zelo natempiran. Šibam sem in tja kot mutava. Želim si več časa, da bi lahko dihal skupaj z ljudmi. /SD-F.50	Več časa za delo z ljudmi		
/Področja socialnih prejemkov so upravni postopek – direktorici sem povedala, če želi, da pustim svojo službo, naj me prestavi na transferje. To ni socialno delo, to je upravni postopek. Edino pri izrednih DSP imaš diskrecijsko pravico – tu socialnega dela ni več./SD-F.17	Prenos socialnovarstvenih prejemkov iz CSD (razen DSP in IDSP)		

- **POGLED NA TEORIJU IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA**

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kako razumete odnos med teorijo in prakso v socialnem delu?

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
Težko bi rekla, da obstaja razkorak med teorije in prakso. Iz vsake teorije lahko nekaj preneseš v svojo prakso, na način ki je tebi blizu. Ali pa obratno prakso preneseš v teorijo z načini in metodami dela, ki ti ustrezajo in so ti pisani na kožo./SD-F.53	Naloga SD, da naredi izbor znanj, ki so zanj uporabna		Ali v socialnem delu po vašem menju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite. (Kako bi zmanjšali razkorak med teorijo in prakso?)

PODČRTAN DEL ODGOVORA, ŠTEVILKA IZJAVE	KODA	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA
			Kakšna bi bila vloga vseh udeleženi v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?

9.2.3 Osnovno kodiranje

•SPLOŠNI PODATKI O SOCIALNI DELAVKI

Starost:

- SD-A: 30 let
- SD-B: 46 let
- SD-C: 41 let
- SD-D: 35 let
- SD-E: 50 let
- SD-F: 54 let

Izobrazba:

- SD-A: magister socialnega dela (7/2)
- SD-B: Univerzitetna diplomirana socialna delavka
- SD-C: Univerzitetna diplomirana socialna delavka in znanstveni magisterij
- SD-D: Univerzitetna diplomirana socialna delavka
- SD-E: Univerzitetna diplomirana socialna delavka
- SD-F: Univerzitetna diplomirana socialna delavka

Delovna doba na CSD:

- SD-A: 5 let
- SD-B: 20 let
- SD-C: 13 let
- SD-D: 7 let
- SD-E: 24 let
- SD-F: 6 let in 33 let delovne dobe v socialnem varstvu

•UPORABA SD ZNANJ IN KONCEPTOV

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Na katero socialnodelovno znanje in koncepte se opirate pri svojem delu?	Elementi delovnega odnosa	Dogovor o sodelovanju	SD-C.04
		Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitve	SD-A.09, SD-A.10, SD-C.07, SD-C.11, SD-D.04, SD-E.07, SD-E.10, SD-F.08, SD-F.110
		Perspektiva moči	SD-A.06, SD-B.08, SD-C.10, SD-D.05
		Etika udeležnosti	SD-C.08, SD-C.09, SD-C.12, SD-E.08, SD-E.09, SD-E.11, SD-F.06
		Ravnanje s sedanostjo ali koncept so-navzočnosti	SD-E.06
		Skupnostno socialno delo	SD-A.04, SD-A.05, SD-B.09
		Zagovorništvo	SD-A.06, SD-B.05
		Duševno zdravje v skupnosti	SD-B.04
		Analiza tveganja	SD-B.07
		Izvirni delovni projekt pomoči	SD-C.05
		Koncept odpornosti	SD-E.12

		Koncept tukaj in zdaj	SD-E.05
		Vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika	SD-E.13, SD-E.14, SD-E.25, SD-E.27, SD-F.04
		Zapisovanje v socialnem delu	SD-F.16, SD-C.80

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Na katera druga znanja se opirate pri svojem delu?		Pravna znanja	SD-A.11, SD-A.12, SD-A.13, SD-B.14, SD-C.14
		Delo na CSD zahteva širok nabor znanj	SD-C.13, SD-C.17
		Ekonomska znanja	SD-C.15
		Psihološka znanja	SD-C.16, SD-E.24
		Psihoterapevtska znanja	SD-E.04, SD-E.19, SD-E.22
		Supervizija	SD-E.17,
		Izkušnje sodelavcev in sodelavk	SD-E.18,
		Komunikacijski model	SD-F.14

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kako vas sodobni socialnodelovni koncepti podpirajo pri vašem delu v praksi?		Gotovost pri delu	SD-A.21,
		Podlaga za kompetentno socialno delo	SD-B.22, SD-C.18, SD-C.22 SD-C.83, SD-B.25, SD-B.56, SD-E.36, SD-E.37, SD-C.53
		Sodelovanje z drugimi strokami	SD-B.23, SD-C.49, SD-C.50, SD-C.54, SD-C.56, SD-C.57, SD-C.75
		Socialna delavka naredi izbor znanja, ki ga uspešno uporablja v konkretni procesih pomoči	SD-B.24, SD-C.19, SD-E.18, SD-E.23, SD-F.54
		Teoretsko znanje nam omogoči, da ubesedimo in naredimo razvidno naše delo	SD-C.21
		Socialnodelovno znanje je dragoceno na področju dela z ljudmi	SD-C.51, SD-E.39
		Odstop iz pozicije moči	SD-E.26

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kako uporabljate sodobne koncepte socialnega dela v praksi? (Opišite en primer ravnanja, v katerem sta	Delo na prvi ravni	Urejanje stanovanja	A3, B2
		Urejanje prehrane	A4
		Izredna denarna socialna pomoč	A7

zadovoljni z razpletom.		Povezovanje z lokalno skupnostjo	F8, B4, F3
	Delo na drugi ravni	Delo na odnosih s starši	B5
		Prepoznavanje vedenjskih vzorcev	E1, E2, E4
		Vzpostavitev delovnega odnosa in osebnega stika	A2, A8, C1, C3, C16, E3, E8, E10, F1, F10, F11
		Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev	A6, C4, C8, E5, E7, E9, F6, F9, F12,
		Dogovor o sodelovanju	C12
		Perspektiva moči	B1, B4, C5, C6, C7, C10, C11, F7, F13
		Etika udeležnosti	C10, C13, C14, F13
		Sodelovanje z drugimi strokami	B3, B10, B11
		Sodelovanje z NVO	A1, A9
		Terensko delo	A5, B9
		Individualno načrtovanje	B2
		Analiza tveganja	B8
		Supervizija	C2
		Intervencija	C15
		Raziskovanje socialne mreže	F2
KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kateri dejavniki vam olajšajo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?		Želja po znanju	SD-A.14, SD-A.15, SD-A.16, SD-B.21, SD-C.39, SD-C.40, SD-D.44, SD-E.03, SD-E.15, SD-E.16
		Pomen podpore sodelavcev, sodelavk	SD-A.17, SD-C.89, SD-D.10, SD-D.28, SD-E.41, SD-E.51
		Pomen podpore vodstva	SD-D.29, SD-D.16, SD-C.89, SD-D.31, SD-E.41, SD-E.43, SD-E.50, SD-F.21
		Sodelovanje s Fakulteto za socialno delo	SD-A.18, SD-A.19, SD-D.43, SD-E.20
		Stik z aktivisti na področju socialnega varstva	SD-A.20
		Sodelovanje z nevladnimi organizacijami	SD-A.26, SD-A.27
		Avtonomija na delovnem mestu	SD-B.10, SD-B.27, SD-F.09
		Supervizija	SD-C.42, SD-E.21
		Velikost CSD	SD-D.20

		Sodelovanje s socialnimi delavkami, ki uporabljajo socialnodelovno znanje in koncepte	SD-D.45
--	--	---	---------

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kateri dejavniki otežujejo uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?	Pomanjkanje podpore vodstva in sodelavcev, sodelavk	Pomanjkanje znanja med socialnimi delavkami na CSD	SD-A.22, SD-A.33, SD-B.12, SD-D.11
		Odpor do uporabe socialnodelovnega znanja s strani sodelavcev in sodelavk	SD-A.28
		Pomanjkanje sodelovanja s sodelavci in sodelavkami	SD-A.29, SD-A.46
		Pomanjkanje podpore vodstva	SD-A.30, SD-B.30
		Slabi odnosi med zaposlenimi na CSD	SD-A.47
		Pomanjkanje podpore vodstva in sodelovavcev	SD-A.48, SD-B.32
		Socialnodelovni način dela je moteč. Spodbuja se storilnost.	SD-B.33, SD-B.34, SD-D.07, SD-D.09, SD-D.12, SD-D.13, SD-E.54
		Zaposlovanje profilov na CSD, ki niso socialni delavci	SD-B.13
		Kadrovska podhranjenost CSD	SD-A.31, SD-A.44, SD-A.47, SD-A.49, SD-E.53, SD-F.24, SD-F.46
		Slabo sodelovanje med področji na CSD	SD-A.31
		Pomanjkanje možnosti izobraževanja na CSD	SD-A.36
		Uporaba pravnega jezika namesto jezika socialnega dela	SD-B.16, SD-B.18, SD-B.20
		Neskladnost institucionalnega okvirja z naravo stroke socialnega dela	SD-D.41, SD-D.23, SD-D.25
		Uporaba socialnodelovnega znanja tudi v odnosu z sodelavci, vodstvom CSD in drugimi strokami	SD-F.19
		Pritiski javnosti, drugih institucij in politike	SD-E.44, SD-F.51
		Vse večji obseg dela	SD-F.45, SD-F.44

		Intervencije brez sodelovanja uporabnikov	SD-C.43, SD-C.44, SD-C.45, SD-C.46, SD-C.47 SD-C.90
--	--	---	---

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kako pomemben dejavnik za uporabo sodobnih konceptov, je po vašem mnenju odločitev socialne delavke, da bo v svoji praksi uporabljala socialnodelovno znanje, koncepte?		Socialna delavka ima izbiro na kakše način bo delala v praksi	SD-A.100, SD-B.31, SD-C.61, SD-C.62, SD-C.88, SD-D.06, SD-D.08, SD-D.15, SD-D.18, SD-D.40, SD-E.38, SD-E.39, SD-E.48, SD-F.11, SD-F.60, SD-F.21
		Predpogoj za izbiro je, da socialna delavka ve za obstoj socialnodelovnega znanja, konceptov	SD-A.32
		Odločitev za uporabo socialnodelovnih znanj predstavlja izziv za socialne delavke	SD-B.11, SD-B.35
		Pravna znanja lahko uporabljamo na socialnodeloven način	SD-B.15
		Zelo pomembna	SD-C.48, SD-F.18, SD-A.34
		Nujna	SD-C.52, SD-E.47,
		Uporaba socialnodelovnega znanja tudi v odnosu z sodelavci, vodstvom CSD in drugimi strokami	SD-F.19

• **INSTITUCIONALNI OKVIR CSD**

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kako vam institucionalni okvir centra za socialno omogoča uporabo sodobnih socialnodelovnih konceptov?		Supervizija	SD-A.43, SD-E.103
		Intervizija	SD-A.45
		Institucionalni kontekst ne omejuje socialne delavke pri uporabi socialnodelovnih konceptov	SD-C.58
		Socialno delo je mogoče znotraj institucionalnega konteksta	SD-C.59, SD-C.60
		Institucionalni kontekst bolj ovira, kakor podpira	SD-E.48
		Sodelovanje z NVO	SD-E.52

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
------------	---------------	------	--------

Kako birokracija in čas vplivata na uporabo socialnodelovnih konceptov?		Prevlada birokratskega dela nad delom z ljudmi	SD-A.40, SD-A.42, SD-A.56, SD-B.40, SD-B.42, SD-D.24, SD-F.15, SD-F.47,
		Pomanjkanje časa je realnost CSD	SD-A.41, SD-C.70
		Pomanjkanje terenskega dela	SD-A.57, SD-B.28, SD-C.71
		Povečanje birokratskega dela ob spremembi Zakona o socialnovarstvenih prejemkih	SD-A.59, SD-A.60, SD-A.61, SD-E.60
		Obstaja nevarnost da, pomanjkanje časa in obseg birokracije postane izgovor za neuporabo socialnodelovnega znanja	SD-B.41
		Povečanje birokratskega dela je povzročilo zaposlitev profilov, ki niso socialni delavci in nimajo socialnodelovnega znanja	SD-B.43
		Pomanjkanje časa za zapisovanje	SD-C.71, SD-C.79, SD-F.16
		Izgorevanje socialnih delavk	SD-D.26
		Nadzorna funkcija CSD se ne sklada z vizijo socialnega dela	SD-E.62

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Katere spremembe institucionalnega okvirja centrov za socialno delo bi po vašem mnenju zagotovile uporabo sodobnih konceptov socialnega dela?		Zagotoviti glas stroki socialnega dela	SD-B.45, SD-S-D.37, SD-E.57, SD-F.47, SD-C.78
		Prenos socialnovarstvenih prejemkov iz CSD (razen DSP in IDSP)	SD-A.53, SD-C.72, SD-C.74, SD-E.61, SD-E.63, SD-F.17, SD-F.17
		Sodelovanje CSD s Fakulteto za socialno delo	SD-A.37, SD-A.55, SD-D.35
		Več izobraževanj za socialne delavke na CSD	SD-B.36, SD-D.36
		Kadrovsko okrepit CSD	SD-A.54, SD-E.40, SD-F.48, SD-C.76, SD-E.53
		Vodstvo CSD z izkušnjami na področju socialnega varstva	SD-D.30, SD-D.32
	Socialno delo v skupnosti	Povezovanje CSD z lokalnim okoljem	SD-D.22, SD-D.38
		Decentralizacija CSD – poudarek na manjših CSD, ki so vpeti v lokalno skupnost	SD-B.40, SD-D.21, SD-E.46

		Uvedba profila Koordinator storitev v lokalni skupnosti	SD-A.50
	2. stopenjski organ na področju socialnega varstva	Ustanovitev 2. stopenjskega organa na področju socialnega varstva	SD-E.58, SD-E.74, E.75, D-E.76
		Potreba po licencah in dokazovanju osnovnega znanja za delo na posameznem področju dela	SD-E.59
		Koncept ključnega delavca	SD-A.07, SD-A.08
		Več terenskega dela	SD-F.49, SD-F.50

- POGLED NA TEORIJU IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kako razumete odnos med teorijo in prakso v socialnem delu?		Razvijanje znanja je temeljna naloga stroke SD	SD-B.47, SD-C.87, SD-C.82, SD-E.79, SD-E.73
		Teorija nastane v sodelovanju s prakso	SD-B.58, SD-D.39
		Teorija in praksa sta tesno povezani	SD-E.64, SD-E.66
		Znanje je dragoceno	SD-C.81
		Uporaba znanj drugih strok in delo po občutku se mora dopolnjevati z socialnodelovnim znanjem in koncepti	SD-C.91
		Teorija nastane z raziskovanjem prakse	

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Ali v socialnem delu po vašem menju obstaja razkorak med teorijo in prakso? Utemeljite. (Kako bi zmanjšali razkorak med teorijo in prakso?)		Slabo sodelovanje med CSD, FSD in ministrstvom	SD-A.62, SD-A.64
		Fakulteta ni vključena v oblikovanje zakonodaje in storitev	SD-A.63
		Na CSD se ne spodbuja razvijanja novega znanja – je moteče	SD-B.34
		Primeri dobre prakse v raziskovanju so pokazali, da je sodelovanje med teorijo in prakso mogoče	SD-B.50, SD-B.53
		Neuporabo teorije v praksi SD moramo zavrniti	SD-B.52
		Razkorak med teorijo in prakso ne obstaja	SD-C.92, SD-E.78

		Pomanjkanje komunikacije med raziskovalci in praktiki	SD-E.72, SD-E.67
		Socialna delavka naredi izbor znanja, ki ga uspešno uporablja v konkretni procesih pomoči	SD-F.53

KATEGORIJA	PODKATEGORIJE	KODA	IZJAVE
Kakšna bi bila vloga vseh udeleženi v proces razvijanja znanja skozi raziskovanje?		Teorija se mora razvijati v sodelovanju s prakso	SD-B.46, D-B.50, SD-C.85, SD-C.86, SD-E.68, SD-E.65, SD-E.69
		Udeležnost socialnih delavk v procesu razvijanja znanja ustvarja zanimanje za uporabo teoretičnega znanja	SD-B.49
		Raziskovalec in praktik se dopoljujeta v procesu raziskovanja in soustvarjanja novega znanja	SD-C.84, SD-E.71
		Razvoj novega znanja je ena izmed temeljnih nalog stroke socialnega dela	SD-C.87
		Uporaba socialnodelovnega znanja v procesu soustvarjanja socialnodelovnega znanja	SD-E.70

10. POVZETEK

V času študija sem s strani socialnih delavk na centrih za socialno delo vse prevečkrat slišal: »Pozabi vse, kar si se naučil na fakulteti, saj je praksa nekaj povsem drugega kot teorija.« Iz njihovega dela ni bilo razvidno, na katero znanje se opirajo. Ko sem te socialne delavke opazoval v praksi, sem bil razočaran, saj sem dobil občutek, da delajo po "občutku" in se zanašajo na birokratske postopke. Moje izkušnje z neuporabo teorije v praksi na centrih za socialno delo se skladajo z ugotovitvami raziskav (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000, Sunko, 2001 v Mešl 2007), ki so pokazale, da socialne delavke v praksi ne uporabljajo dovolj eksplicitno teoretičnih znanj. Hitro se lahko zgodi, da je uporaba konceptov, smernic, strategij le delna, nereflektirana in dopolnjena z nestrokovnimi, pogosto prevladujočimi zdravorazumskimi prijemi, kar daje vtis nejasnih meja med stroko socialnega dela in raznimi neformalnimi načini psihosocialne pomoči (Čačinovič Vogrinčič, Šugman Bohinc, 2000: 175 v Mešl 2007). Z raziskavo želim pokazati, da ni nobenega razloga za poudarjanje razkoraka med teorijo in prakso; teorija in praksa se prepletata in dopolnjujeta.

V teoretičnem delu magistrske naloge sem opredelil svoje razumevanje pomena znanja za socialno delo in razlogov za razkorak med teorijo in prakso. Nadaljeval sem s poglavjem o pristopih k razvijanju in uporabi znanja v socialnem delu. Podrobneje sem se osredotočil na reflektivni pristop k razvijanju znanja in na razvoj teorije ravnanja v praksi socialnega dela (delovni odnos v raziskovanju prakse). Na koncu tega teoretičnega sklopa sem predstavil tudi primer dobre prakse integracije teorije in prakse; gre za *projekt Soustvarjanje pomoči družinam v skupnosti*, v katerem sem sodeloval v študijskem letu 2014/2015. V drugem teoretičnem sklopu sem se osredotočil na neoliberalizem kot pomemben dejavnik za razumevanje institucionalnega konteksta centrov za socialno delo. V dveh poglavjih sem predstavil, kaj je neoliberalizem, kako vpliva na socialno delo; razmišljanja sem podprl s spremembami slovenske zakonodaje. Teoretično del diplomske naloge pa sem zaključil z razmislekom o avtonomiji socialne politike.

Raziskovalni del diplomske naloge je sestavljen iz dveh načinov zbiranja podatkov; iz anketnega vprašalnika za socialne delavke, zaposlene na centrih za socialno delo po Sloveniji, in iz odprtih intervjujev s šestimi socialnimi delavkami, ki so zaposlene na centru za socialno delo in se pri svojem delu opirajo na koncepte sodobnega socialnega dela. Opisal sem, kako so potekali zbiranje, obdelava in analiza gradiva. V rezultatih sem predstavil rezultate vsakega vira podatkov posebej. V

razpravi sem povzel in komentiral glavne ugotovitve raziskave in odgovoril na tri sklope raziskovalnih vprašanj (Dejavniki, ki olajšujejo/otežujejo uporabo konceptov socialnega dela, Osebna odločitev socialne delavke za uporabo konceptov socialnega dela, Vpliv institucionalnega konteksta centrov za socialno delo na uporabo konceptov socialnega dela). V sklepih sem zapisal glavne zaključke, do katerih sem prišel skozi raziskovanje, v predlogih predloge za uporabo konceptov socialnega dela na centrih za socialno delo.

Raziskava je pokazala, da je odločitev za uporabo znanja socialnega dela bistvena in najpomembnejša. Kljub vsem pritiskom, ki jih nosi socialno delo, je odločitev za uporabo znanja in konceptov socialnega dela na ramenih socialnih delavk. Imajo izbiro, ali se bodo v svoji praksi opirale na koncepte socialnega dela ali ne. Znotraj institucionalnega in zakonodajnega okvira centra za socialno delo imajo prostor za uporabo znanja in konceptov.

Socialne delavke si želijo stika s teorijo, saj iščejo znanja, ki jih podpirajo v njihovi praksi. Želijo si predavanj, izobraževanj, sodelovanja v procesu izobraževanja novih generacij socialnih delavk in sodelovanja v raziskovanju. V raziskavah si želijo soustvarjalnega odnosa, v katerem bodo slišani vsi glasovi. Obstajajo primeri dobrih praks, na katere se lahko opremo, ko pripravljamo projekte in raziskave, ki se bodo opirale na sodobne koncepte socialnega dela. Tesnejše sodelovanje teorije in prakse pri razvoju novega znanja izobraževanja socialnih delavk je priložnost za krepitev stroke socialnega dela. Sodobni koncepti socialnega dela so pomembno »orodje« tudi za raziskovanje v socialnem delu.